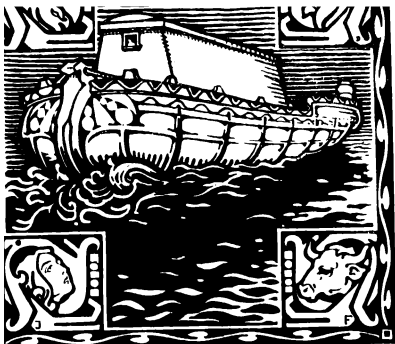

ARCHY

REVUE
PRO KATOLICKOU KULTURU

ROČNÍK I

VYDÁVA KAREL DOSTÁL LUTINOV.

V PROSTĚJOVĚ 1912- 1913.

»SRDCE PÁNĚ«
DLE PŮVODNÍHO LEPTU JANA KOEHLERA

OBSAH I. ROČNÍKU.

- Bertram E.** Cedr (přel. K. D. Lutinov) 172.
Brož Jan Stěpán: Kdo tě halí? 166, Z cyklu Prerie 199, 233.
Claudel Paul v překladu Vil. Bittara: Předešla k mysterlu »Zvěstování Panny Marie« 191, 228, 277.
Dostál Karel Lutinov: Slavitelé Archy. Str. 3, ~~24~~ Jaroslavem Vrchlickým 9, 38, Vrchlický v nebi 11, Staré říkání (překlad) 29, Poutníku (překlad) 48, Utěcha 57, Píseň Sfing 69, K umění Fr. Bílka 81, Katolická renaissance 85, Aforismy 87, Redakční tajemství 109, Reforma tiskového zákona 110, Život a dílo Bolesl. Jablonského 137, Jaro umění na Moravě 161, Alšova poslední radost 213, Hymna Velehradská 255, Píseň k Srdci Páně 258, Emil Zola o Lurdech 253. — Jako zvláštní příloha kniha básní »OSUDY«. Str. 1 106.
Engländer F. Básniřka Marie Herbertová. Přel. K. D. L. 220.
Dr. Farský Karel: Připustno-li užívati ve výchově dětí klamu? 78. Jaký výchovný význam pro děti má příchod sv. Mikuláše, Ježíška? Baje o čápech, vranách. Připustnost ironie, satiry, sarkasmu v literatuře katolické 79.
Fuchs Alfred: Dopis 129.
Dr. Hejčí Jan: Jakobova závět 4, 32.
Horák Václav, školní rada: Stěpný rým v českých písních novodobých 12, 41, Slovo o pluku Igorově 58, 88, 111.
Dr. Hrachovský František: Křesťanská filozofie u nás 93.
Dr. Hruban Jaroslav: Náboženství Richarda Wagnera 164, 195, 231, 257.
Jašek Alois: Biblická komise a biblický institut. Die Th. Witzela. 256.
Kavánová Marie: 7 mystických strun 20, O důvěře v lidi 117, 168.
Dr. Koláček Alois: Umělecký dum moravský 19.
Dr. Kratochvíl Josef: Úvod do přírodovědecké metafyziky 53.
Lankaš Václav: Vinobití moderní vědy 120.
Nelen V.: Stará píseň 148, Břízy 151.
Nešvera Josef: Skladba »Zvonice, zvony« 256.
Dr. Přikrýl Frant.: Památky sv. Konstantina (Cyrilla) a Methoda na Balkáně 63, Velehrady 149.
Ponížil M.: Modlitba 256.
Dr. Rehuška Jaroslav: Výtvarná Morava 17, Malířská škola beuronská 95.
Starý Stáňa: Moderní dům 99, 124.
Světlík Frant.: K psychologii pouťi 224.
Dr. Šimánek Jos.: Villiers de L' Isle Adam 194.
Sorm František: Divadelní a koncertní ruch v Praze 22, 46.
Dr. Schmidt-Blanke Bernh.: Paul Claudel (přel. Al. Jašek) 185.
Thein Ant. Runič: Jehla bratřa Laurencije 66.
Valoušek Frant.: Básně Noc, Život 63.
Walt Whitman: Básníci budoucnosti 68.
Wilde Oskar: Dva sonety 183.
Dr. Zedník H.: Cizinci 31.

OKNA.

Od K. D. Lutinova, Václava Lankaše, Rud. Linharta, Al. Jaška Studýnského,
Fr. Dvořáka, Lad. Zamykala, Trojana, A. Zamazala a j.

ILLUSTRACE.

Frontispice od J. Köhlera, Jar. Filipa a Runiè. **Fotografie** Křížové chodby na Slovanech 83, Presbytář kaple nejsv. Trojice v Prostějově 84, vnitřku farního chrámu v Mar. Horách 201.

Bílek Frant.: Tři návrhy na pomník Ben. Třebízkého 81.

Köhler Jano: Srdce Páně, lept str. 1. Příchod apoštolů slovanských na Moravu 55. Skizzy k Litanii lorelanské 204, Panenka Maria Moravská, lith. 268.

Mandel Cyril: Slováčtí strýci 54.

Novák Karel: Sv. Cyril, Sv. Method 202, 203, 254, 259.

Planita Jos.: Portál 253.

Óprka Joža: Na dušičky.

Váchal Josef: Dřevoryt První hřích 135.

STAVITELÉ ARCHY.

D PRADÁVNA JDOU SVĚTEM ZACHRÁNCOVÉ pravé lidskosti a ideálu, který vrcholí v Bohu. Archa přenáší přes vlny víru v Boha. Hned na prvních listech Bible čteme, že zatemnil se ideál lidstva, synové Boží vcházel k dcerám lidským, a zlost lidská rozmnožila se na zemi tak, že Hospodin »měl bolest v srdci svém«. I přikázal NOEMOVI, aby stavěl Archu a převezl víru v Boha do budoucího lidstva.

Když MOJŽÍŠ přenášel pouští víru v Boha ze země egyptské do země zaslíbené, dal udělat truhlářem Besalélem truhlu pro desky zákona Božího, která sluje Archa úmluvy.

Král SALOMON k záchraně víry zbudoval chrám v Jerusalemě archu archy.

KRISTUS PÁN sroubil ze dvou trámů archu spasnou: Svatý kříž, a mořem krve své přeplavil svět.

KŘEŠTANÉ chránili chléb života, který nám Kristus zanechal, ve zděném výklenku katakomby, který slul: Arca, Arcula.

FRANCESCO d' Assisi zbudoval tonoucímú světu archu v kostelíku P. Marie Andělské.

A tak po řadě jiných Otcu staví PIUS X., volaje do čtyř úhlů světa: Omnia instaurare in Christo! V trosky padá svět! Vše znovazbudovati v Kristu!

My nechceme být víc než skromnými pomocníky velkého STAVITELE.

K DL

JAKOBOVA ZÁVĚŤ. PÍŠE PROF. DR. J. HEJČL.

(1. Mojž. 49, 2-27).

**IŽ POŽEHNÁNÍ (A ZLOŘEČENÍ), KTERÉ VYŘKNUL
Noe nad svými syny (1. Mojž. 9, 25-27) dýchá poesii:**

*Zlořečen buď Kanaan,
nejménějším sluhou svých bratrů buď!*

*Požehnán buď Hospodin, Bůh Sémův,
budiž Kanaan jeho sluhou!*

*Kozířů Bůh Jáfetů,
budiž (Jáfet) pod stany Sémorými,
budiž Kanaan jeho sluhou!*

Více pelu poetického již shledáváme na požehnání Izákově, kterýžto pel vysvítá ovšem mnohem jasněji, pođáme-li překlad slov Izákových dle hebrejského originálu.

Požehnání udělené Jakobovi (1. Mojž. 27, 27-29) zní takto:

*Ano, vině mého syna
jest jak vině bohaté níry,
klidem Hospodin požehnává.*

*Bůh ti dávej z nebeské rosy,
jako v — tučnost země
nádobek obilí a vína!*

*Al ti stoučí návodní,
kmenové al se před tobou ohlídní!*

*Bratři svých buď pánem,
synové matky své al se ti kochí!*

*Zlořečen buď, kdo ti zlořečí,
požehnán však, kdo ti žehná!*

Druhé požehnání, udělené Izákem Esauovi, které vlastně má ráz kletby, (1. Mojž. 27, 39-40) zní dle hebrejského textu asi takto:

*Daleko od tuka půdy sídlo tvé,
daleko od rosy nebes s hora.*

*Ač se budeš namáhati,
zdaž kdy jho jeho se šije sverhneš?*

Obsahem i dokonalostí básnické techniky však daleko převyšuje uvedené prvotiny poesie jiná starobylá báseň v 1 Mojž. 49, 2-27., kterou tuto podáváme v metrickém překladě dle hebrejského textu a to čtyřstopým veršem logaoedickým. (Originál zdá se býti psán v dvojčlenných verších; každý člen (stich) má tři stopy, takže dvojčlenný verš má z pravidla šest stop).

Báseň tato sluje se zřetelem na žehnajícího praotce národa israelského »Požehnání Jakobovo«, se zřetelem na dvanácte jeho synů, kterým se požehnání dostává sluje »Požehnání dvanácti patriarchů«. Nejlepší název však jest »Závěť Jakobova«.

Do situace, ze které lze pochopiti obsah naší básně, uvádí nás 1 verš svrchu citované hlavy Genese. »Potom povolal Jakob své syny a řekl jim: Shromažďte se, abych (vám) oznámil, co se bude s vámi díti v budoucnosti«. Dobu, kdy toto »potom« jest si mysliti, podává v. 32. téže hlavy: »Když skončil (Jakob) pořízení, která oznámil synům, vztáhl nohy své na lůžko a zemřel...« Podobně oslovil před smrtí též Mojžíš Israelity (5 Mojž. 33). Srovnati lze též s tímto »labutím zpěvem« Jakobovým řeč Davidovu, kterou měl krátce před svou smrtí (1 Par hll. 28 a 29). Podobný »kšaft«, avšak ne tak vysoce poetický podává nám Tob. 14, 5 nn. Ano i na samého Krista, promlouvajícího k apoštolům v posledních okamžicích před svojí smrtí, mysliti puďi nás pohled na lůžko Jakobovo obklopené dvanácti syny. Než slyšme již, jaká slova se z úst patriarchových finou!

*Nebot vstoupil jsi na lože otcovo,
na lůžko Bilhy jsi se připlazil.*

POŽEHNÁNÍ SIMEONA A LEVIHO

*Simeon a Levi jsou bratři,
lest a násilí jejich jsou zbraně.*

*S jejich plány jsem nesouhlasil,
jejich snah jsem neschvaloval.*

*V zuřivosti vraždili muže,
v zpuřnosti mržčili býky.*

*Kleť buď zuřivost jejich tak prudká,
vztek jejich, který byl tak krutý!*

*Rozdělim je po Jakobu,
rozptýlim je v Israeli.*

POŽEHNÁNÍ JUDY.

*Žudo, tebe budou ctít bratři,
ruka tvá na šijích nepřátel spočine,
otcové synové tobě se pokorí.*

*Žuda jest jak mládě lvoro,
z kořisti vzrostl jsi, můj synu.*

*Jak lev hovís si, odpočíváš
jako lvice. Kdo tě smí pozdrádat?*

*Nevzdáli se žezlo od Judy,
aniž berla od jeho nohou,*

*dokud nepřijde Ten, jemuž patří,
jemuž se národové podrobí.*

*Syn můj k révě oslátka váže,
a svou oslici k vinnému kmennu.*

*Ve vině své roucho pere,
v krvi hroznové své šaty.*

*Oči jeho blyští se vínem,
zuby se mu bělí mlékem.*

POŽEHNÁNÍ ZABULONA.

*Zabulon sídlí při břehu mořském,
tu kde blízko jsou přístavy pro lodi
bokem svým pak hledí k Sidonu.*

POŽEHNÁNÍ ISSACHARA.

*Issachar jak kostnatý osel
odpočívá mezi ploty,
Vída, jak sladko jest odpočívat,
že jest úrodná jeho půda,
nastavuje šiji svou bčemenům,
stáří se slučebným poplatníkem*

POŽEHNÁNÍ DÁNA.

*Dán jak kterýkoliv jiný kmen
k právu pomůže svému lidu.
Jako had Dán bude na cestě,
jako rohatá zmije na stezce
Šlape koně u kopyta,
takže jezdec padá na znak.
Spásu trón očekávám, Pane.*

POŽEHNÁNÍ GÁDA.

*Gáda lupiči napadají,
on však v patách vrhá se na ně.*

POŽEHNÁNÍ AŠERA.

*Ašerův pokrm bude tučný,
pamlsky bude dodávat králům.*

POŽEHNÁNÍ NAFTALIHO.

*Naftali jest svobodnou laní,
umi krásná vydávat slova.*

POŽEHNÁNÍ JOSEFA.

*Josef ovocným jest stromkem,
ovocným stromkem krásného vzhledu,
jehož větve po zdi se rozběhly.*

*Lučištníci na něho stříli,
dráždí ho, poněvadž mu závidí.*

*Jeho luk však trvá pevně,
obratné jsou jeho ruce*

*moci Silného Jakobova,
moci Pastýře Israelova.*

*Bůh tvého otce buď tvou pomocí,
Všemohoucí žehnej tobě*

*požehnáním s hora s nebes,
požehnáním dolních hlubín,
požehnáním prsů i lůna !*

*Žehnání tvého otce přetvárá
požehnání odtvrdkých pahorků.*

*Skrvné plody prastarých pahorků,
sneďte se na hlavu Josefovu,
na těmě toho, jenž knížetem bratří jest.*

POŽEHNÁNÍ BENJAMINA.

*Benjamin jest dravým vlkem,
ráno pojídá z toho, co ulovil,
ještě večer dělí se o kořist.*

Ačkoliv tento zpěv mluví svojí něžnou krásou k srdci čtenářovu sám, přece bude záhodno přičiněti několik poznámek, které usnadní hlubší jeho pojetí v jednotlivostech i v celku. (Přistě dále.)

ZA JAROSLAVEM VRCHLICKÝM.

Slyšte, květiny, oblaka, zřídla,
plák, voďa, vánek i les,
toho, jenž vašim rozuměl hlasům,
není už dnes! OI. Theer.

VRCHLICKÝ DOKONČIL SVOU ŽIVOTNÍ SYMFONII.
Šťastný básnický život! — Málo bylo takových
na této zeměkouli. Snad jediný Goethe se mu vy-
rovná pohodou osudu.

O šťastný Vrchlický! Dvě rasy se sloučily, aby mu
daly do vínku geniální nadání a vytrvalé, vnímavé
tělo. Při stěhované povaze otcově vtisklo se hojně obrazů a vněmů
do duše dítěte, která rostla na výsluní milujícího, inteligentního
strýce faráře a jiných kněží příbuzných, pod úsměvy rozumné
matky.

Abyste se mu otevřely zdroje mystické a asketické a brány orientu,
pobyl půl roku v semináři ve společnosti druhá, který jej chápal
a obdivoval. A dostal svobodu, po které básník práhne jako
slavík v kleci! A ihned přichází synek z lidu do aristokratických
kruhu, kdež má příležitost učit se noblesse mravů a řečí, odjíždí
s nimi na půldruha roku do země citronu, po které touží každý
básník, a osvojuje si cizí obzory a kultury, vystupuje z českého
údolíčka na světové výšiny.

Snoubí se s antikou a renaissancí, s mořem a s Dantem.

A vrátiv se domů, dostává brzo „sinekury“, aby mohl žít svým
Musám, vstupuje jako vítěz do kulturního jara a rozmachu svého
národa. Neruda a Hálek upravili mu vítěznou dráhu, žije v srdci
vlasti, má styky s kongenialními duchy domácími i cizími, hýří
ve slovech a obrazích, hýří ve šťastné lásce, obdivován na své
pouti k Eldoradu.

Nesmírná jeho vloha vybíjí se volně, nezkřiveně a nerušeně,
jeho obrovská pracovní energie zasypává českou tabuli stále no-
vými plody a hodý. Jeho orlí perutě nosí jej volně přes hranice
a věky v bacchickém plesu. Evoe! Evoe! Jo!

Jen tu a tam přeletí nepatrný mráček jeho vždy jasnými nebem.
Později ovšem přicházejí bouře a blesky osudu, které se hluboce
zarývají do srdce.

Ale práce je lékem všeohojivým, dílo obrovské roste, roste moc
a vliv osobní, rostou pocty a sláva... Přestal, perutě zlomena.
Včas přestat, v tom je vrchol umění — praví kdesi zesnulý mistr.

Šťastný básnický život! Který z českých básníků narodil se na
takové planetě?

Mít velké srdce a umět a vyslovit vše, co tím srdcem hýbe!
— Kdo by ti nezáviděl, velký mistře!

Kdosi nadhodil, že Dante byl snad původu židovského. Jeho dílo tomu nenasvědčuje. Ale mnoho okolností nasvědčuje, že krev Vrchlického byla smíšena s židovskou: Obchodní, podnikavá povaha a jméno jeho otce (Frida, Fried), krátkolebost a jiné fyziologické známky, plné rty, energický nos, rosné mlouení; jeho společenská živost, bujná smyslnost, orientálně hýřivá fantasie; jeho záliba v látkách židovských a velebení a vřelé zastávání židů (Rabínská moudrost, Bar. Kochba, psal rád do židovských kalendářů a pod.), náchylnost k žurnalistu (každý den nový světový názor; u Machara a Masaryka jeví se tento žurnalistus v honbě za novotou). Vrchlický otvíral dvěře satanismu Neumanovu, falešnému hellenismu a cynismu Macharovu, všemu židovství v naší literatuře, ale také nejhlubším a nejkrásnějším poesím katolickým. Harfa Aeolova, na které všechny větry hrály.

Veřejnosti není známo, že Vrchlický byl kmotrem — ne, jak bych to řekl — námluvčím katolické moderny. Roku 1891 poslal Karel Dostál, bohoslovec I. ročníku v Olomouci, Jaroslavu Vrchlickému k posouzení svůj překlad Schillerovy Písně o zvonu. Vrchlický upozornil na Dostála Boušku, který k němu docházel, a Bouška navázal s Dostálem styky, z nichž vyvinulo se pak hnutí katol. moderny. Když jsme vydali v prosinci r. 1895 v Praze 1. číslo »Nového Života«, nesli jsme první výtisk (Skalik, Bitnar, Dostál) přímo k prof. Fr. Bilému, moravskému příteli z Hlídky literární, hledající rady a pomoci. Poradil nám, abychom se ucházeli o subvenci u P. Drozda (Svatováclavská záložna) a u Vrchlického (Akademie). P. Drozd nás velmožně přijal na chodbě a slíbil, že »se něco stane«. Nestalo se chvála Bohu nic. Vrchlický nás přijal vlídně, ale když si přečetl úvodní článek, pozoroval, že sympatizujeme s dekadenty, zachmuřil se a prohodil mrzutě, že útoky mladých jej rozlaďují a že je nejlépe nevystřít ani hlavy z okna, přímluvu Akademii nepolo slíbil, ale brzo došlo vyřízení, že časopisům se zásadně podpora neuděluje. Bouška míní, že jsme chybili, že jsme Vrchlického nepožádali za spolupracovníctví, zvláště, když Zeyer spolupracoval. O pozdějších stycích s Vrchlickým, jeho výrocky o nakladatelích, cestách, Macharovi, jeho dětech někdy jindy.

Bouška (asi r. 1896) vzal si na bohoslovský sjezd na Velehrad sebou památník, a Vlad. Šťastný mu do něho napsal: »Buďte naším katolickým Vrchlickým!« Když to četla tchyně Vrchlického

Žofie Pořlpská, tázala se Boušky zaražená: Což pak Vrchlický není katolickým básníkem? —

Osobnost Vrchlického v 50 letech dělala na mne dojem mocnáře — Iva. Jeho dobrotivě blahosklonné nachýlení hlavy, hlava ovroubená šedou hřívou, téměř lysé, klidný modrý pohled tkví mi v duši. Král, český král — poesie, král ducha.

VRCHLICKÝ V NEBI.

Jako duše Havlíčkova,
Nerudova, Macharova,
(ten už také dávno umřel)
tak i duše Vrchlického,
solva z těla vyletěla,
k nebeské se nesla bráně.

Ale Satan stoup' jí v cestu,
triumfálně zdvihal knížku:
'Prosím! Hymna na Satana!
Kdo pak tohle pěkně zčeštil
z Carucciho pohana?!

MIJ jste, pane! Ani krok dál!'

Tak řval Satan v branách nebe,
až se počli svatí sbíhat.
Svatý Petr na rozpacích
(básněmi se nezabývá)
ohlížel se v pravo v levo:
Má či nemá otevřít?

Ale tu se hrnou svatí
(napřed ženské, zvědavější),
mezi nimi svatá Zita:
'Ale pojď k nám' -- duši vítá,
prstíkem však v žertu hrozí:
'Prozradil's, jak vařili mi
andělkové -- ale pěkně --
učinil jsi v Čechách slavnou
nevšimanou kuchařku.
Pusť jej k nám, ó svatý Petře!
O Kristu vždy s úctou psával,
s Dantem prošel pekél tmami,
ať léz v ráji jásá s námi!'

A hned přišel svatý Ivan,
Cyril, Method, blahověsti,
svatý Prokop, svatý Václav,
Luďmila a biskup Vojtěch,

nepřehledný zástup světců,
kteří všichni rokovali:
Nenecháme přece duši,
která nás tak oslavila,
Satanovi na pospas!
V tom se všichni poklonili,
přicházela Máti Boží:
'Co tu máte? Co se stalo?'

Satan chce vzít Vrchlického!

'I to by mi bylo pěkné!
Co by řek můj otec Jáchim,
co by řekla máti Anna!
Chudákům jim slzy tekly
po tvářích, když četli báseň,
kterou o nás zazpíval.
Žádný nepsal krásněji!
On už si své peklo odbyl.
Moravané, dekadenti
trápili ho, a pak Machar!
Na konec ta dlouhá nemoc,
hrůzy, výčitky a boly ...
Očistec měl na zemi.
Pojď, chudinko, dost jsi vystál,
pojď jen se mnou k trůnu Páně,
s námi budeš zpívat věčně ...'

Všichni Panně ruce libou
a Vrchlický v slzách také.
A pak Dante: 'Dovol, bratře,
s naší sestrou Beatricí
bych tě rájem doprovázel,
ne už sněným, skutečným!'

S výšin jasných, z hloubi temné
'Svatý, svatý' zpěv se line:
'Zdráv buď bratr! Pokoj s ním!'
K. D. L.

Přijítě dále

ŠTĚPNÝ RÝM V ČESKÝCH PÍSNÍCH NOVODOBÝCH. PÍŠE PROF. VÁCLAV HORÁK.

MOTTO: Viel on muitaki sanoja,
Ongelmoita oppimia,
Tieohesta temponia,
Kanervoista kalkomia,
Risukoista riipomia,
Vesoisto, vetelemiä,
Päästä heinän hieromia,
Raitiolla ratkomia.

Já znám ještě mnoho jiných
Slov a činů čarodějných,
Na cestách jsou nasbírány,
Se vřesínek soďrhány,
Na chabašti naškubány,
Na halouzkách nalámány,
Dilem s trávy sehrabány,
Dilem s pěšin sezdvihány.

První rýma z Kalevaly. Viz OSVĚTA 1878.

NÁRODOVÉ AREJŠTÍ A FINŠTÍ MĚLI V DOBÁCH, kdy písma ještě neznali, mnoho písni bajeslovných a hrůdinských, měli čarodějná říkání a zaklínání. Aby paměť snadněji podržela tyto písně, tato říkadla, vázali je štěpným rýmem ve svazky o dvou, třech, čtyřech neb i více verších. Po přijetí křesťanství opouštěli Němci již v 9. století štěpný rým, dávajíce přednost rýmu koncovému, jež v latinských písních poznali. Ovšem při přetváření starých písní uchovalo se štěpů hojnost, ku př. v Nibelungách.

Norové podrželi štěpnou vazbu mnohem déle a přeháněli ji druhdy do krajnosti. U Finů vládne štěpná vazba podnes.

U nás Čechů udržel se štěp co podklad verše až do 14. století. Avšak i zde při ozdobování starších písní koncovým rýmem, zůstaly štěpy v písních duchovních i světských, zvláště na východě území českého jazyka, tak hojně, že starý systém veršování ještě dobře, neb obstojně proráží, porušen jsa jen sem tam vložením nového slova k vůli koncovému rýmu.

Zpěváci nadaní básnickým citem pro pěknou formu verše, sepjali štěp s novým rýmem tak šťastně, že tento plný rým jest nádhernou okrasou písní národních.

I. JAK POVSTAL ASI ŠTĚPNÝ RÝM.

Vidáme podnes české i slovinské dítky, jak vrhají (runou) rozštěpený prut. Kdo vrhne obě bílé polovice, stane se maršálem (králem, císařem a pod.), kdo jednu bílou, jednu zelenou, stává se kaprálem, kdo obě zelené — kmánem. Jinde hrají s několika štěpy, označující je řezy (runami).

Každý štěp měl své jméno — a v dalším říkání přistupovalo k tomu ještě jedno slovo, neb častěji dvě, tři slova, začínající

touž písmenou. Byly-li vzaty štěpy dva (spřežené), musel se každý pár opakovat aspoň jednou. Počet slabik ve verších nebyl za stará stejný. (Viz Merseburgské fragmenty).

Štěp padá na slabiku přízvučnou, tedy v češtině na první; avšak i slabika s vedlejším přízvukem bývá štěpem. U čtyřslabičných slov má druhá od konce vedlejší přízvuk, u pětislabičných však třetí od konce (v některých krajinách druhá od konce).

Tříslabičná slova vedlejšího přízvuku postrádají. Sporaďicky padá tu přízvuk na druhou od konce; stalo-li se to vlivem sousedních dialektů lašských a polských, či snad váhou melodie, nelze prozatím rozhodnouti.

Jako v koncovém rýmu často rýmuje jedna sykavka s druhou (moře — může a pod.), tak děje se i se štěpem. Já prozatím nebral jsem až na malé výjimky, na takové nepřesné štěpy žádného ohledu, ponechávaje věc dalšímu bádání.

Přesně rýmuji

1. každá hláska se sebou (p : p, u : u atd.);
2. ostré s mírnými (p : b, s : z atd.);
3. **m** s **n**, jakož i všechny samohlásky mezi sebou (i : o a pod.);
4. někdy **ch** s **k**.

II. ŠTĚPNÝ SYSTÉM V PÍSNÍCH KOSTELNÍCH.

Měl jsem příležitost prohlédnouti několik psaných kancionálů z 18. století.

Dobře zachován jest štěpný systém v následujících písních duchovních:

A) Kancionál Kúdelí, psán r. 1741.

1. Nastokrát buď pozdravená, na ticickrát pochválená.
2. Ty si trůn Boha živého, o dcero otce věčného.
3. Budiž přítomna při smrti s svou milou patronkou.
4. Vítej s nebe sstupující.
5. Zdráv buď, laskavý Ježíši.
6. Budiž pozdravena.
7. Otče náš, milý Pane.
8. Můj milý člověče, blížíš se svítání — a j. v.

B) Kancionál Pomýkalův, psán r. 1769:

1. Třetího dne vstal Stvořitel — z mrtvých náš milý Spasitel.
2. Rač se k nám, Pane, skloniti — zemi deštěm pokropiti — a j. v.

C) Kniha literácké jednoty, renovovaná r. 1792:

1. Po zlém pádu člověka hříšného (verš desetislabičný).
2. Neb on stojí u dveří, ustavičně tluka.

3. Čtvrté přístí bude.	8. Chtíc, aby spal.
4. Poslán jest archangel.	9. Maria milosrdenství.
5. Každého dne tobě čest a chvála
(= kvála).	10. Vstal jest této chvíle.
6. Ave, o sličná rodičko.	11. Vstal z mrtvých Vykupitel.
7. Zazpívejme vesele.	12. Pašiové hry.
	13. Začíná se konat — a j. v.

Světské písně, říkadla a zaříkadla:

**Laštověnka lenivá, — Ona pěkné peří má.
Ona z rána skoro stává,
Ona dycky švigry, švigry,
Ona hledá své obydlí,
Hde sedává.**

Tázal jsem se: Laštověnka skoro stává, pořád šveholí, lítá (hledá své obydlí), — proč se tedy zpívá »lenivá«? Odpověď: protože to »slovo se do verše rýmuje!« —

U Veleslavina znamená »liný« tolik co »plachý, bázlivý«. Jest tedy tento popévek několik set let starý. Podobně se to má s většinou, ne-li se všemi štěpně rýmovanými písněmi.

Hory valašské a slovenské jsou nevyčerpatelným zdrojem národní písně a melodie. Melodie byla plundrovaná v novější době dost — a přece nacházíme vždy nové a nové obraty hudební.

Pastevci, žijící v přírodě, milují přírodu; z ní berou obraz (počátek písně), k němuž připínají své vřelé city, svou náladu (radost, žalost, žert, čtveráctví, odříkání a pod.) Tak srdečně nepojímal přírodu ani Rousseau, ani kdo jiný.

V okolí Rožnova se vyprávějí pohádky s náměty prastarými: Zavěšený drak (Loke); zavěšený muž (Prometheus); tři panny, přilétající na jezero v podobě kachen a svlékající peří (polenice); jezdící čarodějky (polenice); duch, dýšící oheň (Berserker); silný Jan (junoše-Božic). Nalezneme tam skřítky, šotky, zbujníky, obry.

Kdy povstane mohutný básník, který všechny tyto písně, zvyky, pohádky vyváží a sváže laďnou, štěpnou formou v nádhernou epopeu, která by i slavnou »Kalevalu« svou krásou předčila!

Prozatím jsem prostudoval jen tyto sbírky:

- A) Písničky modloslužebníků. Brno 1906.
- B) Zpěvník. Sběrka písní sokolských, lidových slováckých a valašských. Ve Valašském Meziříčí 1907.
- C) Zpěvník sokolů valašských. Val. Meziříčí 1898.
- D) Peck. Valašské národní písně a říkadla. Brno 1884.
- E) Bartoš. Valašsko. Lid a národ.

Poněvadž si každý sbírky tyto za mírný peníz koupiti může, uvedu jen čísla těch písní, které dobře zachovaly štěpný rým. Kdybychom při původně valašských písních brali ohled na opa-

kování, jímž si lidový zpěvák zaopatřoval štěp, byly by tuším všechny štěpně rýmovány.

A) 29, 36, 49, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 61, 62, 82, 87, 90, 91, 94, 99, 117, 132, 138, 147, 149, 150, 151, 154, 155, 160, 165, 173, 181, 193, 199, 200.

B) 1, 2, 6, 8, 15, 16, 19, 23, 28, 36, 39, 40, 43, 54, 73, 81, 105.

C) 2, 8, 19(b, c), 26, 60, 64, str. 102 II, 104 V, 122 V a j.

D) 1, 2, 8, 12, 32, 36, 40, 23, 27, 38, 57, 59, 75, 79, 115, 120, 121, 122, 126, 128, 131, 132, 143, 144, 149, 150, 200 a j.

IV. UKÁZKY ŠTĚPNÉHO RÝMU.

A) Vzor: Róže.

Já mám krávu;
Kráva mi dá mléko.
Mléko dám kočce,
Kočka mi dá myš.
Myš dám havířovi,
Havíř mi dá peníze.

Peníze dám pekařovi,
Pekař mi dá chléb.
Chléb dám žebrákovi,
Žebrák mi dá: zaplať Pán Bůh.
Pán Bůh mi dá nebe.

B) Vzor: Jiné písně Rukopisu Královského.

1. Přehnané štěpy:

a) bez koncového rýmu:

E: Vím velmi veliký vrch, Václave, vem vidly v kuchyni,
V tom vrchu velmi veliký vlk. Vyžeň vlka ven.

« Uhliř uderil učňa uhlem,
Ubohý učeň utíkal,
Upadl u plotu, umřel.

« Skákalo psisko přes příkopisko,
Přes pcháč, přes rozsocháč,
Přes Nevýrovňavalo humno. (Všimni si vnitřních rýmů).

b) Koncový rým:

E: Peře, Pavle, pověz pravdu pravdivou.
Pekařka pekla peřinu prachovou.
Pekař popadl poleno,
Praštil pekařku pod koleno.

2. Normální štěpy buď jednoduché, buď sprežené:

E: Jan **baran bot**,
Přeskočil plot,
Přeskočil dvě desky,
Hledája Terezky,
Terezka je tof.

E: Stojí **panna v širém poli**,
V červenej kamizoli,
V sobě trochu krůpek
A v zađu koleček.

E: **P**od jáborem, **p**od tím **b**orem,
Pas tam, Aničko, s Pánem **B**ohem.

» (Zaklínání): **V**ítaj, zavítaj, **v**oďičko **b**ystrá,
Abysi toho **m**enovaného křtěného
Omyla, **v**oďičko, čistá, **b**ystrá.
Šak ni **o**ď hříchův, **a**le **o**ď vřediska,
Oď lamčiska, **o**ď všelijakého neďolužiska.
Já to **n**ěčiním **s**vú **s**ílú, **s**vú **m**ocú,
Ale **s**valú **b**ožskú **p**omocú.

» **V**ítaj, **s**vítaj, **m**oje **m**ilé, přemilé **s**vítaníčko,
A **r**anní rosičko ty **n**epadať,
A **j**asně sluněčko, ty **n**evycháďzaj,
A **n**eosvěcuj **n**a hory, **n**a ďoly, **n**a křížové cesty,
Na **n**emocné ludi, **n**a těhotné ženy,
Ale ty **p**adať **a** **s**edať **n**a teho křtěného
A **n**emenovaného **o**dsúďzenca **m**ého,
Který je mně **o**ď Pána **B**oha **o**dsúďzený atď.

» **H**en v tej onej mrakavé **s**toji **s**tůl.
Na tem **s**tole **p**ečeň, **p**ri té **p**ečení **t**ři nože,
Tři rozně a **t**ři viďlice.
A **v**y nože, rozně, **vi**ďlice **n**epchajte atď.

Z vlastní sbírky:

Vila **v**ěnc lavendový - **F**ojtovému **J**anečkovi.
Nevila ho **z** leďačeho, - **Z** rozmarinu **z**eleného.
Uvila ho **t**řema řaďy, - **T**řema řaďy **p**ro krajany.
Přišel tu **k** ní **k**upec **N**ěmec: **D**aj, **ď**ěvečko, **ď**aj ten věnc.
Ež **b**ych já ho **N**ěmci **ď**ala, - **R**ačí **b**ych ho **p**osekala;
Porúbala, **p**osekala, - **V**raným **k**oňom **p**oďestlala.

Andělínka **l**účku **s**ékla,
Kateřínka **ř**epu **p**ékla;
Marijánka **j**ahodí (sic)
Nasbírala **n**a hoďy.

(Dokončení přístě.

KULTURNÍ MORAVA.

Výtvarná Morava. Nejmarkantnějším zjevem letošního výtvarného života na Moravě byly umělecké výstavy v Prostějově, Štamberku a také ve Frenštátě. S podružnější výstavou Zábřežskou nepočítám, rovněž vymyká se intencím mého článku rozepsati se o výstavách keramiky v Olomouci a Přerově. Z ohlášených výstav ve Frýdlantě a Uh. Hradišti (H. Schwaiger) sešlo. — Tedy výstav na nějakého půl roku čteně, což dokumentuje, že smysl pro výtvarné umění na Moravě začíná slibně rašiti. Dříve pořádala pouze sdružení umělců své členské výstavy, po případě korporace speciálně k tomu účelu se ustavívali. Dnes však společenské kluby, spolky i korporace, jejichž účelem bývalo uspořádat sem tam přednášku, divadlo, akademii, či dokonce ples, vložily do svého programu též uměleckou výchovu, tvořice umělecké odbory a pořádající výstavy, (př. Prostějovská Beseda.) Dokonce i nadšení jednotlivci, jako Dr. Hrstka na Štamberku, chopili se s odvahou téhož úkolu.

Ovšem dlužno, aby takový spolek měl vždy na mysli, že pořádání umělecké výstavy není elementním požadavkem módy nebo důkazem, že spolek „žije“, nýbrž jest třeba v úkol ten se uvázati s opravdovou láskou k věci a pochopením, ať už se jedí v přísném výběru předmětů k vystavení nabízených, či ve skusné instalaci, opatření uměleckých či typograficky vytištěných afišů, katalogů a vstupenek. To budíž *conditio sine qua non*, aby se v ničem neozýval rušivý ton! Těmito podmínkám zdařilé výstavy vyhověli pořadatelé výstav Prostějovské a Štambercké seč byli, podává tak když ne vzor, tak aspoň direktivu, jaké výstavy by býti měly.

V pořádaných posud výstavách pozoroval jsem trojí směr: Tak Dr. Hrstka předvedl nám poslední práce krajináře

Ant. Hudečka, — tedy směr, který bych nazval monografický. — V Prostějově se pochlubili tím, čím se mohou v rodinách po stránce umělecké reprezentovat a to mistry nejen moderními, nýbrž i klassiky našeho umění, — tedy směr více přehledově retrospektivní. — Konečně ve Frenštátě vystavovalo na vyzvání pořadatelstva několik umělců, jednak aby podalo ukázky své nejnovější tvorby, jednak aby poskytlo obecnstvu příležitost k nákupu levných originálů, — tedy směr umělecko bazarový.

Nejinformativnější a k výchově publika nejzpůsobilejší je směr prvý. Obecnstvu se zde podává přehled tvorby umělecovy, takže pozná celé jeho umělecké credo, což není už tak přístupné a možné při ojedinelých ukázkách, často jen k účelům prodeje vystavených a neaspírajících na vysoké intence. Nechci však tím i taková díla odsuzovat. Umělec je přece člověk, který je živ člověkem a ne jen „slovem Božím“, — a je známo, že pravidelně nejlepši umělecko výtvoř pro svou odlišnost od konvence, originalnost a obvykle vyšší ocenění jich autorem stávají se „rakky“, které z výstav putují zpět do ateliéru. Ovšem, i u slabších prací je třeba klásti jisté požadavky!

Tož v bizarním Štamberku jsme poznali Hudečka, krajináře po smrti Slavičkově u nás nejseriosnějšího, který chladnými tony, ale žhavě podloženými líčí krásy našeho českého kraje. Své oblíbené měsíční noci už opustil a oddal se tichému dumání v záře večera, kochá se v kouzlu lesů a hájů z jara i v podzimu, opíjí se barvitostí strání i dálav, dívá se do valnicích se jako dým mraků, či plujících jak bílá labuť po azuru oblohy, neodolal ani velebě moře, břehy olizujícího a usínajícího, či v bouři rozvzteklého.

Na výstavy, jako Štambercké, se dlouho

vzpomíná, aspoň u těch, již mají smysl pro umění a nenavštívili ji jen pro plaisir nebo z módy, aby se pak mohli blýskat ve společnosti.

Kdyby na výstavě ve Frenštátě nebyl zastoupen Bohumír Jaroněk více než čtyřiceti pracemi a několika obrazy Roman Havelka, byla by utonula v milieu průměrnosti, třeba v katalogu jsme četli zvučná jména, jako oba Úprkové, Ondrušek, Lolek, Obrovský. Práce posledních byly více méně druhořadé, asi od pořadatelů na rychlo vyžádané, neschopné, aby autora reprezentovaly.

Často jsem pozoroval, že, aby se dodalo výstavě lesku a rozmanitosti, sežene se i proti vůli autora, kde který atelierový „aušus“, jen aby se místo vyplnilo. Ovšem že cti onomu, byl i puncovanému umělci nedoda. Tu je mnohem záslušnější vystaviti poutivé práce mladých, teprve se probíjejících výtvarníků, třeba že pravidelně, jak tomu bylo i na výstavě Frenštatské, zvláštního rázu a významu nepodají. Jaroněk, od dřívějšíka už známý opěvátel Valašska, dnes ovšem úplně vyspělý malíř uvalů a zalesněných strání i dřevěných chaloupek široce pestře nahozených olejem, akvarelem, anebtemperou, — a co obzvláště cenné a u nás dosud dost ojedinělé, — barevnými dřevorytem. Neméně zajímaly jeho veduty Dubrovnické. — Havelka je solidní, jemně citlivý líčitel stromových alejí a lesních zákoutí.

Co mile působilo ve Frenštátě, bylo pojetí umělecko-průmyslových prací v rámci výstavy: A. Jaroněkových gobelinů a keramik, tepaných předmětů z „Vulkanie“ Prostějovské a výšivek „Ústředny“, ač měly býti méně bazarově umístěny. Byly však velmi levné a hodí se do našich domácností daleko líp, než všelijaký sklenářský a gulanterní brak. — Výstava Prostějovská (hned z bra pořádaná) byla zdařile instalována v přednáškovém sále

Kotěrova národního domu, pro tento účel jako stvořeném. Na výstavě měli převahku Moravané, třeba že ť Slaviček měl tu své výborné „kameničky“ a i jiní umělci z Čech cenné práce. Mile na návštěvníka působil fragment retrospektivy, — Maneces, Meixner, Mařák, Ibrožik, Zvěřina, Marobld. — a pak ukázky keramiky a starého porcelánu a moderních předmětů „Vulkanie“. — Vzhledem k značné už distanci časové nebudu se šíře o výstavě té rozšiřovat, třeba že ji příkládám velký význam.

Tolik o Moravě výtvarné. Nyní ještě pár řádků o moravských výtvarnících:

Nevystavuji letos souborně! „Sdružení“, jejich reprezentant, však poroučuje jinak, a dočkáme se! Až bude otevřen vlastní dům v Hodonině. Těším se, že se zde shledám na výstavě, na počest Obrádků pořádané, se všemi moravskými umělci, byl i byli členy jiných pražských spolků, které kdys považovaly a snad až dodnes považují „Sdruží.“ za další krok separatismu Moravy. A přál bych si, aby zede dokumentovali už leckde se vyskytnuvší trzení, že Moravané jsou vedoucími v českém malířství současné. Jméno Úprkovo a jeho školy, jména virtuosa péra a rydla Šrabinského, dekoratérů Muchy a Koehlera, krajinářů Kalvody, Lolka, Bubenička, Havelky, Jaroněka, žačeho Obrečovského, delikátního Kašpara a zástupu mhdých nadšenců jsou sto důkaz onen reství. Výstava ta má býti tužim i retrospektivní. Podá jistě i ukázky prararar výtvarníků k Moravě přílnuvších a látkou svých obrazů úzce s ní spojených, z nichž zejména oba Manesové a Schnwiger budutě vytknutí. Doufám, že se zde setkáim s mladými, příbranými sem ovšem pood přísným zorným uhlem objektivní kritiky. A bylo by záhodno, neomezovat výstavu tu na Hodonin, nýbrž reprezentovat ji Moravu i v Praze, Vidni, v cizině.

Dr. Jaroslav Řehulka...

Umělecký dům moravský. I. Zhřešil jsem tím slovem »moravský«? Tož napřeštěme: »Umělecký dům *hodonský*«. Ještě hůůů! Zkrátka dům už stojí: je to umělecký dům výtvarných umělců *moravských* a... stojí v *Hodoníně*...

Málo jest podniků veřejných, které v žurnalistice našly tak malou podporu, jako právě umělecký dům v *Hodoníně*. Noviny dode poslední chvíle byly *proti*. Rozumí se, že za novinářským odporem nestála snad žádná redakce, nýbrž řada činitelů jiných.

A hle! umělecký dům v *Hodoníně* přece *stát*! Jak se to jen mohlo státi?

Je příčin několik, ale hlavní a stěžejná je: *přirozený vývoj*.

Bylo to roku 1892, kdy byla pořádána v *Hodoníně* ne-li vůbec první, tedy jedna z: první výstav národopisných. Jaké byly podporovány právou k velké všeobecné výstavě národopisné v Praze r. 1895. Už tehdy bylo při výstavě *hodonské* oddělení *umělecké*, jenž byla, pokud jen trochu bylo možno, dána pečel *svěrácnosti* slovenské. *Jaroslav Věšin* se svými věci *skldovenskými* a mladiství sice, ale umělecky jitiž hotový *Joža Úprka* dodal výstavě omnoho zvláštního rázu a tónu.

Ale rozšířenější a určitěji promluvila umělecká výstava *hodonská* r. 1902. Neměla sice názvu »slovenská«, nýbrž jen »umělecká«, ale v pravdě slovenskou byla.

Když se výstava tato *připravovala*, vydávající tehdy v Uh. Skalici slovenský »Hlas« — časopis mladší generace slovenské, rázu realistického, napsal: »Zajímavý, ale nepoznaný a nepochopený kút jihovýchodní Moravy, *moravské Slovensko* hbbá si se k životu. Klassický tento kút hudobnej poesie, bohatá studnica duševných kkrás našeho ľudu, živé, ohromné, nikde nnejestvujúce *muzeum* ľudovej ornamentiky, stály koncert najstarších, antických, *pppřažko* ovládatel'nych hudobných foriem, *dódpieva* pomaly zásluhou svojich nevšed-

ných synou k významu veľkému a k váhe tak značné, s jakou chlúbiť sa môžu len staré a veľké kultúrne centra národov bohatých a šťastných«.

Kulturní centrum! Zde padlo poprvé to slovo, ačkoliv tehdy nikdo nepomýšlel na stavbu — uměleckého domu v *Hodoníně*.

Výstava byla r. 1902 otevřena — vůdcové rázem zvítězili. A když francouzský mistr *Rodin* projevil uznání nejen výstavě tak rázovité, nýbrž všemu uměleckému ruchu, jehož tu byl svědkem, každý cítil, že zde v tomto kraji děje se něco neobyčejného, významného. Zamýšlená organizace čistě *slovenského* umění a slovenských umělcův se sice nepovedla k trvalým důsledkům z příčin rozličných (politické odtržení *uherských* Slováků hraje zde též úlohu), ale znenáhla vzrůstala a vyvíjela se zde organizace jiná, širší — organizace umělců *moravských*.

Výstava roku 1907, která byla tolik kačována pro ty »moravské křesťanské listy«, byla jen dalším přirozeným vývinem »prostřední minulosti«.

To byla druhá etapa.

Další následovalo rychle sice, ale rovněž přirozené a samozřejmé: Spolek »*Sdružení výtvarných umělců moravských*«. A jako výstava r. 1907, třeba oblesaná četnými výtvarníky *moravskými* *rozličných* působísl a *různých* uměleckých směrů, přece měla základní tón zase *slovenský*, který tvořil hlavní charakteristiku »moravismu«, tak i celé »Sdružení« cítí nejvěřtější sílu svoji ve Slovensku, a když bylo nutno pomýšleti na *vlastní* stánek umělecký, kterak mohla dopadnouti volba proň, než-li Slovensko?! A zde co jiného nežli — *Hodonín!*

Přirozeným vývinem, bez politiky a bez »stručů«, bez *osobních* zájmů! —

Dr. Alois Kolisek.

Z MYSTICKÝCH STRUN. BÁSNĚ MARIE KAVÁNOVÉ.

I.

V BEZPEČÍ.

Pod svatá křídla Svá Jsi ukryl duši mou,
Tvou lásku cítím vát, prostřenu nad sebou,
bezměrná bezpečnost, kdy slovo vysloví —
zde pokoj, štěstí je — kdo rušiti má moc,
Tvá stráž je nezlolná. Ať černé spády noc
si smýšlí potají: Tvé oko všechno ví . . .

Tvé ucho slyší vše, hlas na zlé zavolá,
kolem mé duše Tys hráz silná dokola.
Co lidská přízeň je? Na vode bubliny —
nejistot krajinou jdem tady, polem ztrát;
ta lidská upřímnost, kdo může za ni stát,
naposled zůstanou nám jenom bodliny.

A přece poznání přichází pozdní host,
kdo nebyl poraněn a sklamán v tužbách dost
jen tak že slovo Tvé nás zase utiší . . .
Však kolik v žalech svých vzpomene
k Tobě jít,
ve člověk vášněmi zaslepen a tak spít,
že Tvoje volání už ani neslyší!

Na luhu každý nas ku honbě sradí květ
co máme nechávat ve slunci rozvíjet,
zákonů osnova v srdci je zakleta;
dlouho tě nenajde, kdo rozkoš v klin
svůj vzal,
propasti hluboké v své srdce rozeklal,
v síti se neštěstí vždy více zapletá.

Za klamem honí se, přeludy stíhá rád,
nic neví o světle, jež potká častokrát,
smýkán jde divokou, nezkrotnou žádostí,
osudu zlořeči, zoufalství vinou bit,
myslí, že souzeno tak lidem zápasit,
neznaje lásky Tvé, v níž síla radosti . . .

Prach všechen obmývá čistota studní Tych
a touha zahraje v barvách tak zářivých.
v dálkách už smutek stích, snad odplul
po moři,
a naše minulost — jde zakrytou má le,
přec duše odrací se přísti čekajíc,
požářem lásky se jak svíce rozhoří.

Tak sladká láska Trá — ó dej jí více mít,
a dej mi nikdy se od Tebe nevzdálit!
Silící vůně je v Tvých sadech prováta,
Tvých chrámtů věže nám znikají v oblacích
řad nikdo nestoyná, kdo velebu Tvoji stih,
a prostým květů div, jak cesta bohata!

Pod svatá křídla svá Jsi ukryl duši mou,
nesmírně dobrý Tys — čím lidé před Tebou?
Kež svatí andělé mne chválám naučí —
když bouře kolem jdou a zkoušek velikých
děl,
v mém srdci tichounek a sladký klid a píseň,
protože neseš mne jak dítě v náručí.

Naše ilustrace. Není nám zpočátku mnoho, abychom přinášeli obrazů mnoho, ale budeme se snažit, abychom přinášeli ukázky umění českého nového, zvláště z: oboru náboženského, kde jest tak široké a vědné pole pro práci a začíná se hýbat též zájem. K tomuto číslu přikládáme slabou reprodukci »Srdce Páně« leptu od Jana Kühlera, který též obstaral ornametální výzdobu »Archy«. Motiv tento maloval mistr původně r. 1910 v nadživotní velikosti pro chrám prostějovský, kdež jest umístěn, a potom zdálileji provedl jej v leptu. Máme k dispozici pro přátele umění nějaké sto původních otisků tohoto leptu s podpisem autorovým, které zde dostat v naší administraci po 2 K.

† **Tereza Nováková.** Dne 13. listopadu 1912 zemřela v Praze jedna z předních spisovatelek pi. Tereza Nováková, matka kritika Dra Arne Nováka. Narodila se 31. července 1863 v Praze. Otec její Fr. Lannhaus byl úředníkem České spořitelny, matka Arnošta, roz. Deutschová, byla Němka, což má význam i pro chápání kritika Arne Nováka. Tet. Nováková napsala duchaplné »Křesby a dojmy z cest«, romány o českých sektářích; Jan Jilek, NNa. Librové gruntě, Děti čistého živého, Jiří Smatlán. V tomto dospěl hrdina k náboženství — soc. demokratickému! Zesnulá byla průkopnicí ženské emancipace, zasloužila a po 10 let r. 1907 redigovala »Ženský svět«.

Banky a filiálky rostou u nás teď jako houby po dešti. Jeden bystrý pozorovatel se o nich vyslovil: »Banky jsou k tomu, aby stahovaly kapitál z rukou českých a křesťanských a dávaly jej k dispozici — židům«. — Tato sarkastická věta měla by být pilně uvažována.

Co je s novým kancionálem? V Brně oopatřili si diecéšní kostelní zpěvník, tím

že světili práci hudebníku P. Eichlerovi. Výsledek jest: dílo hudebně cenné, ale literárně jednotvárné, poněvadž literární ohoblování písní obstaral jediný veršovec. Též v Praze zabýval se kanovník Dr. Ant. Podlaha problémem kancionálu a sebral mnoho látky, rozdělil mnoho práce různým básníkům, ale dílo uvázlo. Na naši žádost o informaci pro »Archu« odpovídá vdp. kanovník:

Velevážený pane a příteli!

Velice mne potěšila Vaše zpráva, že započnete vydávat revue »Archu«.

Co se týče zprávy o kancionálu, není možno ještě podati zpráv, jež by veřejnost zajímaly. Při dosavadních pracích ukázalo se, že jest nutno prozkoumati původ a vývoj každé písně po stránce textové i hudební a to hlavně na základě hojného, dosud neprozkoumaného materiálu rukopisného. Jest to práce svízelná, ale nutná; hohužel jest pracovníků málo. Nejlepší pracovník, prof. Orel, jsa i jinak velice zaměstnán, nemůže se bádání tomu věnovati tak, jak by bylo žádoucí.

Se srdečným pozdravem oddaný

Dr. Podlaha.

Brno, hlavní město Moravy. Život rušný je jen v kavárnách a hospodách, v neděli i ve všední den. Ostatek všechno kulturní dřímá nečinně. Jako město zakleté, drakem strážené. Snad není opravdu příčiny k práci, či je to důkazem politické vyspělosti? Kus práce skončeno jest s abrahamovými školního rady Fr. Mareše. »Vesna« mluví za něj.

Dr. Z.

Mistr Alfons Mucha maluje pro Praha 14 plátů »Slovanské epopeje«. Hledá se pro ně budova nad letenským tunelem.

Mumraj od ruského Žida Iva Birinského přešel jevišti německými (Narren-tanz) a musil být ovšem proveden též ve »Zlaté kapliče« v Praze. Kritika seriosní

všude odsoudila frivolnost židovského kusu, který si tropí posměch z ruské bídý, a p. Kudiček, kritik mladorealistického »Přehledu«, píše: »Není kusu cyničtějšího a více nečistotného... *Birinskij je žid ghella se všemi attributy nízkosti*«. — A takovým lidem otvírají se české chrámy umění, kdežto čeští umělci se vyhánějí a vraždí! Národ český je zachvácen rakovinou — požidovštění. Židé německých, českých i ruských jmen ovládají Čechy hmotně i duševně.

»Iridions«, dramatickou báseň Zigmunda *Krasinského*, která je do češtiny přeložena J. V. Fričem, upravil k provádění na jevišti krakovský spisovatel Bernard Falber.

České kvartetto bude v zimní sezoně čtyřikrát koncertovat v Berlíně. Na programu prvního večeru je *Sukovo* kvartetto op. 31., program druhého večera tvoří vesměs komorní skladby *Dvořákovy*, třetího *Brahmsovy* a čtvrtého *Schubertovy*.

Virtuos *František Ondříček* vydal 15 uměleckých etud pro housle a společně s dr. S. *Mittelmannem* pedagogickou knihu »Jistota hmatu«.

Richard Strauss pracuje o novém díle — baletu. Text mu dodali Hugo z Hofmannsthalu a hrabě Kessler. Obsahem je historie Josefa Egyptského a ženy Putifarovy. Dílo provede první ruský balet. Josefa tančiti bude Nišinski a Putifaruku jistá římská šlechtice, která v sobě objevila talent taneční.

Divadelní a koncertní ruch v Praze. Co se u nás hraje v divadlech? Bývá to pravidelná otázka našich přátel v dopisech, v dotazech a při srdečném stisknutí ruky, na vitanou v matičce Praze. Vždycky se při ní zarazím, myslí mou projde trudná upomínka a tak již letí z mých rtů stereotypní čtyry slova: Příteli, jen cizí práce.

Jen cizí, pro své nemáme porozumění,

pochopení. Je tomu tak již bohužel v celém našem životě. My nečerpáme již, jak tomu bylo před třiceti, dvaceti lety, z cizího střízlivou měrou a jen to, co je nejzávažnější a pro směr naší literatury a života nejvýznamnější, my hlítáme zralé a nezralé plody cizího ducha o překo, jako bychom se nemohli jich nikdy dost nasytiti, vidíme se v nich, obrazíme v nich celou svoji podstatu, skrovným svým výdělkem živíme celou legii cizopasníků, hynoucích na domácí půdě, a křičíme při tom z plných hrdel: Sajte cizí kulturu.

Asimilace v nejhroznějším slova smyslu, jež začasť drtila i bytost národů. My se tedy asimilujeme, za cizí zatracujeme své, vlastní, co tvoří náš svéráz, naši sílu a co znamená náš rozkvět a budoucnost.

Ohlédneme se jen na naši literaturu, třebaš jen dramatickou za poslední desítilétí. Je skrovnější než jindy, a kvalitativně horší předešlé. Není dnes místa, kde by se autorům poplál poslech, kde by prakticky se mohli vzdělávat a růsti a proto řady jejich očividně se decimují.

Samo Národní divadlo, první česká scéna divadelní, produkuje svět cizí, nejvíce mrtvý. Co žid Birinskij podal v tříaktové frašce (nikoliv tragikomedii) »Mumraji«, mělo se prostě zahoditi. Nepotřebujeme se diviti na morální a sociální nesmysly a neuvěříme legendě, že jeden žid v celé gubernii ruské je mužem »poctivé povahy«. Čnicím jako velehora nad celým okolím. Tak dalece obecnostvo naše asimilaci ještě nepropadlo.

A dramatická báseň Vlachy Sema Benelího »Potupný kvas?« V Praze lektor řadilštiny na universitě, Dr. Alfonso pořádal besedy italské a vydává časopis »Il Piccolo di Praga«, osm stran za korunu, jež besedistě, rozumí se, odbírají. Českou redakci listu obstarává pi. Votrubová-Hauneroval. Lektor dal v besedách přetřásti úryvky z »Potupného kvasu«, pi. Haune-

rová jej přeložila: teď Národní divadlo hledá, abys co nejdříve hru hrálo. Ne-li, poženě se útokem česko-italských styků a než se nadějete, bude z toho mezinárodní zápletka. Ty stykl! vnesly do našeho čistého života již tolik nemravnosti, že »Potupný kvas«, dějem ohydná mrzkost a hnusná perversnost, zdá se býti jejich plodem.

Klidná a poddávající se assimilace má však také vliv na naše reprodukční umění. Vizme. Sl. Destinová, čestný člen Národního divadla, zpívá v něm vlašsky. Aby snad přece míra trpělivosti českého obecnstva nepřekypěla, zazpívá mu sem tam nějakou frasi česky. K vůli komu tak činí? K vůli druhému hostu, Dinhu Gilynu, s nímž nyní všude zpívá. Není to zvířecnost umělecká, stylivá, která ani zdaleka nemůže se měřit s velkým uměním pěveckým i představitelským, jež při tom umělkyně produkuje? Jinde by to bylo prostě nemožné, jen u nás, věřte, jen u nás.

Spolek belletristů »Máj« pořádal v Národním divadle tryznu Jaroslava Vrchlického. Vybrány byly sice jen skladby autorovy a komposice na básně jeho, ale v akademii vypadlo to jinak. Zpívaly se písně na slova jiných autorů, obecnstvo vyžadovalo si bouřlivým potleskem jakékoliv přidávky a účinkující přidávali, jako zedníci na stavbě. Kde zůstal význam tryzny, kde Jaroslav Vrchlický, kde styl a sloh slavnostního matinee?

A koncertní náš ruch nevypada lépe. Francouzi a ještě více Němci opanovávají programní pole a český autor, ten chudák se krčí a čeká, až ho z kouta vyplaší. Proč »Česká Filharmonie« nese hrdý národní titul? Proč máme »český« spolek pro komorní hudbu a proč »český« písňový spolek?

Aby produkoval cizí díla a šavřáry!

František Šorm.

Moderní otroctví. B. Kubišta píše v *Sal-dově* »České Kultuře«: »Když však provedena byla vzpoura proti bohu (sic!) a když člověk povýšil sebe na jeho místo, čerpaje z nekonečných zdrojů vesmíru fluidickou sílu, dech přírody, indický životma jmenovanou, změní se jednotný útvar lidské společnosti, poněvadž každé individuum stalo se jistým středem akční síly a podle množství jejího působilo na individuum druhé dle zákona ne nepodobného gravitaci. Lidé již neposlouchají a nekoří se zástupcům božské moci a tito ztratili nad nimi již skoro veškeren svůj vliv, ale dobrovolně jsouce poslušni zákona gravitace řítí se pod panství ne meče neb církevní organizace, ale továrníka, vynálezce nebo jiných mocných (*Kapitalismu, Judaismu, Antikrista, P. R.*), kteří se ho nepřímo zmocňují a používají ho k svým cílům. Jednotlivec, podléhající této neznámé a podivné síle jest vysáváán a tím jest veškerá jeho síla ochromena a vzána mocí toho, který ji k sobě připoutal, takže se cítí slabým a stejně nevolným jako Otrok starověký«. - Z tohoto otroctví hledí si člověk pomoci organizací soc. demokratickou — a stává se pak — otrokem jejím. Příznačné pro moderního pokrokového člověka jest, že p. Kubišta zapomněl na 3 mocnosti, které jsme nahore poděkovali. Pokrokový člověk nechce vidět skutečných kořenů zla?

Pani Růžena Svobodová v Č. Kultuře bičuje slabocha malíře Adama v Mrštíkove »Anežce« a moderní dekadenci vůbec: »Ztratila se řada krásných vlastností lidí bezelstných. Mnoho slavných stran na lyže je zpřetrháno. Dnešní barbar (tak tituluje moderního umělce!) umí žít jenom trapným životem a proklínat celý svět svou negativní spálenou duší. Ztratila se něha vděčnosti a údivu nad zázrakem bytí. Jest třeba nalézti ji. Jest třeba psáti o dobrých lidech, o těch, kteří jsou chlebem a soli

země, o těch, o nichž bylo kázáno na hoře. Dost již křečovitého a prázdného sobectví, přezbožnění lidských rozvrátů. — Jest rozhodně zajímavé, že p. Svobodová, do nedávna ctitelka antikrista Machara, hlásá *návrat k evangeliu*, ku kázání na hoře!

Naši literární kritičkové. *Miloslav Hýšek* vydal pro mládež *•Výbor z básní Jos. V. Sládka•*. *Arne Novák* v kritice o tomto výboru praví, že Sládkovo *•dílo* má tak krásně organický růst jako plně rozkošatělý strom a básně, skrývající vlastní význam Sládkův, jsou posud málo známy. Jeho těžce prožité a střídmě stylisované elegie, v kterých se zachmuřené, ale nikdy nezoufající poeta bolestně dobírá jistot mravních a záruk náboženských, nenašly po Nerudovi mnoho obdivovatelů... Než takové porozumění stojí jak disciplíny a trpělivé lásky, na niž nemusí činit nároků umělci účinných smyslových, formy přístupné, kouzelníci podplácající obrazy a lákající houbou, pathetikové citu a marnotratnici obraznosti, Zeyerové a Vrchliští. — Hle, jak p. Novák i pro básníka nábožensky založeného dovede se nadchnouti, kdežto u jiných odsuzuje náladové dílo ještě nedokončené, ale stejně poctivé, snad jen proto, že kromě básníků jsou též bojovníky. Zajímavé jest, že p. Novák vytýká p. Hýškovi, že Sládka sice dobře zná, ale málo ho chápe. Píše: *•Jest to důsledek celého Hýškova naturelu, jak proniká právě v jeho nejlepších pracích, zájem učebně vědecký převyšuje daleko vjemnost poetickou a proto se pod jeho rukama mění básnictví v předmět odborného poznání, pozbývajíce oně bezprostřednosti, na niž závisí vlastní pochopení umělecké. Hýškův poměr k literatuře není básnický důvěrný, nýbrž spíše intelektuálně filologický; proto nesmíme se u něho, jako u tak mnohých školských literárních dějepisců, vždy spočínati na jistotu hodnocení a soudu•*. — Tak píše pokrokový kritik o pokroko-

vém kritikovi. Pan A. Novák má pravdu, soud p. Hýškův je často velmi pokrokově příkrý o katolických pracovnících jako soud p. Novákův, jak vidno v jeho jinak znamenitém díle *•Literární Morava do r. 1886•*. Ale přece jen p. Hýšek postupuje reálněji a nepřihodil se mu takový malér jako p. Novákovi, který ve svých jízlivých Dějinách literatury *uvodl i s rohem vydání, posoudil a odsoudil knihu, která dosud vůbec nevyšla*.

Lze někomu brát víru? K. Stan. Neumann ve službách Dra Stránského v Lidových Novinách to popírá a posmívá se tomu — jako každý nedomyšlný nebo obmyslný český liberalní čili svobodomyšlný muž. A přece není nic jasnějšího než to! Víru v člověka, v lékaře, v řemeslníka lze snadno vzít člověku, když mu namluvíme (netřeba dokázat!), že člověk ten nezasluhuje důvěry, když potřísníme jeho charakter nebo jeho moc pomluvou. A tak lze podkopat i důvěru v Evangelium, v Boha neb jeho hlasatele. Lidské vášně na to čekají. Spisovatel K. Stan. Neumann: není tak omezený a neznalý psychologie, aby nevěděl o existenci různých Jagův, kteří s výsledkem berou Othellův víru v Desdemony. Člověk žasne nad tím, jak hloupými dovedou se stavět i. zv. pokrokoví lidé. Pokrok jest jimi strašně, úžasně diskreditován!

Thomas Koschat, skladatel lidových písní korutanských, sloužil 45 let jako basista ve sboru vídeňské opery. Dne 14. listopadu 1913 feditelství na rozloučenou vypravilo jeho zpěvohru *•Am Wörthersee•* (U vrbského jezera) a představení součastnili se členové císařského domu František Ferdinand, kněžna Hohenbergova, arcivév. Eugen. Takové pocty a pozornosti dostává se umělcům — německým. Koschat není žádný genius, jest jen komponistou slovan-sky hravých písniček à la Knoch, nemůže se vyrovnat našim velkým skladatelům.

Katolická Moderna a básníci s ní spjiznění. V Prombergově Sborníku příspěvků pro *učitelstvo a studentsko* vyšly r. 1910 »Stručné dějiny literatury české« od Dra Jana V. Nováka, c. k. gymn. prof. Praze a Dra Arne Nováka, docenta české university v Praze. Na str. 418 píše se o Katol. Moderně dosti nesprávně a kuse. Abychom jen některé nepravdy citovali: Není pravda, že na Moravě, kde »celý kulturní život ovládná bál kněžimi a kde katolictví bylo vůdčím principem, kynuly modernímu hnutí katolickému jiné vyhlídky než v Čechách«, nýbrž pravda jest, že spisovatelé a čtenáři Katolické Moderny byli ve všech českých krajích. Není pravda, že o redakci Nového Života sdílel se takmčf rovnoměrně s K. Dostálem Lutínovem S. Bouška«. Redakci vedl až na první dvě čísla K. D. Lutínov zcela samostatně. Není pravda, že listu »scházela charakterní vytrvalost, neustupná pravdomilovost, věrnost zásadám.« Pravda jest, že Nový Život« v posledním čísle XII. ročníku (r. 1907) zopakoval své zásady a nezaníkl z důvodů, které udává p. Novák: jako by byl pro polemiku Macharovu a výstup J. Svoziha (j) ztratil sympatie, nýbrž K. D. Lutínov zastavil vydávání, poněvadž následkem affairy Judovy musil se věnovat politické činnosti a duch. správě farnosti 30.000 duší, poněvadž neměl administrátora a poněvadž po vydání encykliky Pin X. Pascendi dominici gregis nějaký čas panovala nejistota o mezích modernismu zavrhzeného a oprávněného. — Není pravda, že K. D. Lutínov r. 1905 vydal knihu *Písne Tvorů* (dosud nevyšla!) a není pravda, že verše Dostálové většinou obsahují, »rýmovanou dogmatiku a suchou didaktiku«. Pan Arne jich patrně nečetl. Též poznámka o »vynucené prostotě« je z Machara opsána. Není pravda, že Lutínov označoval jako svého *básnického* předchůdce Kuldu. Jako buditel, ctitel ná-

rodní svéráznosti a katolické uvědomělosti byl Kulda vzorem mladých, nikde však jej Dostál nenelebil jako básníka; spíše jiní. Není pravda, že studie Marie Kavánové *„Naši básníci“* podává *přehled* literární produkce »Katol. Moderny«, neboť M. Kavanová tu probírá pouze 4 básníky: Dvořáka, Dostála, Boušku, Bitnara. — V příštích číslech nastíníme dle pravdy skutečný rozvoj literární Katol. moderny. Litujeme jen, že takové strannické, ba až jízlivé »dějiny« literatury vnucují se do rukou studující mládeži, a že za nakladatele propůjčil se knihkupec Promberger, vydavatel katolické revue »Nového Obzoru«. Stejně stěžuje si »Našinec«, že ministerstvo schválilo za školní učebnici dějiny české literatury od *Dra Alb. Pražáka*, které mají ráz protikatolický, a připisuje tento směr našich liter. historiků (Pražák, Hýsek, A. Novák) vlivu protestanta univ. prof. Vlčka, který rozdává nejen náhledy, nýbrž i kariery. Zde je nutná odpověď nejen politická, nýbrž hlavně vědecká, literární.

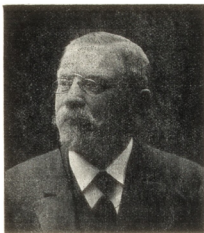
Falešní proroci. R. 1904 prorokoval Dr. Herben v »Čase« a Dr. Masaryk v Naší Době, že arcib. Dr. Kohn vrátí se jako vítěz z Říma do arcidiecése! Mezi řádky četlo se, že se vyplácí. Nestalo se. — J. S. Machar po nastolení Mladoturků (tureckých pokrokařů) jásal, že »otevřely se žaláře«, že kníže bulharský snil o koruně královské, o Macedonii — a zatím se vítr obrátil, odnesl ty sny a přinesl *strach*, zdravý Turek stane se asi »definitivním spořadatelem osudů našich jihoslovanských bratří«. — Tak prorokoval Machar se svou židovskou družinou, zařadil prorocství i do své »Čitanky« a ještě letos dal si ji immunisovat a rozesílat mezi národ jako životní záračný elixír. A zatím Turek rozdrčen utíká z Evropy. A podobný osud připravují českému národu falešní proroci »pokroku«. —

Hans Kirchsteiger: Das Beichtiegel. Tendenční, nebo chcete-li: Skandální lidový román, ne příliš vzdálený krváku. Chtěla jej uveřejňovat pod čarou židovská „Zeit“, ale tu vyšlo na jevo, že autor je suspendovaný kněz, který stál před soudem pro násilí a byl propuštěn jen na přímluvu psychiatrů. Obsah románu není venkoncem zlý: Paralela mezi pronásledovaným „liberálním“ knězem lidumilem a favorizovaným „klerikálním kohoutem“, v níž akcentován často šťastně rozdíl mezi křesťanstvím a klerikalismem. Starý dobrý farář Herzog obviněn svým biskupem, že má dceru a že ji zneuctil. Vázán jsa zpovědním tajemstvím, nemůže se hájit (dle autora. Ve skutečnosti mohl by se obrátným způsobem zachránit.) Jest proto odsezen na rok do kláštera a pak slavnostně od biskupa u oltáře zbaven důstojnosti kněžské: Biskup mu vytrhuje kalich z ruky, trhá s něho roucha liturgická, nozem (!) sdírá mu svěcenou kůži a rukou, až prýští krev a pak mu hází zlomenou svíci pod nohy. Tedy výjev čistě středověký, ku kterému autor sotva má doklad novodobý, ač reklama tvrdí, že akta jsou v majetku autorově. Autor, který v romaně horlí proti kohoutům klerikálním, je sám kohoutem nacionálním, který hlásá, že povinností Němce jest nenávidět Čecha. Vytýká biskupovi slova: „Und wie der Klerus, so muss auch das Volk sein: römisch, katholisch. Darum reichen wir auch jedem Volksgenossen des heiligen Nepomuk mit Freuden die katolische Bruderhand.“ (Sv. II. Str. 317.) — Sloh je plynulý, žurnalistický, o hlubším umění nemůže být řeči. Kniha vyšla nákladem židovského „Wiener Verlags“, jenž vydal i pověstnou pornografii žida Schnitzlera „Reigen“. Tato společnost nesvědčí ve prospěch autora. Čtenáři, chtivi skandálů, dostanou za své 4 M sousto velmi hubené. — Letos upozornil na sebe

Kirchsteiger opět procesem, který měl pr tak zvané: „Salzburger Ehen“. Oddával totiž v Solnohradě rozvedené katolick manžele „na upokojení zvláště ženských a bral odměny. Nestál by za zmínku kdyby nepsal dále pamflety, které bar numsky doporučuje bělitský pornografický liter. oznamovatel „Universum“.

Modloslužba. „Sedím na bílých, roz pálených oblázcích a hledím. Modré moř vidím, posypané miliardami stříbrnými hvězdiček. Mirný vítr dělá na něm mal prsténky. Nad vodou v dáli pás hedbávn dělicí fialové moře a diskrétně modré nebe lehce napudrované bílými mráčky. Mořsk racky slyším volat žalostivě a jemný bzu kot hmyzu slyším a zvonivý smích skří vánka. To všechno jen zdaleka. Na hlavou mi šumí listi exotických stromů jichž neumím pojmenovat, u nohou narážej malé vlnky na hladké kaménky, jako by je libaly dlouhými a tichými polibky. Je chvílemi se to ozve zvucnější, vášnivější. Majestátní ticho je kolem, až to hrdlo sta huje. Je možno nemilovat toho modrého fialového moře, koupajícího se v záplav světle? Je možno, bydliti u něho a *ne modlit se k němu*? Je možno, dívati s do nebe, když kolem na zemi je tolik krásy? Považovati svět za »slzavé údolí? Nechápu«. Flor. — Tak podobně dekla muje v „Přerovském Obzoru“ svému mi stru Macharovi. Modlit se ku tvůrči místo k Tvůrci? Zbožňovat zrcadlo mist osobý se v něm zrcadlici? Což pak křesťa neobdivuje přírodu? Slyšel ten Flor. na pi o sv. Františkovi? Ovšem též jiný světe hluboce řekl: O quam sordet mihi tellu: dum coelum aspicio! Jest *vyšší* svět ne viditelná příroda, jest něco vyššího ne affektované pohanství Macharů.

Dr. Alfred Sehnerich vydal 1. svazu díla „Wiener Kirchen“. Sáhá do r. 1681 Další 2 svazky budou následovat. Díl vyšlo v knihkup. Reichspostu za K 3-60

Prof. VÁCLAV HORÁK.

Boj o Rukopisy vzplanul minulého roku opět a přinesl cenné výsledky. Nepřináležíme k rukopisobijcům, kteří považují každou debatu o vzácných oněch dílech literárních za předem odbytou a pomocí fingovaných septimánů ubíjejí muže, kteří se pokoušejí o rehabilitaci národního pokladu, kterým Rukopisy jsou na každý způsob, ať už je klade kdo do té nebo oné doby. Už diskusse sama o této věci jest plodným osvěžením v naší blasevané, odnárodnělé, požidovělé, novinářskou politickou degenerované době. A už proto bylo nám sympatickým tažení Pičovo, Žunkovičovo, Horákov, Seykorovo a jiných, a bylo nám zadostučiněním, když realisté místo diskusse chtěli se zbavit obživlých stínů — sylvestrovským hlasováním. Takové testimonium pro realistickou vědu, i jinak notně pocuchanou, má trvalou cenu. Páni Masarykovci vyhlásili »kácení model«, ale když na př. Seykora počal kácetimohutnými ranami (v »Hlasích z Hané«) modlu Gebauerovu, zahalili se v plášť pohrdání. Ponechávajíce výzkumy Pičovy a Žunkovičovy k rozboru odborníků, musíme

se svého odborného stanoviska básnického plně oceniti výzkumy prof. školního řed. V. Horáka, kterého lze nazvati právem »objevitelem štěpného rýmu v české poesii« a v Rukopise zvláště. Prof. Horák objevil a důsledně ukázal, v čem spočívá hudba a krása versů rukopisných a co svědčí též pro jejich starobylost. (Viz jeho dílo: »Rukopis královský«. Památka zachovaná v přepise se XIV. stol. Vydal V. Kotrba v Praze. 90 hal.) Prof. Horák ukazuje důsledně, jak celý Rukopis je rozdělen na svazky čili sloky, v nichž aspoň tři slova počínají stejnou hláskou (nebo příbuznou: b—p, s—z atd.) Na příklad:

Neklan káže vstáti k vojně
káže kniežecemi slovy
protiv Vlastavu.

Vstachu voje vstachu k vojně,
vstachu na kniežecie slova
protiv Vlastavu.

Poslední budi jeho vrasťo.
Pomstu i pahubu
voji moji nuň nesů.

Zře Zábój na Hlavojeva
zapolená zraky.

I pěníem dále srdce jímáše.

Básnická krása a cena Rukopisu vystupuje čím dále jasněji, tak že i odpůrci opouštějí odsudek Masarykův, jako na př. prof. Hanuš V »Arše« pokračuje prof. Horák ve svých studiích, které pokládáme za velký zisk pro českou poesii, které se otvírá vedle rýmování a rytmu nový zdroj básnického krásna, zapomenutý, opomíjený, zanedbaný a přece tak jemný, účinný a národní. Co pak se týče boje rukopisného, prohlašujeme, že netřeba se stydětí ideálními dušmi, které pracují pro jeho obhájení, ale do duše by se měli zastydět ti, kteří drzou rukou umělecké

ony poklady vyloupili ze školních knih a celou generaci českou vychovali v nevědomosti a vncucených předsudcích o nich.

L.

Hudba a divadlo. Dne 17. listopadu 1912 provedl olomucký »Žerotin« poprvé J. Nešverova nové oratorium »Job« na počesť jeho 70. narozenin. — Videňská »Singakademie« dávala poprvé Gust. Mahlerovu »symfonii«: *Das Lied von der Erde* pro tenor, alt a orchestr. Jest to 6 úchvatných zpěvů na čínskou poesii. (Připítek na bídu pozemskou, Osamělý v jeseni, O mladosti, o kráse, Opilý na jaře, Loučení.) Toto doznívá do éterických harmonií:

Příteli,

mně štěstí na tom světě nepřálo!

Kam mám se dát? Tam do hor putuji,
tam hledám mir pro síř srdce své...

— Vollmöllerův Humperdinakův »Mirakel« dával se ve Vídni v Rotundě s velkou reklamou, ale z legendové vidiny o jepitišce a Panně Marii stal se lomozný spektakl. — K padesátinám Gierharta Hauptmanna dával Deutsches Volkstheater ve Vídni 14. listop. jeho drama: Michael Kramer. — Německý kulturní svět už delší dobu zabývá se otázkou: Co s Wagnerovým Parsifalem? Mistr přál si, aby tato posvátná hra (Weihespiel), v níž uložil své nejvyšší ideály, byla hrána pouze v jeho vlastním divadle v Bayreuthě, aby nebyla znesvěcena operetními jevišti a neklesla na »kasovní kus«. Ale 13. února 1913 vypráví 80 let od smrti Richarda Wagnera a tím vypráví jeho autorské právo dle zákona. Má se tento zákon změnit? Udělat pro Parsifala zákon zvláštní? Nebo: Provedla by snad některá jiná světová scena Parsifala, »mysterium soucitu«, pietněji než Bayreuth, který se prý zpronevřuje občas intencím mistrovým a jde za zvukem zlata? My bychom navrhovali, aby se Parsifal pro-

pusťl pro *jednotlivé národy*, jen pro hlavní scénu každého národa. — *Modrý pláš*, Maeterlinckova pohádka s hudbou Humperdinakovou, dává několikrát v Národ. divadle v Praze. Dvě hlavní úlohy hrají děti, a dobře. Vedle některých prázdných sentimentalit je v kuse mnoho hluboce pravdivých prostředků. Drama zabývá se životem nadzemským a posmrtným a hodi se výborně za *drama dušičkové*. — *Ant. Pelzold* v Olomouci složil nádherný sbor na slova K. D. Lutínova »Orlí stráž«. —

F. X. Šalda o Bohu píše v 2. čísle »České Kultury«, kterou vydává místo Macharovy-Dubského »Noviny«: »Já nedovedu si prostě představit velkého umění atheistického. Já každého člověka a umělce nebo básníka dvakrát měřím podle jeho schopnosti, poslužení vyšších nadsohných kladných hodnot; čím oddaněji a účelivěji je sleduje, tím je větší. Vzor dokonalosti je mimo lidské já, v Bohu, v největším a nejryzejším a konec konců jediném věčném objektu; dojiti lásky k němu po stupních lásky k menším objektům, lidským a prostřednictvím jich, toť úkol velkého člověka a především velkého básníka nebo jiného tvůrce. U mělec a každý tvůrce je tím větší, čím více síly a lásky dovede v sobě sloučiti: síly, jež jest láskou, lásky, jež jest silou. A nejuplněji sloučení obojího jest právě Bůh. To pochopil a uskutečňoval Dostojevský, v tom jest jeho velikost básnická. Příroda jest jen síla bez lásky; proto nestačí její studium, nenutíže býti básníku: vůdkyní a vzorem«. — Tak mluví ve zralém věku přední kritik a spisovatel Mladistvý redaktor *Florian Zapletal*, který v »Pozoru« a »Přerovském Obzoru« po plárá dnes možnost, aby moderní umělec věřil a tvořil nábožensky, dospěje hlubším studiem také k jiným názorům. Jen méně buršikovosti a troufalosti v takových dalekosáhlých věcech!

STARÉ ŘÍKÁNÍ.

Když přichází k domu Umění,
Řekne se mu, že doma pán není.
Když bere se Moudrost do domu,
Nechce se otrávit nikomu.
Když přichází Kázeň a Poctivost,
Musí jít dál ten drojící host.
Když Lásky s Věrností chce vejít,
Tu žádný nechce vrátitým být.
Přijde Pravda a zaklepá.
Můj Bože, ta se načeká!
Když Spravedlnost přikročí,
Honem se klíčem zatočí. —
Když ale přijde Grošík pán,
Hned letí dveře dokořán!

(Rukopis Wolfenbüttelský.)

České nebezpečí. Karel Tůma v životopise *Havlíčkově* kritizuje českou politiku z r. 1848: „Třásli jsme se před děsným nebezpečím tam, kde ono pro nás již zhořlo minulo (Frankfurt) a neviděli ho, kde v pravdě vystáváno (Vldeň); doufali jsme, kde nebylo čeho k doufání, a lámali si cizí hlavu, kde nám bylo pamatovat jen na svou vlastní.“ — Nehledě k nesprávnostem jazykovým jest výrok tento velmi správný a poučný. Ale nesměli bychom být čechy, abychom se z historie učili. My si stále lámeme cizí hlavu a bojujeme proti nepříteli, kde ho není: Pořád všichni „vůdci národa“ (od Machara až po posledního social. redaktora) ohánějí se proti — Řimu, kterému ani nepapadne, aby nám ubližoval. (To je ten Frankfurt.) Zatím však nás obíhá a svírá se všech stran semitský polyp, který určuje ceny chleba, rozhoduje o míru a válce a diktuje smýšlení celé „naší“ žurnalistice. Ó Peníze! Ó Penízkové! — Ó strany! Ó Stránští! — Ó krámy! Ó Kramářové! L.

Osudy, kniha básní K. D. Lutinova, vyjde v přílohách »Archy«, které budou mít vlastní stránkování. Přílohy se odděluje jako zvláštní kniha. První arch vyjde naposled. Str. 17. počíná básní »Drakobijce«.

Naši umělci. Mistr Jano Köhler vyzdobil letos sgrafitty a freskami dva domy v Prostějově: Vřídv a Bobkův, a zhotovil 12. zastavení Křížové cesty pro Sv. Hostýn a hrobku rodiny Součkové v Prostějově. Provedla šamotka rakovnická. — Emauský benediktin Fra Pantaleon Major restauruje emauské fresky z doby Karla IV., vymaloval kapli České Koleje v Trevi a presbytář kaple nejsvět. Trojice v Prostějově. — Viktor Förster provedl mosaiku nebeské Královny na Hostýně. — Sigm. Bouška zabývá se japonskými dřevoryty a restaurováním starých obrazů. Životopis Bouškův přinesl »Náš Domov« v č. 10. — Velkolepé *Myslbekovo* sousoší sv. Václava před Museem doplněno již sochou sv. Prokopa a sv. Ludmily u podstavce.

Mikuláš Aleš, nejčestější kreslíř, slaví šedesátiny. Kéž Bůh ještě dlouho zachová jeho kouzelnou požehnanou pravici!

Co je kultura? Vídenský Dr. Rich. v. Kralík definuje: »Kultura je pěstěním lidskosti v člověku samém a v jeho okolí; jest rozvíjením lidských vloh. Pojem kultury je obsažen v pojmu lidského vůdce.« P. Ignát Würm kladl důraz na to, že kultura není bez kultusu, bez bohoslužby. Oba žádají pěstění kultury nacionální.

Výstava církevního umění ve Vídni byla velmi vhodně spojena s letošním eucharistickým kongresem. Čeští umělci nebyli téměř zastoupeni. Vinou pořadatelského Výstava dosud trvá. Má ráz hodně moderní a svědčí o tom, že církevní umění počíná se budit ze strnulosti a bezduchého kopírování. Velkou parádu dělá Polák Mehoffer se svými kostelními okny. Poláci jsou v tom oboru daleko před námi. J. Plečnik z Prahy vystavuje pokus nového oltáře, krásná je terracotta Srdce Páně od Weiricha, cherubové od Bormanna, Křížová cesta Pražana Kofránka je nevalná, překrásná je dřevěná Madonna od Breitnera, oltářní obraz Srdce Páně od Bachera,

zvláště hojně jsou zastoupena též para-
menta, korouhve od Kolo Mosera, látky
Flemmichovy, velmi mnoho starokřesťan-
ských kasulí, které dr. Svoboda právem
doporučuje místo nyní zavedených „bas“.

— Bylo by dobře pořádat *výstavy církevního umění* r. 1919 *ve všech českých diecesích* jako přípravu k *velké výstavě katolické* pro r. 1914 nebo 1916.

Válečné nebezpečí. Lhal bych, kdy-
bych řekl, že jest mi srbská soldateska
sympatickou. R. 1910 viděl jsem v Běle-
hradě, jak tam všude straší duch zavraž-
děného krále a jak vrahové touží po tom,
aby si krvavé ruce mohli umýt — v krvi,
aby mohli třesem děl přehlušit svědomí.
Ale stejně odporná je mi zášť rakouských
Němců, kteří vyhledávají příčiny proti
Srbsku a štvou Rakousko do války —
velmi osudné. Che-li Rakousko hájit sa-
mostatnost národa, pak místo Albánců
má bližší Čechy, Slovinci, Slováci, Chor-
váty. Bližší košile než kabát. Proč by se
neměl Srbům popláť kousek moře? Toho
finčení německých šavli v Rakousku máme
již po krk! Budoucnost Rakouska je v
dobré shodě se Slovany. — Bulhaři jsou
sympatičtější než Srbové. Dlouhá léta při-
pravoval je Ferdinand Koburský k válce
proti Turku. Všechna pozornost obrácena
na Turčína, vojini učili se zpívat pochod
Zrinského „11 boj“. Militarismus krále
Ferdinanda zdál se přehnaný. Už r. 1905
viděli jsme na výstavě lutyšské Věšiny
obrazy — pořádku jen Ferdinand v čele
vojska, se svými adjutanty. Ale dějiny
dovzdělaly, že vojanství mělo svůj drobný
úkol a dobře mu dostálo. Vítězná armáda
bulharská stojl u bran Cařihradu a chce
vztýčit kříž na chrám sv. Moudrosti.

Soc. demokraté proti Macharovi? Hlas
Lidu doporučuje spis K. Schmidta „První
křesťané“. Schmidt „ličí nejprve surově
požitkářství starého Říma a dokazuje tím,

že *první křesťanství nebylo jedem z Ju-
deje*, jak soudil Heine (a po něm pa-
pouškují Machar), nýbrž nutnou reakcí
proti zlotřilému kapitalismu Římanů“. Tak
píše soc. demokratický list o velebené
antice Macharově. Ovšem správně. Jedem
z Judeje stalo prý se křesťanství teprve
až se stalo státní církví, která násilím po-
tlačovala kacíře. Toť nesprávně. Křesťan-
ství zůstalo, čím bylo, pravdou a spásou,
ale lidská slabost a hrabivost ho zneuží-
vala časem pro své sobecké cíle, čemu
říkáme klerikalismus nebo lépe simoni-
mus. Zlato zůstane zlatem, ať uková se
z něho kříž nebo meč. Jen zlatníci se sdr-
cili. Dnes ostatně církev nemá žádných násil-
ných prostředků a boj proti ní jest tedy
neodůvodněný. Jed z Judeje se bije, ale
křesťanství se zasahuje.

**Botanickou zahradu zakládá v Kro-
mřížích pro vědecké účely J. E. kardinál
Dr. Bauer.**

Alta Qules nazývá se sbírka, kterou
chystá Ant. Macek. Ve „Zlaté Praze“ po-
dal ukázkou, myšlenky o Bohu. Na př.:

Zda možno jíti k lidem pro útěchu
chorému srdci, lidmi zraněnému?

Vím, hoře žítí, bez slzy a vzdechu
je možno světit jenom Bohu svému.

Ze sbírky citátů Václ. Lankše:

*Týlenni mše, nedělní mše, svátky, svá-
tosti byly a jsou dosud solidní podporou
křesťanských ideí.*

Conte.

*Vzrůst vzdělání nepřivodí ještě vzrůst
moralnosti... Neus vychování bez ná-
boženství.*

Consin.

*Umím oceniti pokoj duše, tu mnoho
utíšenou chvíli, které člověk nabyvá jeným
náboženským přesvědčením, pročť mám
za nedovolené bořit chrámy v srdcích
lidských.*

Havlicek.

*Jest-li čemu z historie se můžeme při-
učiti — je to nezbytnost o pořebě nábo-
ženství.*

Durdák.

— Tiskem Václava Horáka v Prostějově. — Za redakci odpovídá Vilém Vysloužil. —

CIZINCI.

VŠE USPÁNÍ VŠEDNÍM JEDNOTVÁRNÝM ŽIVOTEM, planými a nechutnými zápasy osobní většinou politiky, sotva vidíme, že mezi námi žije, roste do množství, kulturně i hospodářsky mohutní cizí národ. Liší se typem, vyznáním, ba i šatem, a nemluví řečí lidí. Všude tvrdě cizince ony potkáte a zejména na místech lepších. Na dráze na tratích hlavních plní druhou i první třídu, nastrojení, vyšňoření, muži, ženy i děti. Na zapadlých dědinách zakukleni jako zvědové v šat obchodníka, živnostníka, hadráře, ba i fotografa, denně projdou celým krajem a dopodrobna znají osoby, poměry rodinné i majetkové. Jako detektivové všechno zvidají, hlídají a využítují. Mají své vlastní městské správy, úředníky, duchovní, školy, tiskárny a všechny noviny (i naše většinou).

Žení a vdávají se pouze mezi svými. Naše ženy slouží jim tělem duchem. Ženy z venkova národu tomu děti odkájejí, odrostlejší děti chůvy v peřinkách vyfintěné buď ponášejí neb ve vozičkách vozí, děti svoje bez dozoru, otrhané, v nečistotě ponechávajíce.

Naše města a spolky okrašlovací sady pro ně zvelebují, lázně zařizují a tenisová hřiště. Nelhu, tvrdím-li, že na menších městech i školy střední. Naše společnosti dobrovolně dávají se večer v hostincích a besedách a zábavách cizinci těmi hlídají a ničeho před nimi netají. Do shromaždišť cizinců naši lidé vůbec nechodí a do jejich zábav vůbec zváni nejsou.

Cizinci dovedou výborně kapitalisovati tělo i duši člověka a jedním pohledem znají schopnosti mozku a sílu paží každého jedince. Z lidí žijí a přece jsou úhlavními jeho nepřáteli, a denně roste propast mezi cizinci a lidem. Cizinci stávají se pány, a my, zaslepení bratrovražedným bojem politickým, jejich bezmocnými otroky. ---

Dr. Z.

JAKOBOVA ZÁVĚŤ. PÍŠE PROF. DR. J. HEJČL..

(1. Mojž. 49, 2-27).

(Konec.)

Podobný úvod, který povzbuzuje posluchače k pozornosti, nalézáme i u jiných básnických plodů hebrejské poesie. Srov. 1. Mojž. 4, 23; 5. Mojž. 32, 1; Is. 1, 10; 28, 14; Jer. 7, 2.

Jakob oslovuje pochopitelně nejprve svého prvorozence Rubenaa. Po něm následují dle stáří ostatní jeho synové zrození z Liee, Simeon, Levi a Juda. Výjimku, kterou nelze vyložit, sledáváme však u pátého a šestého syna Liina; Zabulon, šestý její syn, má přednost před pátým Issacharem. — Po té následují synové, které porodily patriarchovi jeho dvě ženy, a to tak, že první místo mezi nimi zaujímá Dán, první to syn Baly či Bilhy, následuje Gád a Ašer, synové to Zilpy (otrokyně Liiny). Po druhém synu Baly, Naftalím, řadu uzavírají synové Rahele, kterou Jakob — jak známo — nejvíce miloval.

Jest význačno, jak různá pozornost jest věnována jednotlivým žehnancům. Nejvíce řádků, 19 (osm veršů) jest věnováno Josefovi, což jest snadno si vysvětliti tím, že byl Josef miláčkem Jakobovým, že zaujímal při smrti Jakobově svým postavením při dvoře egyptském první místo mezi bratry a že mu (t. j. jeho kmenům) byla přísouzena skvělá budoucnost i v Palestině. Druhé místo zaujímá (obsahově ovšem první, poněvadž jemu slíben jest Mesiáš) Juda se 17 řádky (rovněž osmi verši). Simeon a Levi jsou pojatí do jednoho požehnání (lépe řečeno zlořečení), které zaujímá 10 řádků (pět veršů). Dánovo požehnání vysloveno jest v 7 řádcích (tři verše), Rubenovo a Issacharovo v 6 (rovněž 3 verše). Ostatním synům věnováno jest jen po jednom verši, z nichž požehnání Zabulonovo a Benjaminovo čítá po třech, požehnání Gádovo, Ašerovo a Naftalího jen po dvou řádcích.

Tři své syny, Rubena, Judu a Josefa, oslovuje umírající otec přímo, o ostatních však mluví jen ve třetí osobě. Činí tak jistě z týchž příčin, ze kterých věnováno Judovi a Josefovi více veršů. Rubena přímo oslovuje proto, poněvadž byl jeho prvorozencem.

Požehnání každého syna začíná jeho jménem, poněvadž se pak celé požehnání na význam tohoto jména více méně navazuje, jak bude níže blíže uvedeno (Nomen—omen). Děje se tak úplně v duchu starých Semitů, kteří viděli ve jméně více než pouhý zvuk, kteří měli za to, že jménem má býti vyslovena celá podstata věci neb osoby jmenované. Proto u Hebreů jméno věci (osoby) některé jest věc (osoba) sama a »slouti« neb »nazývatí« se znamená totéž co »býti«. Z téhož důvodu bývala dávána jména

mužům, kteří byli k novému vynikajícímu úřadu povoláni, by toto nové jméno též odpovídalo nynějšímu jejich postavení.

Ačkoliv jmenuje Jakob jen jména svých synů, má na mysli jejich potomstvo, jednotlivé kmeny národa izraelského, a to v době, kdy již zabrali Palestinu a ji mezi sebe rozdělili. Nejsnáze celou, profocii pochopíme, když budeme mysliti na dobu soudců; tím ovšem není řečeno, že se v některých případech slova Jakobova nenesou do jiných period.

Požehnání Rubenovo jest vlastně prohlášení, proč Rubenovi odnímá patriarcha právo prvorozenské. Pro hrubý zločin proti mravopřestnosti, o kterém nám vypravuje 1 Mojš. 35, 22, zločin to, který rušil práva otcova a který proto hluboce ranil srdce jeho. -- Životní síla Rubena prvorozence (a pohlavní vášeň, která s ní souvisí) přirovnává se zde trefně k vodě kypící. Jako totiž vařící voda kypí a přetéká z nádoby, tak kypěla životní síla a vášeň v Rubenovi. -- Bilha=Bala. -- Předpovídá tedy Jakob, že nebude ani Ruben sám ani kmen, který z něho vzejde hráti vůdčí roli v Izraeli, jaká by kmenu, který vznikl z prvorozence, dle běžného práva příslušela. Skutečně též již při druhém sčítání lidí za dob Mojžíšových (4 Mojš. 26, 7) má kmen Rubenův o 3000 mužů méně než měl při prvním sčítání (4 Mojš. 1, 21). Neznáme žádného soudce, žádného krále, žádného proroka, jenž byl příslušníkem tohoto kmene. Od dob Davidových splývají Rubenovci s Moabity a Ammonity a tak mizí z dějin. *Ruben* znamená v hebrejštině asi tolik jako *Vizte syna*, vizte prvorozence a vizte jeho neslavnou budoucnost. Povážíme-li, že Jakob staví význam tohoto slibného jména naproti neslavné budoucnosti Rubenovců, která tomuto jménu nebude přiměřena, vidíme zde trpkou ironii.

Požehnání, či vlastně zlořečení Simeona a Leviho, prodchnuto jest hořkou vzpomínkou na zločin, jehož se Simeon a Levi společně dopustili na Sichemských dle 34. hlavy 1 Mojš. Jsou bratřími nejen krví jak po otci tak po matce, nýbrž jsou bratřími i svým smýšlením a spolupůsobením při zkáze Sichemu. Lest jest jejich zbraní, poněvadž k tomu, by snadno mohli porubati mužstvo Sichemu, užili lsti (návod daný v příčině obřizky). Umírající otec, jenž patří již do tváře smrti, odřiká se jakékoliv účasti na hrozném vraždění. -- Za trest tí, kteří se ke zločinu spojili, budou od sebe odděleni a rozptýleni po Palestině. Vyplnění kletby jest patrné zvláště ke kmenu Levi, který neměl vůbec žádného sousvislého území v Palestině, nýbrž byl rozprášen po různých městech ležících v území různých kmenů. -- Simeonitů rychle za dob Mojžíšových ubývalo. Při prvním sčítání (4 Mojš. 1) čítali 59.300 mužů, za druhého sčítání již jen 22.200 (tamtéž 26). Při dobývání Palestiny nevystupují Simeonovci samostatně, nýbrž

v jakési závislosti na Judovcích. Území vykázané Simeonovcům se počítá k území Judovců (Jos. 19, 1—9; 9, 15, 26—32. 42). 1 Par. 4, 39; 4, 42 nn. nasvědčují tomu, že Simeonovci sídlili též mezi jinými kmeny — »Levi« vykládali staří Hebreové ve významu »ten, jenž přilnul«. Levi skutečně »přilnul« k Simeonovi, páchaje s ním společně veliký zločin; za toto »přilnutí« bude však nyní od Simeona odtržen! Podobná tedy ironie tají se ve slově »Levi« jaká se ukrývala svrchu ve slově »Ruben«.

Lépe toto navazování na jméno, čili paronomasii vidíme v po-
žehnutí Judově. »Juda« znamená asi tolik, jako naše »Slavný«,
»Ctělý«. Proto bychom mohli slovnou hříčku hebrejskou vystih-
nouti, kdybychom přeložili: »Čestný, tebe budou ctít...« nebo
»Slávo, tebe budou slaviti...« Bratrské kmeny budou uznávati
přednost a nadvládu kmene Judova, k čemuž též přispějí jeho
vítězné boje (= ruka tvá na šíjích nepřátel...) -- Dokuď stojí
Juda u lože umírajícího otce, jest sice ještě jen lvíčkem, jeho po-
tomstvo však vzroste v kmen, který bude mezi ostatními kmeny
tím, čím jest lev mezi zvířaty. Po vítězných bojích bude Juda
klidně odpočívati na vavřínech a nikdo rozumný neodvážá se jej
z tohoto klidu vyrušovati. Též ke lvici se připodobňuje Juda,
poněvadž lvice v době, kdy kojí mláďata, jest mnohem neútkli-
vější a zuřivější než lev, a proto tím méně se někdo odváží ji
dráždit. -- »Zezlo« a »berla« čili vladařská hůl, kterou vidíme
v rukách a u nohou starých východních vladařů jsou obrazy
znázorňující nadvládu Judovu. »Ten, jemuž přísluší žezlo a vla-
dařská hůl«, nemůže býti nikdo jiný než Mesiáš. Smysl toho du-
ležitého místa jest tedy: Kmen Judův bude vždy mezi Israelity
zaujímati vůdčí roli, bude míti nadvládu. Až přijde Mesiáš, jenž
bude příslušníkem kmene Judova, vztýčí nové žezlo své, jemuž se
podrobí pohanští národové. V pokleslé politické moci Judově
bude pokračovati duchovní moc potomka Judova— Mesiáše. Výklad
tento se nejlépe srovnává s pozdějšími prorocstvími a s evange-
liem, dle nichž bude Mesiáš zasedati na trůně svého otce Davida
a jehož vláda bude trvati věčně. (2. Král 7, 13. 16; Is. 9, 7; Lk.
1, 32;) — Juda skutečně v dějinách dle tohoto prorocství vystu-
puje. Při pochozu Israelitů pouští jeví sílu a neohroženost a
převaha jeho stoupá po zabrání Palestiny. Jeho válečná zdatnost
byla zvláště vyšetřována (1 Král. 11, 8). Davidem nastoupil Ju-
dovec na trůn, který požil v jeden celek všechny kmeny israelské.
Když se tato říše po smrti Salomounově rozpůtila, dynastie Da-
vidovců v jižní říši trvala dále a kmen Judův zaujímal prvenství
až do zajetí babylonského. Z tohoto zajetí vrátili se Judovci
v tak značném počtu proti ostatním kmenům, že právem nejen
jménem (Judovci=Židé), nýbrž i krví představovali celý národ
israelský a v různých útvarech politické závislosti přece jen

udrželi jakousi míru politické moci a samosprávy proti ostatním kmenům jednak rozptýleným po celém světě, jednak s Judovci skorem splynulým. Stav tento vzal za své teprv r. 70. po Kristu, kdy stát Judovci zbudovaný a udržovaný trvale zanikl. V této době však již rozvínovala se duchovní moc »Lva ze kmene Judova« — Krista, jehož žezlo bude se stkvíti vždycky. — Po tomto důležitém proroctví líčí Jakob hojnost révy, kterou bude území Judovo ploditi a četná pastviska, která umožní chov stád dávajících hojnost mléka. Vinné révy bude v území Judově tolik, že na každém místě bude lze přivázati k nim soumara a popřáti mu, by se mohl do syta na ní pásti. Vína bude tolik jako vody, ve které se obyčejně šat pere. Skutečně rostly výborné druhy vína v Engaddi, u Hebronu a v údolí Eskolu. Někteří, jako Jan Zlatoustý, vidí i zde líčení štěstí, jaké přinesou doby mesiášské.

Požehnání Zabulona upozorňuje na výhodu, které poplynou mu z toho, že nebudou mít ani daleko k moři, ani do Fenicie, slyšnoucí obchodem a bohatstvím. Proroctví navazuje na význam slova »zábal« — bydlil, sídlil.

V požehnání Issacharově jest ostře charakterisována povaha tohoto kmene. Issachar jest spokojen s žírnou půdou svého území (s rovinou Esdrelonskou), nemá velikých požadavků, netouží po slávě válečné, raději aby měl pokoj — platí cizincům po platek. Kromě toho jeví se jeho povaha tím, že se zaměřuje dopravou zboží. Kdežto Juda byl přirovnán ke lvu a kdežto vlastnosti, ve kterých se oba přirovnané předměty stýkají, byla nadvláda a statečnost, přirovnává se Issachar k oslu. Přirovnané předměty jsou si podobny v lásce ke klidu a pohodlí, v nedostatku smyslu pro vyšší statky, a v dopravě břemen, jež osel donáží na svém, Issachar pak na oslím hřbetě. Za dopravu dostává se mu mzdy, hebr. sáchar, slovo to, které tkví v jeho jiněně Issachar (Jés sáchar = »Dostává se mu odměny«). Srv. 1 Mojš. 30, 16. 18.

Ačkoliv jest Dán zrozen z Jakobovy ženiny, není tedy z tak vznešeného lože jako synové předcházející, přece bude bojovati za právo a tak je vymáhati neb hájiti jako kterýkoliv jiný kmen bratrský. »Domáhati se práva a hájiti« je, jest dle mluvy hebr. tolik co »souđiti«, proto navazuje Jakob tuto myšlenku na význam slova Dán — Soudce. Jako byl Juda připodobněn ke lvu a Issachar k oslu, tak Dán se přirovnává pro svoji lstivost a úskočnost ke zmiji. — Soudcové usilovali o to, by vyprostili lid z poroby a dopomohli mu k bývalé svobodě. Tato svoboda jest ona »spása«, kterou Jakob od Hospodina očekává. Tato politická svoboda jest však předobrazem svobody, ku které dopomůž Mešiáš, též Soudce; proto dlužno i na tuto spásu zde mysliti.

Gád měl svoje sídla ve středu Zajordání, kde nebyl nikdy ne-

dostatek o loupeživé kmeny, se kterými se mu bylo nutno utkat. — Zvláště zde lze pozorovati slovnou hříčku mezi vlastním jménem Gád a mezi tvary odvozenými od slovesa gúd=napadati.

Ašer znamená dle 1 Mojž. 30, 13 asi tolik co latinské Felix, tedy »Šťastný«. Jakob navazuje na tento význam a vykládá, v čem bude toto štěstí tkviti — v tučné a sladké stravě, které mu bude půda jeho úděle hojnost dávat, takže bude moci potraviny i vyvážeti. Sídla tohoto kmene se rozkládala v úrodném Přímoří táhnoucím se na sever od Karmelu.

Dle řeckého překladu alexandrijského zní požehnání udělené Naftalimu poněkud jinak:

*Naftali jest štíhlý terebint,
který žene do pěkných vršků.*

Ve jménu »Josef« tkví dle 1 Mojž. 30, 24, pojem »rozmožení, bohatství, plodnosti«. Na tento pojem navazuje Jakob své požehnání. Novější kritikové poukazují k tomu, že dosud synové Jakobovi byli přirovnáváni ke zvířatům a nikoliv k rostlinám a dovolávajíce se 5 Mojž. 33, 17, kde se přirovnává Josef k býku, znovu zřizují hebrejský text a překládají:

*Josef jest býkem u pramene,
v pastách jde za ním, by nan cihali.*

*Draždí ho a stílejí naň,
ohrožují ho lučištníci.*

*Zlomen byl však sílou luk jejich,
zdrcena ramena jejich rukou.*

Podobně upravují též následující verše. Jest možno tak činiti poněvadž se nás pohříchu znění hebrejské na těchto místech i v přísné ryzosti nedochovalo.

Lučištníci, o nichž se tuto mluví, jsou různí nepřátelé potomstva Josefova, t. j. kmenů Efraimova a Manasseova. Jako závidělí bratři Josefovi, budou těmto kmenům závidělí a proti nim bojujati různí nepřátelé, avšak marně. Neboť Silný Jakobův (=Pastýř Israelův=Hospodin) zakročí svou mocí, takže Josefovi budou míti vždy ruce volné a hbité, by mohli užívatí svého luku a vydatně se brániti. — Požehnání s hora jsou vydatné deště a bohatá rosa. Požehnání spodní hlubiny jsou četné prameny vyvěrající z půdy vykázané potomstvu Josefovi v Palestině. Požehnání i prsy i lůna jest hojnost potomstva a plodnost zvířat, která budou v tomto území žíti. — Jakob si přeje, by se dostalo potomstvu

sefovou většího požehnání, než jaké vydávaly dosud pahorky palestinské (révu, pastviny atd.) Úroda těchto pahorků zobrazovala z blaha a štěstí dob mesiášských. Také toto štěstí svolával kob na Josefa. Poněvadž pak již dříve byl Jakob adoptoval za syny Josefovy a poněvadž dal zvláštní požehnání mladšímu nich Efraimovi, proto platí též toto požehnání zde udělené Josefovi v první řadě kmenu Efraimovu. Skutečně též byl kmen iraimův již v dobách soudců jedním z nejsilnějších, po smrti ik Salomounově byl bez odporu nejmocnějším a nejvlivnějším nemem nově se utvořivší říše severní. Jeroboam, první král to říše byl Efraimovcem, hlavní její město bylo v území tohoto nene, ano dle něho byla nazývána celá severní říše »králov-
vím Efraim«. Josef vynikl nad ostatní bratry trvale tím, že byl
otcem dvou kmenů národa israelského, kdežto každý z jeho
atřů byl praotcem jen jednoho kmene.

Požehnání dané Benjaminovi charakterisuje bojovnou a od-
ižnou povahu tohoto kmene. Tak jest bohatá jeho kořist, že
koliv již ráno z ní pojídal, přece mu večer zbývá tolik, že se
uže o ni ještě dělití. Benjaminovci skutečně též jeví v dějinách
to vlastnosti. Sdc. 20. 15. 16; 1 Král. 11, 13 nn. Mnozí svatí
cové vztahují toto proroctví též na sv. Pavla, jenž byl přísluš-
kem tohoto kmene a který zprvu skutečně jak dravý vlk se
hal na stádece Kristova, později však obrátiv se tolik nesmr-
lných duší ukoristil, získav je Kristu.

DOSLOV.

Poněvadž jest tato Jakobova závěť vznešenou básní dokonalých
aru, lze tomu, kdo si nemůže snadno představití, že umírající
atec v básni tak dokonale mluví k svým synům – připustiti,
Jakob pronesl toto proroctví jen svými slovy a že teprv
době pozdější bylo jiným básníkem zpracováno v tvar, jaký
á nyní, načež byla báseň tato pojata bohoduchým spisovatelem
o prvé knihy Mojžíšovy. I sám tento spisovatel mohl býti
pracovatelem.

K námitce, jak možno si představití, že si některý ze synu Ja-
bových pamatoval hned na poprvé celé toto dlouhé požehnání,
st tím již částečně odpověděno a stačí jen dodatí, že pro za-
iování celého požehnání stačilo, jestliže si pamatoval a ve svém
dě dále podával ústně každý syn jen požehnání své. To bylo
iádno, poněvadž jeho názornost, slovné hříčky (paronomasie)
obrazy vzaté z přírody se samy sebou hluboce vrývají v paměť.

ZA JAROSLAVEM VRCHLICKÝM.

II.

Někdy r. 1903 přednášel Jaroslav Vrchlický v Novém Jičíně o Nerudovi jako básníkovi. Jeho přednáška mě, který jsem zna jeho skvělé literární portréty, zklamala. Bylo to více povrchní neprohloubené, unavené povídání, v němž se často opakoval «řekněme si to upřímně», povídání abstraktní, bez dokladů a citátů, tak že lidé, který Nerudy nečetl, neměl z toho zhlá nic Inu, universitní profesor. Po přednášce jsem se s Vrchlickým bavil. Tázel jsem se ho, chystá-li se někam na cesty. »I, mne dc světa už nic netáhne. Za jedno už jsem vše viděl, co se vidět musí, a za druhé já už jsem taková potvora, že se nemohu hnout od svých dětí. Než ulehnu, musím se podívat: Tam spí ta, tu spí ten — a potom klidně spím.« Přišla řeč na Machara. Máchl rukou a praví: »Víte, co pro něj udělal Albert. Ale říkal mi: Kdyby mi tak mohl píchnout křivák do břicha, ještě by jej dvakrát ve střevách otočil.« Na své nakladatele si stěžoval, jen starý Šimáček prý měl uznání. »Víte, potkal mě třeba na ulici a pravil: Slyšíte, my jsme toho natiskli trochu více, tu máte ještě něco na připravenou. — A vtiskl pačesátku do hrsti.« —

Povídám: Mistře, už kolikrát mi napadlo, že by se z Vašich děl dala sestavit krásná anthologie katolických básní. Vidělo by se, že největším katolickým básníkem českým jest Jaroslav Vrchlický. Dovolil byste, abych takový výbor vydal? — »Milerád, ale neberte z žádné mé knihy celý tiskový arch, abyste neměl oplety s nakladateli.« K vydání katol. Vrchlického jsem se nedostal, snad to učiní někdo jiný. Uvádím to hlavně proto, abych odrazil smělé útoky těch, kteří upírají katolíkům veškeré právo na Vrchlického a odhánějí kněze od jeho hrobu. V následujícím budou ještě jiné doklady.

Půlletní pobyt Vrchlického v pražském semináři líčí v »Novém Věku« obšírně jeho kamarád Dr. Rud. Horský. Vrchlický v semináři tesknil po svobodě, po které každý básník nejvíce touží. Když r. 1872 navštívil bohoslovce kardinál Schwarzenberg, byl Emil Friša tak nadšen, že »by byl dal za něj život«. V zánění tom napsal pět náboženských básní, které téhož roku vyšly v »Blahověstu«.

V Nových Dvorech u Kutné Hory jest pohřbena učitelka slč. Emilie Frišová, sestra dra Jaroslava Vrchlického. Pomník její ozdobil básník náš tímto významným nápisem:

Duch žije dál, smrt zkosí jenom hmotu.
Ty's láskou celý život objímala,
tož zasloužíš, by's vedle Toho stála.
Jenž pravil: »Já jsem cestou ku životu«.

Krásné verše, vyjařující básníkovu víru v život posmrtný a ve vykoupení.

Jaroslav Vrchlický, který nám přeložil životní dílo nejkatolictějších světových básníků Danta a Calderona, na sklonku života počal psát 18. června 1908 do katol. revue »Mediace«. Poslal krásnou báseň »V polích za Veselím nad Lužnicí« a chystal studii o Calderonových posvátných hrách (Autos). Vilém Bitnar o tom vypravuje v »Hlídce literární a umělecké« č. 7.

Rud. Linhart napsal do »Našince« »Glosy k dílu Jaroslava Vrchlického.« Zde výňatek:

Jsou geniové, kteří celou propastnou hloubku svého ducha takofka skondensovali na několik stránek. A jsou to geniové, kteří překvapují nejen vnitřní hodnotou, ale i množstvím monumentálních děl. K prvním druží se na př. Keats, José-Maria de Hérédia, Frant. Prešern, k těmto zas Goethe a Vrchlický, jehož původní a přeložené práce literární dosahují imponujícího počtu asi 200 knih. Odkud ten zjev? Vyvěrá částečně z nakreslené duševní universalnosti autorovy, částečně z podivuhodné snadnosti a lehkosti, s jakou vtěluje své sny a myšlenky, a z neúmorné píce a vytrvalosti, s jakou tvoří. Málo jen měsíců vykazuje život Jaroslava Vrchlického, v nichž by nebyl napsal na 30 až 40 kratších a delších skladeb nebo celých aktů dramatických. Tak »Legenda o svatém Prokopu« vznikla za měsíc (od 29. listopadu do konce prosince 1877), »Bar-Kochba« za tři měsíce (v říjnu, listopadu 1896 a v lednu 1897), »Soud lásky« a »Midassovy uši« povstaly za tři dny, »Kráľ a pláčník« za dva dny. Z Ariostova »Zuřivého Rolanda« bylo přeloženo osm zpěvů jen za duben 1888 (vedle prací menších), v srpnu 1884 vytvořeno 70 básní. Jaký to pohled do záhadných tajů tvůrčí síly a duševního rozmachu básníkov!

Jaroslav Vrchlický byl v přátelském spojení s literáty kněžími. S Drem Rud. Horským, s Janem Bloksou, Xav. Dvořákem, Brodským a jin. Jeho korespondenci se Sign. Boušskou uveřejní »Archa«.

Krásná slova o povaze Jar. Vrchlického napsal Fr. Sekanina v N. Politice: »Do smrti nezapomeneme na jeho něhu, s jakou hýčkal robátko v loktech, s jakou mu kreslil křížek na čele a s jakou mazlil se s ním v dojemném rozněznění, pronášeje mu

laskavé přání do života. V takových okamžicích zářila jeho podivuhodná, zrovna pohádková tvář krásného bílého starce jako zjev mimozemský a patriarchální. V takových okamžicích svítily jeho modré, nevýrovnatelně sladké oči takovým půvabem dobroty a míru, že podmaňovaly cele až do opojení, a že bezděky promlouvaly o nejvroucnějším a svrchovaném přátelství, kterého mohou být schopny jen duše nejvyšší a v pravdě čisté a krásné.

Jaroslav Vrchlický ve sbírce »Moje sonata« uveřejnil následující něžnou a hluboce katolickou báseň:

BALLADA KU CHVÁLE KRÁLOVNY NEBES VE SLOHU STARODÁVNÉM.

Věť, zem tak nikdy šťastna nebyla,
než tenkrát Matko, Královno a Paní,
když chudička Tě matka zrodila,
co Jáchym staré čelo stíně dílaní,
zřel v plénky Tvoje v tichém usmívání.
Pak rostla's jako polní lilium.
Ač andělé váš obléтали dům,
kdo věděl o tom, ty hebrejský dave,
že Paraklet se schýlí k těmto rům? --
Ó Panno, Chotí, Ženo, Matko: Ave!

Pak andělská Tě záře zakryla,
to přišlo divem tak a znenadání,
jak blesku stopa, která vyryla
svůj zářící let nebes tichou plání,
a Betlem zahořel v sta světél plání.
Zkvet' liliiemi nízký nad ním chlum,
sbor andělů se zjevil pastýřům,
vůl s oslem dýchal v chléva šefi Imavé.
Vznes' bědný Adám k hvězdám čelo z dům
Ó Panno, Chotí, Ženo, Matko: Ave!

Pak bolest pod křížem Tě ztopila,
Ty's poznala, co lidský bol a lkání,
Ty's poznala, svět jaký mohyla
zavírá v sobě! Ó když v ztroskotání
se čelist hrobky rozsmekla a na ni
seš anděl zvěstující zástupům,
že vstal Tvůj Syn — ó Matko, Tvojm snům
co vyrovná se? V zori nebes žhavé
víc křídel andělských Ti neřek' šum --
Ó Paní, Chotí, Ženo, Matko: Ave!

POSILÁNÍ.

Mít štětec Murilla, vzít poupatům
jich lesk a něhu, vstoupit ve vln tlum,
mít perel svít a hvězdné záře smavé!
Však chudý žák jsem, chabý jest můj um:
Ó Paní, Chotí, Ženo, Matko: Ave!

ŠTĚPNÝ RÝM V ČESKÝCH PÍSNÍCH NOVODOBÝCH. PÍŠE PROF. VÁCLAV HORÁK.

Ze sbírky A:

č. 148: **Prší, prší**, dažď sa leje,
Katarienka repu seje aľd.

č. 149: 1. **Prší, prší**, len sa leje,
Nezatváraj, **milá, dvere**,
Milá má, duša má,
Nezatváraj pred nama.

2. Keď som išel oď Zuzičky,
Štrngaly mi ostružičky,
Štrngaly, brngaly,
Sivé očka plakaly.

3. Svatý **Jane**, **Já** fa prosím,
Já to **děvča** dostaf **mosím**,
Hoc mi brání **otec, maf**,
Já to **děvča** **mosim maf**.

Z vlastní sbírky:

Máti **Páně** **přesvatá**,
Bez poskvrny **počatá**,
V nebi **jasná dennice**,
Orodovnice:

Proszanás,**oPanno****mocná**,
Pomocnice v každý čas,
Maria, o matičko,
Oroduj za nás.

Velmi starožitná jest následující žatevná píseň ze Sielnice.
(Slovenské Spevy č. 378.)

1. **Zdrávo**, pole, **zostávaj**,
Sám ti **Pán Boh** **pomáhaj**,
S **mamurienu*** **spočívaf**
A s **vesničkou*** **ožívaf**.
2. **Zdravé** **buďte**, **vtáčatka**,
Všetky **dobré** **bôžatka***,

Zdravá **živa***, **živena**,
Matka **naša** **milená**.
3. **Výšla** **čelaď** na **medze**,
Vila **vence** **z** **nevädze***,
Z **nevädze** **a** **pšeničky**,
Ovenčila **paničky**.

Podobně ještě štěpně rýmují svazy (sloky) 2, 3, 4, 5, 6, kdežto ostatní svazy, jsouce novějšího původu, mají sice sem a tam alliteraci, ale již nevykazují štěpný systém. Zde jest na místě, abychom poukázali na toto:

V národních písních odpovídá první sloka svou náladou úplně melodii, jest proto bez odporu nejstarší, čili vznikla zároveň s melodií. Ostatní sloky jsou buď též staré, buď byly přibásněny v době novější a zvracejí se často ze sentimentality do boдрého humoru a žertu, ba částečně i surovosti. - V těchto novějších slokách již nevládně štěp.

* mamuriena = mařena (zima); vesnička = vesna (jaro); bôžatka = milé bytosti; živa = gaia (země; avšak Slováci se domnívají, že je to »leto«); nevädza = charpa. Již Helmoľd (psal okolo 1140) zná slovanskou bohyni Sivu (čti Živu).

V. ŠTĚPNÝ RÝM SVÁZÁN PARALLELNĚ S RÝMEM KONCOVÝM.

Tímto sloučením dosáhl lidový básník, pravý mistr formy, veršů netušené energie a krásy.

Uvedu několik příkladů a označím jen tyto koncové paralelní štěpy; ostatní štěpy pozorný čtenář sám již v písni najde:

Sbírka A, č. 150.

1. Půjdu domů, lebo **mosím**,
Jsem chudobnej **maménkysyn**.
2. Ta ňa fažko **vychovala**,
Ve dne šila, v noci **práďla**.
3. Šenkyříčku s Bohem **buďte**,
Co sem propil **pamatujte**.
4. Napište to bílú **krídú**,
Šak zaplatím, až **k** vám **pridu**.

č. 200: Zelená se **bučina** —
Zpevom hučí **dolina**.
Já sa pustím **po zboji**, —
Nech si bača sám **dojí**.
Dozbojasa **chlapci** majme,
Ovce s bačou **zanechajme**.
Sem ten vatrál, sem ho **ďaj**
A valašku **prichystaj**.

Z vlastní sbírky:

1. Oženil sa **Hafapata**.
Vzal si ženu **Helenu**,
Neměli sa čím **prikryvať**,
Prikryli sa halenú.
2. Oženil sa **Leďabyl**,
Vzal si **Leďabylku**;
Neměli sa čím **prikryvať**,
Prikryli sa pilkú.

Sbírka B, č. 53.

Nechoď, Janku, **pres** Polanku,
Zabijú **fa pre galanku**.

č. 55. Aničko, dušičko, **nekašli**,
Aby ma pri tebe **nenašli**.
Bo ak ma pri tebe **očujú**,
Vezmú mi klobúček **i šbiu**.

č. 61. Poďtým naším okem **enečkem** —
Býval **velký mráz**;
A v tej **našej studenečke** —
Nie to voďy **zaís**
Vezmem si ja **sekerečku**,
Prerúbem tu **studenečku**,
A v tej **našej studenečke** —
Buďe **voďa zaís**.

Sbírka C, č. 26.

Ach **prší**, **prší** **napořád**.
Zkažte pozdraví **nastokrát**.
Zkažte **pozdravení**
Mému **potěšení**,
Že už ho **musím zanechať**.

Str. 102: Orala baba **zahraďu**,
Chytila muža **za braďu**.
Aj mužú, mužú či **bolí**?
Neďaj si žene **po vóli**.

VI. ŠTĚPNÝ RÝM SPŘEŽEN S KONCOVÝM RÝMEM TÉHOŽ VERŠE.

B č. 54. 1. Dolina, dolina, **kamenný chodníček**;
Kde je naša **verná láska**, **švarný šuhajíček**.

2. Šuhajova láska a **svoja** (moja) sloboda:
 Naše verné milování ako **v** koši vođa.
 3. Škođa našej lásky, že sa nám **tak** tratí;
 Kďo nás zlostně rozlučuje, nech mu **Pánboh** platí.
 (B má **moja** sloboda, ale ľiď zpívá **svoja** sloboda).

B č. 94. **Liboce** sa **liboce**, — Zelený lísteček na buce.
 Ešče by sa **libotal**, — Dyby mu **větríček** fukotal.

C č. 19. (b): 1 **V** pitvore oral, **v** peci sial,
 Preď pecú mlátil, **v** peci vial.
 2 **Ona** sa smiala, **a on** klial,
 Že mu sopúchem **vetrik** vial.

VII. PROTI PRAVIDLU PADÁ V TROJSLABIČNÉM SLOVĚ PŘÍZVUK NA PŘEDPOSLEDNÍ SLABIKU, JAK MELODIE UKAZUJE.

B 49: Aničko **maľúcká**, **ľubia** fa **valaši**;
 Kebys **bola** věčí, **ľubil** by fa **bačí**.

A 143: **Prevez**, **prevez** **prevozničku**!
 Mám za **voďou** **ťrajerečku**;
 Mám **za** voďou, **za** **ľlubokou**,
 A **poď** horou, **poď** **vyšokou**.

Než ďosti. Nemoha citovať přes sto písni celých, uvedu aspoň
 několik ukázek různých štěpu.

- A 39. Byl **šuniný**, byl **švarný**.
 52. Třebas sem já **bledulka**, **bledulenka**, **bledá**.
 115. **Oď** Ostravy **usekaná** cesta.
 Kolo **seba** **spakovaný** **šersám** (řemení).
 151. **Pyšná** je **šýkorka**, **pyšná**,
Sama mi ěo ěomu **přišla**.
 135. **Pošel** milý, **pošel** **prečka**,
 Vzal mi klúčík **oď** srďečka . . . **oď** mojeho . . .
 173. **Oďniesol** mi klúčík **oď** mojej slobody.
 148. Pre tie tvoje **žlté** vlasy -- Nemám **žita**, ni **stoklasý**.
 49. **Vetřičok** voňavý.
 64. Moje **srďce** **zhori** (zhoří).
 99. **Už** je naša verná láska, **už** je **kuďy** **kam**.
 183. Ešče **ani** **na** jar **žitko** **nepožali**.
 165. **Rodičia**, a **ráďa** stě ich měla.

A 191. **Veje** **vetor**.

1. **Za** **stodolenkú** **za** **našú**,
Tam by **svědčalo** **salašu**.
14. **Zmáčal** **som** **košulenu** **zmáčal**,
Keď **som** **si** **já** **k** **mojej** **milej** **kráčal**.
56. **Hore** **Hronom**, **dole** **Hronom**,
Drobné **rybky** **plavú** **po** **ňom**.
Drobné **rybence** **rybárom**,
Švarné **děvčence** **šuhajom**.

B 49. Lebo by ma tvoje **očka** **očárily**.

83. Aby **věděli** **falešní** **leďi**.
29. Tej **jednej** **holúbce** **z** **očí** **slǝze** **lejú**,
Má ona pri **srǝci** **velmi** **ťažkú** **vǝlu**.
37. **Stojím** **pod** **okny** **celý** **promoklý**.

C 110. **Koupím** **si** **veslo** **slonové**.

Sřířbrem, **zlatem**, **okované**.

D 65. **Hoša** (hoši), **chuapci**.

20. Nejedna **rybička** **dolú** **Dunajem** **šla**.
27. **Zapínáček** **z** **ďiamantu**

D 105. Tvoje **černé** **oči** **jak** **černá** **mrakava** — a sta **jiných**.

Pozn.: Jiné alliance nešťipené:

A 96. Ej **křižu** **ukřižovaný**.

174. **Vođa** **mutná**.

D 49. **Bylabys** **červená** **ako** **rys**.

VIII. HYPERBOLY A JINÉ NÁPADY.

A 19. **Tricät** **pät** **centov** (**funtov** by **postačilo**) **železa** **na** **svojých**
nohách **mauu**,

A **ešče** **on** **seďem** **razy** **šibeň** **hajďuchovau**,

A **keď** **hajďuchovau**, **ešče** **si** **poskočiu**,

Ešče **výše** **teho** **háka**, **čo** **ho** **kat** **oběšiu**.

74. **Rúbali** **mňa** **dvá** **vojáci** — **Oď** **večera** **ďo** **polnoci**.

164. **Posvítíme** **si** **na** **chvılenečku** **očíma**.

171. **Tam** **pod** **mostom** **ryba** **s** **chvostom**,

Varila **ju** **milá** **s** **vinným** **octom**.

- A 190. Včera mi má milá odkázala,
 Žeby mi polovic srdca dala.
 Pytal som ho, nemala nôž,
 Chcel som jej požičať, nechcela už.
8. Zezte vy ma, vlčky, zezte,
 Už ma moja milá nechce.
3. A já si za ňu kúpím zas Haňu,
 Ona bude na mňa hleděť u já zas na ňu.
41. Hore nad Hovězí zemaní bohatí,
 Jeden bez nohavic a druhý bez gatí.
- D 19. Oj zedla sem rybičku z moře,
 Milý Bože, umořil ňa moře.
22. Nebudu já, krahulíčku, žena tvá,
 Až vystavíš Jerusálém do mořa.
5. Buďe zima, buďe mráz,
 Kam se, ptáčku, kam skováš?
 Já sa skovám pod mezu,
 Až přestane, vylezu.
118. (Bednář mluví): A já ti udělám děnko,
 Přikrývaf tvoje srdénko.

Na koniec měl bych připojit seznam ve spisovném jazyku neobvyklých domácích a cizích slov (těchto je pramálo,) jakož i gramatických odchylek (ku př. před **Turci, hoša, svôj**, místo jeho, muij (A 19), ežli ci rodiče **zbraňujum** (polsko-lašský), **do-hárá** (dohořívá), **ta** místo tam (A 96) a j. v. Než to ponechávám studiu budoucímu.

Avšak nemohu skončiti, aniž bych neupozornil na přídatné jméno s nominálním zakončením:

- A 195. Vzal bych ta, dievčátko, ale na čo?
 Keď si **tako malo** a ledačo.

- A 127. Samopašnuo dieťa (svévolné dítě.)

Král. Vinohrady 21. září 1912.

Dívaldelní a koncertní ruch v Praze. Balkánská válečná furie rozhoupala i vedoucí činitele Národního divadla v Praze k doznání slovanské krve. Dávána představení ve prospěch jihoslovanského červenkého kříže a repertoár činoherní ocitl se u srbských národních her. Bez nadšení pro jižní pobratimy sotva by byl Srb Nusić vjel do bran české kapličky se svou drobnou pokusnomalbou srbsko-tureckého příběhu »Semberský vладыka«. Nezralá dramatická aktovka autora, jenž neví si rady, jak dramaticky komponovati. Za to Vojnovičova dramatická báseň »Smrt matky Jugovičů« nejen čestně obstála, ale vy dobyla si i skvělý úspěch. Její skvostná stylisace, plynné verše jadrného a citového výrazu nadýchávají žárnou vášnivost a nezdolné sebeobětování srbských hrdinů a reků z r. 1380, kdy pod sečnými ranami Turků padl jejich výkvět a velká jejich říše. Vojnović je plnokrevný Čarvat, jenž dovede cititi prudkou ektasi citu Jihoslovana a pomoci její ideový námět vyšinouti v dramaticky konflikt. Dramatikem není, naopak prostým národním symbolikem, který v žertvu svých snah přimíší svůj temperament a pruderní nadšenost.

Symbolismus vůbec zachvátil teď Národní divadlo, jež patrně chce zůstat klidno v blízkosti rozčefených vln Vltavy. Snad voda její i chlad byl příčinou, že také Israelita František Langer přišel s trochou do mlýna. Ach ne s trochou, s velkou tragedií, zvanou »Sv. Václav«. Žid pěvcem nejkřesťanštější postavy české historie! Však ta smělá jízda dopadla! Ztratila směr

a tragedie uvázla v Národním kdesi na mrtvém bodě. Teď si zoufá, že byla příliš neprozřetelnou a že chtěla na ráz vše přejít. Do divadla patří práce dramatické, a tou Langerův »Sv. Václav« není. Je prostým dobrým veršováním, které zasluluje knižního vydání, nic více. Mám jen strach, aby takových Langrův nerodilo se teď hojnost a nezaplavilo všechna čelněji divadla. S jidlem roste chuf. --

Už i vinohradští zapadají povážlivě do netečně nudného symbolismu, který je schopen z mládeže našeho národa učiniti beztrávnou hmotu. Malá odbočka učiněna Čapkovým »Slunovratem«, hrou to dovedného divadelního aspiranta. Ale právě okrájení dostavilo se při představení hry Stroupežnického »Našich furiantů«. Výborná dramatická práce, která mluví prostou, ale jadrnou mluvou, nápady sytého humoru a jadrného vtipu, postavy tak živě zakreslené, že se nám zdá, že k nám promlouvají na ryzen, nefalšovaném českém venkově, ocitáte se v ozduší. Jež hřeje a jež vás neklame, taková síla dramatického výrazu číší ze Stroupežnického »Našich furiantů«. Však také obecnost sdílela při premiéře neobyčejnou radost z dobrého počínu a bouřlivým potleskem vyznamenávalo účinkující, již vesměs postarali se o vzorné provedení. A také reprisy »Našich furiantů« hrají se při vyprodaných domech! V žilách našich proudí, jak vidíte, stále krev a chuf, vidíte skutečně dramatické kusy.

V operě tentokrát Národní divadlo přispěchalo s činem význačné ceny, vypravilo Straussovu operu jinotaj »Ohně zmar«. Přišla sice vlastně tato opera pozdě, neboť ji předcházely provedení Straussových oper »Elektry«, a »Růžového kavalíra«, kdy R. Strauss již hodně pokročil formálně i obsahově, ale nebylo nezajímavé poznati, jak si největší dnes německý dramatik-komponista v době rašení svého talentu

počínal. V «Ohně zmaru» jeví se nám ještě přívržencem melodie a spíše zaníceným stoupencem opravdově tlumoceně niternosti, jež bouří se nad nespravedlností světa. Je známo, že «Ohně zmaru» vznikl pod dojmem živé vzpomínky na neuznání Wagnera i samé osoby komponistovy se strany Mnichovanů a že tudíž v ní Richard Strauss čte umělecky levity svým sourodákům. Všechny ostré výpady a ironie jsou ovšem zakuleny v mistrně předivo orchestrálních myšlenek, jež se tu valí jedním mohutným proudem a tvoří vlastně největší symfonickou báseň Straussovu. Humor a vtip zobrazen tu sice jakoby v přítmí, ale působivost jeho se tím neoslabuje. Vzorem Straussovi při «Ohně zmaru» byli ovšem Wagnerovi «Mistři pěvci norimberští». V obou dílech setkáváme se s řadou karikaturních figur, jež přemáhají ideově čisté postavy visionářského poslání.

Vinohradské divadlo vypravilo Wolf-Ferarrho operu «Šperk Madonin», jež kráčí úplně ve šlépějích italského verismu. Efekty málo pravděpodobné, ale za to hudebně křiklavé, ano, robustní provázejí děj i hudbu. Ital tu lícen na jedné straně jako zbožný křesťan, na druhé jako neskrotný lupič, který odváží se i svatokrádeže. Premiéra díla minula bez nejmenší pozornosti, zaviněno též naprosto nepřipadným provedením. Vinohradské divadlo zápasí v posledních letech o udržení opery, ale i operetta, ta zlatá a výnosná operetta, na K. Vinohradech hotová se odejít do pense. Zadal o ní, totiž zadal vinohradskému divadlu kapelník Piskáček operettu «Osudný manévř». To pensionování nedalo mu spáti. Jakýsi setník provede špatný manévř a vidí se nucen zadati do pense. Z nouze zlých trampot, jež mu vcházejí, vytrhne ho stará panna, s níž před 20 lety jako kudrnatý kadet udělal si známost. Jež by tak i vinohradská operetta šla do pense, ten trn nouzový mohlo by ji vy-

trhnouti smíchovské divadlo, jehož ředitelství pořádá teď divadelní zápasy, na rány pěsti a nohou. O umění, kde si až našlo svůj stánek! — Jak odporné.

Piskáčekův «Osudný manévř» je život vojenský. Jako ta vojenská hudba, když hraje, nehledí v pravo, v levo, tak i autor zanotoval si, jak se mu zalíbilo, rozumí se po vídeňsku a hlavně po vojensku. O librettě skoro škoda slov.

Koncertní ruch přinesl zajímavou novinku: *bezplatný lidový orchestrální koncert* s úvodem varhan ve Smetanově siní Obecního domu. Koncertu tomu příkládám velký význam, ježto umožnil ryzi umělecký požitek (program sestaven z nejlepších děl českých komponistů) oněm třídám národa, jež jinak by si ho nemohlo poskytnouti. Tedy nejen poučím humánní, ale ušlechtilé výchovný, dávati zdarma poznávat lidu, co v umění našem je nejlepší. A jakoby vše již při takovém koncertě mělo býti znamenité, dovršilo vzácný dojem koncertu skvělým provedením jeho. Orchesterální sdružení, 90ti členný výtečný sbor amateurrů, řízený dirigentem Otakarem Ostrčillem, sehrálo orchestrální skladby nejen s přesnou virtuositou, ale i vřímavou duchaplností. — V úvodním čísle orchestrálním debutoval s nevšedním zdarem emauzský varhaník p. Wiedermann. Nával obecnstva do tohoto koncertu byl obrovský. Ač Smetanův sál je rozměřen pro 1.500 osob, asistovalo koncertu, ježž uspořádal klub přátel lidové osvěty v Praze, nejstarší to a nejpodnikavější pražská osvětová korporace, ke 4060 obecnstva, jež vyplnilo všechny prostory sálu, jeho vestibulu i schodiště.

Z ostatních koncertů jmenuji koncert francouzského virtuosa na varhany, J. Bouneta, jenž byl prvním z řady čtyř letošních varhanních koncertů a dokázal vyspělé umění reprodukci pařížského organisty od sv. Eustacha.

František Šorm.

POUTNÍKU.

Dál putuj chvatně, nehleď zpět!
Toužení duše nes tě žárné.
Jdi s chvalo zpěvem jásavým,
nech žaloby a pláče marné!

Čím dál se osvobozuj víc,
podávej čisté svoje ruce
poutníku mdlému, jenž jde kol,
mlč o svém žití, o své muce.

M. HERBERTOVÁ.

Marie Herbertová položila na vánoční stůl německého čtenářstva opět dvě krásné knihy své vzácné lyriky: *Tröstungen a Liebe und Tod*. Pokládám Herbertovou za nejlepšího současného německého lyrika. Němci cení si za vrcholy své lyriky Goetheho a Moerickeho. Herbertová má více „Gemüth“ než ti to, hluboké citění a jednotný světový názor — katolický, bez veškeré výbojnosti, které se říká klerikalismus, pokračuje ve stopách své zbožné Luisy Henslové a Droste-Hülshoffové. Její verš je prostý, nehledaný, ale přece moderní, neafektovaný a přece individuální, bez křiklavých barev a trhlín, harmonický. Věrná láska k zemělemu manželci, katol. literátu Muthovi, zjasňuje charakter jejího odvozlého, truchlivého srdce, které hledá útěchy v Bohu a shledání na věčnosti. Slyšte na př. báseň:

PROŠBA.

Hodinu před mou smrtí musíš
v můj pokoj vstoupit, muži milý,
říc ostatním, by odešli,
bychom se spolu pomodlili. ~

Pak ještě jednou naposled
ti vyznám srdce provinění.
ty hřichy proti lásce tvé,
a ty mi dáš své rozřešení.
Trou ruku tisknout v ruce své
chci předstoupiti před tvář Boží.
Miláčku, chvíli před smrtí
přijď pomodlit se k mému loži!

U J. P. Bachema v Kolině n. R. vyšla tato dílo Herbertové: *Jagd nach dem Glück*. Román. (7 vydání). Das Kind seines Herzens. Román. Aglae. Novella. Alessandro Botticelli, Novella. Von unmodernen Frauen. Novellety. Ein Buch von der Güte. Novellety. Romány: Ohne Steuer. Doktor Sörrensens. Aus unseren Tagen. Die Wendroths. Die Schicksalsstadt. Báseň: Einsamkeiten, Lebenslieder, Heimfahrten, Tröstungen. Povídka: Der Sieg des Kreuzes. U Jos. Rotha ve Stuttgartě vyšla lyrická sbírka *Einkehr*, v Nationale Verlagsanstalt v Řezně *Frauen-Novellen*. Poslední knihu veršů „Liebe und Tod“ vydal J. Habel v Řezně. — Výbor z básní Herbertové překládá K. Dostál-Lutinov.

Národní Divadlo za dramaturga odpadlíka p. Jaroslava Kvapila nápadně otevřívá se Židům. Po Birinského pašvilu „Mumraji“, který p. Kvapil vydal i ve Světové knihovně, dává opět jím přeložený „Průlom“ od Nathansena. „Přehled“ si stěžuje, že hry se špatně studují, ba ani nememorují, jako na př. Langerův Svv. Václav. Herci pak nepronikají k jádru charakterů a odžívají hru povrchními, navyklými gesty.

Proti hudbě Dvořákově zdvihá boykoot hudební list „Smetana“ a jeho referent Dr. Nejedlý. Proti tomuto podceňování velikého našeho mistra vydala ohražněná řada vynikajících českých hudebníků, a komorní virtuos Frant. Ondříček uveřejnil v „Národních Listech“ projev, v němž nazývá Dr. A. Dvořákova největším geniím českým, jenž má jinou chybu: že je Čechem.

F. Eichert počal před 20 lety psát politické agitační písně a vydal jich několik svazků: *Kreuzlieder*, *Wetterleuchten*, *Höhenfeuer* a nyní *Alpenglühn*. Jeho bojournalní písně, namířené proti necitelnému kapitalismu a nepřátelům kříže, byly hesly křesťansko socialistního hnutí rakouského a přispěly k jeho rozšíření. Poslední jeho kniha *Alpenglühn* obsahuje méně výbojných, za to více tklivých lyrických čísel. Eichert praví tam, že ho nelíbala Musa zářícíma rtoma jako jiné pěvce, nýbrž:

Mne zlíbal smutným zrakem
hluboký lidstva žal,
líbala chorá touha,
již osud štěstí vzal.
mne zlíbal v bouřném víru
horečně bdy pal.

Rodin, nejslavnější soudobý sochař Francie a celého světa vůbec, praví *Kdyby nebylo náboženství*, bylo by mně bývalo potřeby je rytalézt*.

Professor Bernardi, komedie od Arthura Schnitzlera, byla cenzurou zakázána. Ne, že by se jednalo o umlčení uměleckého díla: Jednal se o zamezení židovské provokace. Znamý pornograf | Arthur Schnitzler vzal si na mušku zajímavý problem: Boj mezi knězem a lékařem o přístup k umírající křesťance. Židovský ředitel založil a řídí nemocnici. V ní leží dívka na umor. Chvíle její jsou sečteny, ale ona nemá o tom tušení. Po-volaný kněz setká se v předpokojí s ředitelem, professorem Bernardim. Ředitel nechce, aby dívka zvěděla o nastávající smrti, a zakazuje knězi přístup. Kněz chce se rozhodnout dle toho, mohl-li by jeho příchod nemoc zhoršit nebo ne. Jelikož professor prohlašuje, že nemocná je na-prosto ztracena, že musí za několik minut umřít, trvá kněz na tom, aby byl připuštěn. V rozčilené debatě dotkne se lékař

»lehce« ramena knězova. Zatím chtěla milosrdná sestra připravit umírající na příchod kněží. Umírající se polekala a ihned umřela. — Tim; byl by »problém« odbyt, ovšem ne vyčerpán. Následuje ob-žaloba Dra Bernardiho z rušení nábožen-ství, křivě přísahy sestry, intriky křesť.sociálů v ministerstvu a odsouzení ředitele na 2 měsíce do vězení. Politické štvání proti straně, která se nazývá křesťansko sociální. Problem se ztratil i s uměním. Patrně, že běží o tendenční volební ma-névr, o »ošklivou« politickou píseň, o jeden článek v nekonečném řetězu zed-nářské a židovské propagandy proti ka-tolické organizaci a církvi. *A nota bene*: Kdyby ten židovský útok nebyl náhodou narazil na silnou *politickou* organizaci křesťanskou, byl by šel vítězně po všech rakouských jevištích jako širinského pamflet Mumraj, neboť »vzdělaný« a »pokrokový« Atijec má respekt přede vším, co podko-pava jeho kulturu a zvláště nábožen-ské základy. Žijeme v době zvrácenosti. *L.*

(Poznámka redakce: Bylo by nám vi-tano, kdyby někdo z katolických moralistů napsal studii o horším problému: Právo kněze u lože umírajícího.)

Dido, drama solodninského kněze Au-zerera, byla tamtéž provedeno na městském divadle 14. prosince. »Reichs-pist« s povděkem přijímá připuštění na jeviště katol. autora, neboť ani Němci ne-mají dosud silného katol. dramatika. Chválí poetickou díku, ale vytýká nedostatek dramatického pulsu: »Vše krvavě dobyté musí být i krví psáno, aby živovalo na jevišti horký dech tragického zničení«. Autor vyzvedl více nedramatický rozpor národnostní, místo aby propracoval pro-blem Didony: Žena, která si přeje být ženou a musí být mužem. — Též u nás katoličtí autoři, speciálně kněží, se dra-matické poesii vyhýbají, ač mají k dispozici dosti zkušebních jevišť, aspoň ochotnických.

Vlnobítí. Pokrokový tisk snažil se měsíc »Archu« umlčet, ale 22. prosince 1912 už se p. Dr. Herben nemohl udržet a ulevil v »Čase« své helvetsko-židovské nátuře zoufalým výkřikem: »Patriarcha Dostál provádí nejhlupejší kousek z celého života svého; nám všem osudný. Proto ho někdo měl od Archy odvrátit, a když ne-odvrátil, *kdyby mu ještě teď aspoň někdo přerazil ruce!* Jeho škoda nebude! Mnozí snad v tom strachu budou myslet na Machara a modlit se za něho, aby se brzo pozdravil!« — Zaznamenáváme tento ušlechtilý výlev realistické »kritiky« na věčnou pamět. Tón této kritiky zbujuje nás jistě povinností vytracet její lži a překrucování. Jeto pravý, nefalšovaný realistický způsob: Před lety Lutinov položil Dru Masarykovi veřejným listem několik vážných otázek — a Dr. Masaryk odjel do Ameriky a najal si Machara, aby zatím sekerou katovou popravoval Lutinova v Naší Době. »Kritika« ta pracovala falešnými čárkami na táčku, lžemi a ošemetnostmi, až vyvrcholila upřímnou větou, že moderní katolíky nutno považovat za škodnou, *poslati je mimo zákon* a uhodit je, kde přijdou do cesty. Tak pracoval Nero v listě »humanitníka« Dra Masaryka! Dr. Herben naučil se od nebožtíka Hattaly »rezat« a zavedl do české kritiky frásí. »Kdo to napsal, tomu by se měla ufat ruka u samého ramene a otlouct o lebku«, která se pak v »pokrokovém« tisku vrací v různých variacích. To my všechno vime a nečekali jsme od realistů u helvetů z »Času« nic jiného. Jejich předchůdci s Fridrichem Falckým přitáhli na Hradčany a přeráželi ruce českým králům na hrobech a svatým u sv. Vítu — mají tedy staletou praxi. A potom pohřbili český národ na Bílé Hoře. Touto historickou vzpomínkou jsme s p. Herbenem domluvili — sapienti sat! Špinavá vlina pleskla, roztržila se — a Archa pluje dál. — Těší nás, že Archa

naučila atheisty Macharovy se modlit! Snad je naučí časem i logicky myslet a slušně psát?

„Herbenovština“. V pokrokovém »Přehledu« z 12. února 1912 JUDr. Jan Gallas napsal: »Herbenovština zůstává pro mne fmeslným zkrcováním fakt, typem žurnalistické nepoctivosti a nehodnověrnosti, typem *terrorismu*, nafoukanosti a procovstv. a — last not least — žurnalistického šlendrianu, jež nemají prostě rovné.« — To napsal p. Herbenovi pokrokový člověk v pokrokovém listě — může tedy p. Dr. Herben uvěřit.

V **hudbu** uvedeny tyto básně K. Dostála Lutinova: Píseň o žních (Kantáta, Jos. Nešvera), Hymnus vítězny (A. Petzold). Hymnus k otevření Národního domu v M. Ostravě (Hrazdina), Pochoď Orle (J. Nešvera), Orli Stráž (A. Petzold), Oráč (J. B. Foerster), Ctírad a mužatky (J. Nešvera). Kantáta k otevření Národ. domu v Prostějově (J. Nešvera), Alleluja, Kantáta k dobytí Prostějova (Ezech. Ambros), Hnáncké písně (Jiljí Walter), Operní libretto: Honza hrdina (Kadleček, I. jednání) a j.

O **středověkých mysticích** (Susovi Eckerhardovi, Taulerovi) rozepsal se v »Čase« 4. prosince 1912. Dr. Emil Snudek, žid, ctitel Macharův a překladatel jeho »řítina«. *Odpadl od Machara.* Zbožňuje středověkého katolíka Susona a píše o něm: »Doba duševní nedůslednosti doba zbožňování hesla »*aliter in theoria. aliter in praxi*«, doba matrikulárních vyznání náboženství i mravnosti může se u tohoto bohatýra pravdivého žití (ať byle jeho pravda jakákoliv!) poučiti o tom, co to je bůh (sic!), pravda, krása, mravnost že *nelze jedno bez druhého vyznávat!* — Tak Machara opouštějí všichni nejvěrnější přátelé. Zůstává zde stát jako bezpodkladný pošklebač velikých věcí. (Krásné dílo Susonovo vydal Dr. Alois Lang nákladem »Obrození.«) —

Professor Jan Kastner †. Dne 11. prosince 1912 zemřel po dlouhé nemoci ve svém bytě na Smichově professor c. k. umělecké průmyslové školy v Praze Jan Kastner, přijav před týdnem s nelíbenou zbožností sv. svátosti z rukou přítele svého kazovníka Wünsche. — Zesnulý narodil se ve Vrchlabí dne 16. května 1860, studoval na c. k. uměl. škole ve Vídni, byl nejprve professorem na odborné škole umělecké v Beláku a od r. 1888 profes. na c. k. uměl. průmyslové škole v Praze. Zesnulý byl vynikající umělec hlubokého citu náboženského, jenž umění své zasvětil skoro výhradně k oslavě Boží. Jeho český oltář madonny ctil české umění na několika světových výstavách. Díla z rukou jeho vyšla dýši něžností a hlubokým citem zbožností a děl těch, jimiž ozdobil naše chrámy, jest dlouhá řada. Jmenujeme zde: Sochy a reliely na oltáři sv. Vojtěcha v arch. kapli vevechrámu sv. Víta, sochy a reliely na oltáři P. Marie v kapli Pernštejnské téhož chrámu, oltář sv. Kříže v kapit. chrámu Vyšehradském, sochy na fašádě domu Brněnského. **Večeře** Páně pro kostel sv. Barbory v Kutné Hoře, oltáře a výzdoba far. chrámu v Oseku u Rokycan, výzdoba far. chrámu v Drahonově Újezdě, tři oltáře pro děk. chrám v Kouřimi, tři oltářů pro kostel Redemptistů sv. Jana v Plzni, oltář pro kostel na ostrově v Poděbradech, oltáře pro děk. kostel Lanškrounský, 3 oltáře pro farní kostel v Radonicích, dva oltáře pro farní kostel v Chrástěch a j. Z jeho rukou vysly náčrtky na krásný a praktický kostelní nábytek a celá řada děl drobného umění církevního. V Panu zesnulý byl muž velmi skromný, tichý a milý, milován a vážen ode všech, kdož se s ním stýkali. Prof. Kastner byl rodem Němec.

Sdružení moravských umělců vydalo letos jako premié portrét Vil. Mrštika, lithografi od Ad. Kašpara.

•Zase jeden!• Dne 3. prosince zemřel v rodném domě v Inačovicích v 54. roce věku P. Al. Konečný, farář v. v. Byl to kněz na sebe velmi přísný, k jiným plný dobroty, až ji mnozí zneužívali. Rozdal vše, i svou hladovou pensi, tak že sám měl jediný a to ještě chatrný oblek. Byl učencem, jakých málo. Pismo sv. uměl většinou nazpamět, a vědomosti jeho v linguistice a přírodopise byly vzácné. Mluvil a psal 6 jazyky. Škoda, že ze skromnosti ničeho veřejnosti nepodal, a své rukopisy, v nichž bylo mnoho básní, před smrtí zničil. Do pense byl dán jako mladý farář z německé osady Těšatic u Znojma, kde utrpěl rozrušení nervů a již se neuzdravil. Život tohoto ubohého kněze byl tragedií.

Eva, ženská revue v Olomouci, doporučuje divkám tělocvik v orelských jednotách. Píše: »Tak dlouho si nedobude žena i v ohledu duševním dokonale rovnosti s mužem, dokud zůstane za ním co do tělesné otužilosti. — Lykurg dobře věděl, že býti dobrou matkou znamená především býti zdravou, silnou rodičkou, a dle toho zařídil výchovu děvčat, ale naše novodobé pipláni a upejpání se neodpovídá vážnému účelu.« —

Nobelovy ceny. Ve Štokholmu 10. prosince ve výroční den založení nadace Alfreda Nobela, byly za obvyklých slavností uděleny ceny Nobelovy. Dostavili se Grignard (Nancy) a Sabatier (Toulous) za chemii, Carrel (Nový York) za lékařství a Gerhardt Hauptmann za literaturu. Inž. Dahlen ze Štokholmu, který za experimentování se těžce poranil, byl zastoupen svým bratrem, profesorem lékařství. Přítomní přijali cenu z ruky krále (199.000 franků), diplom a zlatou medaili. Odevzdání literární ceny Hauptmannovi bylo doprovázeno silnou pochvalou. Na počest nositelů cen pořádal král velké hostiny. — Scházal tam Jaroslav Vrchlický, který se na letošní cenu tak těšil.

O Vil. Mrštíkovi přednášel v „Umělecké Besedě“ přítel rodiny Mrštíkovy ředit. Elgart-Sokol z Brna. Přednášející vyvracel domněnky, že by smrt Mrštíkova zavinilo drama „Anežka“ neb nějaké neshody v manželství. Rovněž tak ne ochabnutí sil. Právě ona místa v „Anežce“, ve kterých kritika spatřovala vyličení jeho vlastního duševního boje, psána byla jeho ženou, a Mrštík je jen propracovával. Příčinou násilného konce spisovatelova byla dle mínění přednášejícího silná nervosa, přecházející až v neurastenii. U Mrštíka jeví se i stopy stihomamu, tak že nesnesl na př., aby mu soused nahlížel do dvora. Koupil raději vedlejší chalupu, aby k němu nikdo neviděl. Že se k sebevraždě připravoval děle, o tom svědčí, že po dokončení „Zumrů“ napsal některým přátelům listy na rozloučenou. Katastrofu pak přivodila již jen událost zcela náhodná. Soused, od něhož Mrštík koupil chalupu, šel kolem stavení a nahlížel dovnitř. Mrštík v chorobném pomatení byl jak myšlenkou, že soused chce jej pro jakýsi zločin udát. Vběhl tedy v rozčilení do sklepa a přelézal si žily. Bratr Mrštíkův Alois však popírá úplnou správnost tohoto podání.

Starosta města Bělehradu pan L. M. Davidovič zaslal starostovi dru. K. Grošovi dopis, v němž praví: „S hlubokou vděčností provázeli jsem i provázím vše dobro, jež pro nás činí bratři Češi a hlavně Vaše Zlatá Praha v těchto dnech významného boje našich junáků za svobodu utiskovaných. O, kdybyste věděl, drahý pane starosto, jak lehce ozdravují naši ranění pod záštitou Vaší bratrské péče i upřímných Vašich bratrských přání za vítězství naší spravedlivé věci. Já i moji druhové nikdy, věřte, nikdy nezapomenem na lásku, kterou projevuje český národ vůči srbskému národu v těchto jasných dnech srbského národného boje. Nepraví náš národ nadarmo: V bitce poznají se junáci,

v neštěstí opravdoví přátelé! — „Čas“ k tomuto světu uveřejnil stín: Ještě nebylo po válce, a už spousta českých lidí žebrała u bělehradské vlády — o místa.

Opravy historických údajů v breviři. Biskupské ordinariáty obdržely z Říma okružní list, v němž se žádá, aby životopisy svatých a veškeré historické údaje obsažené ve vlastních diecesanních officiích breviře byly podrobeny náležité re-vizi a kriticky porovnány s výsledky historických poznatků moderní vědy. Za tím účelem mají býti v diecesích od biskupů ustanoveni odborníci, kteří by historické lekce breviře studovali a nesrovnalosti z nich vymítali. Podobného nařízení dostalo se i představeným řádů a kongregací. Výsledky práce mají býti poslány do Říma s kritickým rozkladem, které změny jsou žádoucí a proč. Ježto celá tato reforma historické stránky breviře jest projektována asi na 30 let, možno očekávati, že elaboráty budou spolehlivým výsledkem objektivních studií. Podnik tento uvítán bude jistě s povděkem, zvláště u nás v Čechách, ježto v užíváném breviři jsou historické partie vesměs příliš zastaralé, s výsledky historie dnešní v naprostem nesouladu. To platí o většině životopisů nejen našich světců domácích, ale zvláště německých, s nimiž nejednou české dějiny jsou úzce spjaty. Výjma několika svátků v nové době upravených, stala se poslední approbace životopisů svatých, zvláště v našich zemích užívaných, v roce 1642 a obnovena byla v 1864, od kterého doby právě české dějepisectví učinilo netušený pokrok, ježž přispěl k odstranění dárno zastaralých omylů a předsudků.

Jan Vyhliďal, neúnávný folklorista slezský a hanácký, vydal objemný svazek svých studií „Z hanáckého kraje“. Kdo chce poznati bývalé a nynější Hanáky, pobaví se a dáti lidu do rukou skutečně dobrou knihu, má zde vítanou příležitost.

FILOSOFICKÉ POZNÁMKY.

Úvod do přírodovědecké metafysiky.
Před nedávnem překvapilo *provolání* skupiny učenců, hlavně profesorů věd přírodních, uveřejněné v *Journal of Philosophy etc.*, a později reprodukované ve všech důležitých revích. Mluví se tu o nutnosti filosofie, jež by vyvírala z věd přírodních, jež by překonala převládající dnes kantianism. Třeba prý na věci nazírat empiricky a pozitivisticky, nikoliv metafysicky. Tím prý •veskere záhady psychologické i vědy anthropologické vůbec, zvláště dějiny a sociologie, sloučí se daleko bezprostředněji s pojmy biologickými. Provolání končí se nadšenou výzvou ke spolupůsobení všech, kdož chtějí vymaniti se z nepřijemného prý postavení dnešní vědy a filosofie a kdož zajímají se o intelektuální vzkrok.

V svolání tomto vidím dva zajímavé momenty: prvními zdá se mi *odpor proti monofolu monismu*, který v posledních letech, hlavně vlivem výtečného fysika Ostwaldta, chce urvat si název •jediného správného názoru světového na podkladě vědeckém; za druhé vidím v něm *neřívno přiznání slabosti filosofie nmetafysické*. K čemu zajisté svolání, sdružování a zakládání pozitivistického spolku, kdyby pozitivisim byl tak pevný a bezpečný názor světový?

Již několikrát měl jsem příležitost ve svých spisech i článcích časopiseckých poukázati na zjev zcela protichůdný snahám pozitivistickým. *Ne proti metafysice, nýbrž k metafysice nesou se snahy nejvyšších bohatýrů ducha.* A to nejen mezi filosofy v užším slova smyslu, t. j. mezi odborníky filosofickými (jako Solovjev, Eucken, Willmann, Blondel, Bergson, Villa, de Sarlo, Lutoslawski, Čáda atd. atd.), nýbrž se i *mezi přestítely věd odborných*, kteří nezastavují se u pouhých

fakt, nýbrž pokoušejí se spekulovati dále a hledati neznámé i za fakty a nad nimi.

Myšlenkový tento směr ve filosofii nazval jsem *novoidéalism* a směle mohu převéstí název tento i na obdobné snahy v přírodní filosofii, filosofii dějin, práv, jazyka, aesthetice i náboženské filosofii; neboť i v těchto disciplínách odborných nalézám stále vyhraněnější touhy ideální — proud novoidealistický.

A zajímavé jest, že právě věda, jež nejurputněji bojovala *proti* metafysice a zdála se, že vymítí ji vůbec z filosofie, *dnes nejvíce pro metafysiku pracuje* a čistě filosoficky, respective metafysicky konkluduje. Nehodlám se tu šířiti o známých již dnes metafysických spekulacích přírodovědců, jako Reinke nebo E. d. Hartmann, nýbrž ukáži jen na nejvýznačnější zjev poslední doby, biologa *Hannse Driescha*.

Jméno Drieschovo, jako vynikajícího biologa, jest známo po celém kulturním světě. Nuže, tento bohatýr ducha vydal nedávno u Diederichse v Jeně filozofické dílo „*Ordnungslehre*“ (Ein System des nicht metaphysischen Teiles der Philosophie. Mit besonderer Berücksichtigung der Lehre vom Werden), které směle odvažují se nazvati *Úvodem do budoucí přírodní metafysiky*. Řeší tu nejdůležitější základní otázky noetické, čiré filosofii přiznává fině její práva, vyharvuje se šťastně z jednostranného odbornictví, překvapuje svou podrobnou znalostí současné filosofie.

Knize své předesešlá Driesch poznámku, že není jeho úmyslem popřiti metafysiku, nýbrž hledati její základy. Filosofii nazývá naukou o věděni a dělí ji ve tři části. a) Učení o reflexi na sebe sama; b) učení o pořádku v objektu; c) učení o poznání. Soudí, že sloučení noetiky s lo.

gikou, jak datuje se od doby Kantovy, jest asi příčinou neúspěchů poznání filosofického : Něco jiného zajiště jest záhada hodnoty, něco jiného záhady obsahu této hodnoty. Prvá vztahuje se sama k sobě, druhá mnou (in se, per me). Předpokládá od počátku, že jestuž předmět poznání, odsuzovati důvěru v rozumování, jako metafysiku, mluví o jistotě pravdy o sobě, toť není jednání kritické, jak rádo se tvrdí, nýbrž jednání dogmatické. „Ordnungslehre“ spočívá pak právě na opačné zásadě: vše, o čem přemýšlím, viděl a prožil jsem. Chce tedy „Ordnungslehre“ býti logikou, etikou i aesthetikou zároveň.

V dalším lituje autor, že boj mezi dvěma proudy psychologickými (empirickým a čistým) znehodnocuje zkoumání psychologické a kazi. Oba jsou nutny.

Jak patrně, snahou Drieschovou jest najíti harmonii, synthesisu mezi různými

směry filosofickými i vědeckými. Značně odchyluje se od Kanta i novokantismu a blíží se v leččems k Aristotelovi Heglovi, Machovi, ba i k Bergsonovi.

Neváhám tvrditi, že Drieschova „Ordnungslehre“ jest mocným krokem v před v boji o pravou metafysickou filosofii, že značí porážku positivismu, že důstojně reprezentuje dobu *novoidéalistickou i ve vědách přírodních*. Vždyť i ve vědách, jako v životě praktickém, musejí ti míti pravdu, kteří naleznou *ano*, nikoliv ti, kdo spokojují se s pouhým *ne* — nevíme, jak činí to positivismus. Dr. J. Kratochvíl.

Nejkrásnější báseň jest ta, která ličí věci nenávratně ztracené. A též příroda teprve tehdy zjevuje nám svou krásu a své tajemství, díváme-li se na ni jako mrtvi, jako nenávratni... Věčnost jest nenávratnosť, u čas jest to, čemu jest se ještě vraceti... *Jakub Deml, Rosnička.*

Vzpomínka na Cyrila Mandela, zemřelého moravského malíře. Rád posílal přátelům listy se svými kresbami. Hořejší pohlednici, kterou se přihlašuje za spolupracovníka Nového Života, napsal K. Dostálovi do Nového Jičína z Kuželova 6. října 1899 České umění ztratilo v něm jednu z nejlepších hlav, mistr Úprka nejlubšího žáka.

Tiskem Václava Horáka v Prostějově. — Za redakci odpovídá Vilém Vyslouchil.

FRÍCHOÐ APOŠTOLŮ SLOVAN- SKÝCH NA MORAVĚ

FRÍCHOÐ PRÍVĚDIL JANO KOHLER V KAPLI
FRÍCHOÐŮ, JEJINĚ HO USTAV V KROMĚŘÍŽI
FRÍCHOÐŮ NA ŘEČKĚ JEŠTĚ V MĚSTĚKU MONS.
FRÍCHOÐŮ KACHNĚNA V OLOMOUCI

PRENEŠL ARCHU NA MORAVĚ

ÚTĚCHA.

BOLESLAVU JABLONSKÉMU

VZPOMÍNKOU KU STÝM NAROZENINÁM 14. LEDNA 1913.

K. DOSTÁL LUTINOV.

Nešfasten jsi, milý synu,
opustil tě celý svět,
zdá se ti, žeš blízko zhynu,
že ti zvadl všechny květ?

Pohleď napřed v nebes výše
a zapomeň všemuh strast,
Bůh ti hvězdami tam píše:
„Zde je pravá tvoje vlast!“

Obrat pak své zraky k zemi,
a změř hrobu svého kryt:
„Malinko tak třeba je mi,
abych našel mír a klid!“

Potom rozhlédni se vukol,
oč má mnohý těžší kříž
a pak bol svůj a svůj úkol
jako MÍLOST pocítíš!

SLOVO O PLUKU IGOROVĚ, SYNA SVATOSLAVOVA, VNUKA OLEGOVA.

ČESKÝ OHLAS DLE ORIGINÁLU, PŘEKladu ERBENOVA A PĚKNÉHO
TLUMOČENÍ POLSKÉHO OD BOHDANA LEPSKIHO
UPRAVIL V. HORÁK.

I. VSTUP.

Bratři, tuto pověsti hlásati chci smutné,
Opěvající boje Igora¹⁾ ukrutné
S Polovci. — A zpívati chci starými slovy,
Vypravovat ne bají, než dějův osnovy.
Jináč pěl věštec Bojan! Ten když zpěv začíná,
Po vrších stromů létá myslí jak ptačina,
Neb pádí stepí, vlčí kožich vzav na sebe,
Neb jak orel vzletuje vysoko pod nebe.
A když vášní vzpomene, svárlivého hnutí,
Pouští deset sokolů na stáda labutí.
Jakmile který sokol labutě dohoní,
Labuť v drápech sokolích píseň slavno zvoní
Ke cti Jaroslavově²⁾, neb ke cti Mstislava³⁾
Chrabrého, jenž zabořnul Ređeďu chana
Před očima Kasogů; — neb ke cti Romána
Pěkného, jenž byl synem kněze Svatoslava.⁴⁾
Než bratři, věštec Bojan, jak nám hlásá sláva,
Ne sokoly vypouští na labutí stáda,
Leč svých deset prstů na struny pokládá.
A prsty jeho věštné a struny žijící
Není divu, že hrály také písně hřmící
Ke cti knížat. — Počnemež to naše zpívání,
Vzpomněvše Vladimíra dávné panování
A končíce Igorem, který nyní vládne.
Ten své srdce posílil udatenstvím snadně,
Ten svou mysl povzbudil zápalen válečným,
A nadchnuv se bojovně nadšením statečným,
Vedl směle pluky své na Polovcův plémě,
Nesl pomstu na mečích za otcovské země.

¹⁾ Igor (* 1151 –† 1201) a Vsevolod, zvaný v básni Buj-Turem, byli sy-y nové Svatoslavovi.

²⁾ Jaroslav († 1054) a Mstislav († 1036) byli synové sv. Vladimíra. — Čerkes čili Kasok Ređeďa byl Mstislavem ubit r. 1022.

³⁾ Svatoslav, syn Jaroslava Vladimírovice

II. VÝPRAVA.

Zatmění slunce polekalo lidi;
Jen srpek malý na nebi se vidí.¹⁾
Vzhlédne kněz Igor na ztemnělé nebe
I vidí tmění, které vojsko kryje.
Leč praví: »Bratří, družino, já tebe volám,
Když myslím, že jest líp dát šíje
Pod meče vrahů, než zdvíhati pouta. —
Nuž tedy, vzhůru na své bystré koně;
Uzřít chcem vlny na blankytném Doně!
A taký zápal jal ho neslýchaný,
Taká touha, Don uvidět veliký,
Že na zatmění zapomněl. —
Všeliký strach s sebe stířal — a plukům děl čile:
»Družino, práhnu té se dožít chvíle,
Bych zlámal své kopí tam zároveň s vámi
V zemi polovecké, i bychom přilbami
Pili vođu z Donu, neb složili hlavy
Pod meči vrahů!« — Ó věští Bojane,
Slaviku věků minulých! — Tvých písní
Zde nám je třeba. — Ty po stroinech myslí
Rozmachem orla vzlétáš pod oblaky;
Jak ptáci lesní ty svobodně lítáš,
Svým pěkným zpěvem v jeden celek splítáš
Našeho věku obě polovice. —
Ty pádíš polem Trojanovou²⁾ drahou
Na vrchy horské. — Poraď, jakou snahou
Mám zpívat o Igora smělém letě?
»Ne-li to bouře po širokém světě
Sokoly honí? Či havranů stáda
Š vichřicí letí na siný Don ráda?«
Či též, Bojane, Vlesa dítě věští,
Taký počátek bude ještě lepší?
»Za Sulou koně ržou, v Kijevě zvon vyzvání,
Vojenské trouby hřmí v ulicích Novgoroda.
V Putivli stojí pluk na koních i pod zbraní. —
Leč čeká Igor kněz na bratra Vsevoloda.
I vece mu Buj-Tur: »Ach, bratře můj jediný,

¹⁾ Ve středu dne 1. května 1185 bylo skutečně zatmění slunce, o němž novgorodská kronika povídá, že slunce bylo podobno srpku měsíce, z jehožto rohů šlehal oheň. (Pochoďně).

²⁾ Za Vladimíra svatého tvořil hranici mezi Ruskem a krajinami jižních kočovníků val, opatřený branami a zásekami a z částí porostlý hustým trním: Trojanova dráha, jejíž zbytky posud viděti nad řekou Rosi. — Trojan u jižních Slovanů jest mytický král, který měl tři srdce.

Oba dva přece jsme synové Svatoslava.
Kaž sedlat koně své. — Věz, chrabrý mé družiny
Už opustily Kursk. — A věz, vojenná správa
Jest jich řemeslem. — Při zvuku trub zrození,
Kolébku byl jim helm. — Oštěpy vykrmení,
Ti znají cesty vše, i každou rokli v zemi;
Jich luky napjatý, jich toulce otevřený,
Při boku ostrý meč. — Jak vlků starých stádo
Se ženou přes pole, bojují bez únavy,
By dobyli si cti — a Knězi svému slávy.«

III. POCHOD.

Slyšev to Igor, ve třmeny zlacené
Vstoupil i táhl polem pozdní dobou.
Byl večer. --- Slunce, mlhami zastřené,
Haslo. — Noc černá zavzlykala zlobou,
Buřila ptactvo. — Křik zvířat se ozval,
Se světového stromu zlý Dyv volal
Na Korsuň, Surož, Volgu a Posulí,
Ze spaní budil polovecké země. —
Až v Tumtorokan¹⁾ větrové zažuli:
»Válka se blíží! Vzhůru, Plavců plémě!«
Polovci skokem ku Donu se hnali,
Telegy jejich po zlých cestách hrály;
Skřípala kola nocí vzlykající
Jako labutě s křikem vzletující.
Mezitím stepí ku Donovi míří
Igor i s vojskem. --- Leč nad nimi víří
Tlum dravých ptáků. -- Bitvu oni cítí. ---
V roklinách slyšet vlků hrozné vytí;
Orlové klekcou, zovou dravců rody
Svým ostrým křikem na krvavé hořdy.
Na purpurové štítů liška štěká.
O země ruská, jak jsi předaleká. ---
Dlouho se mračí noc,
Jitřenka s východem otálí.
Na polích mlhy plíseň;
Slavíků mlkne píseň ---
Kavky jen probuzené
Křičí. — A stepní travou
V dál, za vojenskou slávou
Vojíny ruské žene
Neznámá jakási moc.

¹⁾ Na východní straně Černého moře.

IV. PRVNÍ DEN BITVY.

V pátek ráno
Vojsko polovecké bylo pokonáno.
I rozsypaly se ruské pluky
Jako střely po široké pláni,
Stihající polovecké shluky,
V plen braly pěkné dívky, vzácné paní;
Ukořistily aksamity, zlato,
Závoje naházely v bláto,
Aby po pláštích a po sobolinách,
Po poloveckých vzácných tkaninách
Šly jako přes mosty
Po třasaviskách a po bažinách,
Červenou vlajku i korouhev bílou,
Krvavý bunčuk na dřevci stříbřistém
Dostal Igor. — Dříme v poli čistém
Chrabré hnízdo Olega. -- Milou
Družinu nechal osud na lup zlobě,
Ani na žer ptactvu, ani tobě,
Protivný polovecký pohane.
Přes pole prostranné
Utíká zlý Gza jak vlk sivý
A za ním pádí Končák jako divý.

V. DRUHÝ DEN BITVY.

Druhého dne, záhy ráno, rudá zoře
Svíl zvěstuje. - Černé chmury táhnou z moře,
Zakrývají celý nebes prostor širý,
Chťice zatmět slunce čtvyry.
V chmurách blesky klikatí se jako draci. --
Buďte bouře! Hromy hrozně zaburácí.
Střely půjdou jak déšť hustý od Donu. -
Přelámou se ostrá kopí, meče seknou,
O přilbice polovecké ostře štěknou
Nač Donem, tam nač Kajalou řekou. -
Ruská země! Jak jsi předaleko.

Větry, vnuci Strybogovi, schválně
Nesou střely na Igora voje.
Země duní, řeky tekou kalně,
Prach se zvedá, chřestí zbroje,
Polovcův se blíží roje
Od Pomoří. — Běsa syni lití

Igorovy pluky obstoupili,
Pole křikem divým přehradili —
A Rusové červenými štíty.
— — — — —
Jarý Tuře Vševlade,
V první stojíš ty řadě,

Metáš bleskem řady střel
V tlumy nepřátel;
Zkoušíš svůj kalený meč
Tam, kde víří seč.
Na koni kde přelítneš,
helmem zlatým zasvitneš,
Hlava s krku upadá —
Neb sražený na laďa
Letí šíšák ovarský,

Bunčuk barbarský.
Jaký je to drahý boj rekovský,
Že nemyslíš na svůj trůn ont-
covský,
Ani na svůj život, na své rány,
Ani na Černikov milovaný,
Ani na svou ženu ušlechtilou,,
Jurjevce Gleba dcerku milouu.

VI. VZPOMÍNKA VÁLEK DŘEVNÍCH KNÍŽAT.

Přešly věky Trojana, leta Jaroslava;
Přešly vojny Olega¹⁾, syna Svatoslava.
Ten střely šel po zemi, mečem sváry koval,
V Tumtorokáně v zlaté střemeny vstupoval.
Jaroslav¹⁾ Vsevolodič pro boj hořel v duši;
V Černíhově Vladimír zatkával si uši.
Udatného Borysa, syna Váceslava,
Na soud Boží předčasně sprovedila sláva;
Na kovyli ustlala smrtné lože jemu
Pro křivdu učiněnou Olgoví mladému.
Naď Kajalou²⁾ Jaroslav¹⁾ padl v kruté púte.
Tu Svatopluk, jeho syn, mladý vojevůdce,
Mezi mimochodníky tělo jeho spjalé
Do Kijeva zavést dal do Žofie svaté.
V časech toho Olega, jenž Hořislavičem
Zvaný byl, Rus ve sporech kvetla, více v ničem.
Ztráceli své životy potomci Dažboha³⁾,
Neb na vojnách bohatě brala je smrt strohá.
Tehdy zřídka ruskou zem oráči orali,
Ale často na poli havrani krákali;
O mrtvolý přely se. — Kavky štěbetaly,
Když se v hejnech za lupem na bojiště hnaly,
V těch časech se takové smutné věci děly. —
Ale oči člověka ještě neviděly
Bitvy, jakou s Polovci sveďl Igor smělý. —

(Pokračování.)

¹⁾ Oleg Svatoslavici, děd Igora i Vsevoloda, bratr Romána Pěkného, vedl třikrát Polovce proti ruským knížatům: Jaroslavu Vsevolodiči, Vladimítru Monomachovi, Vsevolodu a Izjaslavu. Boris, bratr Olegův a Izjaslav, bratři Vsevolodův padli v bitvě. Oleg zemřel 1115.

²⁾ Kajalou se nazývala asi každá »nešťasná řeka«, zde Don. (Dle Kíiarazmína — Kagalnik, přítok Donu.)

³⁾ Dažboh čili Svorožič, bůh slunce, nazýval se u Rusů též: Chorrs, jméno vzaté ze staroperštiny: Kor, Koreš = slunce. Viz níže.

PAMÁTKY SV. KONSTANTINA (CYRILLA) A METHODA NA BALKÁNĚ, TRÁSKÉM ČILI ILÍRSKÉM POLOOSTROVĚ.

PÍŠE DR. FRANT. PŘIKRYL.

POKYNY † OTCE SÁVV CHILANDÁRCE, POMO-
cí gener. konsula Bog. Páry a morav. cestovatele
Vlad. Sise, pak lekturou bulharskou a srbskou
jeví se žití sv. Věrověstcu v památkách úhrnem
takto: Rodem pocházejí ze Sakulatů, usazených
asi ve IV. stol. v »Lagodině« od zdi solunských,
po dnes zachovaných, k severovýchodu z oblasti
Nikolajeva mezi Bugem a Dněstrem. Herodot je jmenuje Sko-
lotoi. Byla to vojnická jízda k ochraně cesty k Cařihradu. Čtyři
města v Lagodině prou se o přednost bytí domovem otce a
matky obou: Vysoká, Žárová, Suchá a Negotin.

Těchto i Dregoviču, rovněž Ukrajinské jízdy, usazených
v polu Solunském po černý (malý) Beruj (Karaferia) a Voden
byl velitelem otec Lev. Bydlel v Soluni asi na čarši »via egna-
tia« procházející podnes dolní část města. Dregoviči provázeli
karavany do Drače.

Sv. Konstantin po ukončených studiích byl patriarsím kni-
hovníkem a professorem filosofie v Cařihradě. Po disputaci s pa-
triarchou Janem VII. OBRAZOBORCEM r 842 uchýlil se na
Olymp v Bitynii a věnoval se misiím mezi slovanskými Ariany,
Bogumily. Zrušili II. a III. články víry. Církevní ústrojí se proto
u nich znenáhla rozpadlo, a byli občanský nespolehliví. Svatý
Konstantin po dobu dvacetiletou odstraňoval toto nepravoslaví
(heterodoxia) zaváděje pravoslaví (ortodoxia), od Adrie po Černo-
moří a na Ukrajině. Sv. Method byl mu druhem, který jsa vla-
dařem Píanců (Paionii Herodota a Tukydida) po záboru území
Piancu od Strumice po Vranij a Brzjaku od Bitoľje, Ochridy po
Skopje carem bulharským Borisem pokalužel se na Olympu
v Bitynii. Tam sv. Konstantin s bratrem i s mnohými druhý pře-
ložili církevní knihy k misiím do řeči Skolotu, srozumitelné všem
Slovanům na Balkáně i střední Evropě. Posud se tato mluví
v Lagodině promíchaná bulgarismy a srbsismy. Monastýry na
Olympu bitýnském obydleny jsou dnes derviši.

Sv. Konstantin začal r. 843 misie na Pianecku kolem Ištipu
a Kočany na Bregalnici, Kumanova, Egri, Palanky a Kystendilu.
Na to je konal Brzjakům od Skopje, Velese po Bitoľj a Ochridu.

Pozván ke králi dalmatinskému do Duklje (zříceniny u Podgoreci na Černé Hoře) obrátil krále s bojáry a prošel se sv. Methodem staré Srbsko a jižní Srbsko po úvodí Toplice a jižně 'binašské' Moravy. Po sv. arcibiskupu Methodu je na severu Kopaonika (mons Darđanus) chlum »svetog Metoda« s kamenným křížem hrubotesaným na místě, kde kázal při návratu na Velehrad z ďaleké cesty do Kyjeva, Čaňhradu a Soluně. Na jeho den koná se tu slavný »sabor« z ďalekého okolí. Cestou další k Srjemu na Salavar zastavil se na Šumađii v Takově a u kříže kamenného byla prohlášena neoddvislost Srbska v XIX. stol.

Sv. Bratři v zimě bydleli mezi r. 843—62 buď na Olympu nebo při chrámu sv. apoštolů v Čaňhradě.

Odtud kolem r. 857 vypravili se do Bjelgorodu, střediska ěonských Kozáků (Kozaria, Kozaria, Chazaria, Kozachia). V Chersonu našli převod Pisma sv. ukrajinský Theofila biskupa Skitu (Ukrajinců) od nich zvaného Bogumilem. Pak pluli úžinou u Kevče k Taganrogu, cestovali k prvním stanicím Kozáků, sešli se tu s Maďary a ěospěli do Bjelgorodu, jehož hradisko je blíže pramene Donce, který ve středním a dolním toku byl Herodotu a jiným hranicí Asie a Evropy.

Po návratu pozval je k sobě car Boris na sídlo přeskvělé Pleskov mezi Šumenem a Kaspičany, jehož hradisko s památkami popsáno Karlem a Hermenegildem Škorpilem v díle: Pliska—Aboba, Sofia 1910 s albein.

Sv. Konstantin před křtem Borise bydlel ve skalním monastýru u Šumena v ěole monastýrském a každoročně na ěen jeho slaví se tu službami Božími. Sv. Method pokřtil bogumila Borise; část bojarů se proto vzbouřila; byli ale pokořeni. Po křtu jeho ze skalního monastýru u Varny při osadě Kesteriči konali misienu Ukrajinu po Kyjev, teěy v prvním a druhém území královských Skitů Herodota, třetím byla ěonská oblast, než přišli na Moravu.

Cesty konali koňmo, na čajách nebo na loěích. Byli od mlada ěobří jezěci. Posud na Balkáně mají Kalugeři při monastýrech nejkrásnější koně pro ěuchovní správu. Sv. Konstantin byl asi o ěeset let starší, než se u nás uěává. Souchotiny ěostal od mnoha řečnění R. 1913 postaví se v Soluni na hlavním náměstí skvostný pomník sv. Cyrilla a Methoda a buěe nazváno jejich jménem.

Toto uveěené rozveěu s ilustracemi a mapou v prvním svazku III ěílu: »Po stopě sv. Cyrilla a Methoda Evropou«.

Z BÁSNÍ FR. VALOUŠKA.

NOC.

Jak dítě žebravé
na poušti sedím
a toužebně hledím
do oken paláce velkého krále.
Září oken miliony
všech barev nádherou,
všech světél něhou.

Neslyšet plesat králových hostí,
neslyšet zpěvu králových pěvců,
nevidět nádhery králových síní.
Jen písek pouště
píseň novou pje
tajemnou píseň věčného ticha
královské noci.

Já na písku sedím
a toužebně hledím
do oken paláce věčného krále
a cítím, jak slza mi v oku se chvěje.
Do písku padla
a ve tmě vzplála
odleskem hořících oken
paláce věčného krále.

ŽIVOT.

Stavíme z písku paláce svoje
na břehu moře si hrajeme s vlnou
a tančíme vesele šílený tanec
na bílých kostech
bratří svých.

Žijeme, hyneme,
tvoříme, věříme
a zmíráme na poušti
hladem a nudou.

Orlové za sluncem letí.

ÁHAVÝ SPÁNEK S NÍM NEŠEL NA LOŽE, úzké lůžko klášterní. Pokorné meditace, které spojovaly nicotu jeho s nebem, moudrost svatých a apokalypse života svítily v jeho duši. Zavíral oči, a tma nepřicházela. Zbičované tělo Pána Ježíše Krista chvěje se na obraze, před nímž plave světélko v plavém oleji zavěšené lampy. Šel opat a světlo shasli, však tma nepřicházela. Svítí měsíc, podnoží nebes Královny, srp měsíce, jenž choulil se v dálce na vrcholu hor. A opat nemoh' spát.

Nemohl usnouti abbas rodiny -- neboť po klášteře chodila Smrt. Chodil kvadraturou Anděl Smrti, bílý jak trachyl ledu. Chodil neslyšně, písek pěšin ani nehnul se, jen bílé květy chvěly se -- jak chladno bylo -- v záhonech.

O ticho nocí, bez výkřiku rodiček, v níž spravedlivý tiše umírá!

Na zvon udeřeno. A chodbami a vzhůru po schodech šel zvolna smuteční zvonu ton, a mniši znali jeho hlas, ten tonus lugubris. Tak zvoněno, když z nich někdo umíral.

Vstal opat, vyšel do chodby, a mniši všichni vyšli na rtech s přísným mlčením. A na tabuli černé u brány klausurní napsáno bylo v rubrice »Moribundus«: Bratr Laurencij. Na mysl přišlo všem: »Tak už umírá; buďž Bůh mu milostiv!«

Intorticie vzali čtyři bratři v kottách odění, dva nesli nebesa a opat přes rochetu bílou štolu vzal, a jiný vyňal svatý olej nemocných, nádobku fialovým vélem zahaliv, a v kostel vešli pro Nejsvětější Svátost Oltární.

Bratr klíčník bránu otevřel, tu bránu hlavní, proti oltáři.

Krok učinili vážně, svíce nesouce, i druhý, třetí též a přední zastavili v podívu, až zadní zvedli zraký sklopené.

To úžas byl!

Tam v presbytáři . . . u hlavního oltáře . . . kde jejich byla stalla chórová . . . ve hvězdném světle, jako z měsíců, festony stály z květin svítících . . . i sloupy byly ovinuté žhnoucími květy, jež nesly oltární baldachin . . . a chór zdoben byl . . . a stupně oltáře . . . zlatotkaná véla se spouštěla od klenby lomenin, na níž zlatené hvězdy a měsíc opravdu svítily. A mládenci dva, jichž vlasy vyzařovaly zlatým jasem, v klínech dalmatik svých ještě roznášeli květiny, jichž vůně připomínala vůni června, rozkvetlých štěpnic anebo otevřené nádobky zhuštěných vůní zemí, které jsou za moří, dle pověstí.

Tak vonné květy rozvěsili všude ti dva mládenci, jakoby se měl slavit svátek Božího Těla nebo slavnost májová.

»Kdo jste?« řekl opat přísně »a co to děláte? Pak klekl a za pokání zemi políbil, že svaté silentium porušil.

»Zdobíme bránu nebeskou, neb tužď půjde duše do nebe, tak činíme, Vůle Nejsvětější sluhové.«

Potřásli mniši hlavou: »Duše? Či?«

A v průvodu šli se Svátostí oltární; bratr cantor intonoval Pange lingua. Tak vešli vážně v celu bratra Laurencije, jenž byl bratr laik a bratřím řízy šil a ovetšelé spravoval. A vždycky takový tichý byl, každému všechno sliboval, zač v dílně své byl požádán. »Zaplať Bůh«, řekl, když správkou dostával; »Zaplať Bůh«, když práci odváděl. »Zaplať Bůh«, řekl, když již ztrácel zrak. Proto však jehly z ruky nepustil. Takový jednoduchý byl a dobráček. Jen málo mluvil a tak prostince a při práci si popěvoval, žvatlal v písni. I když již v ústech zubů nebylo, popěvoval své rozjímání svou melodií, jak duše chtěla a Pán Bůh dal.

A ten bratr Lourencij teď umíral. Posledně přijal Svatou Večeři a sv. pomazání poslední a duše sama v těle zpívala (on dobře slovům rozuměl) a usmíval se blaženě.

Ta píseň byla příliš blaživá a sladká, jak samo jméno Pána Ježíše a Tělo nejsvětější Toho, jenž k němu přišel teď:

Bůh zaplať, bratře tělo!
Tvá duše sestra tak ti děkuje,
že's byl ji dobrým, hodným bratříčkem.
Ty's nenechal ji chudou žebračkou,
ty's ctil v mně obraz Boží královský.
Hřích oplakávat jsi mne nenechal,
leč hříchy světa, lidí nešťastných.
Tak vroucně jsi mne k Pánu pozvedal
a sytil přencjsvětější Páně hostinou,
k pramenům vodil Boha poznání.
Jak odplatím Ti? Zaplať Bůh!
Můj bratře milý, hodný bratříčku,
já musím nyní odejítí od tebe.
Hle, libám tě, tvá šťastná sestřička.
A předejdu tě, kam inne volá Pán,
však čekat budu věrně na tebe,
ó bratře drahý, čekat bude duše tvá,
až vzkřísí tebe Ten,
jež přijal jsi,
věčného žilí záruku.

Tak duše sama v těle zpívala, a bratři v střídavém chóru končili commendationem animae, a zdálo se jim, že již nedýchá.

Však on se ještě pohnul a oči otevřel a prosil, by mu jehlu podali, tu jehlu navléknutou, kterou pracoval, zapíchnutou tam v tom nitř klubičku.

»Zaplať Bůh« řekl, když ji přinesli, a když ji políbil a někam do prázdna ji podával.

A jehla zářila jak diamantů shluk, a anděl, jenž ji přijal, položil ji na misku zlatých váh, jež držel anděl po pravici. A u prostřed stál Kristus Ježíš tak, jak z mrtvých vstal a jest teď na pravici Boha otce věčného. A mísa vážně, jak chvěla by se tíží posvátnou, se stále nížila a klesala.

V tom přísný Soudce vlídně hlavou přisvědčil — a bratr Laurencij vydech naposled.

Poslední: »Zaplať Bůh, já nepracoval nadarmo!«

BÁSNÍCI BUDOUCNOSTI.

*Básníci budoucnosti! Řemíci, jezdci, hudebníci budoucnosti!
Dnešek mne nemůže ospravedlnit ani odpovědět na otázku o mém uvězení.
Ve ale můžete, vy, nové plémě, domorodé, athletické, fermínské, větší než
všechna posavadní.*

*Vstaňte! Neboť vy mne musíte ospravedlnit.
Co mne se týká, nahodím slovo nebo dvě pro budoucnost.
Jen na okamžik vystupuji, abych zase hned utomil ve tmách.
Jsem muž, který se louká, aniž by se zcela zastaril, který jen chvílemi
hází po vás okem a pak zase odvrací svou tvář:
jenž vám ponechává, abyste dokazovali a vykládali,
a jenž hlavní věc očekává od vás.*

WALT WHITMAN.

PÍSEŇ SFING.

(Z KNIHY · PÍSNĚ TVORŮ · OD K. D. L.)

PRVNÍ SFINGA.

Přišel ke mně člověk, pravil teskně:
Ó jak závidím ti, mrtvá Sfingo!
Dračí křídla v srdci mém pne pýcha,
ctížádostí strašnou hruď má dýchá.
Nechci sloužit, nesnesu já pout,
nad svět, nad Boha se vyšvihnout,
prvním býti toužím v palném hladě --
a ty klidně ležíš ve své řadě.
Kdo ten strašný ostěn vetk' mi do čela? --
Já jsem mlčela.

DRUHÁ SFINGA.

Člověk stanul přede mnou a pravil:
Přeblažená, netečná ty Sfingo!
V duši mé vše požíravá touha,
abych svými zvát moh pole dlouhá,
kupoval chci ženy, duše, těla,
pyšné zámky, křídla archanděla,
hory zlata, i nebeské stany --
a kol tebe táhnou karavany,
a tys jejich skvostů nechtěla? -- -- --
Já jsem mlčela.

TŘETÍ SFINGA.

Ke mně přišel člověk s rozpáleným zrakem:
Ó ty chladná, mramorová Sfingo!
Oči tvé jak ledné .drahokamy!
Moje hoří divokými plamy,
žádostí se jítí do orgií.
Každý nerv se křečovitě svíjí,

tělo po těle řve, níž a níže,
nechť prašknou zákonů všech mříže,
nechť množí se roď nešťastníků,
vše mi jedno — — Píti rozkoš rtíků,
vyssát pel a vůni všechněch květů ... —
A tys panna bez touhy a vznětu,
ve mně vášeň vždycky skučela
A já mlčela.

ČTVRTÁ SFINGA.

Přišel ke mně člověk ve zbroji a pravil:
Rodino bez závisti a hněvu, tiché Sfingy!
Proč jen válka zuří mezi bratry mými?
Zraky bičujem se řevnivými,
šipý klepů střílíme a dýku
pod žebra vrážíme trosečníku,
pro své chimery a utopie
jdeme v boj, a bratří krev zem pije,
králi tvorstva, největší jsme blázni,
brodíme se v slz a skřeků lázni,
vyzbrojeni oď pat do čela ...
Já jsem mlčela.

SBOR SFING.

Nelačníme, nežízníme,
po zlatě ni po poháru,
netrpíme, netrýzníme,
stále chladné v slunka žáru,
prázdný zástě, prostý lásky,
věčně stejné klidu masky.
Lidstvem hraje v srdce lůnu
svědomí a histerie —
a my s výše svojich trůnů
zříme do vln historie,
věčným hvězdám, svojim sestrán
tisíce let v oči zříme,
mlčíme a nesoudíme,
neboť: Člověče, to víme,
že tys TÓNEM v písni Boha
a my PAUSOU, která dříme ...
Tvoje vášně, křiky, vzlyky,
nářek, jásoť převeliký,
šílení a válčení
nutny jsou v té epopeji
jako naše mlčení.

Monism jest učení, ne: snaha dokázat, že veškeren život na zemi nepovstal z vůle a činu Boha nebo vůbec z metafysické příčiny, nýbrž „sám od sebe“, že tudíž život sám jest jediným principem světa: sám Bohem. Prof. Dr. F. Mareš, který ve „Přehledu“ odbyl „psychologii bez duše“ prof. Fr. Krejčího, popravuje tamtéž smělé hypotézy monistů, rozebírá řeči spejzdu, který r. 1911 konal v Hamburku „Svaz Monistů“ a ukazuje chatrnost jejich pokusů o stvoření života z mrtvé hmoty.

Umění a náboženství, F. N. Šalda v České Kultuře č. 8, hájí proti Ant. Phillovi svůj názor, že velké umění není možno bez víry v Boha: „Balzacovi ve Finnici a Dostojevskému v Rusku, mým velkým mistrům a učitelům, v umělecké filosofii a sociologii, nešlo také o nic jiného než o jistotu a objektivitu náboženskou jako poslední míru a tím i nejvyšší princip kompozicní, a sice šlo jim o jistotu náboženství *celá určitěho*, náboženství *národního*. To jest smysl vaší věci: katolicismu Balzacova jako vášnivého pravoslavného křesťanství Dostojevského. Jedině tím, že měli jistotu pevného středu, mohli si dovoliti ten úžasně dramaticky poňmutý a zmutaný život na periferii — každý jiný básník bez tohoto středu by se roztránil v pustou mátožnost a anarchickou beztrávnost“. — Ukázalo se to na př. na našem Vrchlickém. Jeho rozáhlé dílo nese smrtelnou ránu, protože za ním nestojí jednotná velká víra, muž charakter ve filosofickém smyslu.

»Sloužit! Není nic tak krásného, jako sloužiti svému Bohu. Málo záleží na tom, kde stojí jeho chrám, ať z mramoru, ať sroubený ze dřeva. Každý člověk, hodný toho jména, má svého Boha. To dobře vědí umělci, kteří vytrpěli každou strážení a každou bídu, jen aby nikdy nezaměškali služby, k níž určuje je jejich Bůh. Již starý Sokrates mluví o svém démonu: jeho chtěl býti poslušen až do číře holohlavu.“ Suares.

Sdružení katolické intelligence navrhoval na VI. všeobecném sjezdu křesť. sociálním v Olomouci prof. dr. Jos. Králík z Příbora. Poukázal na to, že u všech kulturních národů možno v poslední době pozorovati obrodné snahy novodealistické. Právě největší duchové lidu sají návrat ke Kristu. *Na vrcholcích lidského myšlení jeví se boj proti dnešnímu bezvěří a materialismu*. Bohatýrové ducha usilují o překonání dnešního pesimismu optimismem, volají po zduchovnění života, po velké synthese budoucna. Sdružili li se již katol. studenti, učitele a profesori, musejí *sdružiti se také ostatní slavy intelligentní, aby společnou prací obnoveny byly uvadlé v triumfch hmoty ideály Kristovy*. Provede-li se toto všeobecné obrození v Kristu, pak nová nastane doba v dějinách lidstva, doba daleko důležitější svou reformací a renaissancí nežli století šestnácté. Tehdy reformovány jen záležito-ti vnější, století dvacáté má však zreformovati srdce, celého člověka, veškeru lidstvo. A v tom bude *největší pokrok*.

nové doby! — Kž nadšená slova dra Kratochvíla dojdou brzy splnění. Revue naše s radostí chce spolupracovati na tomto obrodném díle.

Soudobý mystik španělský. Po sv. Terezii, Ludvíkovi z Granady, Janu z Kříže, Miguelovi z Molinos objevil se mohutný duch mystický v rektoru university v Salamance *Miguelovi de Unamuno*. Unamuno zdědil všechny mystické snahy svých velkých předchůdců španělských; ukázal je v románu svém „Mir ve válce“, v „Básních“ svých a zvláště ve svém pojednání „*O lásce Boží*“. Ale není jeho mysticism směru, jaký spatřujeme u Hella nebo Huysmanse. Je to spíše pantheistické hledání lásky a absolutna, věčna ve věcech tohoto světa. Unamuno jest zároveň vynikajícím řečníkem a kazatelem. Každý musí si jej oblíbit.

Literatura filosofická, esthetická a paedagogická v přítomnosti jest propracována v novém vydání Novákových „Přehledných dějin literatury české“ dosti uceleně, ačkoliv leckteré důležité zjevy filosofické i paedagogické jsou buď nesprávně charakterisovány nebo vůbec vynechány. Zvláště „Moravica“ jsou neúplná. Pan Novák zmiňuje se na př. o čas. „Volná škola“ a všech českých učitelských listech, ale listů moravských vůbec nejmenuje. „Vychovatelské listy“, „Komenský“ atd. mají však daleko větší význam paedagogický, nežli plátky „Český učitel“, „Volná škola“, „Učitelský přehled“ etc. Také filosofická a esthetická díla filosofů katolických jsou odbyta příliš stručně. O mnohých cenných pracích není ani zmínky, ač u autorů nekatolických mluví se i o článcích časopiseckých. O celém díle po stránce literární, filosofické a vědecké zmíníme se později.

Proč zemřel opat Korčian? L. P. 1912 vydal P. Jakub Deml „Rosničku“, jakýsi zápisníček svých památných věcí.

Píše tam: »Chtěje k této knize (Život sv. Dymny) připojit ještě jednu kapitoblu, prosil jsem Benediktinů Rajhradských, a potom Premonstrantů Strahovských, abby mi na tři, anebo nejdéle na sedm dní zapůjčili květnového svazku Bollandistův. Z Rajhradu mi poslali takovýto lísteček: „Důstojný pane! Svazek Bollandistu (Maiuus tom III.) ve kterém se na stránkách 4992 — 497 Život sv. Dymny nachází nelze nm! Vám zapůjčiti, dle rozkazu nejn. panna opata a praelata si libo-li sem k nám zajet a zde vypíše čehož zapotřebí máte. Račtež mne uvědoměti čo učiniti miníte. S veškerou úctou Dr. ph. Maurus Kinter, arc. rada, bisk. rada, knih. a archivář atd. V Rajhradu na den S. Benedikta 21. : 8. 912.« — Z toho jsem poznal, že I. Benne-diktini Rajhradští knihy mi půjčiti nemohou; ž. Benediktini Rajhradští mají správceem knihovny pána, který buď česky neumí nebo nevidí na oči. (Pozn. red.: P. Kinter, jeden z nejstarších členů v klášteře, jest rodilý Němec.) A ze Strahova onen důstojný pán, na něhož jsem se obrátil ve věci této, mně neodpověděl. — Nemesis neodešla na sebe dlouho čekat. Na 31. stranně „Rosničky“ čteme: 18. června 1912. Dnes mi zvěstoval zahradník p. Malena, že *Rajhradský předát* a opat J. M. Benedikt Karel Korčian, z jehož výslovného rozkazu nesměli mi půjčiti jeden svazek Bollandistův ani na tři dni: *před třemi nedělemi* po náhlé a nenadále tridení nemoci. ZEMŘEL. De mortuis nil nisi bene; *Benedic-tus Dominus Deus Jacob, qui vivit-tavit, . .* — Jak Bůh potrestal Strahovské, Rosnička zatím nezaznamenala. — Na str. 11. čteme pro liter. historika za-ajímavé „Zasláno. Přerušiv před půl rokem veškeré styky s redaktoři bývalého „Studia“, p. Josefem Florianem a p. Ant. Stížem, prohlašuji za zrušeny a tedy neplatny všechny sliby, jež jsem tuto jmenovaným pánům buď ústně nebo písemně snadl

inil. 6. XII. 1911. Jakub Deml, kněz."

Že se P. Deml v každém skoro spisku milostivě dotýká K. D. Lutínova, pouze znamenáváme. Nemocným se musí odůštit.

Prof. Vinc. Prasek, buditel slezský, istorik a zakladatel »Selského Archivu«, len z nejvěcnějších pracovníků národ-
ch, zemřel v Napajedlech 31. prosince 1913. Z netištěných rukopisů zesnulého
mesta »Mor. Orlice« 18. ledna 1913 za-
ravý článek, z něhož vyjímáme staf
odní:

Bitva bělohorská ve škole.

Pokud se týče Bílé Hory, kterou obec-
ně považujeme za největší a jedinou pohromu
ého národa, ze spisův d'Elvertových
znal jsem jednak dlouhý soupis statkův
bojným pánům konfiskovaných, jednak
životopisu K. st. ze Žerotina, nezapo-
nutelným vlastencem Karlem rytířem
lumečským sepsaného, shledal, že právě
rel st. ze Žerotina, ač nebyl katolickým
nem, jsa českým bratrem, nejen hor-
ě varoval před odbojem, nýbrž rozhodně
se — ač o to byl proěn — odmítł,
dřichovi králi holdovati.

I poněvadž jsem tedy v Žerotinovi vi-
l tragického hrdinu, který nadarmo u-
oval největší pohromu od národa na-
ho odvrátiti, stanul jsem na stranu to-
to velmože a stal se protivníkem
bojných pánův, že podnikali věc stra-
skou, porušující jednotu české šlechty,
tráž tehdy jediná reprezentovala český
rod. A že jednota silí a rozervanost
dycky škodí, o tom není sporu. Při
n mimovolně vzpomínal jsem na mo-
tný projev sjednocené české šlechty,
yž protestovala proti upálení mistra
na Husi, neboť když ti páni přivěšovali
tomu protestu své pečeti, nečinili tak
otu, jakoby jim bylo běželo jen o spory
ologické, nýbrž žalovali hlavně na to,
upálen byl Čech, ačkoli jemu volný

glejt zaručen byl samým císařem. Příkladná
tato jednota šlechty naší ze všech zemí
českých bývala mi velikolepým osvědče-
ním hrdosti národní: »Civis Bohemus
sum!«

Ale jaká nesjednocenost s tím odbojem
a jaká zpupnost pánův odbojných!

Sotvaže začali sbíratí pole na Moravě, těm
pánům, kteří nechťeli s nimi, plenili statky
a vypalovali jejich dědiny, mstíce se takto
na ubohých poddaných, ano konfiskovali
protivníkům předkem již statky.

Tož tedy konfiskace statků před bitvou,
a konfiskace po ní. Ale že by po bitvě
odbojníků vítězné rovněž bylo došlo na
ohromné konfiskování zboží pánům ne-
odbojným náležitých, jistojistě lze nejen
předpokládati, nýbrž s určitostí tvrditi,
vždyť v Anglii několik let dříve odbojní
páni podobnou Bílou Horu vyhráli, moc
královskou — až do dnešního dne —
zničili, a sami se učinili pány tak mnoho
možnými, že selský stav úplně vyhubili,
konfiskovavše mu majetek. A tak dnes
Anglie sedláků nemá, nýbrž jen nájemníky.

Z těchto příčin všech nemohl jsem se
nikdy rozehráti pro naše odbojné pány,
tím méně pro zbabělého krále Bedřicha a
nejméně bylo mi uvěřitelné, aby se bylo
jednalo o svobodu náboženskou; proto také
na konfiskaci statkův, ač ovšem byla pří-
činou velikého hospodářského úpadku*),
pohlížím chladněji. Litovati třeba žalost-
ného popravování odbojníků českých,
neboť na Moravě bylo jinak, ba podobá
se ku pravdě, že odbojným pánům, ma-
nům biskupským, ani statky nebyly za-
brány.

Proto pro všechno s politováním bylo
pozorovati, která bitvy bělohorské zne-
užívá se za účely rozvážšovicami; i bylo
mně příjemno, když se jednalo o zalo-

* Jako pozdější konfiskace statkův klášter-
ských též způsobila znehodnocení jak pa-
nských tak vůbec všech pozemkův.

žení pěveckého spolku v Olomouci, že nový spolek po mém návrhu i odůvodnění se pokřtil na jméno Karla st. z Žerotína, což se stalo před asi 32 léty. Několik let potom učinili mne zatímním ředitelem soukromého gymnasia, které od nepřátel nemělo chvilky pokoje, ježto náruživí jeho protivníci zasedali v zemské školní radě. A nejsečtnější jejich zbrani bylo o-
becné mlnění, že my Češi jsme vůbec rebelanty, odbojníky a soky Rakouska. I nebylo divu, že jsem se obával, aby páni učitelé nepřepisu, mluvce o bitvě Bělohorské, neprozřetelně nesváděli viny všem k na Ferdinandu II., anebo vzpomínajice náboženské reformace po Bláho Hoře nehorovali proti katolictví, neboť lid český, pro nějž bylo zřízeno naše gymnasium, lnul zbožně ku katolickému náboženství.

Netřeba tedy dokládati, že jsem v kon-
ferencích nejednou prosil pánů kolegův, aby majíce to vše na zřeteli, s historickým klidem uvažovali události, jichž od-
činití nelze.

A tak bylo nám celkem dobře; lid obecný si rážil všech pánů profesorův také proto, že všecok sbor pravidelně obcoval se žáky službám Božím, ba i německé obecnstvo naše gymnasium v té příčině starělo jiným ústavům za vzor.

Viktor Foerster vyzdobil kapli reálky v Ml. Boleslavi obrazy : První přijímání sv. Václava, Sv. Vojtěch modlí se za vlasť, Zvěstování P. Marie.

Křesťanství do Japonska. Japonský státník hrabě Okuma napsal do International Review of Missions, že křesťanství mělo a má a musí mít velký vliv na Japonce. Křesťanů je tam sice jen 200.000, ale celé Japonsko je proniknuto evropskou křesťanskou literaturou a zákonodárstvím. I svěcení neděle bylo zákonem zavedeno. Čína dává formu, ale duše je křesťanská. Kristova osoba, charakter, láska je mu ideálem. Od křesťanství očekává Okuma

nápravu ve výchově mládeže. Ethické vyučování udělované podle předpisů ministerstva výchovy ukázalo se mělkým. Říkat, že ubývá u člověka smyslu pro náboženství je mu stejně jako říkat, že ubývá u člověka žádosti po krmě. Člověk : se vždycky vzpínal a bude vzpínat po nekonečném a Věčném. Tak učí pohan křesťanství z Volné Myšlenky.

O Sv. Václavu, tragedii o 3 aktech od Frant. Langra, napsala pí. R. S. zdrcující kritiku do České Kultury. Vytýká autorovi, že zavraždění sv. Václava vlastním matkou, Drahomírou, neodůvodňuje : » Na kreslil pošetilou lici, se starozákonními touhami, usilující o vraždu slušnějšího syna a loudící na něm zbraň jako Dabílila a tančící nad jeho mrtvolou jako Salomee«. Sv. Václav v pravé tragedii musí padnout jako mučedník za to, že křesťanstvím přetváří pohanský svět. Langer se křesťanským akcentům vyhýbá — toť kletba mnozí bezbarvosti, plytkosti a zbabělosti náboženské. Slovník Langrův je chudý a střízlivý. Výrazy se opakuji do omrzení, styl jeho je frázovitý a zdoluhavý. Pozornost nemá se na čem uchytit, klouže po chudobě představ, obrazů, po prázdnotě dějové a z toho vzniká nesnesitelná nuuda večera. — Zdlouhavé, nerýmované ule-
xandriny, v nichž mší se daktyly s trocheji, relief mluvy ještě zplošují. — Sv. Václav našel již svého výtvarníka v Myslbekovi, ale svého básníka, dramatika ještě nenašel ani ve Vrchlickém. Takový hrdina musí se lit z bronzu nebo sekat ze železa.

Národní divadlo v Praze. Činohra Avírod, divadla kráčí k dokonalému úpadku. Dramatické hry chelem činohry p. Jaroosl. Kvapilem vybírané a provozované jsou : po většině bezvýznamny, neudávají pozitivního směru moderní tvorby a pokud někdy dojde k významné hře, bývá zpravidla nedokonale nastudována, trpí zase provedením. K tomu přichází ovšem nemálo : na

váhu, že činoherní soubor Národ. divadla je e téměř v rozkladu. O dorost se p. Jar. Kvápil nestará, mladé herce k vzestupné línii nevedl a starou zasloužilou gardu nutil, aby zadala si do pense, následkem čehož je dnes dobrých herců u Národního divadla, co by na prstech jedné ruky spočítal. Dnes sdecimovaný činoherní ensemble je e dokonce úplně rozeštván, poněvadž zavádí se praxe, že starým hercům berou se role, na místě jich dávají se jim v teze hře role menší episodní, zmenšuje se jich gáže, honoráře, — chce se tím docílit snad velká úspora — na druhé straně však, noví lidé se nenagazují, dorost se zavčas neopatroje. Když už někdo dnes dojde se k Národnímu divadlu, je to jistě úplný začátečník — homo novus — jistě protekání (sl. Odštěplová). Soubor činoherní čítá dnes pouze 25 sil, to je rozhodně na první scénu více než málo, a z těch 25 žije navzájem v největším nepřátelství, jeden druhému nevěří. Chtějí psak, aby se hrálo úspěšně, v dokonalé souhře a s nadšením.

V produkci není tomu lépe. Židovský kaus „*Prulom*“ od H. Nathansena hraje se o překot, ač návštěvy jeho jsou velmi slabé. Idea hry, jež záleží v ulpení člověka na zásadách, z nichž vyšel, ztroskotala nnaprosto ve špatném zobrazení jednotlivých postav a v násilném obězání lži, jímž autor, žid, obmyslil figury křesťanského dluha. Vychází při malbě svého kusu z tendence, líčit židovismus v nejsvětějších bohrách proti nejfiktivějším vymyšlenostem (třebas nemožnostem) křesťanské slabosti. Po židovském „*Mumraj*“, po hře „*Sv. Václav*“ od žida Langeru přichází hned Národní divadlo s židovským „*Prulomem*“, to je přece trochu mnoho — ani česká literatura dramatická takové shovívavosti se netěší. V „*Prulomu*“ vytvořil poosledí novou figuru zesnulý člen Národního divadla p. Kavka. Hrál židov-

ského syna Jakuba ve znamenité masce v promyšlené hře potrhleho židěte.

Z klassických her vypravna španělská veselohra „*Sedlák svým pánem*“ od Lope de Vegy, bezmála tři sta let stará. Mistr Vrchlický pořídil z ní výborný překlad a úpravu, takže veselohra, jež poslouchá se jako vkusná pohádka o královské kratochvili, ještě dnes pobavila. Provedení bohužel nebylo bezvadné, herci Národního divadla přednášejí dnes verše nedokonale a velmi úzkoprsé.

Opera Národního divadla chystá se k velkým činům, především k vyprávění Wagnerovy opery „*Tristan a Izolda*“. Ale i nyrější její práce je plodná. Vypravila v úplně novém nastudování Fibichovu operu „*Bouře*“. Její premiéra — pro mladou generaci byla skutečnou premiérou, odhalila krásy málo známého díla, jež záleží v geniálním fondu myšlenkovém a vzorném zpracování ryze dramatickem. Dlo mělo skvly úspěch, dik výbornému provedení pod taktovkou kupelníka pana Brzobohatého, který z orchestru vytěžil vše, co v díle Fibichově je hlubokého. Při prvm představení Fibichovy „*Bouře*“ snesl se okazalý projev obecnstva pro tohoto českého dramatika. Byl zároveň hrotem namířeným proti nespravedlnosti spravy Národního divadla, která dcl Fibichových zanedbává. Vůbec se sporu Dvořák — Fibich nutno zdůraznit aspoň to, že Dvořák hraje se u nás v divadle, na koncertních sících velmi často, kdežto Fibich až příliš poskromu. Mělo-li by tedy obecnstvo samo tento spor rozhodnout, musily by nejdříve hudební instituce Fibichovy sklady často hrati. Jinak bude stále spor řešen jen v hudebních našich žurnálech odbornými lidmi.

Také Straussova opera „*Růžový kavalir*“ byla vypravna částečně v novém obzazení. Letošního roku má dojiti k vyprávění nejnovějšího díla největšího žijícího němec-

kého komponisty „*Ariadny na Naxu*“.

Vinohradská zpěvohra vypravila nejprve Fallovu operetu „*Našeho Gustýnka*“. I tato operetta je podle vídeňského stříhu sešita a zhotovena. Je sice poněkud decentnější předchozích děl Fallových, ale jistá část pražské žurnalistiky pustila se po druhé reprise do „*Našeho Gustýnka*“ a ředitelství vinohradského městského divadla prostě reterovalo. Prý vidí v kuse urážku slovanského citu. „*Naš Gustýnka*“ totiž v originále hraje na půdě srbské, v českém překladu je ovzduší převedeno na půdu portugalskou. Konečně o jednu operetu méně, nemohlo by se nazvat špatným tahem, když však na místě „*Gustýnka*“ hrají se jiné operetty nevelké ceny, je to pěšky, jako za vozem. Žurnálům mělo jít o zásadu a ne o „*Našeho Gustýnka*“.

V opeře vypraven byl Verdiův „*Troubadour*“. Bezmála půl století přešlo již od jeho premiéry, ale historie pravidních tónů ve strettě v třetím jednání dodnes rozhoduje o bytí či nebytí této opery. Vinohradské divadlo má ve svém souboru nadaného tenoristu p. Drvotu, který je ochoten vytáhnouti těch C, kolik si jich obecenstvo vyžádá, a proto „*Troubadour*“ má tam úspěch. Dává se tam jinak značně nedbale, ale představitel „*Troubadoura*“ úspěch rozhoduje. Jako před dvaceti, třiceti léty. Podivné umění, jež věru nestárne.

Cinohra vinohradského divadla pracuje teď pomálu. Zaznamenává jedinou novinku, maďarskou hru „*Carevnu*“ od pp. Bíroa a Lengyela. Způsob, kterým tato autoři řeší svůj problém, je čistě francouzský, sardouovský. Na jevišti nakupí se řada efektů, šílená nemožná láska, vzpoura, atentáty, ortely smrti, výstřely, bitka, vše v ryčném tempu. Aby děj hry lákal, vybrali si ho maďarští dramatici z ruské historie. O carevně Ka-

teřině II. je mnoho tradičních zkazek, historických knih a bájí a z těch vyčerpoali Bíro a Lengyel, co k sestavě jeho hry zdálo se býti působivým. A nelze popřít, že sestava je poměrně dosti obratná. Jádrem je ovšem plané, idea žádná. Vinohradští v takových efektních kusech dovedou výborně chodit, zahráli „*Carevnu*“, s pí. Májovou v čele s úspěchem.

V koncertní sezoně zaujal pozornost koncert *Slovanské hudební Unie*, při němž účinkovalo 120 osob, sdružených to orchestrů Národního divadla v Praze, městského divadla vinohradského a Českého Filharmonie. Koncert odbyval se v Rudolfinum, jehož prostory ovšem pro titak velký orchestr jsou skrovné. Zrůk orchestru byl tu příliš stlačený a hutný, jeho eckho špatně vytříbené, takže působil spíše po stránce formální, mohutnosti a velkoleposti, než sesíleného výrazu. Program byl věnován výhradně Dvořákovi. Stalo se tak asi úmyslně, aby se znovu ukázalo na popularitu tohoto skladatele. Koncert dirigoval chef opery Národního divadla p. Karel Kovařovic a znovu dokázal, že je povoláním koncertním dirigentem. Jakkoli solista představil se p. Jan Buchtele, koncertní mistr Národního divadla, dokonale virtuos na housle a znamenitý umělec.

Na druhém samostatném varhanním koncertě hrál prof. *Straube*, varhaník Třemšického kostela, professor na konservatoři a ředitel Bachova spolku v Lipsku. Jeho hra na královský nástroj byla virtuosní, ač ne velkolepá. Program byl výhradně bachovský.

V symfonických koncertech Českého Filharmonie provedena též byla poprvé v rouse orchestrálním skladba Vítězslava Nováka „*Pan*“ jako báseň v tónech o 5 větách. Přes vzornou, po stránce formální skvělou instrumentaci přece „*Pan*“ jako dílo klavírní zaujme vždy větší a hlubší pozornost hudebního posluchačstva. Těžko

jez změnit skladbu, klavírně myšlenou a zkomponovanou, dodatečně v dílo orchestralní. Po té stránce daleko vyspěleji praesentovala se loni »Boufe« téhož autora.

František Šorm.

Svaté Terezie výkřiky duše k Bohu. Ze španělštiny přeložil Dr. Otakar J. Janota. Nákladem »Revue Meditace«. S pěti obrazovými přílohami tištěnými na kartonu. Obrazy k přílohám z bibliotéky strahovské zapůjčil P. Cyril Straka. Obsah spisu jest následující: Úvod. Překlad výkřiků sv. Terezie. Studie »Svatá Terezie z Ježíše« v rámci španělské mystiky. Přehled španělské mystiky do století XVI. Stáť úvodní. Doba průpravy až po věk XVI. Rozkvět mystiky ve století XVI. Askese a mystika v řádu dominikánském. Řád františkánský. Řehole sv. Augustína. Řád jesuitů. Mystikové z řádu karmelského. Mystika španělská ve století XVII. a další. Svatá Terezie. Životopis. Literární činnost svaté Terezie. Poznámky. Obsažený spis opatřen jest také obšírným seznamem jmen, 2112 stran vkusného vydání s 5 obrazovými přílohami za 1 K 70 hal. prodává Emanuel Sttívar, knihtiskář, Praha, Myslíkova 250-II.

Polský purismus. Polský klub automobilní, jenž kdysi pro »automobil« přijal slovo »samochod«, vypsal konkurs na polské názvy za šofér a garáž. Došlo 246 návrhů, z nichž zvolena jména »kierowca« (řidič) a »zajazdnia« (kůlna).

Nebudu psát básní, které se týkají jen části, ale budu psát básně, zpěvy a myšlenky, které se vztahují na celek.

A nebudu zpívat jen o jednom dni a pro jeden den, ale pro všechny.

A nenapišu básně ani kouška koušička básně, která by se nevztahovala na duši;

Poněvadž mě pozorování všehomíra poučilo, že tu není žádného zjevu ani částičky jeho, která by neměla vztahu k duši.

Walt Whitman.

Slavnost 25letého básnění Johanna Jørgensena, dánského básníka konverty, konala se na katolické věšnici v Kodani. Jørgensen byl přítomen. Zapěna společně jeho píseň »Na nebeském stanu hvězd zaplál jas« a básník pak vypravoval svůj život, od narození ve Svedenborgu přes dobu studii v Kodani, kdež mu zářili Spencer, Brandes a Strindberg, loučení se Stuckenbergem a procitnutí z dekadence k náboženství a pouť za sv. Františkem do Assisi. Slavnost byla hojně navštívena předními osobnostmi. Při večíрку mezi mnohými jinými přednesl přípitek přední lyrik dán-ský *Waldemar Rørdam*. Velebil Jørgensena, že jediný odvážil se plout proti proudu radikalismu a zachránil své nejvlastnější já; že naučil nás, že i z čistě lidského stanoviska je potřebno zcela oddati se věci, která jest větší nás. Děkoval Jørgensenovi za lyriku, která je výkřevem dánské duše. V listě »København« opěvuje Jørgensena jako finouc pramen písní a jako kvetoucí lípu, kol jejichž kořenů šlehají plameny, ale ona vznáší haluzi k nebi. Končí:

Buď velebeno srdce pěvce!

Co prachem v nás, ty učíš vzletat!

Myšlenky Spaldingovy.

Je nemožno mysliti o lidském životě vážně a nepostřehnutí jeho úplné marnosti, počíná-li a končí-li jen a jen v tomto světě. Než nauka o úplné marnosti života je nauka beznaděje, a život je naděje. Lidstvo proto bude neustále věřit v Boha a duši, poněvadž neustále bude milovati život.

Svědectví o ceně díla je jeho účinek na dělájícího. Snižuje-li ho, je špatné; ušlechťuje-li ho, je dobré. To jest i hodnotní měřítko instituci. Jich jediný cíl jest udržování života.

Není nic pravdivého nebo dobrého nebo krásného, co, uvažováno nebo konáno ve správném duchu, není též náboženské.

Boleslav Jablonský slavil 14. ledna 1913 sté narozeniny. Jsme přesvědčeni, že poesie jeho jest nedoceněna a neprávem zapomenuta a chystáme nové její vydání. Prosíme o laskavou přihlášku, kdo z našich liter. historiků a aesthetiků byl by ochoten napsat k ní úvodní rozpravu, stručné, ale vyčerpávající essay?

Japonská výstava S. Boušky. Už asi r. 1908 vystavil v Praze při příležitosti cyklu přednášek pro katol. inteligenci, které na podnět K. D. Lutinova pořádal Vil. Blitnar v »Červeném saloně« v Louvru, kaplan Al. Svojsík kolekci japonských dřevorytů a přednášel o tomto umění. Símě padlo na dobrou půdu: Benediktin P. Sigm. Bouška počal s takovou horlivostí studovat a skupovat japonský dřevoryt, že mohl letos Praze uspořádat nevidanou hostinu: Výstavu 800 mistrovských listů. »Trojanus«, jenně vzdělaný feuilletonista »Čecha«, o ní píše: Něco takového

Praha ještě neviděla a neměla. Jakou cenu má výstavka tato, poznáte z toho, že jest pojištěna na 120.000 korun a že jest v ní všecko, co uměleckého historika může uspokojiti: od nejstarší ilustrované knihy, přes unika, primitivy do galerie japonských Tizianů a Rafaelů barevného tisku a pestrého dřevorezu, mistrů Shunsho-a-a, Kiyonaga, Utamara, Toykunio, Hokusar-e-e, Harunobu-a... Japonské umění dle škol a času a vývoje jest před vámi ve výmluvných listech názorně spořádáno. Sigg. Bouška měl před uměleckou obcí 700 lidí přednášku s promítanými obrazy, v níž mimo jiné dovodil, jaký vliv mají Japonci na evropské umění. Znátí japonské umění náleží ku všeobecnému vzdělání.*

Česká kolej v Římě počinem J. Emn. kard. Bauera a schválením Pia X. buďte společna pro Čechy i Moravany a buďte současně poutnickým domem, po kterém jsme toužili v Nov. Životě už r. 1901.

HOVORNA.

V minulém čísle vypsalí jsme anketu o některých zajímavých otázkách. Dnes máme česť předložit čtenářům vývody Th. Dra K. Farského, které jistě namnoze uspokojí:

Přípustno-li používatí u výchově dětí klamu? Odpověď jest na snadě dle zásady morálky: účel neposvěcuje prostředků; tedy ani účel výchovný nemůže dodati oprávněnosti klamu, lži, které by kdo jako prostředku vzdělávacího užíval. A tím rozřešena jest otázka přípustnosti pohádek. báji a p. ve výchově. Pohádky jsou dětskou poesii, širým, bezmezným světem dětské fantasie. Ale nesmějí se státí svodem k nerealnímu snlíkovství, čili jinými slovy dítě musí mítí vřelomí, že

jest to pohádka, výtvar fantasie, a nne skutečnost. A druhou podmínkou morální přípustnosti tohoto druhu výchovných prostředků jest mravnost zásad vřelcovaných, aby pohádka nebyla návodem k různému na př. »selmovství«, jež nebyvá než podvodnictvím, nešetností vůči osobní bezpečnosti druhých a p. Dle zásad mravních, v pohádce doporučených, může se ona státí výbornou školou dítěti ve směru kterémkoli, dobrém i špatém, stejně jakto veškerá četba vůbec. I dlužno si tu právem stěžovati, že pohádkový svět našich malých byl v posledních letech úsilovnou konkurenci knižního trhu znešvařen nejedním produktem ceny nevalné a mravně ne vždy bezzávadné.

Dr. F.

Jaký výchovný význam pro děti má příchod sv. Mikuláše, Ježíška atd.? Zjistěte ne všude stejný, dle toho, mnoho-li jest v pohádkové illusi dětem vštěpované pravdy. Jestliže se dítěti namluví klamně dlovní, že Ježíšek, sv. Mikuláš atd. skutečně ve vedlejší místnosti nebo v přestrojené osobě dli a dárky přináší, pak je v tom pro dítě i pro staré nepopíratelně kus poesie, ale jest to zároveň se stanoviska nábožensko výchovného nebezpečný klam, jehož nutným jednou rozřešením a odhalením ztrácí i historická pravda na své věrohodnosti a může snadno klesnouti u zklamaného na níže holé legendy nebo pohádky, krásné sice, ale nehistorické. Proto nepokládáme tuto metodu výchovnou za správnou, aniž bychom však tím pravili, že by tak náboženská poesie byla naprosto zavržitelná. Ale musí býti dítěti záhy vysvětlen vnitřní, duchovní význam obyčejů, a to nejjednodušeji pomocí pouhé historické pravdy n. př. o štědrosti sv. Mikuláše, o nesmírné štědrosti Boží prokázané lidstvu sesláním Vykupitelovým atd., s dodatkem, že si význam těchto fakt historických tím oním obyčejem připomínáme, majíce na nich příklad mravní, případně účast duchovní mlosti. Takto bez klamu a dosti prostě objasněny dítěti (dle jeho chápavosti) reprezentují poetické obyčej motivů náboženských velmi cenný a trvalý podklad a příspěvek uvědomění náboženského.

Dr. F.

Báje o čápech, vranách atd., Jež nosí děti. Jsou výpomocí z nouze vůči dětské zvědavosti, která dovede svými všetečnými filosofickými vehnati matce krev do tváře. Je to v celku vzato rytáčka neškodná, tichas měla na sobě pečel lži, která se však netěší ani u dětí přílišné důvěře a proto není také k žádnému užtku. Ale když dítěti se oči otevrou jednou, a ono sezná, že od rodičů bylo uváděno v omyl,

jest nevyhnutelný takřka toho následek, že mu ten posvátný problém příchodu člověka na svět zřivolí, že mu připadá, jakoby to bylo něco zlého, co i rodiče dítěti na sebe musí zapírat, ovoce zapovězené — —. Proto je lépe, možno-li to, otázky nezodpovídati raději, a nejlépe, poukázati na Stvořitele, Jenž požehnáni Svě rodičům v dětech sesílá. To jest odpověď pravdivá, by i jen částečná, kterou si časem dítě doplní a ještě lépe, doplní-li mu ji rodiče šetrně sami, nežli aby přenechávali objasnění tak úctyhodné věci tradici výrostků hárných probouzející se pubertou. Věk, kdy měli by rodiče dětem určitou odpověď příležitostně v této otázce dáti, jest v našich poměrech mezi 10. a 14. rokem, ježto po 14. roce málokterý chlapec neb dívka je v nevědomosti o těchto věcech a je-li, jistě ne na dlouho. V rodinách venkovských ostatně obejdou se rodiče namnoze bez svrchu vzpomenu- tých bájek na větší prospěch mravnosti.

Dr. F.

Připustnost ironie, satiry, sarkasmu v literatuře katolické? Ta jest dostatečně vymezena katolickou morálkou: na základě přikázání 6., 7. a 8., což ovšem má platiti pro literaturu veskeru, nejen výlučně »katolickou«. Poněvadž této formy stylové obyčej se užívá v polemice, dlužno zvlášť mti na zřeteli ono evandélické: „Milujte nepřátely své!“ Zejména ovšem, je-li pisatel či autor vůbec hlasatelem evandélie, jemuž povolání ukládá při stejném rozsahu jemnější takt, daleký hrubosti, k níž forma velice svádí. O připustnosti tohoto druhu polemiky nemůže býti sporu, an i Kristus Pán ho v evandéliu nejednou používá. N. př. Mat. 5.: Napomenuti ku skromnosti; „dáváš-li almužnu, netrüb před sebou.“ břevo v oku. Mat. 7.: o falešných prorocích: „zdaliž sbírají s trní hrozny nebo z bodláčí slyky?“ Mat. 11.: Poselství Janovo: »Co jste vyšli

idět? Třtinu-li?, člověka-li měkkým rouchem oděného? Aj — ti v domích královských jsou!“ Luk. 11.: Polemisuje s pomluvači, že s pomocí Belzebuba vymítá zlé duchy. Luk. 10.: Podobenství o milosrdném Samaritánu; Luk. 14.: Proti ješitnosti a domýšlivosti při hostině; Luk. 16.: o chytrém správci, jehož ošizený pán „pochválil;“ tamtéž podobenství o bohatém muži. Luk. 18.: pod. o fariseu a publikánu v chrámu. Tato i jiná místa evandělia nejsou prosta jemné ironie, ba šlehají nejednou břitkou satirou i s hořkou přichutí sarkasmu. — Dr. F.

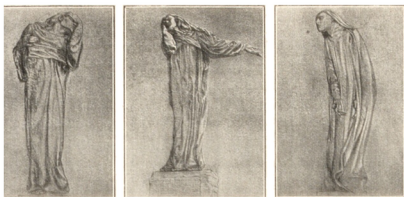
Němci o Žunkovičově díle „Die Handschriften von Grünberg und Königinhof“ pišou: *Augsburger Neueste Nachrichten* 8. Nov. 1912. Rukopisy Zelenohorský a Královský, nejstarší české básně, jež se pokládají za moderní padělky, prozkoumal, do němčiny přeložil a vyložil Martin Žunkovič. Vyšly u J. Slováka v Kroměříži. — Že byly prohlášeny za padělky, mělo svůj původ v tom domnění, že Slované ve středověku nemůže býti přiznána ona výše kulturní, která jest podkladem těch básní. — Jak Žunkovič nyní prohlašuje, nepodjal se nikdo toho úkolu, aby básně vážně probádal — naopak, byly zavrhnuty jistým paleografem, který neviděl ani jejich fotografickou kopii.

Toto povrchní studování zajímavých dokumentů kulturních ve světě vědeckém překáželo velmi v poznávání starověku slovanského a proto jest tento překlad a to vyvrácení námitek proti pravosti rukopisů velká zásluha, kterou vědecké bádání uznati musí. S jednotlivostmi nemůžeme se zde obírat; podotýkáme jen tolik, že Žunkovičova rehabilitace jest přesvědčivá (einleuchtend). — Ostatně málem by byly ony rukopisy (v knize jsou tři faksimile) již jednou, v 30. letech předešlého století zničeny, když je chtěli

pro vzplanuvší boj učenů jednoduše ze světa zprovoditi. Jen zakročení několika rozvázných mužů můžeme děkovati, že dnes ještě existují. — Leží nyní v zásuvce pro padělky v zemském muzeu v Praze.

Salonblatt No. 51., Seite 1960. Dresden 21. Dezember 1912. Omylem za moderní padělky považované nejstarší české básně. Žunkovič, jehož kniha: *Die Slaven ein Urvolk Europas* v *Salonblatt* dle zásluhy byla oceněna, vystoupil rázně pro pravost těchto mnohonásobně napadaných nejstarších slovanských rukopisů. Jeho polemika jest tak přesvědčující, že mu musíme dáti za pravdu a tím zdá se býti spor o tyto nejstarší památky slovanské kultury rozhodnut ve prospěch jejich pravosti. Ještě záslušnější zdá se nám býti překlad do němčiny, který ukazuje, že moravský major jest hluboký interpret, který ovládá jazykový materiál v takové míře, jak snad žádnému slavistu — i z povolání — před ním nebyl k dispozici. Tato velká jistota jazyková dovoluje, že můžeme sledovati jeho vývoody pro pravost rukopisů, a jeho kniha může proto míti stěžejný význam pro slavistiku.

Kölnner Tagblatt No. 564. 6. Dezember 1912. Morgenausgabe. Subtilní přičimý, proč tato fama, že rukopisy jsou padělány, byla konstruována, jsou v díle dosti zřetelně načrtnuty. Vzdor tomu jest to hádankou kulturní, jak se to mohlo státi, že celý národ sphaře chytrosti (Streberklugheit) několika málo osob tak hrubě a důkladně (plump und gründlich) mohli padnouti za oběť. Tuto literární mystifikaci vysvětlil Žunkovič v každém směru s odůvodněním a přesvědčivě; tím jakk spisovatel sám pravil, staly se ony nádherné básně opět „počestnými“ (ehrlieh). Poněvadž od desíletí žádné německé vydání nevyšlo, vzbudí jistě tato přísně vědecká, literární a básnická vysoká sitující publikace zájem nejširších kruhů.“

K UMĚNÍ FRANTIŠKA BÍLKA.

Veřejnosti skoro nepovšimnuta přešla čtyřicátka „českého odina“. My jsme byli první, kteří jsme v I. ročníku Nového voří r. 1896 uvedli Bílka do širší veřejnosti. Nový Život vydal vní jeho album „Modlitby“ a později „Olěcnáš“, naši lidé eslii Bílkovi cestu do chrámu (Křížová cesta v Proslějově a j.).

Ale oficiálními kruhy byl Bílek odmítnán, jeho kalvarie odaněna z kostela chýnovského, jeho Krucifix ze hřbitova ibického, jeho pomník Třebízského na hřbitově vyšehraděm jest posmíván, a došlo konečně tak daleko, že Bílek I (v „Čechu“ a ve „Vlasti“) prohlášen za odpadlíka.

Nedivíme se tomu, že Bílek není chápán a milován od proedních duchů, neboť celé naše generace jsou odchovány ideálech pohanské renaissance italské, a Bílek dobře zná holo svého úhlavního nepřítele, o čemž možno se přesvědčiti jeho nedoceněných Confiteorů v Novém Životě r. 1897.

Italská renaissance jest kultem bujného, smyslného těla a chitektury, kdežto Bílek oslavuje tělo skiz na skiz produvnělé, nehladí sladké libivosti, ale tvoří v duchu přírody, v jejichž lán vnikl, nová stvoření, a vdechuje jim život esfánské duše, která trpí v tomto slzavém údolí, rostouc v vyšší vlasti.

Od Rodina má jen tu úctu k přírodě, ale vdechl svým kareům hluboký vnitřní život.

Takové sochy, jako Bílek, tvoří jen Příroda ve svých tajemch dílnách: Jděte do Postojny a tam v podzemních atelierech idete Bílkovy sochy a tam je pochopíte!

Bílek hledá všude v umění metafysické všelidské tajemství, a toto hledání zavedlo jej na čas k mytologii Indů a jiných pranárodův, ale nikdy Bílek nechtěl se odřici katolické pravověrnosti.

Proto jsem žádal ihned od mistra vysvětlení, když se v „Čechu“ objevila zpráva, že Bílek navrhl městské radě kolínské, aby odstranila z náměstí sochu mariánskou a postavila tam pomník Komenského. Obratem došla odpověď:

Milý Karle,

hled, jak stále složitějším stává se život. Sám podáváš mi opět jeden z dokladů.

22. X. došel mě přepis z Kolína.

„Dopěpsaná rada městská obrací se atd. atd. — a žádá za laskavé podání určitého návrhu ohledně místa pro Husův pomník a úpravy sousoší Mariánského, by toto v souladu s projektovaným pomníkem bylo upraveno —“

Odpověděl jsem: „Na Mariánském sousoší nedá se nicého zlepšiti; přijde čas, kdy bude potřeba mu vyhlížeti místa kdesi v museum. Zakreslil jsem už na jeho místo pomník jiný — (obrys pomníku mého Komenského).“

To vše znamená: Jsem proti odstranění dosavadního pomníku. (Do situačního plánu jsem též sousoší Mariánské znovu zakreslil.) Jsem též proti zlepšování onoho sousoší, prolože už je velkým, a „nová záplata na starém šatě, nové vino ve starých sudech“ jsou pravdami věčně živými. —

Prolože nemám (nového) návrhu na sousoší nové, zakresluji zde obrys zatím sousoší pomníku Komenského. Tím není řečeno, že bych odstraňoval sousoší Mariánské z náměstí Kolínského. Ba přál bych si je tvořiti znovu a právě na lémž místě Kolína.

Žijí píše o mně do „Čechu“ onen mladý kněz. Znal-li by poměrů, napsal by toho opak. Za dvaceti let mé tvorby není jediné ho črtu, který by se netýkal Pána Krista nebo Marie Panny; tať jest to „orba“, úžas, ilus či Komenský) a jest tomu dyacel let, co jsem katolickými kněžími kacefován, pronásledován a z kostela surově vyhacován. A lěže pykal kněz, který by se mně byl zastal a proti surovostem oněm se ohradil. I táži se ho — pisatele v „Čechu“ — kolik dvaceti let kacefování a pronásledování by ještě muselo přijíti, nežli by oslabilo moji touhu: Pravdě Kristu — Kráse Marie Panny nechť náleží i můj poslední dech?

Pozdravum Tebe oddaně s přáním lepších budoucích dnů i roků.

František Bílek.

Jest pravda, že díla slohu Bílkova nehodí se dobře do našich renesančních a barokních chrámů. Jsou z jiného světa. Ale proč se nenajde Maecenáš, který by poskytl stárnoucímu mistru možnost, aby poslal chrám pro své sváté? Budoucí věky by k němu putovaly.

V záhlaví reprodukujem tři návrhy pomníku Třebizského. Ponechme budoucím, aby rozhodli, byl-li vybrán ten pravý.

K. D. L.

Křížová chodba na Slovanech v Praze

Mezi uměleckými poklady pražských ješí Křížová chodba, vlastně její fresková výzdoba z doby Karla IV. Její fresky jsou zobrazení důležitých scén ze Starého zákona. Restauraci fresk provádí prof. Karel Špaček. Malby připomínají Giotto a mají mnohou historickou zajímavost.

Presbytář kaple nejsvět. Trojice v Prostějově.

S dovolením opala emausského P. Albana br. Pantaleon Major v duchu školy beuronské, resp. v duchu starokřesťanských mosaik italských, vyzdobil kapli v Prostějově. Dle návrhů mistrových provedl v říjnu a listopadu 1912 freska ak. malíř Fr. Petr, okno J. Vogl, oltář Al. Pomížil.

V lodi chystají se freskové obrazy ze života sv. Františka Seraf.

KATOLICKÁ RENAISSANCE.

ACHAR BYL. BYL VYVRCHOLENÍM VOLTAIRSKÉ revolty proti Církvi v českém národě. Přestořil jehlu Havlíčkovu, Barákovu, Nerudovu, Čechovu, přebrousil ji tak, že se zlomila. Sesměšnil se svými tirádami o barbarské antice a přivedl se sám až absurdum.

Nejkulturnější jeho přátelé s F. X. Šaldou v čele vracejí se k opačnému pólu. »Česká Kultura« jest toho dokladem. Lidla přednáší v Praze s nadšením o Pavlu Claudelovi, francouzském konsuluvi, katolickém básníku. Alfred Fuchs v »České Kulře« a v »Přehledu« horuje pro mystickou poesii a liturgii katolického středověku, kterýžto po Zeyerově památné předmluvě i »Karolinské epopceji« jest rehabilitován Drem Zd. Nejeđlým ko DOBA POKROKU, a Dr. Kybal strhává s husitství škrabošku therského volnomyšlenkářství a staví je na místo, kam patří ko: vyvrcholení náboženských ideálů středověkých.

Velká řada umělcuv a básníků vrací se do katolické svatyně. Ale musíme zavčas upozorniti na některá nedorozumění. Pan fred Fuchs polemizuje v »Přehledu« s »Kněžskými problémy« ra Fr. Nováka a ve svém novickém nadšení pro středověkou línskou poesii a liturgii církevní odvažuje se výroku, že místo tolického kněze jest jen ve svatyni, že »kultus beuronských nediktinu vykonal více než missie redemptoristu«, že jest nutno nechat politiky a organisace katolického lidu, práce hospodářé, spolkové a vědecké, což on vše nazývá jesuitismem.

Toto pojmání katolicismu jest JEDNOSTRANNÉ. Církev KATOLICKÁ znamená VŠESTRANNÁ, všeobecná. Ona není pouhou urgii, ona jest ŽIVOTEM, ona dle sv. Pavla musí býti VŠEM VŠÍM. Její služebníci musí v jedné ruce držet kaditelnu a zeďnickou ci, v druhé meč na její obranu. Ona musí býti solí země a asen, jenž VŠECHNO proniká. My musíme katolické zásady latňovat ve všech oborech lidského života. Naše chrámy musí sat uměním a slovem Božím, ale i naše spolkové domy musí pět katolickým ruchem.

Kam vede útěk do sakristie, ukázala Francie. Církev má nejen úřad kněze a proroka, ale též úřad pastýře a vládce. Království její není sice z tohoto světa, ale jest na tomto světě a pro tento svět.

Nemusí v ní všichni dělat jedno, ale všichni musí dělat všechno. A práce každá potřebuje ORGANISACE k dokonalému úspěchu.

Po organisaci volá katolické spisovatelstvo s inteligencí, katolické umělectvo s žurnalistikou, která má lidu rozdávat v oddělených mincích zlato velkých duchů.

Učinili jsme již několik pokusů, aby se kulturní síly českých katolíků sdružily ve Sbor katolické intelligence, pak v Zeyerrovu společnost a pod.

Nyní zdá se, že přišla plnost doby, aby se utvořila (aspoň pro Moravu) DRUŽINA KATOLICKÉ KULTURY, která by měla svůj odbor církevně umělecký a průmyslový, literární, hudební, vědecký a socialní, aby byla srdcem, z něhož by se rozbíhala krev do všech tepen, právě umění do našich chrámů a do domů, vznešená kultura a radost do českých srdcí, pomoc strádajícím nositelům krásnější budoucnosti.

V příštím čísle »Archy« nastíním organizační statut tohoto útvaru.

L.

AFORISMY.

Jsou věci, s kterými člověk neraď svěřuje se nejširšímu publiku, nýbrž jen
duším vybraným, od kterých může se nadíti porozumění.

Máme dosti listů, ale málo osobností; když mluví list, čte se lhostejně se
sklopeným zrakem. Když mluví osobnost, poslouchá se se zdviženou hlavou
a s dychtivě otevřenýma očima.

Pení radno dělití literaturu oď politiky, umění oď vědy, hudbu oď náboženství.
Vše splývá v jeden celek, neboť duše lidská jest jedna.
Strom jest něco jiného než země -- ale oďdělíš-li jej, zahyne.

Reforma už dnes není tak obávaným slovem jako neďávno. Dnes už každý
ví, že reforma jest nutná k životu každé instituce jako jídlo a mytí k životu
těla. Každý živý organismus udržuje se při životě jen výměnou látek, vylučováním jedů a přijímáním živných šťáv -- čili reformou. Každý má s reformou
počinat u sebe. Ale neďej se zdržet oď mytí tím, že ti přináší vodu špinavý sluha!

Je to rozumné, zlobit se na člověka, který spatřil kouř, jdoucí se střechy
naší, a běže po ulici křiči: Hoří! -- ? Což více milujeme své pohodlí než svůj
dům, neb dokonce svůj život ?

Jsou přeochoťní strážcové cizích domů, kteří běhají po ulicích, křičíce:
„Hoří! Hoří!“

Ale ve skutečnosti nehoří domy spoluobčanů, nýbrž jen pýcha, zášť a
slavomam v srdci křičících samozvanců.

Demagog lichotí nejnižším pudům posluchačů a lze jim držet do očí s faleš-
ným pathosem, aby je získal pro svou osobu.

Demagogie jest souhrnem všech sedmi hlavních hříchů a devíti hříchů cizích
a nejtěžším hřichem proti Duchu svatému. Prvním demagogem byl Satan v ráji.

Jsmo příliš chytří. Svět sestárnul a *pfezřel*. Umíme dokázat černé i bílé, ze
všeho dovedem se vykrotit. Vrchol je Nietzsche -- pravý Babylon. Přehoď-
nocení a znehodnocení všech hodnot. Lidsstvo ztratilo nejen naivnost, ale
vůbec strom poznání dobrého a zlého. *Tanta rey* -- vše plyne a splývá. Žijeme
v době úpadku, v předvečer velikých bouří a převratů, před výbuchem Kra-
teru. -- *Götterdämmerung*. Začátek potopy.

Professor filadelfský Nobles skutečně prorokuje, že ještě toto pokolení
dočká se konce světa -- odplavením, potopou. -- Jeho předpověď nebyla nám
známa, když jsme už před půl rokem nazvali nový list „Archou“. -- Náhoda
či shoda?

SLOVO O PLUKU IGOROVĚ, SYNA SVATOSLAVOVA, VNUKA OLEGOVA.

ČESKÝ OHLAS DLE ORIGINÁLU, PŘEKladu ERBENOVA A PĚKNÉHO
TLUMOČENÍ POLSKÉHO OD BOHDANA LEPKIHO
UPRAVIL V. HORÁK.

VII. TŘETÍ DEN BITVY. — IGOR JEST PORÁŽEN, KNÍŽATTA JSOU ZAJATA.

Oð svítání ðo soumraku,
Oð soumraku ðo svítání
Kalené se střely sypou,
Třešti kopí ocelová,
Hřmotí šavle o přilby
V neznámém poli
V hloubi země plavecké!
Černá země kopyty je prorvána:
Krví skropena, kostmi zaseta,
Vyðala hořký plod — tesknotu.
Jaký to šum, jaký to křik
Rozléhá se před východem zoře?
Igor pluky vede zpět ðo boje;
Lito mu je bratra Vsevoloda.
Bili se ðen, bili se ðny ðva,
A třetí ðen okolo poleðne
Paðly prapory Igorovy.
Tu se bratři rozloučili
Na břehu bystré Kajaly,
Tu bylo ðosti krvavého vína,
Hoðy ðokončili chrabří Rusové.
Svatebníky opili a sami poðlehli
Za zemi ruskou.
Vaðne tráva žalostí,
Stromové zármutkem
Sklonilo se k zemi.

VIII. NÁŘEK RUSŮ NAD PORÁŽKOU IGORA.

Už, bratři, neveselá hoðina naðešla.
Vojsko step nám požrala. — Už Obyða panna
Mezi vnuky nesvorné Dažbohovi vešla. —
Jak ðěvice vstoupila na zemi Trojana. —

I křídly labutími, bílými jak sněhy,
 Bijíc moře blankytné, bijíc ruské břehy,
 Bujné časy vzbudila, zažhla spor plemenný;
 Minul sic boj s pohany, začal se co denní
 Spor tak zhoubný. — Řek brat: »To moje, to tvoje!«
 I počala knížata svádět kruté boje,
 Pro nic — za nic bili se. — A pohanské plémě
 Jalo činit vítězné výpravy na země
 Ruské — — — — —
 Daleko, ach daleko, jasný náš sokole,
 Zaběhl's, honě tuctvo. — Tvoje vojsko leží
 Mrtvo! — Už ho nevzbudíš. — Už přes ruské pole
 Jeďe Končák a za ním Gza pospěšně běží,
 Požár zažehující. — Ruské ženy kvílí:
 »Ó kdeže jste zůstali, manželé nám milí!
 Ani myslí nelze nám vás si domyslíti,
 Ani vtipem nelze nám — kde jste — dovtípití,
 Ani zočit očima. — Samotny ostanem,
 Zlato, stříbro ye dlaně více nedostanem.«
 Města Kijev, Černikov hořké nářky vedou;
 Tesklivost se rozlila po vši Rusi s bēdou.
 Knížata mezi sebou různice kovali,
 Pohané pak vítězně do Ruska se hnali.
 Ruští daň jim musili platit bez odporu
 Po bílé veveřici od každého dvoru.

Obě chrabrá knížata, Svatoslava děti,
 Igor se Vsevolodem, padše do zajetí,
 Obudili svarlivost, kterou uspal smělý
 Otec jejich Svatoslav. Ten na nepřátely
 Takou hrůzu navodil, že se strachem chvěli,
 Jakmile jen družiny jeho chrabré zřeli.
 Jako bouře napadal na Polovcův kraje,
 Zdeptal chlumy, údolí, zkazil řeky, háje,
 Vysušil jim poloky, jezera a bahna. —
 Pomstit mečem kaleným staré křivdy práhna,
 Porval chana Kobjaka — a v ruské stolici
 Padl Kobjak, usmrcen v knížecí světnici.
 Ke cti jeho tenkrát nejen Benátčané,
 Než i Němci zpívali, Řeci, Moravané
 Písni. — Nyní Igora kněze lítovali,
 Že mu síla Rusičů padla do Kajaľy;
 Že on ruské peníze, ruské stříbro, zlato
 Nerozvážně pochoval v polovecké bláto.

Že ho jeho odvaha daleko zaveďla,
Že sám sseďl v nevoli s knížecího seďla.

IX. SEN A NÁŘEK SVATOSLAVA.

Ohraď se městské zasmušily,
Lidé ruští smutně zatruchlili.
V Kijevě měl Svatoslav sen smutný:
»Na horách, tak snilo se mi ve sně,
Pokryt černým sukem byl jsem děsně:
Tak jsem ležel na posteli z tisu. —
K napití mi podávali mísu
Naplněnou siným vínem s jeďem,
Z prázdných toulců pohanských mi přeďem
Perly na mé lůno vysypali,
Úzkosti mé jen se posmívali.
Knížecí mé kobky žel jsem v žalu
Bez hlavního trámu u povalu,
Sesutím mi hrozily. — A vrány
Bylo slyšet krákat na vše strany,
U Plesenska saň svůj výtiol měla,
Aniž k moři prchnouti mi chtěla.«
Řekli na to knížeti bojaři:
»Tvoji mysl stesk a touha jaly,
Neb sletěli dva sokoli jaři,
Aby město Tumtorokan vzali;
Sletěli se zladeného trónu,
Aby pili voďu z řeky Donu.
Pohani jím křídla přistřihnuli
A je samy v pouťu těžká vkuli. —
Slunce dvě, dva sloupy světlé zašly,
Měsícové s nimi dva pohasli:
Svatoslav a Oleg¹⁾ — Rabství zkvetlo;
Naď Kajalou tina pokryla svělo
Plavci ruskou zemi zaplavili,
Ruskou sílu v moře pohřžili.
Chynům²⁾ roste svěřepost a zďolnost.
Poroba nám ujařmuje volnost. —

¹⁾ Svatoslav, syn Igorova bratra Olega. — Místo »Vlaďimír, syn Igoruv,«
stojí zde omylem Oleg. Šarukan bojoval s Rusy r. 1107; zde asi tolik co
chán polovecký. — Na Krymu byly zbytky Gotův, poďďaných Polovcům.
Booz, král Antů, byl gotským knížetem Vinitarem přibit na křiž.

²⁾ Asi oď německého »Hüne« — obr, pohan.

Na zem ruskou padla strašná hrůza.
Děvy gotské opěvují Buza,
Šarokána pochlebují zlosti,
Neb jim zlata ruského dal dosti. ---
Už my žádné neznáme radosti.

*

Vsevolode, Igore, synovcové moji,
Časně jste se utkali s nepřátely v boji.
Vy jste slávy zapráhli, ale beze slávy —
Spíše s hanbou skončili jste válečné zprávy.
Srdece vaše ukuta jsou z ocele tvrdé,
Vaše hlavy kalené jsou v bujnosti hrdé.
Co jste to učinili na má stará léta?
Rcete, proč nečekala vaše statná četa
Na kněze Vladimíra, bratra mohutného,
A na statnou družinu černihovskou jeho?
Ti všichni: Mohutové, Tatrané, Šelbíři,
Stateční Topčákové, Revuzi, Olbíři
Bez puklérů s holými noži v rukou honí
Za vrahem a vítězi ve zvon slávy zvoní
Pradědovský. Leč vy jste tak myslili sobě:
Vzhůru, vzhůru! My chceme slávy mítí obě!
Dobudem cti budoucí, půjdeme-li sami,
Pak minulost slávou svou podělí se s námi.
Zda-li byste, družino, velmi se divili,
Kdybych náhle, já stařec, omládnul v té chvíli.
Však je známo, že sokol, když své peří roní,
Za plácivem nejvztekleji a nejvýše honí,
Bráně hnízda svého. Leč vaše poražení,
To jest toho příčinou, že pomoci není.
Vítězný už slyším chřest nepřátelských mečí
V měsle Rimě; Vladimír pod ranami ječí.
Teskná touha, truchlivost, žel buď Hospoďinu,
Dostali se za podíl mně, Glebovu synu!

X. SVATOSLAV VYZÝVÁ KNÍŽATA, ABY TÁHLI PROTI POLOVCŮM.

1. O Vsevolode'), Rus tě čeká!
Proč nepřiletuješ z daleka,
Bys bránil trůnu zlaceného!
Lodě, jež vojska tvoje nesly,

*) Vsevolod Jurjevič, kníže rostovsko-surďalské země, zvítězil nad Bulhary nadvolžanskými r. 1183.

Vypřázdňit mohou Volgu vesly
I dobyť Donu ztraceného.
Kdybys tu byl, ó kníže, nyní,
Tědý by koupil otrokyni
Po kunní kůžce. — A nevěřící
Mladé brance po veveřici.
Ty můžeš střileti živými
Silnými syny Glebovými,
Jak šereširy — samostřely.

2. Ruriku,) i Davide dělný,
Zdaž pozlacené vaše helmy
Po rudé krvi neplavalý?
Družina vaše statná — zda-li
Neříčí jako bujní tuří,
Již byvše poranění, zuří
Na neznámém poli?
Pánové, vstupte ve střemeny
Zlaté, a vpřed za ruskou zemi!
Odplafte mečem Polovcovi,
Pomstěte rány Igorovy,
Bujného Svatoslaviče.
3. Haličský Jaroslave Osmomyse!
Na zlatém trůně sedíš neodvisle,
Podepřev svými železnými sbory
Uherské strmé, kamenité hory,
Tys králi zavřel na Dunaji cestu
A slávy dobyl haličskému městu.
Ty, postaviv své obrovité praký,
Břemeny metáš vzhůru přes oblaky.
Ty soudy řídíš nad Dunajem řekou,
Po zemích hrůzy tvé široko tekou
V Kijevě městě otevíráš brány,
Ty v dálných zemích porážíš sultány.
Nuž, z otcovského trunu zlaceného
Zastřel Končáka, kluka pohanského,
Za zemi ruskou, rány Igorovy,
Bujného Svatoslaviče.
4. A ty chrabrý Románe²⁾, Mstislave uďalý,
Vy svou myslí uďatnou dobýváte chvály.
Jak sokoli v povětrí plavete vy k činu,
Chlíce plactvo přemoci v dálné zemi Chynů.

¹⁾ Synové velkého knížete Smolenského Rostislava. David panoval ve Smolensku, Rurik v Kijevě, pak v Bělgorodě.

²⁾ Roman, syn Mstislava Volyňského, porazil Jatvěhy a bojoval s Litvou. Mstislav, syn Jaroslava Luckého, bratr Ingvara a Vsevoloda, bratranec Románů.

Vaše helmy latinské, hruď kryta ocelí,
 Přeražením přejmují země Deremely.
 Jatvězi a Litevci a Polovci plaví
 Odvrhli své sudlice a sklonili hlavy
 Pod meče ocelové. — Ale nyní mému
 Shaslo světlo sluneční Igoru zdatnému,
 Nað jehožto nehodou listí runou saðy;
 Nað Rosí i nað Sulou vrah poðělil hraðy.
 Už nám nelze vzkřísiti pluky Igorovy.
 Don vás volá, knížata, táhněte k Donovi.
 Olegovci¹⁾, ti už jsou oružení k vojně,
 Přitáhlo jim na pomoc bojovníků hojně.
 Vsevolode, Ingware, i všichni tři synové
 Mstislava, šeslikřídlí, vy bohatyrové!
 Loupeží jen posavað prosluli jste velmi!
 Nač vám polské sudlice, štíty, zlaté helmy?
 Zahraðte kalenými meči v poli brány
 Před Polovci za Rusko, za Igora rány
 Bujného Svatoslaviče.

(Pokračování)

KŘESŤANSKÁ FILOSOFIE U NÁS.

Každý národ, přijal-li křesťanství, přirozenou cestou musel dospěti k filosofii, neboť obsah náboženství Kristova jest z velké části transcendenční, proto duch lidský musel opustiti pole empirie a zkušenosti denní a povznést se do výšin, kde rozlištěnost obrazu jednotí se v jediný perspektivní obraz grandiosní veleby. Jen v tom smyslu, aby nadpřirozený Jerusalems pravd náboženských promítnut byl na plátno země, může se mluvit o filosofii po způsobu scholastiků, že je »ancilla theologiae«. V tom však není její snížení, jako pro dalekohled není snížením, že pomocí jeho promítá se hvězdnatá bář nebes na mapy hvězdářů. Proto oð přijetí křesťanství v Čechách můžeme stopovati děje filosofie křesťanské. Nejprve byla ukryta v duších těch, kteří vychovávali budoucí kněze pro národ, pak přišly školy a konečně universita.

¹⁾ Synové Olega Svatoslaviče.

Jejím vznikem rozmohla se i filosofie scholastická, jelikož ona byla oficiálně křesťanskou filosofií, za válek husitských klesala s universitou i filosofie, až teprve založením Clementina a příchodem Jesuitů povznesla se zase k bývalé slávě. Než pěstování filosofie nemělo velkého významu pro národní život, poněvadž pěstovala se latinsky, jen Tóma ze Štítného učinil milou výjimku. Teprve zase za Josefinismu počal čilejší život i ve filosofii, ale tu již přestávala býti výslovně křesťanskou, nebo opouštěla principy scholastiky, jež v posledním svém úpadku zanechala nepěkné vzpomínky na sebe. Potom zase od encykliky Lva XIII. »Aeterni Patris« pozorujeme nové rozpětí v jazyku mateřském křesťanské filosofie u nás, ono teprve ukáže, jak duch český prohloubal nauku Kristovu, jak přejal základy filosofie stálé a trvalé, jak je zpracoval, zda jeví se nějaká samostatnost, či jen přetlumočení starých knih a pravd známých. Jako se vyspělost kulturní u národů měřila dle toho, kdy u něho byl pořízen překlad bible, tak zralost filosofického ducha jeví se důkladnými dějinami filosofie křesťanské.

My posud dějin nemáme, připravuje se však schema, jež obsahovati bude všechny rukopisy a knihy, jednající o křesťanské filosofii, čímž teprve bude postaven základ nevyhnutelný pro dokonalé dějiny filosofie křesťanské u nás. Pramenná heuristika filosofická jest u nás terra incognita, a přece není možno zbudovati dějin bez pramenné heuristiky. Než potřebným by bylo také sestaviti dějiny theologického bádání u nás, abychom si mohli učiniti pojem a představu, zda duše česká něco nového přinesla do veliké budovy theologie světové, teprve tímto vědomím a rozpoznáním kulturnost naše vynikne a se uplatní, a pak by i spisovatelé v těchto odborech byli si vědomi své zodpovědnosti a svého poslání. Nebo vydati knihu z toho nebo onoho odboru bez vědomí spojitosti se vším předcházejícím jest ulomnou ratolestí bez života. Přičiňme se tedy, aby národ náš brzy měl dějiny filosofie i theologie, zatím však pracujme na dějinné heuristice, aby se práce usnadnila povoláním.

Dr. Fr. Hrachovský.

MALÍŘSKÁ ŠKOLA BEURONSKÁ.

K monumentální výzdobě chrámů, zvláště oněch, které vynikají svou architektonickou velkolepostí, prostorností a rozlohou, hlavně rámců postavených ve slohu románském a gotickém, nenalézám mozaiky opravdu žádné vhodnější dekorativní výplně stěn, než maleb provedených ve stylu Beuronském. Zdůrazňuji slovo „monumentální“, aby se mi snad nevytklo, že podceňuji výzdobu stylu ostatních směrů v dekorativním malířství náboženském. Uznávám v umění výtvarném všechny cíle a snahy, když jsou i vážně míněny a nerozlišuji v ocenění názorů a směrů uměních výtvarných a hlavně v malířství nějaké stupně, dle toho bych řekl, že ten či onen je lepší, cennější, pouze usuzuji jejich vhodnosti a účelnosti. Zde však chci poukázat pouze na zdlouhavé a upozornit na směr malířství speciálně náboženského, který až dosud byl opomíjen a málo chápán. Přirozeně!

Beuronský styl jest ještě příliš mladý — a mozaika příliš stará, aby jí dnešní moderní člověk porozuměl.

Jest to důsledkem všeobecně zavládnuvšího názoru realistického, ba materialistického v současně společnosti, která nedovede tak hned rozohniti pro něco abstraktního, ideového, tudíž pro zmíněné monumentální slohy malířské, zvláště ještě když ozorňují motivy náboženské.

Škola Beuronská tvoří v dílech svých vždy něco pomyslného, čehož jen v ty nejcharakterističtější znaky zjevů, které jsou v nich velkorysým podáním zjednodušené právě za tím účelem, aby působily svou prostotou, jednoduchostí, a tím dosáhly andělskosti, monumentálnosti.

A právě svou abstraktností je škola Beuronská cizí citění ostého lidu už proto, že mu před oči nepředvádí to, co mimo stělu v běhu a shonu denního života vidí, totiž skutečnost alismu.

Lid miluje malířství takové, které mu podává jevy tak, jak jsou, a miluje je tím více, čím přesněji jsou provedeny a čím se skutečnosti.

Ale pravidelně ujde tu laiku to markantní, že ve chrámu vyboveném dekorativními malbami směrů realistických, kráčí architektura budovy a malířství často různou cestou, nerespektuje se ájemně. Stavba chrámová mluví svým duchem často jinak, než zdo — a nastává nezřídka dissonance.

Monumentální malířství školy Beuronské hlaholí však s architekturou sobě přiměřenou povždy krásný, současný hymnus.

Právím „přiměřenou“, poněvadž žádný neuzná vhodným zdobi jí chrámy stylů stavitelských s ní v souhlasu nestojících.

Ovšem, třeba tu loyálně přiznati, že monumentálnímu malířství přiděluje se úřad poďraďný, jak si toho architektura přeje. Jest součástí architektury, kterou zdobí. Někdráž tu, jako u směrů realistických, malířství a architektura svou cestou, -- jdou z:de ruku v ruce, či lépe řečeno: architektura vede za ruku malířství.

Proto už často padla fráse, pronesená zastanci realismu, že tu »malířství je děvečkou, služkou stavitelství.«

V zemích českých nemáme posud mnoho chrámů, vyzdobených malbami stylu Beuronského, takže tomu, kdo se chce věnovati studiu stylu onoho, je práce valně slížena a omezena takřka na chrám Emauzský na Slovanech, u sv. Gabriela v Praze a kaple seminární v Hradci Králové. Nyní pak z části vymalována ve sloihu Beuronském kaple Nejsv. Trojice (zv. též kaplí německou) v Prostějově.

Na ty poukazují laskavého čtenáře, který by se o umění Beuronské blíže zajímal.

Pokud se tkne vzniku a ideí školy Beuronské, tu krátce: a stručně chci se zmíniti, že jméno své přijala od kláštera B e u r o n u, který leží u Dunaje poblíž Sigmaringen. Založil prý jej už v jedenáctém století šlechtic Perugin. Řád Augustiniánský pak v něm obýval až do zrušení v r. 1802. Klášter spustl. Až roku 1862 usadili se v ruinách Benediktini se svým představeným Dr. M. Wolterem, kteří klášter znovu vystavěli. Leč za kultur-ního boje byli vyhnáni a rozprchli se do světa. Když však nastala éra příznivější, byl Benediktinům Beuron vrácen, -- a od té chvíle počíná jejich blahodárná činnost na poli osvětovém.

Začali pěstovati zpěv, řezbářství, vše v duchu čistě nábožen-ském A Benediktin P. Desiderius I. e n z založil tu malířskou školu mnišskou, která byla nazvána školou Beuronskou.

Idee pro ni získal studiem ducha maleb z doby prvokřesťanství, ať už v katakombách či v basilikách se dochovávalých. Zalíbila se mu a jeho stoupencům jejich jednoduchost, naivnost a zbož-nost a tím i působivost, byl uchvácen prostotou linie, nerafimo-vaností barev, což činilo dojem velikosti, monumentálnosti, -- a tyto charakteristické znaky přinesl do svého umění.

Co tedy umělec před tisíciletím svým naivním chápáním zvěčnil v nástěnných dekoracích, rukou poměrně neumělou, těžkou, v technice zdoluhavé -- mosaice, veden jsa však zbožností srdce, přirozeným instinktem, obdivem, úctou a bázní před Bohem, -- to vše chtěla škola Beuronská ve svých malbách znovu roznítiiti, vzkřísiti, byť i rafinovaně, -- nemyslíme duchem a zbožností citu, nýbrž technicky.

Škola Beuronská, vyzbrojená poznatky řemesla, obeznámená studiem dějin malířství, znalá vývoje techniky, která dovedla už tehdy zachytiti na plátno každý detail, ba i prostředí předmětu zobrazeného, takže mohla jej podati, »jako živý, jak skutečnost«.

opovrhla všemi moderními a dlouholetou prací nabytými vymoženostmi techniky malířské, odvrhla realismus a zvolila si primitivnost za cíl svých snah.

Kterýsi znatel školy Beuronské nazval ji „asketickou“, v tom smyslu, že se brání každému požitku, působícímu souhrou detailů, volbou látky a milieu zobrazeného předmětu a že utkvěla pouze na přísné látce náboženské, kterou předvádí v ukázněných liniích, jednozduchých barvách, působících však právě tím neobyčejně pádně a velkolepě.

Ruku malířů Beuronských vede však duch doby ještě starší.

Jako Michelangelo smísl ve svých skulpturách a freskách svůj obdiv k antické kráse s duchem křesťanství, tak Beuronští mnichové použili ku konfessi svého uměleckého kredu zbožnost a naivnost prvokřesťanství s prostotou a velkorysostí maleb staroegyptských. Až sem, do země pyramid, zalétla hloubavá jejich mysl, aby načerpala z oné bezprostřednosti mezi citem malíře a jeho výtvozem osvěžující nápoj, kterého by použila ku pracím, jejichž původ oproti předlohám jest mladší o několik tisíc let.

Klid, vznešené mlčení, majestát hrodek faraonů dýchá tudíž s duchem prvokřesťanství z maleb mnišských.

Kredo zakladatele školy Beuronské jest přirozeným důsledkem řečeného. P. Lenz vidí pouze v architektonickém momentu, ve vyznačení jen těch základních rysů ideální, dle okolností i jediný ideální prvek obrazu. Měření, čítání, zjednodušování jest při malování dle jeho názoru nejdůležitější funkcí, estetická geometrie jedinou vůdčí hvězdou. — Cílem umění, aby bylo vznešené a vznešeně působivé, je charakteristické použití geometrických, aritmetických a symbolických forem. Tudíž jen kardinální rysy, prvky přírodních zjevů ve službách velkých ideí tvoří Bouronské umění.

Tímto zjednodušováním, stylisováním stává se, že obrazy školy Beuronské stávají se „fádni“, typy osob jsou monotonní a opakují se.

Ale i pro to nalézají mnichové-umělci své odůvodnění. Umění, které slouží k oslavě Boha a svatých, musí býti vážné, vznešené, spíše abstraktního něco znázorňující, aby se nezdálo lidu blízké, konvenční. Bůh, — svatý, sanctus, hagios znamená nezměnitelný, stálý, věčný. Proto tak ustálené, nezměnitelné musí býti i umění náboženské. Tvzení, že každá věc, i stejnou službu vykonávající, stejný účel mající, stejného druhu, musí býti uměním dle zákonů přírodních vždy jinak znázorněna, je prý „šílené dogma“.

Je očividno, že názory školy jsou poněkud přehnané a od objektivního čitele jejího jsou vždy přijímány s jistou rezervou. Vždyť příroda je dílo Boží — a kdo jí nápodobí věrně a má zálibu v ní, chválí tím Boha.

Hrabě Sylva Taroucca ve svém spise „Schola Art. Beuron“,

v němž polemizuje proti zásadám školy Beuronské, praví, že člověk nemá měniti tu krásu, kterou Bůh stvořil. Malířovým ideálem nemá být kolos Memnonův, nýbrž Kristus, světlo a život. Život musí vířit i v malbách náboženských, aby uchvátil. A uchvátí prý jistě. Lid si žádá realismu v umění. Kostely barokní a rokokové jsou vždy nejvíce navštěvovány, poněvadž zde realismus mluví nejpruďšími a nejvášnivějšími gesty.

Nesouhlasím tu ve všem s názory hraběte Sylvy, poněvadž hlásají právě takové extremy, do jakých upadla škola Beuronská.

Kniha jeho, které děkuji za mnohé poučení o škole Beuronské, hlásá absolutismus realismu v umění.

Že nutno poskytnouti v malířství, na prvním místě však v malířství náboženském idealismu a mysticismu místa, je na místě. Božské bytosti, aby činila dojem pomyslnosti, třeba znázorněti abstraktnějšího, aby už zjevem svým působila na diváka jako něco vzdáleného, nevyzpytatelného. Ovšem ku pravému účinku takového zobrazování jest nevyhnutelné potřebí, aby umělec malby tvořící byl věřícím, zbožným křesťanem, aby byl prochnut zbožností Angelicovou a přesvědčením Führichovým. Teprve tehdy vytvoří dílo účinné.

Nestačí tu tedy pouhé kopírování maleb starokřesťanských a staroegyptských, nýbrž musí při jich tvoření umělec býti prochnut vírou, zbožností, obdivem a úctou k velebnosti Boží, kterou měli mistři z doby počátku křesťanství.

Co se tkne technické stránky maleb mnichů Beuronských, zvolili si temperu jako nejvhodnější materiál ku znázornění svých uměleckých snů. Opustili namáhavou mosaiku — ač tuším v Liebfrauenkirche v Zurychu jsem viděl část maleb ve stylu Beuronském provedených onou technikou, opustili i fresco.

Charakteristické jest, že malby sestupují často vedle a nad sebe do čtverhranných i jiných geometrických polí, zdobených prostými ornamenty a vyplněných lapidárními větami z Písmá.

Touto jednoduchostí se dojem obrazů ještě zvyšuje, takže po stavě hledí z nich jako fantomy, přísně, nehybně.

V Prostějovské kapli, kterou částečně — v presbytáři — vyzdobil Emauzský Fra Pantaleone Major, jeví se už značná odchylka od dřívějšího uměleckého creda školy. A ku prospěchu Aplikace novodobých směrů malířských, vymoženosti technické, nové cíle a dráhy a osobní názory autorovy oživily nemálo strohé a přísné druhdy umění Beuronské, učinily je prostěmu lidu přístupnější.

Po příkladu Prostějovském snad i jinde unikne mnišská škola a přispěje tak ku obrození dnešního umění náboženského, o jehož nynějším, možno říci dosti neutěšeném stavu dala by se napsati leckterá kapitola.

Dr. Jaroslav Řehulka.

MODERNÍ DŮM. PÍŠE STAŘA STARÝ.

ROZMACHEM TECHNICKÝCH VĚD, KTERÉ VÍ-
tězně opanovaly všechna téměř pole lidského tvo-
ření, nastaly i veliké změny ve stavbě budov a to
jak ve způsobu provádění, tak i v užívání nových
hmot dovolujících umělé, dříve nevidané kon-
strukce, jakož i v zařízeních sloužících pohodlí,
hygieně a čistotě. Přihlédneme-li ku dělení pů-
rýsnému dnešního velkoměstského domu, vidíme podstatný
zдіil v uspořádání jednotlivých místností, proti dřívějším často
ěvaným zlatým časům, a rozdíl ten ukazuje nám jasně, že by-
lé poměry v nové době se podstatně zlepšily. Změnění stalo
odstraněním lak mnohých závad zdravotních, zavedením nových
itečně prospěšných opatření jako: soustavné kanalisace, spla-
ovacích klosetů, odvážení popele a smetí, zavedení užitkové a
né vody, dále zřízením telefonu, elektrického osvětlení, ústřed-
ho topení, osobních zdviží atd.

Pokrok, jaký se stal ve způsobu bydlení a který tyto změny
nutil, hledati dlužno ve změněných poměrech hospodářských,
olečenských, obchodních a sociálních. Se vzrůstajícím rozma-
em průmyslu a obchodu, který přinášel sebou též blahobyt,
cifování potřeba nových, dříve neobvyklých krámů a místností
chodních, s výkladními skříněmi a skly velikých rozněrů, lá-
jícími ku vstupu a ku koupí lačně vyložených tovarů. Ve star-
h dobách, kdy nebylo železa užíváno v takovém rozsahu ku
rojám stavitelským, nemohlo by se docíliti krámu a výkladu
tak účtyhodných rozměrech jako nyní, neboť staří stavitelé a
stři musili přepínati otvory klenbami a pásy, jež vyžadují širších
silnějších pilířů neb zdi opěrných. Vynalezením válcovaných
siřů, jež záhy vešly v užívání, umožněno přeložení otvorů a
shodlné na ně vyzdívání vyšších pater, při minimálních tloušť-
ch a širce nosných pilířů, které snášejí pouze svislé tlaky.
zorujeme-li stavbu městského domu v živé, obchodní ulici, vi-
me, že celé přízemí spočívá na několika žulových neb železo-
tonových pilířích a že teprve v I. patře nastává obvodní žeď
mu, prolomená okny jednotlivých pokojů.

Přízemí městských budov slouží výhradně potřebám obchodním
b živnostenským, mnohdy i I. patro, resp. mezzanin. V patrech,
v kterých vedou pohodlné, z pravidla již od vchoďu viditelné
hody, nalézají se byty, které dle toho, v jaké poloze města
im stojí, jsou buď vícepokojové, neb jednopokojové, každý sám
o sebe uzavřen, se svojí předsiní, koupelnou, spíží a klosetem.

I u malých, jednopokojových bytů žádá se nyní, aby byl »pořád jedno uzavření« a aby měl koupelnu; samo sebou se rozumí, že klosetem musí být i opatřen také.

Srovnáme-li dřívější, starý byt, který byl třeba v domě vynikajícím svojí historií neb architekturou, poznáme veliký rozdíl, zvláště u bytů malých.

Po tmavých schodech vešlo se na chodbu neb pavlač, ze které byly jednotlivé byty přístupny. Vstoupilo se z pravidla hned do kuchyně, jež měla osvětlení s pavlače neb chodby a která sloužila za předstíh pokojům. Za ní ovšem pokoje byly velké, vzdušné s okny na ulici. Closety byly na konci chodby společné, bez splachování, které se vykonávalo tím, že se tam lily pomeje, což mělo za následek časté vyvážení žumpy záchoďové. Toto odstraňování fekálií dělo se v noci, aby v domě a na ulici nebyl lid obtěžován málo příjemným zápachem. O koupelně nebylo ovšem ani řeči. Voda musela se z obecních stojanů neb domovních studen nositi v putnách do bytů, kde přirozeně se s ní šetřilo. I v bytech velkých, které měly velké, světlé předstíh (mazhaus), krásné, široké a pohodlné schody, nemohlo býti lépe, protože scházela velká a soustavná kanalisace.

Dnešní velkoměstský dům, který stavěn jest s většími byty, zařízen jest pravidelně s celým komfortem ku pohodlí nájemníků. Najdeme zde pokoje, které sice nerovnájí se velikostí starým, ale světlé, opatřené arkýři, z nichž jest výhled i v podélné ose ulice, v pokoji stojí těsná tělesa ústředního topení, které umožňuje zachování největší čistoty, upravené mnohdy ve způsobě krbů, kde i rozsvícením elektrických žárovek budí se dojem skutečného ohně; vstoupíme-li do koupelny můžeme již oločením kohoutu získati teplé vody, která v plynových kamnech rychle se ohřívá, aneb můžeme dopřáti sobě studené sprchy v kterékoliv době. Closety vypraveny jsou velice vkusně a úplně bez zápachu. Do vyšších pater možno použití zdviže, tak že nainahavé stoupaní po schodech odpadá. V kuchyni není třeba práti, protože k tomu cíli slouží prádelna. Není-liž viděti v tom veliký pokrok proti časům dřívějším! Každý byt v takovém velkém domě jest vlastně svým samostatným domkem, skýtajícím obyvateli všelho pohodlí.

Přirozeně, že tento komfort musí býti zase nájemníky zaplacen, protože nikdo nemůže v dnešní době dodávati druhému darů. -- Starý dům městského patricie sloužil výhradně skoro jemu samému ku provozování jeho živnosti a ku jeho obývání. S rostoucí populací a, jak již dříve řečeno, s rozvojem průmyslu a obchodu nastala potřeba přizpůsobiti dům poměrům dneška, což při sociálních bojích, za zvýšených cen materiálů a mezd dělnických vyžadovalo značného nákladu.

(Přítíhí konec.)

Umělecká výzdoba Velehradu stala se předmětem novinářské diskuse. Pro-
stěchlo se, že na Velehradě má se po-
stavit pomník papeži Lvu XIII. za 40.000 K
a v kupli ikonostas (slovanský oltář) a že
obě práce již jsou — zadány, pomník
(stukaterské firmě Hladíkové v Olomouci
(společně se sochařem Kodetem) a iko-
nostas farářů Ed. Neumannovi, Redakce
«Našince» zakročila včas pro vypsání sou-
těže aspoň na pomník, jelikož ikonostas
zadán právě definitivně. Dr. Jan Kubíček
v «Našinci» přibližuje se totiž, aby sta-
tula kušna na návoři velehradském byla
zachována. Souhlasíme. Velehrad měl po-
soud celkem štěstí: Jeho velehnám zůstal
pomník v stavbě i ve výdobě. Jeho
zastupitel kardinál Fürstenberg,
On povolal přední umělce, pracoval tam
i Ženíšek. Pozdější přelapky byly méně
šťastné, pamětní deska Šušilova nedostupná,
«slovanský» sál nechutný, socha Sršce
Paně neslohová atd. Vítáme radostně, že
se energicky ozvalo umělecké svědomí a
vedeme, že pro Velehrad jen to nejlepší
je i dost dobrým. Může být za 40.000 K
dostupný pomník slovanského papeže?
Myslíte-li sv. Václav stojí na milion, Šu-
chardův Palacký na milion, Šalounův Hus
podobně. Nebylo by vhodnější postavit na
vhodném místě chrám sv. Cyrila a Meto-
děje ve slovansko-řeckém slohu a tam
veskem zobrazit Slovanstvo děkující Lvu
XIII. za Grande munus? Nebylo by to
důstojnější a praktičtější než postavit sou-

soší, na které přší a sněží a ptáci nebeští
se podepisují? Nemohl být ikonostas právě
pro tuto slovanskou svatyni, v níž mohla
se uplatnit celá řada slovanských umělců?
Na každý způsob měla by se vypsát soutěž
ne pouze česká, nýbrž *slovanská* vůbec.
Tím by se zájem pro Velehrad obživil
v celém slovanském světě. Pomník sv.
Václava buduje se dvě desetiletí, proč by
se na Velehradě mělo tak spíchat?

Církevní umění a naši umělci P. Ant.
Zamuzal, katecheta z Mar. Hory, píše v «Na-
šinci»:

«Jest nezpochybnou pravdou, že umění
výtvarné mělo a má dosud největší pod-
porovatelkou a ochránkyní církev kato-
lickou. Největší genioze výtvarní zvěrníh
svou slávu velkolepými pracemi v chrámech
katolických.

Po lednou dobu bývá stěžováno na to,
že dnešní umění církevní jak co do staveb,
tak i co do vnitřního zařizení neodpovídá
namnoze uměleckým požadavkům. Jedni
dávají vinu kompetentním kruhům cír-
kevním, jiní si zase stěžují na nedostatek
umělců církevních.

Dle mého soudu neschází dobré vůle
na obou stranách, jedná se pouze o sblí-
žení obou těchto faktorů. Církevní úřady
často by rády přišly umělcům církevním
vstříc, jenom kdyby věděly, kde jsou a
jak se dosud v umění církevním osvědčili.
Není ještě umělcem církevním ten, který
je dobrým malířem, nebo sochařem. Cír-
kevní umění předpokládá nejen výborný

talent výtvarný, ale i důkladné studium a znalost historie umění církevního a náboženského života vůbec.

Jak se to má dnes s našimi umělci výtvarnými? Mám na mysli nejen naše moravské umělce sdružené ve »Sdružení«, ale výtvarníky české vůbec. Co do stavitelství církevního jmenována byla do nedávna zvučná jména architektů Sochora z Prahy, inženýra Fischera a Kepky z Brna, a architektů Blažka z Králova Pole (poslední je ve »Sdružení«.) Mnoho z novostaveb chrámů katolických v poslední době postaveno bylo také dle návrhů (ne příliš zdařilých) c. k. komise státní, zvláště tam, kde se jednalo o větší subvenci státní. Na mnohých místech přijaty byly plány místních stavitelů, kteří o stavbách církevních mnoho zkušenosti neměli. Ve všech skoro případech byli stavitelé tito přímo vyzváni ku provedení plánů, aniž by se byla dala přiležitost veřejné konkurence nebo aspoň konkurence osvědčených již architektů v umění církevním. Tím se také velmi často zavinily neblahé okolnosti, které během stavby se dostavily.

Nechci však dnes o této stránce umění církevního děle se rozepisovati, jako spíše o umělecké výzdobě našich chrámů. O církevním umění malířském a sochařském. O umění řemeslném nemluví.

Předem dovoluji si tvrditi, že v dnešní době jeví se veliký nedostatek malířů a sochařů církevních. Nejbastěji se jmenuji zde jména malířů Bilka, Urbana, Ditěte, Divoráka, Förstra a z našich moravských Jano Köhlera a j. O celé řadě jiných také »umělců«, kteří se nazývají hrdě »akademickými malíři«, zatím pomlčím.

Urban je znám z celé řady návrhů obrazů okenních (v Kutné Hoře a j.), zvláště z výzdoby chrámu vyšehradského. Em. Ditě zamlouvé se mnohými libeznými obrazy, které maloval hlavně pro chrámy pražské a které vyšly také v barevné reprodukci.

Jano Köhler, známý odborník ve fresce a sgrafitu, vyzdobil kromě větších chrámů (v Kroměříži, Prostějově a v Mar. Horách) rovněž několik chrámů venkovských. Bilkova křížová cesta v Prostějově je jistě také mnohým známa. O Förstrovi nemohu pronésti vlastního úsudku. Vím, že jímko odborník v mosaice prováděl mnohé restaurace obrazů chrámových, že maloval křížovou cestu (hodně dle vzoru Bilkova) a že posledně provedl v mosaice obraz Madonny na Hostýně a snad celou řadu jiných výzdob, ale přes to nemohu se rozehráti pro jeho figurální kresby. Jeho skupina světců narodních (barevné obrázky) a obraz k prvnímu svatému přijímání (vydal tuším p. Šimek) je tak nesprávně skreslena, že si něco podobného žádný malíř dovoliti nesmí. Také provedení Madonny hostýnské nenašlo vůde pochvalného ohlasu. Možná, že tyto nedostatky proti jiným dobrým věcem Förstrovým ustupují do pozadí, ale i to zůstávají vždy stínem a nikoliv světlem.

Že i v dnešní době církev často vychází umělcům vstříc, o tom svědčí zvláště výzdoba chrámů v Prostějově a v Mar. Horách a j. V Prostějově sešli se Bilček, Köhler, Zd. Vorlové. V Mar. Horách dána příležitost skoro celému »Sdružení« moravských umělců, aby ukázali, co dovedou. Jsou tu jména obou Úprků, Blažka, Köhlera, Zd. Vorlové, K. Nováka, Zálesáka a j. Zvláštním zjevem jest zde jediný snad obraz církevní zeť. Lud. Marolda (auch anděl Michael dle Quido Reniho)“. Později přineseme ukázky z chrámu v Mar. Horách, který byl na podnět P. Zamazala vyzdoben českými umělci.

Literatura, jako život, jehož zrcadlením je, je směsina pravdy a bludu, krásy a ubohosti. Zacházejme s ní, jako moudrý zachází se světem, berouce dobré a nechávající zlého. Spalding.

Dr. Josef Zavadil:

Velehrady Děvín a Nitra. Příspěvek k určení polohy hlavního města velkomoravského. V Kroměříži, u Jindřicha Slováka 1912.

Autor v „Úvodu“ trpce želi toho, že i v nejnovější době (1911) založený spolek „Starý Velehrad“ [hned v programu svém zůstává na starých oněch názorech, jakoby Velehrad Rostislavův musel být právě tam, kde nyní stojí Velehrad stojí. Chce posloužit dobré věci a proto odhodlal se vystoupit na veřejnost se spisem, kterým chce slovanské učence uvést na cestu, která snad podá kýženého vysvětlení. —

Celá práce rozvržena jest mimo „I. Úvod“, na pět částí. Část II., III., IV. jedná o Děvín, část V. o Nitře, část VI. o našem Velehradě.

II. *Děvín* (Děvény, Theben), tam, kde Morava vtevá se do Dunaje, jest dru Zavadilův původním „veligradem“ Rostislavovým. Poukazuje na výborné stanoviště, na výborné opěrní dosud dobře znatelné, na celý řetěz pevností a pevnístek, které Děvín a to jediné lehce přístupné strany chránily. Mnoho vět arcif stavěno na domněnkách, ale velice pravděpodobných.

III. *Děvín v annálech Fuldských.* uvádí čtyři místa „annálů“ z let 855, 864, 869 a 871 a dokazuje, že hrad, „mellabilis Rastizi munitio“, „Dowina“, nebo „antiqua Rastizi“ nemůže být jiný než Děvín, a to Děvín na Dunaji.

IV. *Děvín, velehrad Rostislavův.* Dle popisu, který nám autor v této kapitole podává, prozkoumal důkladně Děvín i celé jeho okolí. Udává tak přesně každou malíčkost, že s radostí čtenář sleduje jeho vývozy v pravdě seriosní. — Mimo popis udává též, jak v pověsti lidu dosud žije Děvín co hlavní město říše velkomoravské; — a od starého faráře Děvinského se dovídá, že na místě nynějšího

kostela stál prý dle tradice ještě před příchodem Uhrů biskupský chrám!!

Slovo „Děvín“ odvozuje dr. Zavadil od keltského devon (= urbs). Tím snad se též vysvětluje, že toto jméno, aneb aspoň kmen, nacházíme v nejrozličnějších krajinách evropských.

Pěkně, a řečneme to přímo — i pravděpodobně vysvětluje dr. Zavadil pád říše velkomoravské. (Viz str. 84.—86.): vychází od známé paroly: „cherchez la femme!“ Hledejme vliv ženy! Dle zprávy Hausitzovy pojal Svatopluk po smrti své první, české manželky za ženu princeznu německou, a s tou se dostal i Wiching co zpovědník její na dvůr Svatoplukův. Zpráva tato ovšem není docela ověřená, ale osvětluje jistě celou následující epochu historie velkomoravské; a nejen to, nýbrž snad i pramen a původ záhadného, nepřátelského rozporu mezi oběma syny Svatoplukovými, starším Mojmirém (patrně z matky Čechy) a mladším Svatoplukem (patrně z druhé ženy, původu německého.) Německá matka Svatoplukova chtěla po smrti svého chotě asi tomuto pomoci k nadvládě, proti tomu musel se starší Mojmir rozhodně opřít. Mojmirovi štěstí též přálo: Bratra svého uvedl tak do úzkých, že mu na konec zůstal jediný hrad — zajistě Děvín, hlavní sídlo Svatoplukovo, an Mojmir vládl pravděpodobně v bývalém sídle svého otce, t. j. v Nitře. Konečně 899 přišli Baroři Svatoplukovi na pomoc, Mojmira zatlačili a Svatopluka sice osvobodili, ale hrad úplně rozbořili.

Že by byli teprve Maďari Děvín ztroskotali, je domněnka lichá a ničím neověřená.

Děvín prokázal ještě později dobré služby co pevnost při vpádu Tatarů, proti Turkům, a proti Uhrům.

V. *Nitra, velehrad Svatoplukův.*

Údělem Svatoplukovým bylo původně území Privinovo. Hlavním městem zde

byla Nitra. Co samovládcé zůstal asi Svatopluk v Nitře, jednak již proto, že zde byl domovem a takticky nejlépe orientován, pak ale též, že rozsáhlejší Nitra spíše vyhovovala jeho potřebám, než Děvin na místo omezený. Žitě Svatopluk zajisté, zvláště po sňatku s německou princeznou, dle zvyků a mravů svých nových příbuzných, a vedl rozsáhlý dvůr.

Než nejen to: Wiching, stav se biskupem, usídlil se zde, v Nitře. A Svatopluk, který chtěl mít biskupa u svého dvoru, zajisté vše tak zařídil, aby jeho město sídelním bylo též středem biskupství.

Co třetí důkaz po sňatku tvrdí uvádí dr. Zavadil všeobecně v onom kraji rozšířenou pověst, která jmenuje Nitru hlavním městem Svatoplukovým.

VI. Velehrad na nynější Moravě.

A nyní dochází autor na territorium dnešní Moravy. Krátce (dle panonských legend) uvádí působnost sv. věrozvěstů. Dokazuje, že svatí bratři přišedše na Moravu — Moravu Rostislavovu, která na jih sahala až po Dunaj — Rostislavem a lidem byli přivítáni, a to jistě na Děvině, velehradě Rostislavově: odpovídá to též výborně situaci: neboť Děvin byl též první město moravské, ke kterému přišli. Svatí bratři působili pak co misionáři po celé Moravě. 867 putovali pak do Říma, kde sv. Cyrill zemřel. Sv. Methoděj působil pak dále mezi Slovany, byv od sv. Otce jmenován arcibiskupem srjmským (ve Slavonii). Působnost jeho arcib. sahala též na říši moravskou.

Za Svatopluka nezůstal Methoděj v Nitře, též hluchý Děvin nezdál se mu býti vhodným sídlem duchovního pastýře. A tu napadají nám údaje dra Píkrýla v knize «Cyrill a Methoděj», kdež udává, že svatí apoštolové založili na hoře sv. Klimenta u Osvětiman, tedy na dnešní Moravě, klášter řádu Basiliánů, ku kterému sami patřili. Zde snad sv. Methoděj meškával,

nebyl-li na apoštolských cestách po své diecési, zde snad měl sídlo své. Sem též posunuje dr. Zavadil činnost spolku „Starý Velehrad“ a poukazuje zde na vydatné pole bádání. Než jaké spojení s nynějším Velehradem? Klášter Osvětimanský zanikl. Nejblíže klášter, velehradský, stal se: dědicem slavné památky, a to stejně tak, jako sláva zaniklých měst a míst přešla na místa pozdějšího původu, která se v nejbližším okolí vyskytla.

Ale proč jméno Velehrad? Autor udává mínění Červinkovo, zda nebylo snad původně Beligrad, ku kterému konklusi přišli též dva vědění profesori, aniž by byli znali mínění Červinkovo: tím by byl celý spor o Velehrad velmi snadným a pravděpodobným způsobem rozřešen.

Přes to všechno učinil autor přece pokus, by i historickou důležitost našeho Velehradu zachránil. Když po bratrovražděných bojích Mojmir byl donucen: po pustiti větší (východní) část své říše Maďarům, tu snad na nynější Moravě zakotvil sídlo své — a tak místo toto, náš stárostavý Velehrad — stal se snad posledním velehradem dokonávající Velké Moravy —

Způsob, jakým autor svoje výzkumy čtenáři podává, je milý: nevnučuje se, otevřeně označuje co vlastní jen domněnku to, co buď historicky, neb archeologicky dokazati nemůže, ale provádí též cele důkazy s takovou jistotou, že na mnohých místech svůj osobní názor zřetelně suggeruje. Kéž proha jeho, kterou vyslovuje na konci svého pojednání, by tímto spiskem připoutal patřičnou pozornost odborníků k prozkoumání Děvina, by vražda byla patřičná důležitost a sláva velehradu Rostislavovu, nezůstane hlasem volajícího na poušti!

Zevnější úprava knihy je slušná, též vyobrazení připojené uspokojují. Tisk jasný zřetelný, cena mírná! A. J. Studýnský.

•Přehledné dějiny české literatury•

od J. V. a Arne Nováka vydal pan R. Promberger v Olomouci r. 1910 a 1913 podruhé. Katoličtí autoři jsou v nich odbytí macešsky, často i *jižlivě*, na př. Lutinov. Není pravda, co pan Promberger rozhlašoval v reklamních notickách, že vydání 2. je opravené dle nových zpráv, byl polemický. Pan Arne Novák je ve své nafoukanosti hluchý. Aby se nezdálo, že jsme předpojatí, citujeme, co píše *prokřokový* kritik Flor. Zapletal v „Pozoru“: „Co je na začátku černé, je na konci bílé. — Už tehdy, r. 1910 bylo ukázáno, že kniha Nováková se hemží nesprávnostmi. Ale nebylo tehdy, myslím, ukázáno, jak *literární život Moravy byl rovná kříšni odbyt*. Arne Novák nezná totiž předmět, o němž píše, z autopsie, jeho informace jsou z druhé i z třetí ruky.“ Novák píše nesprávně o Schwoyovi. Pan Zapletal vytká *průskůp separatismus*. Moravice non legitur. Smutné je zvláště, že tyto stranické dějiny dávají se do rukou našim studující mládeži. Působí se tím škody nejméně a jest nejvšednější čas, aby se mladí literáti katoličtí věnovali *literárnímu dějstvu* a svoji díla objektivně. „Ano, pražský separatismus! Moravského není,“ končí p. Zapletal. A „Čas“, stranník p. Arne Nováka, také jen laskavě napomíná: „*Méu kritiku, přečti!*“

Dědictví sv. Prokopa právě předložilo veřejnosti dva mohutné svazky. V paměť osmdesátiletého jubilea „Časopisu katolického duchovenstva“ a padesátiletého jubilea „Dědictví sv. Prokopa“ sestavili dr. Jos. Tumpach a dr. Ant. Podlaha. Dějiny a bibliografii katolické literatury náboženské od roku 1828 až do nynější doby. Vyšla teprve část první o 480 stranách, do níž pojatý spisy a články týkající se bohovědy vůbec, Pisma sv. a práce z oboru biblického, obrany víry a věrouky, mravouky a zpořádky, asketiky,

pastýřského bohosloví, paedagogiky a katechetiky, homiletiky. Snešený materiál jest výslednicí práce sýslofské. Druhá část vyjde ještě t. roku. Cena I. dílu K 10.—. Dr. Ant. Vřešťál podává prvou část II. podrobného dílu „Katolické mravouky“. Stran 447, cena 8 K. Obě práce jsou svědectvím neúporné péle, obsáhlého studia. Podány jsou české veřejnosti formou přístupnou a praktickou. „Dědictví sv. Prokopa“ zasluží si nejširší podpory zvláště v kruzích české katolické inteligence. Vydalo již velkou řadu důkladných spisů, jimiž znamenitě obohacena česká věda.

Z vlnění duchů. Křesťanský paedagog Dr. F. W. Förster z Curychu jmenován universitním profesorem ve Vídni. Bouří se proti tomu židovská Neue Freie Presse a „Národní Listy Peněžkovy-Münchelsovy“.

Ve Vídni zemřel v 80. roce katolický básník Edmund Hlatky, inženýr, redaktor Brna. Jako básník vystoupil teprve v 62. roce s dílem „Der Weltmorgen“, podobným Miltonovu „Ztracenému ráju“, ovšem příliš abstraktním. *Dantova* „Božská komedie“ byla přeložena do angličtiny 24krát, do němčiny 29krát, do češtiny 2krát (Vrchlický, K. Vratný).

Dějiny světové literatury podává stručně, ale přehledně a vystižně, s respektem ke stanovisku katolickému, Dr. K. Holtermann (Kurze Geschichte der Weltliteratur.) Se stanoviska slovanického ovšem nemůžeme býti spokojeni, a bude třeba v novém vydání nápravy. Literaturám orientálním věnováno 16 stran, řecké a římské strana 19—78, francouzské 84—152, italské 153—183, španělské 184—211, portugalské 212—215, anglické 219—287, americké 2 strany, německé 296—411, nizozemské 412—419, norské 420—441, *polské 442—451, ruské 452—460, české 3 řádky*: „Vedle Poláků a Rusů rozvinuli i jiní slovanští kmenové znamenitou lite-

raturu. Zvláště kvetla lidová píseň a hrdinská pověst, zejména u Srbův a Čechů. České písemnictví došlo se netušeného rozmachu v 2. polovici 19. století vynikajícími básníky Čechem, Vrchlickým a Žeyerem. A dost. To je sice pěkné a pravdivé, ale přece jen trochu přilíš — stručné.

L.

Spisovatel M. A. Šimáček zemřel náhle dne 12. února 1918. Jméno Šimáčkovo náleží v našem literárním světě k nejpopulárnějším. Napsal zvláště z života cukrovarského tak rázovité romány, že mnohé z nich čtou se v překladech s velikou pochvalou v cizině. Šimáček podává obrázky realistické, ale nezachází do krajnosti jako na př. Šlejhar, nemluje přemrštěných drsností, snaží se i při líčení hrubého prostředí akcentovati vznešené ideály. Zesnulý narodil se v Praze r. 1860 a po studiích na pražské technice stal se cukrovarským úředníkem na venkově. Nato ujal se řízení »Světlozora« a pak »Zvonu«. Od r. 1900 byl knihovníkem městské knihovny vinohradské a působil jako činoherní referent Národního divadla. Práce Šimáčkovy, jejichž uslechtilá tendence jest nevtrhavá a které se nehaly (dle příkladu jiných) za chvilkovou sensaci, budou dlouho zdravou, vpravdě vzdělávací četbou českých domácností. Čestná paměť zasloužilému spisovateli!

Moderní husité liči Hu-a a jeho stoupence jako volné myšlenkaře, kteří usilovali o odtržení od Říma. Člověk český je Macharovi člověk protirímský odjakživa. Jak bludné je toto pojetí, ukazují následující vývody »Obnovy«.

„Jiří z Poděbrad po své přísaze dopisoval papeži poddané a služné — počínal si zkrátka tak, jako by byl nejvěrnějším synem církve. Co přísahou slibil, nemohl ovšem brzy splniti a také k tomu mnoho odvahy nejevil, protože znal sektařskou hašteřivost a nedůslednost vrch-

niho správce církve kališné Rokycany — a pak velická většina českého národa ddržela se houževnatě přijímání pod obojí i a podávání Nejsv. Svátosti nemluvnatům. K tomu Husa ctila jako svátce. Naráželi tedy na sebe dva proudy, Jiří snažil se se odvracet od těch rozdílných pozorností papežského stolce. Tutlání a diplomatické klíčky však nemohly řešiti otázky důležité dlouhou dobu. Papež žádal stále důrazněji, aby Jiří splnil sliby. Konečně i na sebe narazily dva světy, tekla krev. A ku konci vysílajících bojů prohlásil Jiří předešlou saským Albrechtem, že věří, že stejná milost se uděluje při přijímání pod jednou — jako pod obojí. Mimo to řekl, že by rád viděl, aby mu Jeho Svátost dovolila přijímati pod obojí způsobem, a ale jestliže by nebylo úmyslem a vůlí Jeho Svátosti, že se chce vůli Jeho Svátosti přizpůsobiti a jí se řídit. (Hammeršmid Jošt z Rosenberka, 118.) Jestliže pak J. Jiří zkrátka radikální sektu tábořskou a trestal sámé české bratry, pak rozhodně náboženským radikálem nebyl. Samému Rokycanovi, radícimu, aby místo uprchlých dvou kanovníků v Praze obsadil kněžími kališnými, odpověděl stručně a významně »Mistře dosti's mistroval, nechť my již také mistrujem. (Staří let. 184.)

Rokycana sám hned osvědčoval svou Římu oddanost a i tu, hned proti papeži kázal — dle toho, jaké byly osudy jeho — žádosti, aby jej papež dovolil vysvětit za českého arcibiskupa.

Vladislavovi II. vytýkali kališníci, že jest »papežník bez kalicha«, ale přece e ho zvolili za krále.

Roku 1524 začali vyjednávat o spojení s církví kališníci s legátem Campeggiem v Budíně. Tehdy ovšem již začali být k kališníkům vlivem lutheranismu radikálněji, ale většina si smíru přála. Také naléhali kališníci na Ferdinanda I., aby se konečně postaral o znovuzřízení episkopátu u papeže.

Když hlavně vlivem šlechty protestantství silně se rozmohlo, konservativní katolíci, brojící proti náboženství cizímu, začali rozmnožovati řady katolicismu. Tak se nám jeví povaha husitská, když vlny rozčilení, podněcované krvavou válkou, konečně se uklidnily. I zvláštní husitská konsistoř měla být zřízením přechodním, pokud řádně nastolený arcipastýř neuvede všeho do pravidelných kolejí.

Proto také napsal Tomek: „Když se Hus a jeho soudruzi protivili představeným církevním i samému papeži pro některé věci, neminili při tom nikterak navždy vypovědět poslušnost církvi anebo zřítu nějakou zvláštní společnost nábožen-kou. Nepřišlo jim to na mysl, protože neminili nikterak dělit se od církve v učení o sedmém zřetosti. Minili tedy od prvního počátku k poslušnosti církve se navrátiti, když by toliko splněny byly žádosti jejich, které později zavřeli ve čtyřech artikulech pražských.“ (Dějepis Prahy IX., 38.) (1) zřízení představenstva církve katolické praví Kamil Krofta: „Toto zařízení bylo dlouho pokládáno za dočasné, protože se husité nechtěli trvale odtrhnouti od církve obecné a bylo by mělo zaniknouti, když došlo na základě kompaktát ke smíru husitů s církví.“ (Český Časopis Historický XVII., 28.) Ostatně není ani potřeby se na tyto vý-roky odvolávat. Fakta mluví tak jasně, že jenom zavří zpátečníci mohou tvrditi, že husitství jest trvalým symbolem radikálního odporu proti Římu. Husité se nepřestávali smlouvat o jednotu ani tenkrát, když již reprezentanti církve katolické nejvíce žádné chuti k dalším konterencím. Husité chodili tam, kam ani zváni nebyli. Proč se jednání nedařilo, o tom by byla širší kapitola. Ale nepopírným faktem zůstává, že husitské heslo po sto let znělo: „Blíž k Římu!“

O literární kritice M. A. Šimáček měl

zajímavý názor, který ve své podstatě byl křesťanský a zcela sympatický. Šimáček tu vycházel ze zásady: Odsuzovati a ká-rati má právo jen ten, kdo miluje. I kritika musí milovati. Ne ovšem láskou slepou, chyb nevidoucí, ale láskou, každým nedostatkem dotknutou tak, že hned hledá nápravu, hned se snaží o oddělení, hned se povzbuzuje, radí a sílí. Kritika nesmí býti autoru svému jen zálibným sportem, spisovatel a dílo jeho nesmějí mu býti lhostejným předmětem, určeným jen pro jeho pítvu. Láska k věci byla mu základní podmínkou kritiky, láska veliká, opravdová a vroucí, kotvící v bytosti a zásadách kritikových. Šimáček tím neho-roval pro kritiku benevolentní a přátelskou, neboť pokládal současně za druhou kar-dinální vlastnost kritiky i pravdu. Aby pak mohla mluvit pravdu, musí kritika stát na výši doby, musí obhlížet umělecké útravy zaniklých kultur právě tak, jako první vlnění nových ideí a hesel. Ale musí k domácnímu umění přihlížet ne jako k šlápci umění cizího, nýbrž vědoma si býti, že literatura každého národa jest sa-mostatný útvar, který je výsledkem přirozených jeho duševních dispozic, minulé jeho kultury, poměrů jeho vývoje národního a sociálního a konečně i vlivů cizích. Kritika nemusí lháti a zakrývatí bolavých míst, ale má vyšetřiti i jejich příčiny a snažit se dle svých sil, aby je zahojila. Nesmí tedy kritika státi jen na vysokém a všim pohrdajícím podstavci učenosti, ale má literaturu uvolňovati drahý, otvírat ji nové obzory, odstraňovat překážky jejího rozvoje, usilovat o její povzne-šení. Patří na skvosty cizích literatur, nebude proto pohrdati domácními plody, nebude chladná, jizlivá, šklebivá, podceňující, nýbrž vždy prochnutá láskou a pravdou! Ejhle! Podložte této pravdě kodex křesťanského učení — a máme tu podklad křesťanské kritiky literární!

Křesťanská Akademie pořádá cyklus přednášek z oboru církevního umění. První přednášky proslovil na valné hromadě 22. listopadu 1912 v sále »Merkuru« vsdp. kanovník dr. A. Podlahu: »O moderních zásadách ochrany církevních památek«. Přítomní byli mile potěšeni názory pana řečníka, jenž kladl důraz na konserrování uměleckých pomátek, které při upřílišněné restauraci trpí a upozorňoval na přestřelky purismu, kterýž někdy na př. pro jeden špičatý oblouk v kostele odstraňoval cenné předměty renesanční a barokové a nahrazoval pseudo-gotickými. Vsdp. přednášející stanovil zásadu: Konservuje a zachovejte vše umělecky cenné a to na svých původních místech, i vesnice má právo na umělecký oltář, když velikomyslnost donátorova ji cennou památku uštědří. Toť socialisace umění. Upozorňujeme na ostatní přednášky tohoto cyklu, jež všechny jsou prováděny světelnými obrazy: Dne 9. března 1913: Kanovník vsdp. Ed. Šittler: »O chrámu sv. Jiří na Hradčanech«. Dne 16. března: P. Odillo Wolf O. S. B. z Emaus: »Ueber die Proportionssysteme der antiken und altchristlichen Sakralbauten«. Dne 24. března: Kanov. vsdp. Ed. Šittler: »O organickém vývoji t. zv. historických slohů.« Dne 30. března 1913 stavitel dómu arch. Kamil Hilbert: »O [kupli sv. Václava.« — Pozvání jest zároveň legitimací ke všem přednáškám. Interesující se, jimž se snad náhodou nedostane pozvání, přihlastež se laskavě o pozvání, u Křesťanské Akademie v Praze-II., Ferdinandova třída, číslo 6.

Berta Pellicanova, autorka pěkného spisu o německé katolické básnířce Annettě Droste Hülshoffové, vydala ve vídeňském nakladatelství Kirschově ilustrovanou knihu »Kunstwanderungen und Kulturbilder«, v které nás provádí po Sixtinské kapli, po zříceninách Pompeji a jinými

místy Italie. Protože má opravdové porozumění pro umění, které chápe a miluje, dorede probudit i v čtenáři radostný zájem a touhu po poznání. Taková lektura stojí na zcela opačném pólu než Macharčův »Řím«. Přejeime spisku Pelicanové i českým čtenářům.

Mladí literáti, kteří by rádi pracovali v literární historii, nech se v »Arše« lassk. přihlásí. Postaráme se o rozdělení práce a pomůcky.

*

Pány hudební skladatele prosíme o skomponování následující skladby.

VELEHRADSKÁ.

Zvoňte zvony na vše strany,
probouzejte Moravany,
zvoňte zvony na Slovany,
na Balkánce, na Tatrans,
svolávejte odevšad
na posvátný Velehrad.

Zvoňte zvony, kde je víra,
zvoňte, kde už odumírá,
zvoňte v slávká lada šírá,
v říši Čecha, Vladimíra,
vodte výkvět národů
k Cyrillu a Methodu.

Zvoňte zvony stříbrohlasé,
zvoňte dnes a v každém čase.
zvoňte moudrostí Cyrillovu,
zvoňte láskou Methodovu,
zvoňte jejich velký čin
do hlubin a do výšin.

Zvoňte zvony, jak se zvoni.
když se nebe k zemi kloní,
jak to v duších lidí zvoni.
za svobodu krev když roní,
k otcům svým se navrací,
lásku láskou oplácí!

Karel Dostál Lutínov.

REDAKČNÍ TAJEMSTVÍ.

Žurnalistické korporace české, rakouské, ba i zahraniční počínají se živěji zabývat otázkou redakčního tajemství.

Popud k tomu zavdala žaloba prof. Karla Juďy z Příbora na redaktora olomuckého denníku »Našince«, kterýžto na svou obranu vede důkaz pravdy, že prof. Juďa jest »individuální, který se nehodí k profesorskému stavu«. Vede důkaz ten citováním různých surových pamfletů, které prof. Juďa pod různými pseudonymy (Cyprian Kapižon, Jaroslav Bauer, Kara Benjehuda) dle přesvědčení žalovaného a mnohých svědků psal do protikatelických listů (Pozor, Cil, Hlas Lidu, Duch Času atd.)

Redaktoři »Pozora« však před soudem odpírají výpověď o autorství dotčených článkův, odvolávajíce se na »redakční tajemství«. Radní komora však je pokutami nutí k výpovědi, stojíc na legálním stanovisku, že rakouský zákonník žádného redakčního tajemství nezná.

Uznává se tajemství zpovědní, lékařské, úřední, ale o tajemství redakčním není nikde řeči, leda že by se násilně subsumovalo pod tajemství obchodní.

Hoře uvedená tajemství mají svůj ethický podklad, i redakční tajemství by jej do jisté míry mělo, kdyby se ho nezneužívalo ku krytí špatností, pomluv, zákeřnictví, mravní spustlosti.

Redaktor Herben, do práv žurnalistův zajisté dobře zasvěcený, také bez skrupulí před soudem vypovídal, že jistý článek proti prof. Kratochvílovi do »Času« »pravděpodobně psal prof. Juďa«.

Spor o závaznost redakční mlčenlivosti vede se posud povrchně a jednostranně a nemůže vést k pozitivnímu výsledku, dokud se bude tato jediná otázka vytrhávat z celého komplexu reformy našeho tiskového zákona vůbec.

Je tu nedorozumění: Soud rozhoduje ex lege lata, žurnalisté mluví de lege ferenda.

Dnešní právní poměry tiskové jsou téměř zoufalé. Na jedné straně úzkoprsá nevolnost, na druhé straně dokořán otevřené dvěře pusté zdivočlosti, před níž čest a často i existence jednotlivce jest bezbranná.

Rakouský tiskový zákon pochází ze 17. prosince 1862.

Po dvacetileté činnosti publicisty, který stále stojí v tiskovém příboji, osměluji se zběžně zkušenosti své formulovati v následující náčrtek, doufaje, že právníci, žurnalisté a parlamentáři jej dopracují a v život uvedou :

REFORMA TISKOVÉHO ZÁKONA.

§ 1. Tisk tuzemský a jeho rozšiřování jest volné. Každý tiskopis musí nést adresu ručitele, jímž může být jen zachovalý tuzemský občan, který má volební právo do obce. —

§ 2. Za obsah tiskopisu vůči trestnímu zákonu ručí tiskař, není-li podepsán pisatel nebo vydavatel. Ručení jest osobní a ncomezuje se poslaneckou nebo jinou immunitou. Povinný výtisk politickému úřadu ihned po vyjití dodává tiskárna.

§ 3. Urážky tiskem spáchané soudí tiskový soud, který při každém okresním soudu se svolává od případu k případu a skládá se ze 3 soudců z povolání, které jmenuje přednost soudu, a 4 porotců, z nichž sporné strany volí si po dvou. Odvolati lze se k soudu stejnému (tiskovému) u krajského soudu, v 3. instanci k zemskému soudu tiskovému. Hlasování soudců jest tajné.

§ 4. Politický úřad má právo zabaviti tiskopis i na žádost soukromníka poškozeného s výhradou schválení okresního tiskového soudu, od něhož lze se odvolat ku krajskému, event. zemskému tiskovému soudu. Přetčením v parlamentě nemůže být zabavený tiskopis immunisován. (Pojme se sice do stenografického protokollu, ale odtud nesmí být dále otiskován). Konfiskace první instancí schválená zůstává v právu, dokud se neskončí odvolací řízení.

§ 5. Na každou nesprávnost v tiskopise obsaženou může každý, koho se týká (ať osoba skutečná nebo morální, vláda, společnost, úřad atd.) podati věcnou opravu prostřednictvím tiskového soudu 1. instance, který rozhoduje, v jakém znění, v jaké lhůtě, na jakém místě a v jakém nákladu, po případě (při neperiodických publikacích), v kterém listě a na či útraty musí býti uveřejněna. Žadající strana podává návrhy. Odvolání k vyšší instanci nemá odkládacího účinku, leda po stránce finanční.

§ 6. Redaktor (nebo kdo vůbec jako ručitel na tiskopisu jest podepsán) nesmí býti nucen, aby udal pisatele, když sám bere plnou zodpovědnost za žalovaný výrok.

§ 7. Tiskový soud (kterékoliv instance) jest povinen, aby do 3 dnů, nejpozději do týdne o každém sporu rozhodl.

§ 8. Tiskový soud vyměřuje tresty peněžní nebo svoboďní dle výše přestupku od 10 K nebo 24 hodin výše.

§ 9. Ručitel na tiskopise podepsaný ztrácí právo publikační, byl-li třikrát tiskovým soudem odsouzen, aniž by jeho odvolání bylo dáno místo.

§ 10. Pod zákon tento spadají otisky všeho druhu, i obrazové, fotografické, kinematografické, gramofonické, vůbec veškeré druhy mechanické nebo chemické reprodukce, vůbec veškeré uveřejnění (být i světelným písmem na oblacích).

V Prostějově 25. března 1913.

Karel Dostál Lutínov.

SLOVO O PLUKU IGOROVĚ, SYNA SVATOSLAVOVA, VNUKA OLEGOVA.

ČESKÝ OHLAS DLE ORIGINÁLU, PŘEKladu ERBENOVA A PĚKNÉHO
TLUMOČENÍ POLSKÉHO OD BOHDANA LEPKIHO
UPRAVIL V. HORÁK.

XI. SMRT IZJASLAVOVA.

Sula více neteče proudy stříbrnými
V Preslav — Dvina valí se břehy blátivými
K Polotčanům. Tito dřív byli hrozní Litvě.
Nyní Polock s pohany vyhýbá se bitvě.
Jediný jen Izjaslav, syn Vasilkův dělný,
Meči svými pozvonil o litevské helmy.
Děda svého Vseslava porazil on slávu,
Sám poražen upadl na krvavou trávu,
Obá v krvi s Chotijem zmirající leží
Pod červenými štíty. Krev jich proudem běží.
Pravil Chotij: „Družinu už nám přioděla
Stáda ptáku; dravá zvěř olizala těla.“
Bratři jeho: Vsevolod a Břetislav smělý
Nebyli s ním v boji tom; — umřel osamělý,
Duši jeho perlovou hořká smrt puďí
Přes zlatý náhrdelc z oružené hruďi.

Umlkly hlasy, veselí potuchlo
V Horodně měste, trouby zněly truchlo.
Vnukové všichni chrabrého Vseslava,
Skloužte své vlajky! klesla vám zástava.
Zatkněte meče, neb sami, o běda,
Ze slávy jste se vyloučili děda.
Vy jste přivedli k nám na ruské lány
Rozbroji svými litevské pohany.
A nyní duší ruskou zem Polovci.

XII. O KOUZELNÍKU VSESLAVU.

V sedmém věku Trojana
Kněz Vseslav hřebí metal
O milovanou dívku. —
Nohama koně sevřel
I pádil do Kijeva.

Zazvonil ostrým dřevcem
V Kijevě o trůn zlatý. —
Vyskočil jak zvěř litá
V půlnoci z Bělgorodu;
Oděl se sivou mlhou,
A když se den učinil —
Berany vozovými
Otevřel Novgorodskou
Bránu a ztroskotal
Jaroslavovu slávu.
Pak pádil jak vlk šerý
Z Duďutek až k Nemize,
Na Nemize se stelou
Hlavy jak žitné snopy.
Ocelovými cepy
Na humně mlátí život,
Duši od těla vějí.

Nemigy krvavé břehy
Nebýly poseté šířím,
Nýbrž kostmi synů ruských. —
Vseslav kněz soudíval národ,
Rozdával knížatům města --
A sám tékal tmavou nocí
Jak vlk šerý do kur pění,
Z Kijeva uinknul v Tmutorokan
A běh Chorsa velikého
Vlčím během překonával.
U svatě Žofie ráno
Na jitřní mu vyzváněli,
On v Kijevě zvonit slyšel.

Nicméně bídu často snášel,
Jak mu to Bojan napřed věstil:
„Soudu Božímu nelze ujít,
Buďsi ty chytrý, buďsi hbitý,
Jako pták hbitý v poli šířím.“
O vzdychat musí země ruská,
Když pominí časů starých knízat.
Kéž by starého Vladimíra
Bývalo možná hřebein přibit
K horám Kijevským. -- Jeho vlajky
Na strany dvě jsou rozděleny,
Jedny Ruriku přiděleny,
A druhé knězi Davidovi . . .
A na Dunaji kopí třestí.

XIII. NÁŘEK JAROSLAVNY.

1. V Putivli ráno hlasem žežhulice
Ctná Jaroslavna kuká jak vdovice.
»Poletím tam, kde Dunaj voďy valí,
Bobrový rukáv vnořím do Kajaly.
Igora rány ve svém bolu dravém
Obmyju, otru bobrovým rukávem.«
2. Lká Jaroslavna ráno na zábradlí:
»Už všechny moje radosti uvařly,
Když pluky mého manžela už mřely,
Proč's na ně, větre, nesl chýnské střely?
Což je ti málo, pod oblaky váti,
Na siném moři loďe kolébali?
Leč tys nebuješ, větre, ve výšinách,
Tys moji radost rozvál po kručinách.«
3. V Putivli slyšet nářek Jaroslavny:
»Dněpře, Slovyty synu starodávny,
Tys ku Polovcům prorazil nám dráhy
Skrz tvrdé hory, přes skalnaté prahy. --
Na vodách loďe Svatoslava z rána
Tys přikolébal v zemi Kubjaka chána.
Za chotím slzím. Oď siného moře
Jej přikolébej; utiš moje hoře.«
4. V Putivli ráno na zábradlí pláče
Ctná Jaroslavna jako plaché ptáče:
»O jasné slunce, slunce třikrát jasné!
Celému lidstvu jsi teplé a krásné!
Proč střílelo jsi svoje šipy znojně
Na chotě mého pluky staťné, zbrojně?
Tys zpražilo jim luky v pustém poli,
Zaňdalo toulý jim smutkem a boly.«

XIV. ÚTĚK IGORŮV.

Huťí moře o půl noci,
Svět se halí v tumany.
Bůh ukázal ve své moci
Choďník dosud neznámý
Igoru oď břehů moře
Ku zlatému stolci
Otcovskému. — Hasnou zoře.
Oď Donu až k Donci
Myslí tĕká Igor kníže,
Kůň oseďlán stojí.

Vyšel Ovlur, sluha kříže,
O půlnoci v zbroji.
Tichý hvížd, jak ptáka pění:
»Už je čas tu, Igoře!«
Prchl Igor, už ho není
V poloveckém táboře.
Vzkřikla, zavzlykala země,
Zašuměla tráva,
Vzbudilo se Plavců plémě,
Celý tábor vstává.
Běží Igor hranostajem,
Don v rákosí hučí;
Přeplul řeku jako hohol¹⁾
Vsedl na kůň ručí,
Pustil koně. — Jak vlk bosý
Mknul po Donce břehu,
A s ním Ovlur; kapky rosy
Setřásali v běhu.
Labutě a husy bili
K obědu, svačině,
Vodu chladnou z Donce pili,
Spali v šachořině.
«Můžeš ty se honositi!»
Donec knězi řekl,
»Končak bude zlostné výtí,
Žes jemu utekl.
Bude Rusko veselit se,
Že's se vrátil v zdraví.«
»Můžeš, Donče, pochlubit se«,
Igor na to praví,
»Žes mne kněze pokolibal
Na svých vlnách svěžích,
Teplou mlhou mne odíval
Na svých sličných březích.
Ostříhal's mne jak hohola,
Jako čajek dělí,
Jako labuť, jak sokola,
Když na větvech letí.
Řeka Stuhna zlé má brody,
Zlé jsou její vlny. —
Ztroskotaliť její vody
Rostislava čluny,
Hořce nad ním zaplakala

¹⁾ Divoká kachna stepní s ohromným zobákem.

Jeho stará máti.
Straka jí neštěbetala,
že se jí syn vrátí,
Stromy svými haluzemi
Sklonily se níže,
že zahynul v cizí zemi
Rostislav, náš kníže.«

XV. PRONÁSLEDOVÁNÍ.

Po stopě Igora hnali
Gzak a Končák chani.
Kavky víc neštěbetaly,
Umlkli havrani.
Ztichly straky, jeden datel
Svým fukotem přece
Horďě honících nepřatel
Ukazuje k řece.
Zpěvní slavíci zvěstují
Svojí písní bodrou,
Že už zoře vystupují
Na oblohu inodrou,
Očima Gzak hrozí kolem:
»Radu dávám takou:
Nestihnem-li za sokolem,
Vezmem střelu zlatou
A sokolče zastřelíme.«
Končák praví Gzovi:
»Sokola už nechytíme,
Bůh přál sokolovi.
Sokolčeti milost dejme,
Jest to statné dítě;
Raději je upoutejme
V krásné panny síť.«¹⁾
Gza děl Končákovi chanu:
»Nevěřím já tomu;
Ztratíme sic krásnou pannu
A sokolče k tomu.
Potom ptactvo naši zemi
Oseďne nám snadně;
Přijde vojsko s ptáky těmi
A na nás napadne.«

¹⁾ Vladimír, syn Igorův, který zůstal v zajetí, skutečně vzal si později krásnou dcerušku Končákovu za ženu.

XVI. KONEC.

Bojan i Choďyna děl
Když o starých časech pěli
Jak moudrého Jaroslava,
tak Olega, Svatoslava:
»Ramenům je zle bez hlavy,
Hlavě zle bez těla.«
Tak jest bídná bez Igora
Jeho země celá.
Slunce svítí. -- Už je Igor
Nazpět v ruském kraji,
Veselou zpívají píseň
Dívky na Dunaji.
Přes moře až do Kijeva
Zalétají hlasy.
Na ulici Boričeva
Plno boдрé chasy,
Igor matce Pirohošťské
Poklonit se jede.
K svaté matce Spasitele
Národ kněze vede.

Když jsme písně zazpívali
Ruským kněžům starým,
Zazpívejme čest i chválu
Těž knížatům mladým.
Sláva, sláva Igorovi,
Sláva, sláva Buj-Turovi,
Oslavujme Vladimíra,
Igorova syna.
Vypijme na zdraví knížat
Ať žije družina!

O DŮVĚŘE V LIDI. PÍŠE M. KAVÁNOVÁ.

V Písmě Svatém čteme spasitelnou radu, abychom neskládali nadějí svých v člověka.

Výstraha velmi silná, hořící jako maják do temnot moří, na úskalích života!

Kdo ale uposlechl rady, na pouhé volání se vrátil, dokud nezakusil tisíckrát, jak do krve zraňuje duši a páli — tůněmi slz zatopuje nitro a vysiluje sklamaní.

Jakými ztrátami si vykupujeme trudné poznání, čím je a může nám býti srdce a přízeň lidská, která se mění napořád.

Hříčkou nejistot se stává každý, kdo se jí v důvěře uchopil, často jí bývá svržen dolů a zhusta i bíděně zaprodán přátely svými, zrazen, neboť i zrada je bernou mincí a často se za ni přízeň jiných získává. Kolikrát srdce naše hledajíc lásku, onemocnělo žalem a nevěděli jsme, že ještě nový kraj slunný vliďně nás uvítá. —

Co dnes máme z toho, získali jsme a našli, mnoho-li nám zůstalo?

Kde jsou ti, kteří s námi šli v hovorů družném, s nimiž nás svazek něžných citů spojoval? A kolik rukou se nám ku pomoci vztáhlo nezištně a obětavě, když toho bylo potřeba?

S úžasem jsme viděli jistě často, že když stáli jsme zde třeba i zcela nevinně sduďli, jakoukoliv potřebou strádající — zůstali jsme úplně sami a jestliže jsme věřiti nechtěli a šli hledat a prosit, snad dokonce ty, jimž jsme pomohli, neznal nás nikdo...

A jak přísnými soudci lidé býti doveďou! Kdyby nás, když chybíme, měl tak soudit Bůh, nebylo by naděje na spasení ani jiskřička!

Tak rychle mění se smýšlení lidí, že nikdo diviti se nepostačí, ani svá, vždy přece vznikající vzplání víry zhašeti.

A to ještě, co jest v srdcích, neznáme. Všichni, které potkáváme, jsou nalíčení a vycvičení ve klamu a přetvářce a často opravdu to dobře doveďou. —

Plejme se, co teď vlastně nám dal svět na cestu...?

Všecko to však poznati jsme museli, aby se nám zjevití mohl, přiblížití Bůh.

Jinak neslyšeli jsme, když volal, varoval a hledal duše naše.

Vedle propasti bídy člověka zjevovala se sláva Boží lásky a schylovala se k nám, pokořeným až v země prach.

A kdo přenesl všecko, co ve světě hledal a upřel se na Boha dokonce — jest už vítězem.

Kdo Boha opravdu postupem poznávání našel, došel dobře a stanul s bezpečností; dál bude putovati světem, snad ještě víc

uvidí a potká, ale nebude se mu moci žalost dostat až na dno do srdce. —

V tom přetváření našeho nitra zůstalo ovšem dost hořkosti a živých ran, které bolí naši uraženou hrdost, ohlédáme-li se zpět. Útěk náš ze světa trochu podobá se i vzdoru, ale i to se časem vyléčí, a když duše uklidněna přemýšlí o tom, co bylo, poznává, že marnou houbou za štěstím mimo sebe, ztratila — ne tím, že jí svět nedal, co chtěla, ale že nejvíc ztratila tím, že síly své pochovávala marně, že zanebala — sebe — ! Ano, dospějeme poznání, že mnohem více než jsme nabýti chtěli, bylo a je v nás. Marnotratnosti svou dáváme světu mnohem více, nežli by nám mohl vrátit, i kdyby byl splnil naše sny.

Jaká radost procítá v duši najednou od pout osvobozené!

Sebe poznala a našla a vyrůstá opravdově silná z potřeby.

Sebevědomí se probudilo a duše vyznačuje utajenou energii vzrůstu, z ponížených dřív prosebníků se vyvíjí pevné, svérzné povahy, jimiž větry utrpení nechvějí více — lidé, kteří dovedou vytrvale a obětavě pracovat a hloubat, dostati se silou své vůle, dopracovat svých přání a pokroku. Darů už ani nechtějí. Co jest vlastně dar? Závazek pro toho, kdo ho přijímá. Povaha čestná nedovede nesplatití dluh, a tak dary bráti znamená ztrácet svou duhu. Kromě darů z opravdové lásky . . .

Ovšem, dnešní stále nařikající svět chlubí se svými beznadějnými a smutky, hýčká slabochy ve svém klíně, učí je, že nejvyšším dobrem je dar snadně nabytý; na splacení dluhů nikdo nemyslí, jen když jako nepočestný člověk může cos uchopit, jakkoliv dosící. Svět nezná silné, zdravé, svěží a rozrostlé duše, jen vyžilé, ponížené své chovance vídá, a těm, kterým sype dary do klína, dávno vzal ruměnec poutivého studu.

Sbíráím zrnečka zlatá, bratr mi je do duše vkládal, se sladkou láskou sil: Jsou, děl, rozdílné, utajené síly v duších. S velkou těžkostí je poznáváš, a proto namahají se lidé tolik, aby úspěchy našli, ač se tou snahou právě ubíjejí. Účinek tu opačný. Kdo na to myslí, že právě když někoho nebo něco hodně chválí, ne důvěru ve svá slova svolává? Proti chvále duše se zvedá a hledá v jasů stíny. A naopak věc pohaněnou světem přízně své opřádá. Snad je to vzdor a zahrál v strunách nepoddajné duše?

Pamatuj si to dobře, napomínal, když jsem nařikala. Jen nikdy nepros. Začneš-li prosit, lituji tě nevýslovně. Jsi u konce. — Lidé vzdalují se těch, o kterých se doví, že jim zle. Proti nešťastným jsou zaujati a hněvají se na ně. Zví-li i dobrý člověk, že někomu zle v nesnázích, právě proto neudělá pranic. A má-li tu náhodou trošku svého dluhu, právě v tu chvíli hledí si ho vydobýt. Nešťastného člověka snižují všichni skoro a pomluveného více odsoudí. —

Jen se nikdy nedopouštěj, abys se přiznala!

Síla je v duši a, co budeš chtít, přetrpíš. Pomoc přijde; přijde nevolána, odkudsi bez namáhání tvého se přiblíží tichými kroky, a nejméně se unavíš.

Lidé nám pomoci nechťí, a konečně poznáme i to, že nemohou. Cesty naše urovnány do řad na základech hlubokých. Snad Pro-zřetelností samou, což násilím ani silou lidí změněno býti nemůže. Jsou ještě i dobré duše a často i chvátají pomoci, kde úzkost volá. Ale buď nezmohli pranic nebo všecko dokonce zkazili.

Pomoci nebývá třeba, jak se mylně většina lidí domnívá. Marně se bojí, kdo unikají smutným. Jsou to většinou jen duše na chvíli znavené. Přítomnost lásky je však utiňuje, vrací klid, důvěru i sílu.

Na dřevě křížů jsou položeny kameny, ale zvednouti se nedají -- jen tomu se podají, kdo je má nést.

A kdo poznal v kříži svém moc Boží, nebude ani chtít se ho zbavit. S veselím vezme ho a půjde a naučí se kříže milovat jako své nejvzácnější štěstí.

Pochopí i to, že není pro silnou duši hrází, které ji mohou zdržet v pokroku. Víc nežli muže dáti jasné duši zevní kultura -- najde si i v pouhé samotě a zjasňuje se a roste vždy. Nač teď bít se jako se bijí lidé, kteří věří, že rozvoj řídí se podle výšky míst, získaných jakoukoliv protekcí?

Snad je tu nějaká škoda v dohledném čase, kterou daleko přerůstá obzor věčnosti...

V obzorech věčnosti rostoucí duše nemůže býti nedosažením výhod země zkrácena.

Vzhledněme ke světcům. Aby mohli volně růst do věčna, všecko to, co dnes lidé chlí odvrhli.

Všeho se zřekli, opustili pozemské výše, odešli do tichých cel, samot, pouští, ano i na smrt dobrovolně šli.

A vyrostli v pohádkovou výš, nezahynuli...

Nebot jako je zdrojem všeho života na zemi jedině slunce, tak křesťan potřebuje jen světla Božího.

VLNOBITÍ.

MODERNÍ VĚDA potlačující »nadpřirozeno«, kde jen trochu to možno, dívá se i na mystiky jenom jako na lidi nemocné. Pathologie vysvětluje prý, že nelze u duší takových počítati se zjevy vyššími, nadsmyslnými. Huc v důkladné studii: »Névrose et mysticisme« (Revue de Phil.) zkoumá, zda sv. Terezie, tento ojedinelý zjev na poli křesťanské mystiky, má co činiti s pathologií. Srovnává psychologicky sv. Terezii s nemocnými postiženými nervosou a dospívá k závěrku: »Změny citlivosti u mystiků nejsou účinek nervosy, poněvadž tato přehánění, jsou-li to přehánění, nejsou na závažu psychologickému mechanismu citlivosti. Tento, dalek toho, aby byl »rozvolněn«, dospívá vskutku k opaku a to, abychom užili výrazu Delacroixova, k »výstřední systemisaci a jednotě«, nepopěrnému to znamení o harmonickém sdružení psychických sil. Z důkladného rozboru psychického a mravního života této světice plyne, že »všechny charakteristické rysy její duše jsou v rozporu se všemi nosologickými symptomy známými u nervosy.«

Psychologií křesťanských mystiků obírá se v kritickém díle »Psychologie des mystiques chrétiens. Critique des faits« (Paris, Perrin, 3 fr. 50) odborník v tomto oboru, J. Pachon. Překládá 3 problémy:

1. Jaký je původ mystických jevů? Jsou to autosuggesce nebo zjevují se ve vědomí jako činnost příslá z venčí, vpadnutí, zmocnění se, jejíž východiško musí býti hledáno výše, nad jasným vědomím?

2. Jaký je mechanismus těchto jevů? Jsou bytně dynamické. Jsou to kroky vůle a citovosti, provázené obrazy a vedoucí ke skutečnému poznání experimentálního řádu. Nejsou to sny. Též bylo by nespravedливо je nazývati blouzněním jako nazývati je inluicí genia. Jsou to řídké stavy, výjimečné, přestupující prostřednost, vytvářející se jen v duších privilegovaných, ale nijak abnormálních.

3. Soudíme-li podle ovoce stromu, je svatost zkušebným kamenem právě mystiky. Křesťanský mystik je pravý opak pomatence nebo slabocha. Je to duch dokonale vyrovnaný, uchováající si velmi jasný a velmi spravedlivý názor o skutečném životě, a vůli plnou vlády nad sebou. Jeho život je též tak zdrav jako život jiných; je jen intensivnější a hloub mravní.

Co je tudíž mystický stav? Toť ozev, v ubohém lidském organismu, činnosti Boží v úkrytu svědomí.

•

Často se předhazovalo a dosud předhazuje CÍRKVI, že nestalala se o SPRÁVEDLNOST. Praktikovala lásku k bližnímu, pomáhala ubohým a odsuzovala právě vládnoucí nespravedlnost, zůstávala konservativní v sociálních formách, v nichž si navykla provádět svou činnost a z nichž bylo jí třeba nějak vypuditi i s těmi, kdož jich jen využívali pro sebe — ale o provedení spravedlnosti péče prý neměla! Třeba proto Církvi činiti výčitky? Leleu miní, že ti, kdož tak činí, zapominají, co vlastně Církve jest! Jeť Církve moc duchovní, která působí jen na duše, aby je přivedla ke vzestupu do vyššího světa, a proto, jako moc taková, musila přenechati tomuto světu bezprostřední péči přeměnití jeho materiální a morální organizací. Přes to však právě ve vznešených evangelických ideích Církvi stále hlásaných nalezl stát svou vzpruhu a svou duši. Božský kvas, jež křesťanství vložilo do světa, nepřestává jej mučiti, a veliký ideál, jež očím jeho předvedlo, ideál společnosti, kde všichni by byli bratři, kde spravedlnost byla by dokonalá a všeobecná trvalá láska, přes tolik poblouzení, nepřestává srdce jeho zachvacovati a jeho rozmach a nadšení živiti. Ač tedy Církve snad přímo nejsou k tomu určena - nepečuje o spravedlnost, nepřímou činí pro ni mnoho, více snad než každý jiný společenský organismus.

ATMOSFÉRA VYŠŠÍHO MYŠLENÍ se pozvolna čistí od hrubého materialismu, a čirá nevěra ustupuje nárazům spiritualismu. Lalande sám poukazuje na tento potěšitelný fakt, když rozebírá výbornou knihu anglického katolíka Warda: *The realm of Ends or Pluralism and Theism*. Píše »Ve filosofii není nic promlčeno. Třicet let úspěchu, skoro nepopíraného, uznaného a někdy i samými protivníky využitého, nedosáhlo výsledku, o němž snil pozitivistický agnosticismus, ani i kriticismus, - t. j. zavrhnutí transcendentní nauk. Starý spiritualismus, který Kantem byl nazván »dobrou věcí« a jež restaurovala druhá filosofie Renouvierova, tryská znova ve všech formách a ze všech zdrojův. Psychologové, zvláště, když po dlouhou dobu za čest si počítali, že zacházejí »se stavy vědomí« jako se zacházelo s vnějšími fakty a nejsou tak ani pro, ani proti materialismu, skončili tím, že našli v duchu vše, co v něm viděli Kartesiané, Skotové, eklektikové. James, Binet skončili svou kariéru metafysickou konverzí. J. Ward rozvíjí dnes, jsa cele jist budoucností, nauky, které zprvu předkládal ve formě pouhých rezerv k teoriím tehdy a později dominujícím. Dnes doplňuje své these dilem »The realm of Ends«, ospravedlněním víry spiritualistní, deistní, nesmrtnosti a nadpřirozena, která by, jistojistě, před dvaceti lety, byla platila za žalostný symbol »zpátečnictví«, a která dnes zabírá své místo,

nikoho v podívů neuvádějí, v hnutí současného ducha.« (Revue philosophique 1913. juillet.)

Druhého vydání dožila se krásná kniha Pacheuova: De DANTE A VERLAIN (Paris, Tralin, 288 str.), rozšířená o několik dosud nevydaných listů Huysmanse a nová bibliografická data. Božská komedie je více než každé jiné dílo »epopej křesťanské mystiky«, a může proto býti měřítkem mystické bohatosti děl jiných. Pachen srovnává i jména tak disparátní jako Dante a Shelley, Dante a Verlaine, Dante a Huysmans. Jeho bystrému postřehu neuchází žádná mystická aspirace a žádná náboženská tužba současné duše; již pouhé nadpisy kapitol nám svědčí, jak bystrý je jeho rozhled na poli náboženského citění: Les Etudes dantesque en France; Idealistes et mystiques: Dante, Spencer, Bunyau, Shelley; P. Verlaine et la Mystique chrétienne; Dante et la trilogie de K. Huysmaus; L'Ame Contemporaine.

Lucien Arréal: REFLEXIONS ET MAXIMES. (Paris, Alcar).
Autor je racionalista, skeptik, ale »kultivuje rád delikátní květy vnitřního života«. Malý výběr z jeho reflexí a zásad pro zajištění:

»Viděl jsem z několika příkladů, a uzavírám z mnoha doznaní: Čirý racionalismus vysouší umění, jako vysouší náboženství a lásku «

»Žádná malba, a i kdyby to byla nebeská Pomsta pronásledující zločin (Pruďhon), nenahradí postavu Kristovu v našich soudních síních. Znamenala i smír i odpuštění. Trestáme, ale neodpouštíme již.«

»Divím se množství věcí, jimž může věřiti člověk, který říká, že nic nevěří.«

»Nejsem věřící, ale domýšlivé důvěry popíračů mně je líto, nebo mne dráždí. Tázali se někdy po tom, co může býti pravdy ve stanovisku náboženských lidí? Netušili nikdy, že v beznáboženskou vášeň nepochybně vstupuje více bludu než v každou jinou? Tito lidé zakládají si na filosofii a jsou jen karikatury filosofův.«

»Snadnost rozvodu zasadí více ran než jich vyléčí.«

»V každé vyhasínající rodině ztrácí se sociální síla; v každém kostele, který boříme, ničíme sjednocující sílu.«

»Nemá-li boží spravedlnost poslední slovo, patří toto síle. Chťiti býti národem atheistickým a souhlasiti býti i národem slabým, jaký to rozpor!«

»Lidé jsou písková zrnka pohybující a formující se na zkmně desce fysika. Mají vědomí o chvění, jež jimi zmítá, ale neznají smyčky, jehož drhnutí je uvádí v tanec.«

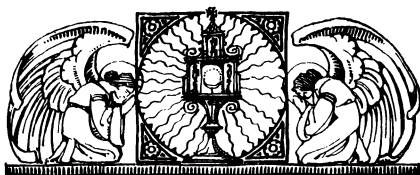
»Stálým pokořováním rozumu před pudem a rozváděním vůle v nevědomí a automatismus připojujeme nebo dosazujeme jen na místo starého fatalismu »vnějška« horší fatalismus »vnitřka.«

Kniha myšlenek duchaplných a zajímavých končí myšlenkou: »V myšlení každého člověka beroucího život vážně, je víra, o níž neví.«

»TISK JE NEZODPOVĚDEN. Ministři a parlamentníci musí svou činnost odůvodnit a za okolností bývají i odpraveni. Napoleonové ztrácející válku, srbští Alexandrové kompromitující dynastii a zemi, jsou zbavováni trunu, každý šosák bývá sousedem brán za slovo, jen žurnalista zůstává nezodpověden.« Tato pravdivá slova jsou vzata z výborné knihy Dr Jos. Eberleho: »Grossmacht Presse. Enthüllungen für Zeitungsgläubige, Forderungen für Männer« (3 M. 20.) a podávají nám drasticky vysvětlení, proč tisk, který jinak by mohl býti požehnáním světu, se stal jeho kletbou. Eberle bezohledně odkrývá obchod korupční židovského tisku, demaskuje korrumpovaný velkotisk. Kniha zaslouží co nejširšího rozšíření; neboť co Eberle píše, »muss ein Echo finden im Herzen jedes Menschen, dem wahre Intelligenz, Ehre, Sittlichkeit und Respekt vor den ewigen Normen des Rechtes noch nicht zu inhaltlosen Begriffen geworden sind.«

L. mlkaš.

KRISBA J. KOHLERA.

MODERNÍ DŮM. PÍŠE STAŇA STARÝ.

Rovněž i zařízení domu tak, aby vyhovoval moderním požadavkům, jak hygienickým, tak i praktickým a pohodlným, stojí mnoho peněz. Majitelé nynějších domů mají nepoměrně větší daně a dávky, nežli za starých, časů a proto musejí přesunouti tíži jich na nájemníky ve způsobě zvýšeného nájemného. Není proto vždycky oprávněný stesk na majitele domu, že zvyšuje činži, protože on vykonává jenom to, co na něm z jiné strany bylo vynuceno.

Všimněme si nyní způsobu zastavování staveniště. V dobách dřívějších voleny úzké, hluboké parcely ku stavbě domu, který měl následkem toho malou frontu uliční, za to však velké, světlé dvory, po případě i zahrady. Ulice bývaly úzké, křivočaré z důvodů snadnějšího zabarikádování v dobách válečných. Tehdáž měšťan lnul k přírodě a chtěl u domu svého míti kousek svéží zeleně, neb květnatých, vonných záhonků, sázal, pěstoval, zaléval. V tomto ohledu vynikaly staré městské domy před nynějšími uvnitř města. Dnes zakládají a upravují se ulice široké, aby vyhovovaly rostoucí frekvenci a dopravě, za to však místo dvoru zbyly pouze světlíky, podobné hlubokým šachtám, do nichž paprsek sluneční dopadne jenom v poledne. A saď-li se v takovém dvorku stromek neb květinka, živoří, zkomírá, až zahyne — Vinu toho dlužno hledati v ohromných cenách pozemků stavebních uvnitř velikých měst, jež nutí, aby plocha stavební co nejvíce byla zužitkována a dům aby vyhnán byl do nejvyšších stavebním řádem přípustných výšek. Rozumí se, že takové vysoké stavby mění ráz města a že ze širokých obdélníkových náměstí stávají se ulice neb třídy, protože poměr šířky ku výšce klesl. Naše oko má již vžitě měřítko pro odhadování a posuzování, postřehne proto snadno nepříznivý poměr vzniklý přestavbou starých nízkých domů ve vysoké moderní činžáky.

Naproti tomu poskytují ulice přímé a široké lepší výměnu vzduchu, umožňují, aby v nich mohla býti položena zařízení obecně prospěšná, jako kanalizační stoky, vodovody, plynovody, kabely telefonní, koleje drah elektrických, a poskytují té výhodu, že široké proudy lidí o slavnostech a ve zvláštních případech snadno jimi projdou, že nenastanou škodlivé zácpy a tlačence. Schází jim však ráz intimnosti, jakým honosily se ulice staré, vedené v křivkách, kde každý dům lépe se uplatnil svým průčelím na pohled z fronty utíkajícím a kde zdálo se vše tak malebné, rázovité a přilnlé. Jisto jest, že i dnešní stavby nesou ráz své doby, doby překotného života, spěšné honby za štěstím, doby velkých sociálních i hospodářských přerodů, a že ráz těchto staveb vyjadřuje se na jich průčelích v architekture, o kteréž

Rodinná hrobka na městském hřbitově v Prostějově.

Zbudoval Jano Kohler r. 1912. - Obraz (sv. Václav se sv. Ludmilou koří se Matce Boží s Děťátkem) proveden jest šamolovou mosaikou v Rakovníce.

buďe pojednáno později. Doba naše vytvořivši mnoho obecně prospěšného, přinesla obyvatelstvu velkých měst mnohá zlepšení bytová a bohďa ještě přinese, neboť na tom stále pracují odborní praktikové i theoretici. A zcela právem. Neboť dům a v domě byt jest útlukem člověka, tvora na zemi nejdokonalejšího a schránkou jeho nejvzácnějšího pokladu — zdraví, a proto má býti vypraven a uspořádán tak, aby zdraví jeho posiloval, zpřijemňuje mu chvíli odpočinku v pohodlí a klidu. Zdravý, čistý a světlý byt jest člověku opravdovým domovem, podporuje vznik užlechtilých myšlének a činů, jest sídlem spokojenosti a poželňání.

Přihlédneme-li ku způsobu provádění prací při stavbě domu nového a porovnáme-li jej s domem starým, vidíme, že domy nové stavějí se nepoměrně rychleji. Příčiny vězí jednak v užívání nových staviv a pak v upotřebení strojů při stavbách, které dříve nebyly známy.

Starý pražský dům vystavěn byl skoro celý z kamene, opuky. Cihel užívalo se na vyzdění okenních a dveřních špalet, na překlenují otvorů okenních a dveřních, na přičky a klenby. Vyzdění takového domu trvalo značně dále, protože práce z kamene jest zdoluhavější, zdi kamenné vyžadují většíh dimensí, a pak staré domy bývaly pravidelně zaklenuty v přízemí pěknými klenbami českými, křížovými neb klášterními, jichž provedení vyžadovalo více času, nežli stropy neb klenby moderní. Doprava materiálu na lešení dála se buď po nakloněných rovinách neb pomocí jednotlivých rumpálů, což pro množství staviva vyžadovalo více času. I strojba krovu trvala dále, neboť dřívější staré konstrukce spotřebovaly množství dříví, které ručně musilo se spracovati. Uvážime-li ještě, že v dřívějších dobách nebylo tolik dělníků po ruce, přiznáme snadno, že domy nové vyrůstají takřka ze země a že dnes ve všech oborech jeví se horečný chvat.

Na každé větší stavbě vidíme dnes stroje poháněné elektromotory ku míchání malty neb betonu, stroje na drcení šterku, výtahy na cihly a maltu, jeřáby ku zvedání těžkých břemen, vidíme dále vodu k rozdělvání malty a ku kropení cihel potřebnou rozvedenou po lešení do všech pater. V základech, ze kterých je nutno vodu čerpat, poslouží znamenitě pumpy centrifugální s pohonem parním, benzinovým (resp. plynovým) neb elektrickým, které chrlí ohromné spousty vody v minutě.

Tímto zařízením uspíjuje se postup práce a v některých případech dociluje se i lepší quality ku př. při míchání betonu, které nedá se ručně tak dobře provésti, jako strojem. Při stavbě velikých objektů by se stavitel bez strojů ani neobešel, zvláště při pracích zemních a vodních, kde quantum vyrývané zeminy je veliké a pohyb její děje se do značných vzdáleností. Dnešní síly dělnické jsou drahé a pohřichu nespolehlivé, a proto nutno

nahrazovati je stroji, které přejímají za člověka práce nejtěžší, na jeho povel pracují přesně, vytrvale, možno říci do »strhání«. Zde viděti, jak člověk, spoutav síly přírodní, stal se jenom dozorcem a ředitelem prací, které jim uložil vykonati za sebe. Užitím nových látek ve stavitelství umožnilo se provedení smělých strojeb a docílilo se veliké ohnivzdornosti budov a to zvláště upotřebením armovaného betonu. Z armovaného čili vystuženého betonu zhotovují se dnes nejen stropy, překladý okenní a krámové, ale i střechy, schody, klenby, sloupý, arkýře, balkony atd. Neocenitelné služby koná beton v základech, umožniv vybudování dobrých základů i na půdě méně únosné.

Dalším pokrokem ve stavitelství jest užívání samonosných příček sádrových, rabcových, korkových a jiných, které slouží k oddělení pokojů v jednotlivých bytech a k ohrazení malých místností uvnitř budovy jako koupelen, spíží, komor atd., nevýžadujících drahého nosníku ku jich nesení.

Dlažby šamotové nádherných vzorů poskytují podlahy v před-síních, vestibulech, koupelnách, krámech a j. takřka beze spar, snadno se čistí a svojí velkou tvrdostí vzdorují opotřebení a tím i tvoření se prachu.

Snaha po docílení co největší čistoty vede k tomu, že obkládají se stěny koupelen, closetů, kuchyní, kráinů a vestibulů polévanými flísnamí šamotovými, zdobenými zhusta ornamenty, symbolickými znaky neb malbami, čímž dociluje se kromě čistoty i ohromného efektu.

Shrňme-li vše, co povědíno, dojdeme k závěru, že dnešní stavitelství hledí využití všech nových vymožeností, sloužících praktické potřebě, hygieně a pohodlí. Snaha po odstranění závad, touha po dobrém bytu vnika pomalu i ve vrstvy nejširší a tak dá Bůh, že dospějeme k tomu, že všichni občané jako členové kulturního národa bydliti budou ve zdravých, slušných a komfortem opatřených bytech a že dům zevně i uvnitř bude hlásati naši vyspělost, jsa též znakem naší zámožnosti.

Pan Alfred Fuchs nám píše: Nedo-
rozumění. Pan K. Dostál-Lutínov vidí v mém
článku „Životní problémy katolického kněze“
v Přehledě polemiku s Kněžskými pro-
blémy dra F. X. Nováka — a toho jsem
vzdal. „Kněžské problémy“ jsem uvažoval
jako vážnou knihu meditativní, jež dovede
mluvit k modernímu inteligentu, aniž se
sníží ke ředi žurnalistů. Ale zaráželo mne,
že v celé knize není ani slova o tom, jak
si má kněz počínat v kostele.

Slova „jesuitism“ neuvádím ve smyslu
penorativním. Stavím prostě jesuitu jako
typ bojovníka proti typu kontemplativ-
ního typu mnicha Beuronského. Ví-
m, že je politika nutná. Ale nevidím v poli-
tice problému kněžského. Na organisaci
církevní nemá kněz ani tus ordinis ani
tus jurisdictionis; organisuje ex privata
industria čili jako soukromá osoba. Ba
politika není mi ani (v užším smyslu)
problémem Církve. Problém organisova-
ního stanníka není problémem kněze
jako kněze.

Skutečné problémy kněžské lze řešit jen
organ Sanctissimo.

Nežádám útěku do sakristie, ale chci
útek k cíti. Pan odpůrce mi dává Francii
jako výsrazný příklad. A přece je právě
ve Francii — již právem označuji vol-
omyšlenkáři jako „nevědeckou“ — ka-
toličský život náboženský o propasti hlubší
než u nás. (Viz Paula Claudela, Venillota,
Polního, Hella, Léona Bloy, Cordonella atd.
atd.) Ba lze říci: Pokud francouzská lite-
ratura za něco stojí — je katolická.

V poslední době — dle ústních mých
informací — obrátil se ke katolictví
Charles Maurice.

A jakou atraktivní sílu má katolictví
u nás? Mluvíte o katolické renaissance.
Ale ta se stala bez Vás.

Nemluvil jsem bez rozvahy o Beuron-
ském ritu. Co působí Fmauzský klášter
mezi inteligencí, hraničí na legendy.

A jak se provádí ritus v českých ko-
stelích? Kolik kněží odbírá rubrikám
ve tisk sv. kongregace ritů?

To jsou také kněžské problémy. Věřte,
že inteligenci zapadá daleko více otázka
životního stylu dávaná církevním rokem,
než rautisenky. Nejsm proti organisacím.
„Sdružení katolické kultury“ bych vítal.
Ale buď mi dovoleno pronést pochybnost,
zda nám skutečně přinese prohloubení
vztahu ke katolickému umění. Aby měl
někdo intimní vztah k umění, musí mít
sam něco z umělce v sobě. A to v něm
žádná organisace nevypěstuje. Ukaže-li se,
že se mylím, zaraduji se.

Ještě jednou: Katolická renaissance
v kulturním světě se děje přes Vaše hlavy.

Není to výtky. Organisace a strana ne-
umí mluvit k lidem, kteří trpí hlubokými
křisemi. (Samozřejmě; má jiné úkoly.)
Ale Církev je širší. Církev umí mluvit
i k osamělým. K umělcům a filosofům.
A kněží k nim také mají umět mluvit.

Ale tu musí umět v první řadě sahát
do pokladu umění, mystiky, hagiografie,
filosofie, jehož jim Církev poskytuje.

A že je dnes takových kněží — zvláště

v českém kleru — málo, to mi nepopře nikdo, kdo zná poměry.

Naše neshoda je neshodou mezi dvěma generacemi. Předcházející generace pracovala v první řadě pro spásu jiných. My pracujeme pro spásu svou vlastní v první řadě. Ale starý ten rozpor mezi kolektivismem a individualismem rozřešíme si tehdy, budeme-li se v dobrém vzájemně podporovat a budeme-li k sobě loyální i v okamžicích nesouhlasu. Proto Vám piši.

Alfred Fuchs.

České dramatické umění je rozhodně v úpadku. Bylo dlouho zodpovědnými činiteli ve svém vývoji a pokroku zdržováno, než aby rostlo, sítilo. Mladým talentům nebyla skýtána možnost, aby prací svých dramatických slyšeli a aby prakticky se zdokonaľovali. Bez reprodukce pak pomalu dramatický autor sílí a se zdokonaľuje. A co dnes produkují se pod firmou českých činoherních novinek, je vše nehotové, nevyburvené, nestylové.

Nechci blíže se zmiňovati ani o Štolbovčeslohelce „Staré hřichy“, ta už pro starý námět a staromodní zpracování nevhází vůbec v úvalu českého dramatického umění. Ostatně není to ani veselohra, nýbrž fraška. Zbývají dva pokusy, Maškova hra „Ženy, které potkáváme“ a Karáskovo renaissanční drama „Cesare Borgia“.

Mašek (Fa Presto), známý humorista, hledal nové cesty, chtěl vytvořit toučky čistě pražské, vykreslit po arbesovsku pražské ženy, které při takových toučkách a milostných avanturách potkáváme. Ale problém řešil romanečně, nikoli dramaticky. Jeho hrdina je fantom, který se stíhli, padá, ale za chvíli v jiné podobě se zase ukazuje. Problém, jež si Mašek uložil, musil by být řešen přísně reálně, naturalisticky, aby vyzněl v plné síle rávivých nálad. Snad autor chtěl hru schizlerovsky zabarvit, ale nepodařilo se mu to.

„Cesare Borgia“ Jiřího Karáska ze Lvo-

vic aspiruje zase na kothurn básnický Verše exotických náplní a bujně romantiky mají nahraditi špatně pochopenou dramatictínost a naprostou neschopnost divadelní techniky. Po stránce charakteristické je dílo přímo počáteční a nedivím se, nebylo-li kterým divadlem k provozování přijato. Básník nemusí být ještě dramatikem a Jiří Karásek ze Lvoovic zatím dramatikem není. Jeho třetí jednání je dramaticky naprosto neplodné.

Měli jsme ve Stroupežnickém a Bozděchovi výborné vzory své doby, z nich musíme vyjít.

Vopěťe vypravili vinohradští d'Albertovu operu „Darovanou paní“. Komickou operu, vedenou v linii naprosté eklektičnosti, nedosahující účinem „Nižiny“ téhož autora. V Národním divadle vypravena byla Wagnerova opera „Tristan a Isolda“, což nutno zaznamenati jako umělecký svátek. Jeť tato opera, co se týče sensitivní stránky hudby, nejceennější a nejhlubší z tvorby Wagnerovy. Při ní musí posluchač nejen poslouchati, ale také cítiti, pak dostane se dojem jistě nezapomenutelný. Vždyť Tristanem byl sám Wagner a Isoldou Matylda Wesendonková, s níž prožíval mistr v Corychu chvíle nejšťastnější radosti, jež jen hudba může tak intimně a přece ušlechtilě vyjádřiti. Princip ušlechtilosti a cti vládne celou tvorbou Tristana, dramatickou i hudební, v něm opěvau je hrdý idol lásky, touha po lásce je tu touhou po smrti, jedna od druhé se nerozezná. Ovšem krásy umělecké „Tristana“ uslyšíme úplně, až nám jej zazpívá Karel Burian, netoliko výborný zpěvák, ale citící umělec. Tím druhým prozatím pražský představitel není.

Ruch oratorní, který se teď v Prazejev, lze jen vítati. V Praze ustavilo se nad to oratorní sdružení, jež chce propagovati provádění oratorií. Prvním jeho činem bylo provedení Nešverova „Joba“

práce to průměrné. Ale i tak by se úspěch dostavil, kdyby v čelo byl postaven muž zkušený, dobrý dirigent mnohohlavého tělesa. Daleko lépe již byl proveden Händlův »Juda Makkabejský« vinohradským »Hlaholem« a »Symfonickým orchestrem«. Dirigent Karel Nedbal nastudoval dílo velmi pečlivě a vybral si k tomu cíli vesměs spolehlivé síly. Úspěch se také proto dostavil a dílo bylo opakováno.

Frant. Šorm.

Barrès, i u nás známý francouzský akademik, jevil se širšímu publiku jako nehotový a nevyhraněný duch. Obecnostvo nechápalo, že by intelektuelní a jemný dilettant se mohl od prvé chvíle, v téže osobě připojit k tradičnímu a po jednoduchoosti toužícímu sociologovi a proto hned mu vytýkalo protilečnost. Parodi ve své studii »La Doctrine politique et sociale de M. Maurice Barrès«, míní, že třeba bude spíše mluvit u Barrésa o rozvoji a pokroku. Hlavní pak etapy tohoto rozvoje by dle Parodiho byly: Především všeobecné vědomí o marnosti iluze myšlení. Je-li však vše iluze, přece něco existuje, *Já*, zdroj vši zdánlivosti, vědomý tvůrce vši pravdy. Prvé pravidlo etiky tudíž bude, klásti sebe proti všemu, co není *Já*, poznávati se a milovati se s vyloučněním všeho ostatního. Dozajista jsme tu ještě daleci these knihy »Déracinés«; ale máme jen trpělivost. Subtilní analytik klade ihned před nás důležitý objev v sobě samém, t. j. že je mu nemožno *isolovati své Já*, že v základě svých nervův a své krve, vytvářejících životní nit a i zabarvení jeho sensibility, *žijí dále mrtví, i svět i vlast*... Ví pak též, že sociální a aktivní zkušenost, *spojení s minulostí, jest účinný nástroj*, ano i *nutný prostředek* pro každého, kdo si chce opatřit emoce co nejsilnější, kultivovati své *Já* nejintimnější a nejhlubší. Tak proveden je přechod od kultu *Já* k federalismu a

nacionalismu M. Barrésa. Přese všechny zdánlivosti je to však vždy *čirý anarchický individualismus a mravní nihilismus*, jež došly projev v díle nového akademika.

Lankaš.

Katolický filosof Fonsegrive studuje vědci idey dila Brunetiérova, idey, které to přivedly od *svobodomyslnosti až k Církvi*, uzavírá svou studii slovy: »Brunetiére mohl v jistých podružných bodech se měnit. Možno říci, že v podstatném nezměnil se nikdy. Jsou to tyže idey, které měl ve svém počátku o špatnosti lidské přirozenosti, o cnosti, již definoval jako triumf vůle nad egoismem přirozenosti, o existenci pořádku všude přítomného, odkudž pochází hodnota všeho, a které pozvolna musily ho přivést k poznání, že *v křesťanství jsou dogmata zcela jiná polohna*. Život vždy se mu jevil jako věc vážná, ba tragická. pojem pořádku v životě a tím i mravní pojem se mu vnutil, a toto jádro uložené v úrodnou zemi nemohlo nenesti svých plodův. Pronásledován touhou po vědění a sváděn sny nejvyšších ambic, cítil tvrdě obmezení a úzké *meze vědy a činu*. Přišel k Církvi jako unavený lodník přichází ku přístavu, který mu skýtá tiché vody. A v tomto klidu našel nový život, možnost rozvoje, realitu Boha...«

Lankaš.

Philosophie des Schönen in Natur u. Kunst. Von Dr. Jos. Müller. Zweite, bedeutend vermehrt. Auflage Bongard, Strassburg.

Máme několik katolických aesthetic, ale přimát podrží asi kniha Müllerova, jak svou vědeckostí, tak svou jasností. — Sám Falkenberg, známý svou přísnou kritikou, dává Müllerově knize přednost před Jungmannem a Gietmannem, ale dodává: Wer kennt das Buch? Referent Korrespondenzblattu Dr. Vidmar navazuje na Falkenberga, trpce pokračuje: Nyní v druhém vydání je cena knihy, přes to, že zvětšena,

snížena ze 5 M na 4 a vychází ne již u Kirchheima v Mohuči — také znamení doby. Müller svým reformkatholicismem přišel o své renomé u katol. nakladatelův a musí i za svá nejlepší a nejkatoličtější díla nyní za to pykat; ani »Kuschheitsideen« nerydai; Kirchheim po druhé, a Müller musil, aby kniha vyšla, přinést značné oběti. (Výborná tato časová kniha, — jediné to dějiny cudnosti na základě pramenů — která by neměla v žádné knihovně scházeti, vyšla též u Hougarda, Strassburg, Stell.)

Abv poukázal na cenu této aesthetiky, uvádí Dr. Vidmar ještě posudek Siebertův v časopise »Zeitschrift für Philosophie«: »Diese Aesthetik enthält mancherlei, was man in den bisher bekannten ästhetischen Werken ungern vermisst. Alles sind lehrreiche und verständliche Kapitel, welche durch die sprachliche Form, durch ernste und heitere Beispiele und sachliche Erörterungen, interessieren und auch den wissenschaftlichen Aesthetiker befriedigen, da Müller nirgends auf der Oberfläche bleibt, sondern stets in die Tiefe gräbt und allenthalben den Beweis liefert, dass er die Geschichte der Aesthetik und die ästhetischen Einzeldisciplinen genau studiert hat«. A Dr. Vidmar, uvážíme-li jak příznivě dílo katolického kněze bylo odborníky přijato, opravdu oprávněně se rozhrořuje, když píše: »Bylo by vandalskv, zcela neodpustitelně a nespravedlivě, náležitě nedbati díla tohoto z úzkoprsosti; nikde není ani nejmenšího úrazu pro katolika; naopak kapitoly jako: náboženství a umění, krásno u dobro atd., svědčí o hlubokém nadšení autorově pro pravý catholicismus«.

Kniha zasluhuje doporučení. Aby tím spíše našla i u nás čtenářů a nebyla snad již ze strachu před pouhým jménem Müller, mijena, nechali jsme mluvit muže, kněze, theologa Dr. Vidmara. »Nový Život« při-

nesl svého času ukázkv v předkladu Bláhově. *Lankaš.*

Třetí třída české Akademie císaře Františka Josefa nehoří přílišnou láskou k Moravě a Slezsku. Staříčkv, zasloužilý spisovatel Fr. Kott, z nejlepších a nejpilnějších našich lexikografů, který po šedesátých letech působil též tři léta na gymnasiu olomuckém a přičiňoval se o zavedení českých kostelních písní proti řediteli Vybíralovi a katechetu Parschovi, při svých lexikografických a dialektických studiích pilně všimá si Moravy a Slezska, jak z jeho děl patrnó R. 1910 vydal zvláštní »Dodatek k Barlošovu dialektickému slovníku moravskému«, obsahující spoustu nových slov a úslví. Nasbíráv z knih další materiál, podal jej loni Akademii, která teprve letos 26. února rozhodla, že druhý dodatek Kottův k Ba tošovu dial. slovníku nemá se vydati zvláště, nýbrž látká má se upotřebiti pro český slovník, jež chce Akademie vydati. Fr. Kott na návrh tento nepřistoupil, protože by ve slovníku jako badatel moravský zmizel a pak neposloužil by známosti o Moravě a Slezsku, jež v Pruze není valná. Tak tříletá práce, obsahující asi 7000—8000 slov a frasi (na 13 archů) zůstává ladem ležeti v rukopise. Zas o důkaz více, jak Akademie miluje Moravu! (Staříčkv vědec Kott má 48 let.) *V.*

Dr. Jos. Kratochvíl: »Časové otázky filosofické. (V Příboře 1913. Cena 1.20 K. Nakladem Vychovatelských listů) Známý náš odborník-filosof profesor dr. Kratochvíl v krátké době po »Úvodu do filosofie« vydal novou, objemem síce malou, ale myšlenkově obsažnou a bohatou knížku, již dal skromný název »Časové otázky«. Toto dílko ukazuje, že dají se věci i filosoficky těžké podatí slohem prostým, průhledným. K projednání důležitých otázek zvolil si spisovatel formu essays — myšlenky jen nahazuje, o nich sám se sebou

debatuje, schvaluje, tříbí, rozlišuje, zamítá. Těchto rozprav jest 13, a jsou rozděleny v *essais*, 1. kulturní, 2. časové, 3. filosofické a 4. kritické. Napsal jsem již o „Úvodu do filosofie“, že spisovatel všímá si proudů kultury současné a že bez bázně napíše, že v křesťanství a jeho filosofii jest střed a vrchol filosofického snažení. Silně a odvážně znějí jeho slova: „Vzdělanost záleží . . . v odvaze mysliti svou vlastní hlavou . . . chovati se vůči jakékoliv nové záhadě, jakékoliv nové otázce ne jako papouškující naučný slovník, nýbrž jako *myslící duch* . . .“ A bez bázně, neohlížeje se na nikoho, praví dále, že materialismus vědecky již dokonale, pouze prakticky ještě žije, ale že lidstvo materialismem otrávené hledá nového života a nových cest. Vitá ty nové cesty (novoidealismus) a od nich mnoho doufá. — Spisovatel jeví se v nové své knize jak otevřený pozorovatel soudobého života. Všímá si všech oborů lidské duševní práce, náboženství, filosofie, umění i žurnalistiky — světové i speciálně české. V poslední *essai* „Případ pathologické kritiky“ mluví i „pro domo sua“. Jest sice obhajoba sebe proti polemice obyčejně neukusná, ale někdy — i v tomto případě — nutná. Člověk, volně, svobodně, upraveně svobodně mystici — jest-li svým vyznáním „klerikál“ — nesmí býti nikde a nikým uznán!! Posilují se i protesty univ. profesorů — přisílou-li příznivou — ovšem spravedlivou — kritiku o díle „klerikála“. Stalo se r. 1912!!

Dr. Kratochvíl dílkem „Časové otázky“ uhodil na jinou strunu. Dosud jeho práce byly většinou filosoficky odborné a hluboké, touto prací, obsahově sice rovněž hlubokou, ale formově snadnou, ukázal se obrátným *essais*istou. Dílku jeho přejeme hojného zdu.

•Český spisovatel jest na prodej•
píše v „Čase“ 20. 3. 1913 p. Jan Herben.

Dr. Arne Novák, pověstný literární historik, přestál psát do Národních Listů Kramářových, protože mu platily jen 100 K měsíčně. Dr. Herben tvrdí, že vystoupením p. Nováka česká kultura nic neztratila. Píše: „Český spisovatel je na prodej. — Když P. Škrdl začal vydávat *Vlast* jako konkurenci *Květu* a *Osvěty*, získával literáty dvojnásobným honorářem a netajil se vírou, že jich koupí dost. Také koupil. Když dr. Podlahy začal vydávat ilustrované *České Květy* jako konkurenci *Zlaté Práhy* a *Světlozora*, obešel ateliery a nakoupil obrazů víc než potřeboval. Když Dostál-Lutinov založil *Nový Život*, přes noc měl spisovatele a výtvarníky. Slovem, kolikrát se stal pokus zaharašit peníze, tolikrát slavná česká kultura byla na prodej. Obávám se, právem, že jednoho dne peníze mohly by hrát úlohu mezi námi, když by provenience jejich byla i záhadná. K tomu jen podotýkáme: *Nový Život* nikdy neharašil peníze, poněvadž jich nikdy neměl. Literáti a umělci přispívali do něj téměř všichni bezplatně. Ihned do 1. roč. napsal Julius Zeyer dram. mysterium za 1 dukát a též ostatní díla (Mariánská zahrada, Pod jabloní) psal za honorář pouze čestný. Zdarma psali i pi. Růž. Svobodová, Merhaut a j., zdarma dávní dlouhý čas k dispozici svá díla Fr. Bilek a Felix Jennewein, Jano Köhler, Úprka a jiní. Čistě sympatie k ideálním snahám redakce tu rozhodovaly. Za to hraji úlohu peníze záhadné provenience — na př. u Machara, který píše jen za vysoké honoráře, za přednášku (přečtení staré práce už čtené) žádá 400 K, za židovské peníze jel do Říma sbírat jedy proti církvi; sám se přiznal pisateli s. č., že píše do „Květu“, poněvadž dobře platí. — Nechť tedy p. Herben nehlédá prodejnost v revuich katolických. My bohužel ještě žijeme v dobách předběžných. Prodejnost mohl by Dr. Herben hledat raději v kruzích vyso-

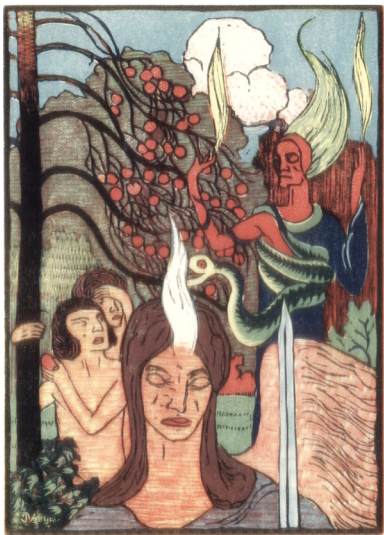
koškovských, kde jeho Dr. Masaryk obsazuje stolice. Jsme stále nuceni bránit se proti soustavnému špinění se strany „pokrokových“, „realistů“.

České národní duchovní písně vydal Kamaryt r. 1831 a Fr. Palacký je vřele přivítal. Jak tato kniha postala, vypráví Miloš Babor v »Novém Věku«: »Bylo to o kteréši pouti svatojanské v Praze. Věrný druh Kamarytův, spisovatel Čelakovský, poslouchal na Karlově mostě zpěv českých písní svatojanských poutníků. Oči se mu zalévaly slzami a hlavou mu probleskovala myšlenka: Jestli pak by se nedala udělati sbírka našich náboženských písní? A neunavný Čelakovský nemeškaje, napsal o tom Kamarytovi do Budějovic psaníčko, v němž rozhodl, že práce taková by »tobě dobře slušela a právem«. Dobrý, poddajný a Čelakovského vždy poslušný Kamaryt jal se ihned sbírat duchovní písně a našel proto i mezi svými přáteli mnoho dobrého pochopení. Zapisovány byly nejen písně z ústního lidového podání, ale prohlíženy byly v městech a vesnicích kancionály a graduály psané i tištěné, vyčerpávány i kostelní zpěvníky, svazčky písní zachované v rodinách, využity i zásoby sbírek špalíkových. Nějakých osm let neunavné práce neslo chutné ovoce, takže nakladatel Jan Hostivít Pospíšil mohl již roku 1831 vydati v Hradci Králové první svazček »Českých národních duchovních písní«, po němž roku 1832 následoval svazek druhý. Na půltřetího sta písní pojal Kamaryt do těchto knížek, dokládaje, že obsahují »nejnevinnější, svaté lidu našeho smejálení nellčené«. Jak byla sbírka veřejnosti přijata, vysvitá z posudku Palackého. A jakou cenu má staré Kamarytovo dílo podnes, vysvitá z posudku moderního básníka Fr. Táborského, který sbírku nazývá »drahou knihou, snůškou pravých skvostných perel..., kvetoucí lučinou citovou, pod rozmodralou oblohou duše zbožně zanícené«.

Proti terrorismu. Z historie národa židovského jest všeobecně známo, že se v ní vyskytují lidské oběti: Abraham byl připraven obětovat krvavě svého syna. Ješto zavrhl smrti vlastní dceru; krvavě oběti zvířecí byly předeepsány rituálem Mojžíšovým, podnes vykonává se krvavý obřad na dětech. Náboženská vražda byla spáchána na Kalvarii a oficiální kronika církevní vypravuje o mučedníčkovi Tridentském. Známo je všeobecně, jak lidokupci židovští prodávají křesťanské dívky i židovské, jak lichváři pijí s krutostí tygra krev goimů. Z těchto závažných důvodů měl by si židovský tisk, ať už je to Berliner Tagblatt nebo Čas, ukládat jistou rezervu, když mluví o »nejtemnějších Čechách«. Historická zkušenost nedá se — odnádvat. Strašáků »realistických« lekne se jen baba, a pro vysvědčení z kultury a humanity nepůjde nikdo k Dru Herbenovi, který co chvilje někomu »zperáží ruce« nebo »utnc u samého ramene«. Páni s katovskými sklony mají nejméně příčin horšit se nad pověrou lidu, který zná své dobrodince, a »křesťané«, stojící ve službách Taus-sigů a Gutmannů, nejsou tu povoláními rozhodčími, neboť patří do Alliance israelite. Zdrvíáme svého hlasu, ne abychom živil jakoukoliv pověru, ale abychom se za Arijce ozvali proti terrorismu semitskému, který dosahuje nebyvalé smělosti.

Pan Alfred Fuchs, jehož »Prohlášení« přinášíme dnes v čele »Oken«, jest akademik 21letý, *israelita*, který studuje druhý rok filosofii a hospituje v teologii, překládá církevní hymny, píše filosof. essays, 12 ročníků Nového Života nezná, má prý opravdový zájem a chce prý se dát pokřtít. Na základě řečeného bylo by zbytečno polemizovat. Přejeme p. Fuchsovi jen, aby pomněl slov sv. Pavla: Non neophytum, ne in superbiam elatus in laqueum incidat diaboli...

Dotiskl Václav Horák v Prostějově 2. 4. 1913. — Za redakci odpovídá Vilém Vyslouzil.

ŽIVOT A DÍLO BOLESL. JABLONSKÉHO.

PŘEDNESL KAREL DOSTÁL LUTINOV.

VRDÍM BEZPEČNĚ, ŽE Z ČESKÉ LITERATURY, v pravdě české, národní, lidové nebude nikdy lze vymazat vážné postavy kněží: Jablonského, Pravdy, Třebízského, Kosmáka. Kdo tak hluboko zasáhl do strun duše národní, jako oni? A jmenuji pouze ty hlavní.

Český kněz byl a jest buditelem a pastýřem českého lidu: Stál a stojí vždy tam, kde nejvíce třeba národu pomoci.

V letech 1800-40 pomáhá jako kazatel a literát a podporce všech vlasteneckých snah; všude se kupí kol vůdců národa, ať už je to Palacký nebo Havlíček, pracuje pro občanskou svobodu národa k r. 1848; dávno před Drem Brádem, který to nazval »novým buditelstvím«, pěstuje otázku sociální (Mat. Procházka v Brně v letech padesátých); zakládá podniky hospodářské, záložny, později Raiffeisenky; dobývá ujařmených měst a buduje národní domy a školy, gymnasia; sbírá lidové písně (Sušil), pěstuje, ba zakládá národní hudbu (Křížkovský), zakládá musea a pořádá výstavy národopisné (Wurm); ba i Národní Divadlo a Česká Akademie rostly v kněžských srdcích a hlavách; kněz hájí národ ve sněmích a nyní opět stojí tam, kde nejvíc národní síla ohrožena a nejvíce pomoci třeba: Buduje hráze proti nevěře, katol. organizace, domy a noviny a revue, nejbaje toho, že vláčen je kalen potupy a s bývalého otce národa degradován jest na vyvrhele a stigmatizován za zrádce od nevděčných neb zaslepených. —

Český kněz tu stojí dále věrně vedle upřímných pracovníků národních, činný ve všech oborech, klidný jako lékař, který musí ignorovat spílání a sápaní pacienta v horečce vždy pomocník a přítel lidu, pravý vlastenec. A nesmí se oddat resignaci nebo zoufalství; jej musí vždy silit ideální víra, že nemoc a blouznění přejde a pravda a dobro zvítězí.

Ideálem takového dobrého českého kněze byl BOLESLAV JABLONSKÝ, jenž jako básník i člověk vtiskl se nesmazatelně do srdce národa.

V jižních Čechách, na pomezí německém, u starobylého Jindřichova Hradce, leží zapadlé tiché městečko Karšaova Řečice. Simon Lomnický býval tam kdysi rektorem školy. Malý mlýn měl tam Karel Tupý, který se oženil se 16letou venkovankou Kateřinou Neřomovou ze Pleší.

Dne 14. ledna 1813 narodil se jim prvorozenec: Karel Tupý, náš Boleslav Jablonský. (Pak přišly děti: František, Martin, Jan, Anastasie, Jakub. Miláčkem Jablonského byla sestra Anastasie.)

Karel byl nadějí a chloubou rodiny, a otec přísný chtěl z něho mít kněze, něžná matka ovšem souhlasila.

Karel žil jen pro knihy, ve hrách sloužil mši, kázal, tělesné práci se vyhýbal. Když musil pást, stydlivě schovával před kolemjdoucími bič za záda. Byl povahy mírné a milé, rodičům ochoten přinést každou oběť.

V letech 1819—1825 chodil do farní školy řečické — české. Katechetou jeho a druhým otcem byl kaplan Matěj Paták, rozený Písečan. S ním odebral se 12letý Karel na faru Stadleckou a učil se u něho rok němčině a latině, aby mohl nastoupit na německé gymnasium v Jindřichově Hradci.

P. Paták dal jej zapsat do »parvy«, vyhledal mu byt u pekaře Römische, a Karel pilně studoval 6 tříd gymnasia, zvláště oblíbil si filologii, nechtěl měl však k matematice, děje- a zeměpisu, jak už u básníků bývá. O hudebním vzdělání praví sám: »Hudby byl jsem sice velkým milovníkem a učil jsem se jí skoro na všech nástrojích, ale na žádném jsem to pro nestálost daleko nepřivedl«.

Výborného profesora a přítele, buitele své vlastenecké a básnické duše, našel v Karlu Hrubém, který přinášel do německého Hradce z Prahy národní uvědomění, předčítal žákům ze Slovesnosti Jungmannovy a pilně půjčoval knih českých, zimního času vořoval žáky při krutém mrazu na vršek svatojanský pozorovat hvězdnatou oblohu, o které Jablonský později tak velebně zpíval. —

V roce 1829, ve čtvrté třídě latinské, počíná vlastenecký zápal Jablonského.

Když po 30 letech zavítal do J. Hradce, vzpomněl tam doh studentských verší:

Slavné sídlo Jindřichovo —
panno zaklená v pohádce!
Zde jsem zaslechl první slovo
o své velké, slavné matce.

V tvých stěnách rozšířilo
jinošské se srdce moje,
zde se nejprv ponořilo
v nadpozemských slastí zdroje.

Odlud mistrů tvých pět
odnesl jsem kořist dvojit;
zde jsem, učen cizou řečí,
naučil se kochat svoji.

Nerozlučnými druhy byli Jablonskému Václ. Filípek a Alois Matoušovský. S tímto skládal Tupý řeči nábožensko-morální, k čemuž je pobízěl prof. Hrubý, který byl dle toho i vychovatelem, učitelem rázu Nábělkova. Tupý kázával kolegům se špalku na dvoře svého bytu, při čemž si obvazoval krk bílým šátkem. Jeden čas chtěl s Matoušovským vstoupit k Jesuitům do Tarnova. Oba studovali ve velké chudobě, o »zápražce«, kterou matka přinášela, a museli se dožívat hodinami. Hlinka vypravuje o Tupém, že si sám obrátil kabát a tím u kollegů větší slávy získal než svými verši. —

Od úmyslu, vstoupit do kláštera, odvrátil jinochy v 5. třídě (»poesii«) nový profesor K. Dubský řka: »Chcete-li působiti jakožto učitelé mládeže nebo lidí, zůstaňte jenom ve světě, ve vlasti, a zde účinkujte buďto již ve škole nebo na kazatelně«.

Dubský působil na žáky v duchu Hrubého, probíral s nimi Hankovu mluvnici, půjčoval jim k opisu znělky z Kollárovy »Slávy dcery«, tak že Tupý nechal řečnictví a oddal se na básnictví. Jeho citlivost nacházela potravu v oblíbených tehdy idyllách Gessnerových (v překladě Jana Nejedlého), jeho bujná fantázie hýřila v Chateaubriandově »Attale«, Jungmannem přeložené. Velkolepé přírodní lícně a lahodná mluva nemálo přispěly k formálnímu ušlechťení vyvíjejícího se básnického ducha Karla Tupého.

Z knihovny plukovního lékaře, u něhož byl domácím učitelem, hlal Mathissona, Heineho a zvl. Schillera, jehožto dílo celé si z úspor koupil a, jako kněz brevír, sebou nosil. Z Heineho tak jako Hálek napil se jen lyrické něhy a sentimentality; skeptický, sarkastický osten byl jeho holubičí duši cizí úplně. Jako sextán napsal r. 1832 na počest ředitele hlavní školy J. Hřebenického první báseň, která byla veřejně přednesena, a vyznamenává se ovšem roztočilou neohrabaností tehdejší biederмайерštiny našich Krasoslavů Chmelenských:

Hle! jaké to libé zpěvy,
Jakovy to slavný ples!
Věncemi se krášlí děvy,
Střelbou rozléhá se les,
Hudba souzvučně se vine
Nade Lvovu vlast —
Ze slovanských srdcí kyne
Rozkoš, kyne slast. Atd.

O prázdninách, šťasten a vždy vesel, zařídil v Řečici ochotnické divadlo, a k smrti rád hrál své milovníky, komiky, vše, čeho bylo právě třeba.

Stíhlý, veliký, hezký jinoch, skalopevného zdraví, vzácného nadání, veselý povahy, elegantní tanečník — zkrátka miláček dam, či »modla snivých děv«, jak praví Sv. Čech, chloubou rodičů, kterým lahodilo, že jejich syn jim odpovídá v rýmech.

Roku 1832 odešel Tupý se svými přáteli do Prahy na studia filosofická (logika septima, fysika octava). Tam rozmnožili kroužek horlivých vlastenců. Jablonský napsal později do Nerudových Divadelních táček tuto vzpomínku:

»Bylo to náhodou v neděli, když jsme se octli před divadlem stavovským. Hrál a zpívalo se právě: »Alína aneb Praha v jiném dílu světa«. Vstoupili jsme. Jaký to pocit! My byli v Jiříkovu vidění. Nadšení moje nedosáhlo nikdy ještě takové výše, jako v ten den. Vše báječné, vše ideální! Přál bych si z celého srdce, aby nové české divadlo učinilo někdy na každého do Prahy přibylého studujícího dojem takový.« — Václav Filípek, jenž napsal později životopis Tylův, vypravuje v něm zase dojem, jaký učinil na něj první pohled na shromáždění proslavených českých vlastenců v kavárně u Ritzenthalů v Celetné ulici. Ten s tou bílou gipsovou je Čelakovský, ten, co tak živě mluví, Chmelenský, co se zasmál, Franta, vedle Tomíček...

Praha byla tak krásná, ale kapsa prázdná, i chtěli se dát milí přátelé – ke kapucínům. Ale zatím přišla nějaká pomoc, najali si bytek u tkalce na Karlově nám., v poledne chodili ku »třem divým« na pověstnou polívku a aby nemusili doma topit, poslouchali až do 8. hod. večer v Klementinu.

A k tomu Filípek měl žít ještě jednoho zpěváka – kanárka! Pomáhal překládat Tylovi.

Měli zajímavé spolužáky: Z Jičína přišel F. L. Rieger, z Něm. Brodu humorista Rubeš, ze Slaného Trojan, z akad. gymnasia Strobach, Pichl, Václav Štulc.

Profesorem historie byl J. L. Knoll, který právě r. 1832 přišel z Olomouce. Nabádal posluchače k pracím historickým a básnickým, pořádal akademie a vycházky. Tupý poslouchal též filosofii u Exnera, tehdy velmi ceněného Herbartovce, esthetiku u Müllera, češtinu u Nejedlého; na ekonomii chodil se jen ohlívat. Müller přednášoval epizody z Cida a Camoënsa. Největší strach mival Tupý z Pressla, suchého přírodopisce.

Když při zkoušce popsal Tupý anatomickou kostru lišky, řekl Pressl: »To všecko jest lež. Vy jste se ničemu neučil, dostanete dvojku!« Na to Tupý: »Milostpane, prosím Jich, dají mi jedničku, já bych musil platit školné a nemám ani haléře; já se budu za ně modlit«. Ale Pressl: »Modlete se jen sám za sebe«, odvětil, »vy toho více potřebujete nežli já!« Však dvojky Tupý přece nedostal.

První tištěné básničky Jablonského (Andulka a Vltavinka, Mysliveček) vyšly r. 1833 v Tylově časopise »Jindy a nyní« (později »České Květy« a »Květy«).

V tomto listě seznámil se Tupý s právníkem Karlem Hynkem Máchou, navštěvoval jej u rodičů, kdež romantický podivín předčítal mu svůj »Křivoklát« a »Cikány«.

Druhým rokem přestěhovali se k vůli snazší obživě k uzenáři a zadarmo vzali na byt Al. Jelínka, který jim za to dělal famulusa. Literatura tehdy nenesla, Tyl dostával za redakci Květů 4 zl. stříbra, což pak teprve adepti Mús!

Když za ředitele Stögra 1834 české stavovské divadlo upadalo, zařizoval Tyl na Malé straně českou scénu, družina Tupého pro to žila a hořela — a nyní měl Karel vstoupit do theologie! Zanechat svobody, literárních přátel a divadla! Bylo mu hořko.

Po tuhém vnitřním boji, poslušen vůle rodičů, zažádal k premonstrátům na Strahově.

Roku 1834 byli přijati tři přátelé, Tupý, Matoušovský, Jelínek na posvátný Sion.

Za nového opata Jeronýma Zeidlera počali svůj noviciát. Tupý dostal klášterní jméno EUGEN. S nimi přijat byl Jan Martinovský, hudebník a zpěvák, průkopník české hudby, s nímž Tupý spolupracoval.

Novicmistrem byl Jan Stoppani, přítel B. Bolzanův, učenec a lidumil. Tento pozoroval snahy a směry mladých noviců a řekl jim: »Kdo má schopnosti a dobrou vůli pro vlast a národ pracovat, má k tomu lepší příležitost ve světě než v klášteře«.

To nemusil našim třem přátelům říkat dvakrát: Přeskočili zeď u Petřína a byli ve světě.

Ale otec Jablonského byl jiného mínění: »Na oči ať mi kluk nechodí do jehly nití mu nedám!«

Dobrá matička však pravila: »Buď Pánu Bohu poručeno, snad to tak má být, nechť se tedy děje vůle Boží!«

Krušná to byla doba, Tupý musil prý dokonce vycpávat ptáky pro české Museum, aby nějaký grošík sehnal. S veselými druhy bydlel u nádvorníka na Příkopech »u černé růže« někdy nebylo ani na semenec pro Filipkova kanárka. Ale přece bylo veselo. Tupý pod jménem »Vostrý« hrál v divadle Tylově kusy Klicperovy, hubenost a chorobné vzezření bylo vhod, jen hlas byl slabý.

Tyl pořádal masopustní merendy (první 1835), z nichž se vyvinuly české bály, tak důležité u probuzení poněmčené Prahy.

Tupý dal se zapsat na práva, kdež byli jeho kolegy V. VI. Tomek a filosof Ant. Jarosl. Vrtátka, jenž se stal mu nejmilejším přítelem pro další život.

V té době přinesly »Květy« první skutečnou báseň Jablonského: »Tři zlaté vlasové«. Zde už Tupý — pod oploďující září Rukopisů KD. a ZH. — vyspěl k síle a svěžesti, k plné moci prousto-národní lahody.

Ale práva Tupému nevoněla, zvláště když přišla suchopárná statistika. Po roce nechal práv a chtěl se věnovat pouze spisovatelství. —

Roku 1836 převzal s Jaroslavem Pospíšilem po Tylovi redakci »Květů« a roku 1837 vydali »Vesnu, almanach pro kvetající svěť«. Přispěl do něho též K. J. Erben. Dělal sensaci v celém národě. Tupý dostal za korekci 2 dukáty a postaral se s Vrtálkem, aby i ostatní přispívatelé dostali po 4 zl. 50 kr. honoráře. Jenom Čelakovský, který vydával Českou Včelu, se mračil a složil prý epigram:

NOMEN – OMEN.

Vesna, Květy, Flora, Zora, též Aurora,
s pozlátkem i bez pozlátka,
vše to hlasně ohlašuje
nedospělá pacholátka.

Jedno pacholátko mu na to odpovědělo:

Na pacholátka jako rek
vytasil se pacholek.

Jablonský to jistě nebyl, neboť on jemnocitný, panenský, holubičí nemiloval polemik a mimo to měl velkou starost jinou: Ránu v srdci.

Chodě do tiskárny Pospíšilovy, zamiloval se do jeho mladší sestry Marie, téměř ještě dítěte, láskou ideální, ale hlubokou. A z tohoto ráje lásky vyhnán jej ohnivým mečem svého liněvu --- otec a bída. On neměl praktického ducha. Otec žádal bez milosti, aby se stal knězem. Poslušný syn chtěl vstoupit do semináře v Budějovicích, ale když dostal zprávu ze Strahova, že by jej přijali zpět, v srdcervoucím pláči rozloučil se se svou Marií, 5. dubna 1837 zavřela se za ním podruhé brána klášterní, a Jablonský v modlitbách, rozjímáních, studiu a Písních milosti pohřbíval v srdci svém svou bolestnou lásku.

Jdi, Růže má! tys pro mne nevykvetla;
jdi opusť mne nezhořčuj muku mou!
Ten věnec, ježto milost pro nás pletla,
ten krásný věnec neuzří již světla....
Jdi, Růže má! tam, vše kde přijde k spáse,
kde Abélard s Heloiseou objímá se
sejdem se zase!

Krupobití osudu prudce doráželo na citlivé srdce. Tupý byl přetížen prací, vedle povinností novických musil současně studovat teologii, ale z těch ran osudu prýšřetly jako vonré krůpěje jeho vzácné poesie, Písně Milosti, Moudrost otcovská, později Salomon, knížka, která se klade vedle Kempenského světo-slavného Následování Krista.

Dne 16. dubna 1838 zavázal se řeholními sliby a tím osud svůj navždy rozhodl.

Otec se s ním dokonale smířil a Jablonský mu zachovával
nežnou lásku až do smrti a ze skrovných příjmů jej podporoval.

V klášteře dělal Jablonský humoristu, ale srdce krvácelo, do-
stavila se srdeční vada, tak že po novém roce 1841 byl Jablonský
hotov umřít a jako testament a odkaz své vlasti sebral do knížky
své roztroušené básně. Psal příteli Jar. Pospíšilovi: »Věřte mi,
drahý příteli, že bych již velmi rád tento svět opustil... Já jsem
na tom světě velmi málo užil, ale ze všeho bych si nic nedělal,
kdybych jen ustavičně trpět nemusil... já bych přece tak rád
pracoval... Já jsem se již těla hladem namučil, vody jsem do
sebe nalil, líků naužíval — a všechno nic nepomáhá!... Proto
bych rád aspoň ty básně své k tisku spořádal, abych aspoň touto
skrovnou památkou dokázatí mohl, že jsem zde byl. — Později
chtěl jsem modlicí knížku pro osvěcenější křesťanstvo vzdělati...
ale to jsou všechno jen pia vota... Jen zdřaví, jen zdřaví má-li
člověk, teď má všechno; nemá-li ale to, teď nemá nic a je biď-
nější nežli pes, který po ulici kosti sbírá. Tak to cítí Váš nanej-
výš nespokojený přítel Eugen Karel Tupý. 5. února 1841.«

Tak příkrých slov Jablonský neužíval nikdy jindy. Když byl se
sbírkou hotov, napsal: »Kdo bude básně mé podruhé čísti, na-
leze v nich mnoho nového. Vesměs je 69 básní. Jsem tomu
velmi rád, že mám již tuto nepřijemnou starost s krku. Nyní jsem
již na všechno připraven!

Oči své jsem vyplakal,
Prsa svá jsem vyvdýchal,
Srdce své jsem vyběsil...
Co mi zbývá jiného,
Než bych duši vypustil!

Tento můj labutí zpěv napište někdy na můj hrob. To bude
báseň má 70tá. — Co dělá Vrtátko? Dávno jsem ho již neviděl.
Zpomněl sem si naň, když jsem opisoval verše:

Až ni druh můj nejvěrnější
Nebude můj kámen znát.

S Bohem! Váš upřímný přítel Karel T. Jablonský.

(Zde poprvé v dopise užil pseudonymu »Jablonský«. Uveřejňoval
verše pod jménem K. T. Karďašovský.)

Jablonský umřel — ne sice tělem — ale jako básník téměř
umřel. Jeho první kniha básní — básní bohoslovce — zůstala
i knihou poslední, ač básník žil ještě 40 let.

Vydal jen ještě krásnou modlicí knihu pro české ženy »Růži
sionskou« (1844) a svazeček kázání (Vítězství Kříže), tu a tam
napsal několik příležitostných veršů — ale se svým dílem a po-

sláním básnickým byl hotov. Zbylo mu jen poslání kněze vychovatele a vyhnance.

Dne 10. srpna 1841 slavil u sv. Vavřince nad Strahovem kněžské prvotiny. Matka mu rok před tím zemřela u věku 48 let.

Na Strahově byl kazatelem a 10. května 1843 na rozkaz opatuv odebral se za kaplana do Radonic.

To byla jeho nejšťastnější léta. V krásné krajině navrátilo se mu zdraví, byl miláčkem lidí, který říkal: »On miluje naše děti a proto my milujeme jej.« Psal žactvu říkanky (Řehořníky) a pořádal radovánky, dětské plesy, v blízké Peruci měl přítelem faráře Daneše, s Pražany stále si dopisoval. Tu objevil se jako spisovatel církevní svou »Růží Sionskou«, která zjevuje kněžskou duši básníkovu. Jeho píseň »Pozdvihni se, duše, z prachu« rozhlaholila se ve všech chrámech.

Když r. 1847 počal probošt V. Štulc vydávati náboženský list »Blahověst«, první báseň v něm byla oď Jablonského. Psal verše do listů laických (Květy, Časopis Musejní, Vlastimil, Česká Včela, Věvec) i do Časopisu českého duchovenstva.

Roku 1846 vyšla v České Včele nejznámější báseň, spíše však vlastenecká výzva Jablonského: »Tři doby země české«, která vykonala k probuzení národa neocenitelné služby.

Byl jednou čas, kde každý hrdým býval
tím krásným, slavným, čestným jménem Cech...
Všah ejhle! »Zhůru« volá anděl Páně...

Roku 1846 vyšly »Básně B. Jablonského« v druhém vydání nákladem Spurného, věnovány Leonovi hrab. z Thunu. O »Salomonu« praví básník v předmluvě: »Jestli to má filosofie života, z praemiss mé sladké i trpké zkušenosti, olisk ducha i srdce mého«. Druhé vydání má 3 »svazky«: I. Báseň didaktická Salomon (70 čísel), II. Báseň epické (Tři zlaté vlasy, Lásky boj, Pěvec na hřbitově), III. Báseň lyrické (Písně Milosti a Báseň smíšené). Jablonský byl lyrikem a rhetorikem, ale scházel mu živel epický, dramatický nebo satirický. Byl povaha měkká, konciliantní do krajnosti.

(Na př: V boji o ou- au psával do každého časopisu jeho pravopisem.)

Jablonský byl v Radonicích šťasten a bál se, aby nebyl přeložen na jinou faru nebo na Sv. Kopeček u Olomouce. Ale stihla jej rána horší: Opat Zeidler poslal jej za probošta (faráře) do Zvěřince u Krakova, kdež si jej Norbertanky vyžádaly, 23. března 1847 rozloučil se Jablonský s Prahou, stár 34 let, uprostřed života, odjel do polské ciziny, v níž také zemřel.

Krakovská půda byla horká. Nedávno tam byla teprve zrušena republika, konsistoř chtěla obsadit místo svým světským knězem

a odpírala Jablonskému jurisdikci, ale časem vše se upravilo, Jablonský svou lidumilostí a svědomitostí získal si srdce všech, byl předsedou v místních školních radách, stavěl školy (6), byl inspektorem 9 škol, předsedícím konsistoře atd., tak že básník byl zahrnut úředními pracemi a návštěvami z Čech tak, že mu nezbývalo času na literární činnost. Byl dokonce visitátorem školy evangelické a židovské.

Zůstal po něm i svazeček polských veršů. Hned, když do Krakova nastupoval, přinášel Polákům svého srdce půl:

Bůh tě pozdrav, ctný Poláku,
ve tvém slavném městě!
Přej, šlechetný Krakovjáku,
spočinku po cestě.

Jablonský dle svědectví Havlíčkova jediný v Krakově hleděl spravedlivě na spor Rusů s Poláky a snažil se vášně mírnit a pěstovat vzájemnost slovanskou. Nejraději ovšem vítal krajany ve svůj pohostinný dům, a svátkem bylo pro něj, mohl-li navštívit vlast. Zde nerad viděl povstale spory mezi mláďo a staro a snažil se usmířit svým boдрým humorem. Jsme jen Češi! říkával a nic více. Byl v Čechách všude rád viděn a vítán. Byl postavy sice mohutné, ale dobrácký, usměvavý výraz jeho markantní tváře každému svědčil, že by ani kuřeti neublížil.

Příjmů měl kromě zaopatření jen asi 600 zl., tak že není divu, že zůstal po něm několik set dluhů.

Tklivě jsou jeho »Pozdravy do vlasti«. Lumír přinesl roku 1870 jako autograf báseň:

Překrásný letní den!
A vůkol růží květ
ó jak tu vzpomínám
na mláďi mého svět!

Nade mnou oblaky
jak velké labutě
velebně vznášejí
své bílé perutě.

Ó lefte oblaky
na západ k horám tēm,
pozdravte národ muj
pozdravte rodnou zem.

•

Ó teskno, teskno mi,
mé srdce svírá strasť,
já v cizích svatyních
modlím se za svou vlast!

•

Ó jestli cizí kraj
mé kosti pochová
to aspoň srdce mé
tam přijmi vlasti má!

Šestkrát navštívil z Krakova Čechy a to v letech 1851, 1860, 1862, 1869, 1870, 1879.

Nejdělsí a nejbláženější byla návštěva roku 1862, kdy se po-
díval během dvou měsíců do Řečice, Prahy, Tábora, Jindřichova
Hradce, Brna, Vídně, ba i do Terstu k moři.

V Karšašově Řečici uspořádal mu oslavu kaplan P. Pavel
Fortunát, a Jablonský divil se pokrokům své rodné obce básničkou:

Český kraj a české mravy?
zpřimené a jasné hlavy?
veliká i krásná škola?
zahradá, kde skála holá?
podobizny slavných Čechů?
zpěvný spolek místo cechů?
bodrý mysl místo tísně?
místo karet zvůně písňe?
knihy místo sklenice?...
Ne to není Řečice!

V Praze pobavil se hlavně na přátelském dýchánku, kterýž ku
pocitě Bol. Jablonského uspořádal Vojta Náprstek ve svém salonu
u Halánků.

Roku 1867 trápila jej zase choroba, roku 1870 odebral se do
Prahy k volbě nového opata na Strahově a byl sám třetím kan-
didátem, ale propadl, bratří se báli, že by jmění klášterní vy-
čerpal na podporu vlasteneckých účelů. Rozmrzelý odjel před
hostinou dolů k Halánkům, jeho poslední naděje na návrat do
vlasti sklámala.

Roku 1879 léčil se dva měsíce v Karlových Varech a když se
vracel přes Prahu, nabídl mu nový opat Strahovský P. Zikmund
Starý návrat do vlasti: probošství na Sv. Kopečku u Olomouce.

Jablonský nabídku rád přijal, ale sestry Norbertanky ve Zvě-
řinci, které naň zvykly, mu to rozmluvily a náš básník zůstal
v Krakově. Ale zatím se jeho srdeční choroba vyvinula ve vřed-
natelnost, dne 1. ledna 1881 rozloučil se od oltáře se svými
osaďníky a přál lehkého odpočinku všem, kteří v novém roce
zemrou. Jablonský byl mezi nimi: Zesnul 27. února 1881 v 1 ho-
dinu s poledne.

Na návrh Vojty Náprstka postaral se Svatobor o převoz mrtvolý
do vlasti, kterýžto obstaral Edvard Jelínek.

Úchvatné bylo loučení Poláků s českým básníkem, cesta mrtvolý
byla cestou triumfální, se všech věží vítal ji lkavý hlahol zvonů,
v Mor. Ostravě přivítána řečmi, pochoďněmi a věnci, v Přerově,
v Olomouci, v Č. Třebové a všude, kde vlak zastavil. Kde ne-
zastavil, aspoň kvítí bylo házeno za ním. V Praze převezena
mrtvola na Strahov a měla být pohřbena v klášterní hrobce
v Košířích. Akademický čtenářský spolek a 20 českých poslanců

z Vídně telegraficky prosilo opata, aby povolil pohřbení Bolesl. Jablonského na Slavině českém, na Vyšehradě.

V neděli dne 13. března 1881 pohyboval se od Strahova na Vyšehrad pohřební průvod, jakého Praha neviděla.

Probošt Václav Štulc od oltáře na Vyšehradě mluvil nad rakví: Jak mám tě vítat, zpěvem nebo slzou?

České ženy vystlaly jemnocitnému básníku hrob růžemi.

O umění Bol. Jablonského jen stručně. Jeho dílo zůstalo panenským dílem jinocha, ale přece vypsalo k mužné síle. Jablonský razil jen drobné mince, ale ty byly zlaté a zachovaly svou cenu a svůj lesk.

Jeho mravokárství vždy zůstalo na výšinách poesie, vane v něm šlechetný duch Bernarda Bolzana, jeho řeč má křišťálovou jasnost a pregnanost, je přístupna i prostému lidu.

Čelakovského »Růže stolistá« uschla a oprchala, stala se nejasnou a nezáživnou — Jablonského Salomon je posud svěží a vznešené pravdy všlěpují se lahodnou romantickou dikcí trvale v paměť.

Lidový ton a humor některých básniček slibuje mnoho (Červánek se ukazuje, Já jsem dratař od Trenčína), co mohlo z Jablonského býti, kdyby nebyl tak záhy lýru odložil! Český Burns či Beranger? On je však více: Je učitelem a vychovatelem národa a dědictví jeho byt nevelké jest nesmrtelné.

Po stu letech, chceme-li vyjádřit výmluvné tajemství přírody, saháme k jeho veršům:

Nevěť vše, co z péra vyjde,
k přírody rtům nakloně sluch,
v knihách mluví jenom lidé,
v přírodě však mluví Bůh.

Po stu letech, chceme-li vyjádřit velebnost Boží, rádi saháme k veršům Jablonského:

Co jest Bůh, ó synu milý,
nepoví li rozum kusý,
li však, co to pochopili,
v prachu se mu kořit musí.

Kdo hledá plamennou apostrofu k národu, vrátí se ke slokám »Tři dob země české«:

Nuž vstaňte všichni, kteří posud spíte,
dennice vzešla, jitřenka se rdí,
slavici pějí aj! proč ještě dlíte?
Hana tomu, kdo bude poslední!

O žíte, bratři, národu zas svému!
Nebudte mrtví jeho synové!
přihlaste se zas k matce své a k němu
co věrní bratři, věrní synové!

Ctěte svůj jazyk, zvyky své a práva,
dokažte skutkem, že jste Čechové ...
a vlasti české opět vzejde sláva,
kterou se skvěli naši předkové.

Národ český měl už větší pěvce — ale neměl dosud žádného,
který by byl tak přešel na rty a do srdcí lidí, který by byl svou
dobou tolik ctěn a milován jako Jablonský.

Národ český byl a bude snad požehnán ještě mohutnějšími
plody se stromu poesie, ale to jest jisto, že mnohé velké zpěvy
zapačnou do hrobu literárních dějin a zapomnění, kdežto ještě
po stoletích ve všech chrámech českých ve vlasti i za mořem za
zvuků varhan budou se z úst zástupů vznášeti velebné sloky
Jablonského:

Pozdvihni se, duše, z prachu,
zaleť k rajským končinám ...

V. NELEN :

STARÁ PÍSEŇ.

Já přítele měl, byl to brat mé Tekly,
jenž bohatýr byl bez vadý a hany,
galanthom smělý, rival obávaný,
nu, slovem, krasavec, lev, byste řekli.
Kdys' zastal ženu svou (ach! ti se lekli)
v důvěrném styku s dvěma v černu pány.
Ó, jak se změnil pak, klel na vše strany,
přiběhl ke mně jako satan vzteklý!

Zrak plál mu, křičel, pěstí o stůl bušil,
za řadry dýka v pochvě se mu chvěla:
já zmíral hrůzou, trnul jen a tušil.
Na druhý den však k mému podivení
zas šla s ním hrůdā, zářící a smělā ...
Dnes chápu juž: Naď krásu ženy není.

Ž DELŠÍ DOBU POZORNOST VŠEHO SVĚTA obrácena je na Balkán, pilně se studovaly mapy nejmodernější, pátrá se po dávné minulosti těchto krajů u nás v širokém kruhu namnoze méně známé a mír uzavřený tento čas umožní turistice odhaliti mnohé záhady zeměpisné.

Herodotu a Tukiðidů byli všichni obyvatelé Balkánu Trákové (tráks - litevsky: pasekář); latinským naopak všichni Ilírové, od Ilíje, asi prvního kolonisátora Balkánu z Malé Asie přes trácký Chersones a Samotraku k ústí Marice a Strumy. V dávnověkosti tvořily se državy kolem opevněného města, jež se jmenovalo Velehrad v době před zabráním Balkánu Římany a Byzantínci. Tak vzniklo sedm Velehradů od jihu k severu.

1. Belgrad na řece Strandži 13 km. od ústí do jezera Derkoského, 64 km. severozápadně Cařihradu. Byl středem državy tráckého krále Sitalca v V. stol. před Kr. Tukiðides II. 95 popisuje říši v Evropě na Strandži od Cařihradu po Balkán, na úvodí Marice a Tunžy, na Rodopě, kolem Sofie a Kystenölu; zmiňuje ve vojskě jeho najaté Gěty od Iskeru po Rušuk a Šumen; Tribalů od Iskeru po Timok a Pjance (Paionii) západně Strumy, jakož i Rupčenů na Rodopě. Římané po Alex Vel. državu si osvojili, pak Byzantínci a konečně Turci. Dnes ji na chvíli drží Bulhaři.

2. Belegrad na Osumu (v Albanii tak nyní řečené), turecky Berat. Neďaleko města leží ostatky sv. Gorazda v monastýru jeho jméno, který dle zprávy je rozpadaných. Byl středem državy za Pirha, (III. stol. před Kr.). Brzo državu zabrali Římané, pak Byzantínci a pak Turci. Tukiðides svědčí, že vždy chodili ozbrojení a jmenovali se »Vojníci« a to od města »Vojnica« na břehu Akarnanie v zálivu Arbském neďaleko Prevezy po Černou Horu. Zvali se též Arvanaši (trváti se vojovatí), Arbanaši, turecky Arnauti, jejich kraj Arnaut-luk a naši žurnalisti zvou je: Albánci; jméno tam neznámé.

3. Belegrad (Zara vecchia - starý Zadar) středisko Liburnů proti ostrovu Pašmanu u břehu. Císař Augustus přivítal je državě římské, odebral jim loďstvo ke své potřebě (naves liburnicae).

4. Beograd na Dunaji, středisko Tribalů na Sumadii na dolní Moravě, Mlavě a Timoku.

5. Stoliční Bělehrad (Szekesfehervar) državy králů Panonie (Bánovin). Záhy zabrali Římané. Byl opět místem nastolení králů uherských volených na Rákoši u Pešti.

6. Belegrað stoličnŷ Dákú na Marošŷ (Sarmato-Gétû) nyní (Gyulafehervar). Sídlo králŷ Řŷmany nazváno Sarmitzegetúsa v Hotzegu u Vajda Hunyað. Králové Sarmato-Gétû volení na Rákošŷ v údolí Aluty, kðe se obrací oð jihu náhle k západu u Fogoraše, nastolováni ve stoličním Bělehradě a sídlili v chráněném údolí na Střele. Trajan přŷšel úvodím Černé, přítokem Temeše Bystrou, přes »železnou bránu«, rozbil Sarmitzegetúzu a rozrušil ðržavu Dáckou r. 101. po Kr. Zříceniny, okolní starožitnosti a záznamy Jihoslovanŷ svěðčí, že Dákové byli Slované.

7. Bjelgorað u pramenŷ Donce, zvanŷ Donaic t. j. malŷ Don, řeky: Tanais, jehož ðolní tok byl Herodotu a Strábovi hranicí mezi Evropou a Asií. Byl střediskem ðonských Kozákŷ (Alánŷ) ještě v IX. stol. Kozárŷ, Kazachŷ etc. zvanŷch. Sv. Konstantín se sv. Methodem přŷcestoval z Cařihradu přes Cherson a Taganrog, stepní oblastŷ, přes »Lebedii« jižně Charkova, kðe sešel se asi 857 s Maðary, přes stanice Kozákŷ v jejich doprovodu ðo Bjelgorodu a hájil pravoslavŷ proti zbytkŷm Bogumilŷ, kteří kolísali mezi Mosaismem a Mohameðanismem.

Osmŷm Velehraðem byl by Dėvín na vtoku Moravy ðo Dunaje a ðevátŷm Velehrað u Uh. Hraðistě, který se právě po stránce archeologie zkoumá.

Bjel, Vele značí bílý čili archaicky: velikŷ, jak černŷ značil: malŷ. Tomu svěðší návoslovŷ vodopisné i horopisné oð jihu k severu: Černŷ Drin; bílý Drin v Albanii; černŷ, bílý Isker; č. b. Við; č. b. Osma; č. b. Lom, tyto z Balkánu; č. b. Kőrös (Kryš) z polhoří »Bihar« v Uhrách; č. b. Čeremuš na Bukovinské hranici, č. b. Dunajec v Haliči, č. b. Ostravice na Těšinsku. Černŷ a bílý Halštrof v horní Lužici. Totěž v horopisu lze stopovali.

Značí teðy Velehrað: bílý čili velikŷ hrað t. j. město, střed ðřřav v ðávnověkosti. Národ náš žil ðávno před Kr. P. ve zřŷzení hraðským, grað. či gorodským.

BŘÍZY.

Vyběhly břízy z údolí,
na kraji stanuly lesa,
před sebou zřely topoly,
skřivan jak nad nimi plesá.

Vítaly hned se s poutaty,
radostí zaševalily,
koruny jejich dojaty
májové paprsky pilý.

Snivý drozd hned k nim zaletěl,
o jaru jásavě zpíval,
každý list touhou mđlou se chvěl,
v đumách se do kraje đíval.

Jak plují nad ním oblaka,
růžová, bílá a zlatá,
slunce jak kryjí, tuláka,
volně jenž do světa chvátá.

Na květy, keře, potoky,
v horách se pasoucí stáda,
na úval v lese hluboký,
na nivý, zahrady, laďa...

Bylo jim měkce, výskaly,
všude hned přátele měly,
zjasnilo hned se úskalí,
jak se jim rozđováďely.

Chápal je každý rozkochán,
radostí jejich byl dojat
a přál si, by moh jako Pán
šťestí jich v srđce též pojat.

Vyběhly břízy nad blata,
každá jak oblaka bílá,
mladost má s nimi dojata
poslední paprsky pila.

O Boleslavu Jablonském přinášíme v tomto čísle přednášku K. D. Lutinova, proslovenou v Katol. domě v Olomouci na oslavném večírku spolku „Sušil“ dne 6. III. 1913. Přednáška je zpracována na základě pilné práce Matuškovy z „Vlasti“ a básní Jablonského. K důkladné literárně-vědecké práci o Jablonském necíti se autor povoláním a proto zde k povzbuzení některé mladé síly uvádíme instrukтивní dopis horlivého čitatele Jablonského dp. Fr. Dvořáka, jenž dlouho působí v rodišti Jablonského:

Veledůstojný Pane!

Velikou radostí jsem byl naplněn při čtení Nového Věku, který oznámil v č. 24. (dle Našince), že připravujete vydání básní Jablonského s předmlouvou.

K této oslavě poslouží Vaši Důstojnosti s pietou psaný život J-kého od prof. Al. Matušky, nákladem „Vlasti“ 1884-1886 v Praze, životopis od Celestina Friče vyd. u Pospíšila v Praze na Perštýně, články o Jablonského pobytu a pohřbu v Krakově od Ed. Jelínka ve Světozoru r. 1888, řeč prof. Mejsnara při odhalení pomníku J-kého v K. Řečici 8. srpna 1886 a popis slavnosti té v Národních Listech z 9. a 10. srpna 1886, pak statě ve Zlaté Praze r. 1886.

V roce 1881, kdy J-ký zemřel, psaly všechny časopisy nadšeně, s hluboce citěnou úctou o záslukách J-kého.

Opsal jsem si z Lumíra 30. 3. 1881 str. 144, že 100 básní J-kého psaných jazykem polským chová v rukopise vdp. opat strahovský, ale prof. Matuška o pět let později napsal, že literární pozůstalost převzal z kláštera Zvěřineckého biskup Dunajewski v Krakově, (Co jest pravda?) kam se poděla bohatá knihovna J-kého po smrti, nevím podnes. -- Zavděčil byste se národu zprávou, že liter. pozůstalost jest prostudována od Vás a odevzdána Museu v Praze, a knihovna skatalogisována, že jest inteligenci české přístupna. Můžete tak učiniti?

V museu království čes. v Praze, zachováno jest z rukopisu J-kého velice málo, (autobiografie Bol. Jablonského pro Naučný slovník Riegruv, a dopisy přátelům: Zapovi, Šemberovi, Tomkovi, Hankovi, Rybickovi, zvláště Pospíšilovi); Ed. Jelínek odevzdal mu seu veškeru korespondenci spojenou s přivezením J-kého z Krakova do Prahy.

Dopisy od J-kého zasláné do rodného města K. Řečice vypůjčil si prof. Matuška, a podnes vráceny nebyly, musím mlčeti zatím, snad se ještě najdou u sestry choromyslného nyní p. profesora. Slibilaf městu, že co najde v bednách a v knihovně, všechno vrátí, dosud prý ničeho nenalezla, ano obává se, že v návalu choromyslnosti bratr památky po J-kém spálil, jako spálil množství knih a rukopisů jiných.

Zajímavá jest báseň od El. Krásnohorské k slavnosti odhalení pomníku J-kého, dosud nikde neotištěná; použije se jí asi letos při slavnosti připravované na konec července nebo začátek srpna v rodném městě, nedostaneme-li do té doby básně od žijících mladých básníků. Nikdo nebyl dosud požádán; bojím se, že budeme se žádostí u moderních literátů odmítnuti. Ani u J-kého netrvalo Hosanna dlouho.

Sbírám projevy všech listů, které letos věnovaly J-kému vzpomínku, mám Národní Listy, Čas, Národní Politiku, Cep, Venkov, Hlas (opsány jeden odstavec); co jsem psal do Hlasu Lidu sám, jest přiloženo. Vzpomínky Jiráskovy (snad ve Zvonu?) dosud jsem nečetl. Nemohl byste mi Důstojnosti opatřit laskavě čísla Moravských listů o B. J.? Zaplatím je.

Žádal jsem nakladatelství J. Otto v Praze, pak Družstvo „Vlast“, aby vydali samostatně „Moudrost Otcovskou“, s podobiznou a s krátkým životopisem za 20 hal., za tolik vydal Kober v Ústřední knihovně Ohlas písní ruských a českých o tolikatěž stranách jako Moudrost otcovská. Odmítlí mě.

Otto vydal ve Světové knihovně výběr básní B. J-kého od Kvapila bez slova redakce. Tiskárna Landrasova v J. Hradci slíbila mi, že vydá Moudrost otcovskou samostatně, jak si přeji, co nejlevněji, ceny však nedala. Jenom tolik vím, že sazba básní těch trvatí bude dva dni, svěřena bude učni sazečskému, jenž se učí letos čtvrtý rok - bezplatně; papír ve velkém kupovaný na celý výtisk stojí nejvýše 5 h., cliche podobanky J-kého tiskárna má z dřívějšíka, tedy s nepatrným nákladem dostaneme do škol dárky pro děti velice cenné a přece levné. Letos místo obrázků k prvnímu sv. přijímání

chci rozdávat Moudrost otcovskou, nebude-li dražší než 20 hal. Vybrané básně J-kého u Otto ve Svět. knihovně za 60 hal. hodí se pro dospělé.

Na studii Vaší Důstojnosti o B. J. se velice těším a vynasnažím se o rozšíření, dle možnosti před slavností a hlavně při slavnosti letošní. Do té doby otevře se v Řečici knihkupectví Smržovo, jež se bude samo také starat o rozšiřování zajímavosti literárních.

U firmy Stýblovy jednal jsem o lacinější vazbu Růže Sionské (v ceně 6 a 9 korun nehodí se pro chudší). Cena vychovatelská těchto modl. knih nebyla dosud nikde tiskem uznána, ačkoliv vychovaly národu tisíce zbožných, vlasteneckých matek a ještě vykonají mnoho dobrého v národě, rozšíří-li se jako dárky dospělým dívkám (k svatbě a pod.), zdražení vazeb Růže Sionské zaviniolo malý odbyt krásné knihy té v poslední době.

Promiňte, Důstojnosti, obtěžuji-li dlouhým dopisem. Jen ještě toto:

Včera pořádal Č. Budějovický Orel, spolek „Jirsík“ a Jindř. Hradecký spolek ochotníků „Jablonský“ stoletou památku B. Jablonského.

Jablonského ilustrované básně od Olivy, vydal Jar. Pospíšil asi za 3 K, naše mládež si však v měst. škole při kreslení ilustruje básně v Moudr. otc. sama, některé velice zdařilé ilustrace došly uznání i v Praze v katechetském spolku při přednášce o B. J. dne 5. 3.

Oslavou českých buditelů kněží prospívá se vlasti i církvi, tof nejlepší tichá a nepřímá příprava pro r. 1915.

Těším se na další laskavé zprávy Vaší Důstojnosti a vzdávám za všecku obětavou práci dosavadní upřímně: Zaplať Bůh! Trvám v dokonalé účte oddaný Fr. Dvořák, katecheta.

V Kardaš. Řečici 17./3. 1913.

Poznámka redakce: Velice by se nám zavděčil, kdo by nám poslal neb nám fotografií nebo portrét Jablonského, zvláště z doby pobytu *pražského*. Kam se poděl portrét Jablonského, který po jeho smrti převzal v Krakově arcibiskup Dunajewski?

O jádru básnické činnosti píše Dr. F. Karafiát: Toť myslím to nejsvětější: když dílo je v harmonii s povahou a smýšlením. Napiše-li někdo sto knih se sebe lesklejším obsahem a je-li sám při tom ve svém působišti v pravém opaku s tím, co ve svých hniích hlásá, pak není umělcem. Je nadaným řemeslníkem a jeho knihy jsou ovocem náhody, ne hlasem krásné duše. Ale čí knihy jdou paralelně s duší, čí knihy volají hlasem vlastního procítění, ten, kdyby napsal sebe méně a nebyl ani uváděn mezi prvními spisovateli, ten jest jen zdánlivě neslyšen; jeho hlas jde a nese se a nese, tiše, ale zvolna ozývá se v duši toho a onoho a vede a probouzí a neznalí, ba spíše roste každým příchodem dnem, jako vše, co se vyvinulo z vesměru spontánně, svou vlastní silou a krásou.

O cestě k panharmonii lidstva. R. 1899 psali jsme v Novém Životě o obrazopise jako všelidském prostředku dorozumívacím. »Čas« uveřejňuje v čis. dubnových pojednání Josefa Jeřábka o snahách prof. Tilšera v tomto směru. Tabulky soustavy písma kosmografického i výklad jeho užití najde čtenář v posledním spise Tilšerově: »Jedině pravá cesta k panharmonii lidstva zabezpečena pro vždy ikonografií.« Vysvětloval na schůzi pořádané jednotou učitel. »Komenský« pro Prahu a okolí dne 18. ledna 1902 František Tilšer, profesor české technické školy v. v. Text doplněn obrazy jevu a bytu

předmětů v prostoru a tabulkou písma kosmografického. V komisi Fr. Rívnáče v Praze 1907.

Dr. J. Herben o ideí Cyrillo-metodějské v »Čase« napsal: »Nia-dělo se mnoho zla ideou cyrillo-metodějskou. Na štěstí hlasatelé této vlastenecko-římské filosofie neznali Říma. Řím má latinu a středověk, národní jazyk přiči se principu římského universalismu. Mnozí kněží vykládali si některé bully papežské bludně: a klamali (Wurm) sebe i lid doimnělou přízni Říma k Slovanům. Slavice letos 50leté jubileum cyrillo-metodějské ideje, blahotečie osudu, že slavíme na štěstí také funus ideje. Cyrillomethodějské ideje zmocnili se jezovitě (tak píše lhistorik (!) Herben) a v jezovitské obrození náboženské přece snad nikdo už v českém národě nevěří, tím méně, že by propagovali v církvi - slovanštinu. Hierarchie ve své slepotě zardousila hnutí, pomocí něhož čtvrt století neobmezeně Moravou vládla.« Dr. Herben se mylí. Idea C. M. byla siice poněkud časově upravena, zastřešena, ale udušena není, naopak sjezdy unio-nistické a Velehradská Akademie se svými publikacemi silně podezdívají budoucí stavbu. Ideou našich věrověstů bylo: *slovanským církevním zřizením ve spojení s Římem osvobodit Slovanstvo z područí západu*. O tomto díle katolíci dále pracují, ale p. Herben se svými volnomyšlenkářskými sion-druhy je podrývá, ovšem ale nepodryje

O Sesite Mechtildě Magdebur-ské přednášel v Praze v sále »Žen-ského klubu« v Jungmannově tříde spisovatel pan Miloš Marten - Po Fuchsově přednášce o katol. mystice a Šaldově přednášce o Claudelovi, o nichž jsme zde referovali, vyslechl jsme s radostí i krásnou, hluboce po-

jatou a vkusně přednesenou přednášku básníka Miloše Martina o málo dosud u nás známé středověké básnířce katolické, bekyni Mechtildě. Pan Marten vystihl náboženské a kulturní ovzduší středověku, vyložil zjev Mechtildin jako nejsilnější, protože umělecký projev věřící středověké ženy, charakterisoval krásně a správně mystickou erotiku Mechtildinu, promluvil o poměru k Dantovi, dotkl se i její pravověrnosti. A jak ani jinak nelze, analysoval i umění středověké katolické básničky, která před šesti stoletími již zpívala o »nahé duši«, stala se tak předchůdkyní nejmodernější současné lyriky evropské.

Chtl bych jen poznamenati, že Mechtilda nebyla nikdy sestrou dominikankou, jak pan přednášející uvedl. Žila přes 30 let v Magdeburku jako bekyně, nevázaná řeholními sliby, a měla pouze duchovního rádce z řádu dominikánského. Když trpěla pro svoje vidiny v Magdeburce ústrky, sprostředkovali ji dominikáni přijetí do kláštera benediktinek v Helpedu. Tady stala se sestra více než šedesátiletá sestrou benediktinkou.

Pan Marten dotkl se i zajímavého dantovského problému Matildovského. Mnozí katoličtí vykladači »Božské Komedie« stotožňují totiž onu Svatou Matildu, která provázela Danta očistcem, s německou benediktinskou visionářkou Mechtilidou. Tu třeba však poznamenati, že by se vždy mohlo jednat spíše o svatou Mechtildu z Hackebornu, přítelkyni Mechtildy Magdeburské v klášteře v Helpedě. Tato světice psala totiž svoje vise latinsky a Dante je mohl znáti, Mechtilda Magdeburská však latinsky neznala a napsala své básnické dílo, »Proudící světlo božství«, dolnoněmeckou mateřštinou. Latinský překlad je z doby

pozdější. Konečně nelze sdíleti úplné výkladu p. Martenova o některých protestantských živlech v díle Mechtildině. Tato stránka byla již katolickými teology dostatečně vysvětlena ve prospěch naprosté Mechtildiny pravověrnosti. Protestantští theologové, obírající se horlivě středověkou mystikou, snaží se v každém slavnějším visionáři nalézt předchůdce reformace. U Mechtildy Magdeburské zkalil vody tímto způsobem protestantský farář, J. Müller.

Slavné dílo Mechtildino je u nás dosud téměř neznámo. Jen úzký kruh milovníků staré katolické poesie zná překlad faráře Josefa Ševčíka, z něhož otištěny byly některé ukázky v revui »Meditace« (ročník I. a II.) a v Demlových sbornících »Studia«. Přesnější a básničtější překlad vybraných ukázek mystické erotiky Mechtildiny podal Oldřich Novotný v katolické revui »Obrození« (1912). Doporučujeme tyto první pokusy o uvedení básnického díla Mechtildina do češtiny vřelé pozornosti čtenářstva.

Panu Martenovi jsme za jeho přednášku vděční. Nazval ji jakýmsi zastavením na svých potulkách středověkem, jehož kulturou se horlivě obírá. Známý jsou jeho krásné překlady z Waltera Patara, jeho studie o Zeyerovi, jeho obrana středověku proti Macharovi... Ale přednáška vzbudila v nás opět i bolestnou ránu. Zase jsme se tázali: což opravdu již nelze pokračovali v krásných cyklech přednášek »Přátel katolické kultury«, které byly kdysi schuzkami pražské katolické inteligence? Proč se tohoto plodného úsilí nechopí »Sdružení katolické inteligence«? Probudí netečné spáče k nové práci aspoň příklady takové horlivosti, jakou pro katolickou kulturu projevují laičtí naši spisovatelé? N. Věk. M. Babor.

Co bylo na husitství specificky českého, národního?

Husitství bylo původně hnutí na výsost klerikální, ba *vyvrcholný klerikalismus*, theokracie («Král, který je ve hříchu, není králem») a bylo v přímém odporu s protestantskou anebo volno-myšlenkářskou »svobodou svědomí«. Teprve později se přeměnilo. »Náboženství nade všechno« bylo jeho heslo. Jen ze vzdoru, že hyperklerikální názory Husovy (vl. Viklefovy) nebyly Církví akceptovány, přešlo husitství do kolejí protestantských neb renaissančních.

F. V. Krejčí: Proslílec. Román. Marná snaha! Z kritika Krejčího umělec už nebude. Jeho Červenec je pod průměrem všedních, upovídáných, dělníckých konstruovaných »románů«. V Steinbrennerových kalendářích nejlepší člověk je věřící, největším zločincem člověk bez víry. U Krejčího opak, nejlepším lidmi jsou ateisté, darebáky jsou lidé věřící. Že socialistu nezapřel, nikdo by mu nezazlí, ale opovážlivým spoléháním na trpělivost čtenářstva je nakupení perel socialistické poesie v jediné větě na př.: »Břichatý omezenec s fysiognomií hrocha, jenž své kněžské úkony odbývá s bezduchým řemeslnictvím, nejhrubší materialista, zarůstající sádlem«. Je přirozeno, že Krejčí svým Červencem chtěl propagovat ideu volné myšlenky, ale že si bude počínati tak naivně, neobratně, nikdo by nečekal: »shofeti v pohanském plameni bylo by důstojnějším zániku pro pěvce životní krásy nežli shnutí v ohyznostech křesťanského hrobu«. Zkrátka, kniha Krejčího, prostá uměleckého posvěcení, přes své atheistické stanovisko, není knihou nebezpečnou.

Osip.

Hlidka, kritický čtrnáctidenník VII. Bilnara, po prvním ročníku zanikla.

Jest toho litovati, zvláště pro pilnou bibliografii. Spíše se obejdeme lbez Obrození než bez Hlídky. Jen tomu jsme se podivili, že může poslední sešit katol. listu bez výhrady doporučovat protikatolické liter. dějiny české od Arne Nováka. Doufáme, že Hlidka brzo oživne.

Literární snobismus na Moravě.

Pod tímto názvem píše red. Florián Zapletal v Přer. Obzoru:

Moravské kolo spisovatelů ustavilo se v Přerově na valné hromadě na Sylvestra minulého roku. Ve správě o ní jsem napsal upřímně a poctivě, že ve formě, v jaké se kolo ustavilo, bude retardujícím živlem, že bude *uměleckou invalidou*.

Mezi řádky jsem tehdy napověděl, že za takového invalidu považují také básníka Ad. Veselého, který s brněnskými svými přáteli chtěl v Kole triumfovat. Dostal jsem odpověď. Pan Jos. Holý v »Pozoru« proti mně napísal, že v Kole není nikoho, který by nesnesl přísně uměleckého měřítko. Řekl to formou slušnou a podepsal se Odpověděl však také pan Veselý. Vyčetil, co jsem o něm napsal mezi řádky a pustil se do mne nekřesťanský. Celý měsíc nadával anonymně jako špaček, dušoval se, že je umělec a pro gaudium čtenářstva opatřil si proti mně úsudky několika moravských literátů, které si otiskl ve svém listě. Měl jsem dvojí možnost: také nadávali a také si zjednali a otisknouti úsudky moravských literátů na obhájení svého stanoviska. Neudělal jsem ani jednoho, ani druhého, nýbrž čekal klidně, co bude dál. Před několika dny proběhla novinami zpráva o literární dotaci moravské za rok 1911. Ceny dostali: Jiří Sumín, Jos. Holý («Vašíček Nejlit» 800 K), St. Kovanda, Fr. Taufer: a

Břeněk O. (Humoresky 500 K). Mladobčeský »Přehled« ve Val. Meziříčí zaznamenal tuto zprávu v posledním čísle a připojil: »Zároveň byly vypsány podmínky, za kterých mohou se ucházeti o ceny za rok 1912. Mezi nimi stkví se též podmínka: O ceny mohou se ucházeti pouze spisovatelé, mající na Moravě právo domovské«. Tím se chce asi chránit několik těch literárních snobů, jichž jedinou je zásluhou, že mají na Moravě domovské právo. Že na př. udělena cena Jos. Holému za takové staré haraburdí, jako je Vašíček Největší, dokazuje nad slunce jasněji, že ti, kteří o cenách rozhodovali, řídili se vším možným, jen ne hlediskem uměleckým. J. Holý a Břeněk O. cenou poctění a básníci opravdoví, jako Březina a Mahen, na Moravě též žijící, jsou odstraněni, nemají asi oné jmenované již kvalifikace«.

Až potud Přehled. Připomínám, že v jury byli pánové M. Jahn, V. K. Jeřábek a A. B. Dostál (ne O. Bystřina, jak se mnozí domnívají). Dali cenu Jos. Holému. A já slavnostně opakuji: umělecká invalidovna. Za dotaci na r. 1911 není ještě snad (či je už?) zodpovědné Moravské Kolo spisovatelů ale co se stalo s cenami za r. 1911, bude se nyní opakovat pravidelně dotud, dokud v Kole budou rozhodovati umělečtí invalidové.

»Přehled« se zdá divnou kvalifikací pro literární dotaci, totiž domovské právo na Moravě. Tak se to stalo. Pan Ad. Veselý, umělecký invalida, básník »stehen« a »pohlaví«, jak se jeví v poslední sbírce »Kniha lásky« (a z boků rozlohy jak tmavá růže pohybem stehů mírně vyvýšená se stkvělo Pohlaví. (Salome). Nechť páli, žhne a rdousí bez konce pohlavím jak ústy žhavými! Judith), tento básník

vilnosti (»v mužů plen své tělo vilně dá«) nemůže se pochlubiti poctivými, skutečně uměleckými činy literárními, tož dělá literárního Herostrata. Vite, kdo to byl? Ničema, který toužil po nesmrtelnosti a po velikých činech. Nestačil na ně. Tož zapálil aspoň chrám Artemidy v Efesu. Pan Ad. Veselý hraje úlohu takového Herostrata na Moravě. Na umění je slabý, tož se mstí aspoň na lidech, kteří to dovedou. Tak se pustil r. 1906 do Merhauta za jeho Vranov, tak napsal »otevřené listy« (Karáškova manýra) r. 1911 S. K. Neumanovi, když tož dostal literární dotaci moravskou. Tento čin, hodný starého Herostrata, je jednou z příčin, proč se při rozdělení cen hledí na domovské právo autorovo. S. K. Neuman sice žije na Moravě řadu let, ale nenarodil se tady tož podle Veselého nebyl kvalifikován pro literární dotaci. Pan Ad. Veselý tuto kvalifikaci má, poněvadž se narodil v Řečkovicích u Brna a poněvadž vystudoval brněnskou techniku. A doufáme, že z dotace na rok 1912 dostane také cenu třeba na svoji »Knihu lásky«. Dostane ji, poněvadž je členem literární organizace, která však v očích poctivých lidí je *uměleckým chudobincem*. Flo.

Z nejnovější české dám. poesie.

»Čas referuje o nové knize Marie Haunerové-Votrubové (Srdce, o člověku mluvíně) a o dvou knížkách naturalistky *Lily B. Novákové*. (Květy odlehleho údolí. Nad její drahou zachmuřenou). Nováková má názorný, volný, dynamický verš, ale obsah sanitnovský. »Nováková umí zejména dělat verše z krátkých úsečných vět, jež napínají. Nebo se zastaví na některém slově a opakuje dvakrát, třikrát, jako před širým rozhledem, jež oko musí teprve obemknout: »vím, vím, vím ...

— láska tu chodí, chodí po zemi, do-
týká se všeho teplou, vlhkou rukou.
Nebo spustí v náhlý uspišený proud,
který stoupá stejnoměrnými rozmachy
vznětu: »hledte mi v oči, ještě se vaše
rozhoří, obejměte můj pas, ještě se
zachvěje rozkoší . . . libejte mne, ještě
mi hlavou zahučí proudy padajících
vod«. Ničemu se ani zde zase nevy-
hýbá, nedbá mezi, jež ukládá přežitá
tradice básnická; je hotova, popisovat
třeba nejdopornější operace nemoc-
niční, nejchoulostivější výjevy z ředi-
telských kabinetů, nejhrubší intimnosti
surových chlapů a nevěstek. Nováková
dala do versů špitální okno s lahví,
v níž uchováno embryon z abortu:
»Po posledním tu zbylo potratu, a
šklebí divně se, snad na lahve, v nichž
hypermangan rudě rozpuštěn, snad na
lysolu láhev neplnou a na tamponů
slušnou lironádku . . . Hypermangan,
lysol, tampony, rufová masť, připouští
se to do básní? Jinde cituje Nováková
list kontoaristčin o milánkovi, jenž si
ji posadil na klín: »On pod sukničky
rukou zabloudil, já smála se, a pak
mi šeptal cos, viš, něco strašně, strašně
svinského a přec se mi to tuze líbilo
. . . Zdá se, jakoby se genius poesie
musil popadat úděsem za hlavu. Čus.

Život umělců a básníků v Če-
chách jest cosi jedinečného na této
libezné hvězdě. Národ český, jehož
obroda jest předem a nejprve dilem
básníků, spisovatelů, umělců, třibí si
k nim opravdu svůj poměr do finess
vybroušenějších a vybroušenějších.
Stručně dá se pojmovati tento vývoj
takt: v době obrození národ svých
básníků a umělců živil velmi bídne,
ale vážil si jich a miloval je; dnes ne-
živí jich lépe, ale necítí jich ani tolik,
kolik musí cítiti se veřejnosti příslušníci
posledního »živnostenského stavu«.

Tak nařiká F. X. Šalda v »České
Kultuře« (číslo 11).

Společnost Jarosl. Vrchlického
vstupuje do života dříve, nežli jsme
se nadáli. Účelem Společnosti jest trvalé
uctívání památky Vrchlického jednak
šířením znalosti děl jeho v národě
českém i v cizině, pak péčí o řádné,
úplné a účelné vydávání děl jeho bás-
nických i vědeckých, jeho korespon-
dence a jiných písemných památek.
Společnost chce se přičiniti i o to, aby
dílo Vrchlického bylo soustavně situ-
dováno, kriticky oceňováno, a aby vliv
jeho na literaturu a kulturní rozvoj
národa byl ověřen. Společnost chce
též zříditi a udržovati Museum Vrchli-
ckého v Praze, pečovati o budovy a
památky po básníkovi v jiných místech
a zřizovati i případné pomníky. Iko-
nečně chce chrániti autorská práva
k dílu Vrchlického, chce bráti zřetel
i k jiným básnickým zjevům českým,
pokud jsou v souvislosti s Vrchlickým
nebo jeho dobou. Pracovní odbory
jsou dva: odbor literární a odbor mu-
sejní i propagační. Členové spolku
jsou buď zakládající (kdo složí najed-
nou nebo ve lhůtách aspoň 200 korun),
přispívající (roční příspěvek aspoň 20
korun), činní (to jsou pracovníci), do-
pisující a čestní. Žádáme katolické spi-
sovatele a kulturní pracovníky, aby
hojně přistupovali za členy této spo-
lečnosti, neboť při revisi díla Vrchli-
ckého musí se uplatnit i hledisko
katolické! Přihlášky adresujte na:
A. Šubrt, Smíchov, Ferdinandovo ná-
břeží č. 8.

Chybné novinky. V prvním
svazku letošní »České Mysli« otiskuje
A. Papírník podrobný seznam literární
pozůstalosti filosofa Josefa Durdíka.
Byly z ní až dosud uveřejněny tři nej-
rozsáhlejší práce v »Durdíkově Sbor-

niku» 1906. Z bohatého rukopisného zbytku vydán bude jen druhý díl Poetiky. Zprávu lze přijmouti s povděkem. První díl Poetiky vyšel u Kobra v Praze 1881 a od té doby trčelo torso důležité práce, čekající marně na doplnění. Dle programu Durdíkova bude tento druhý díl obsahovati nauku o útvarech básnických.

O asimilaci Židů napsal »Ječmínek : Židé, byť byli roztroušeni po celém světě, přece jsou národem, který má svou historii, svůj kultus a svou kulturu, svou rācu, svou povahu, své společné snahy a ideály, ba i svou řeč.

Tak jako český národ zůstal národem i v době své poroby a svého stoletého spánku, tak i Židé jsou národem, a sionism jest probuzením národa židovského k jednotě, obrozením k cílevědomé práci.

Poctivý Žid nemůže býti ani Čechem ani Němcem, jinak by byl odrodilcem. Žid může se pouze přiblížiti k národu, ve kterém žije, může se sblížit s jeho kulturou a podporovat jeho spravedlivé snahy, ale nikdy nemůže přijati jeho národnost.

A nám Čechům by úplně stačilo toto přiblížení, a nemůžeme si přátí splynuti Židů s námi. Máme již příliš mnoho židovských živlů v našem národě, tak že počínají dokonce ovládati celé vedení a smýšlení národa.

Hrozi nám utonutí v židovství. Nejedná se už tak o počestění židů jako o požidovštění Čechů.

Každý, kdo má oči otevřené, kdo studuje dějiny minulosti a přítomnosti, vidí to jasně a musí volati: Křesťanský národ český, vrať se k sobě! Zanech bratrovražedných bojů, spoj se bratr s bratrem a zvlétni i bez drahé šalebné pomoci těch, kteří byli posud tvými úhlavními škůdci a nepřátely».

Jar. Vrchlický proti spalování mrtvol. Tereza Svatová píše v »Národních Listech« čis. 46 ze dne 16. února r. 1913 pod nadpisem »Jaroslav Vrchlický v Žamberku«, (Památce básníka) pět črt o jeho pobytu u dra. Alberta. A v črtě poslední jsou uvedena slova Vrchlického o posledních věcech člověka. Otiskujeme črtu tu doslovně, aby laskavý čtenář poznal celý její obsah.

Tereza Svatová píše:

»Jaká to úzká, žalostně úzká rakev pro nejmohutnější křídla, jež narostla kdy českému člověku! A v jakou to těsnou a smutnou hrobku chceme tu rakev uložit!«

(Z pohřební řeči Jaroslava Kvapila.)

Bylo to v poslednějších letech našich styků, za jednoho odpoledne tichého, kdy nebylo mráčku na obloze, kdy klid a krása pozdních dnů podzimních stoupala i do duší lidských. Před vilou v kroužku seděli přátelé. Mluvílo se o životě i smrti.

Také o způsobech procesu zničení těla lidského.

Vysloveny tu různé náhledy a vše možné dostalo se na přetřes.

Pozvolně zanikání v náručí matky země, ponoření v moře, vysychající průběh starého egyptského pohřbívání, balsamování, spalování v peci i ve volné přírodě, uložení v mohyle, vydání těla na pospas jiným tvorům aid.

Nám byly ovšem nejbližší jen způsob pohřbení u nás obvyklé. Uhniti v kobkách, nebo pouze ve hlině, anebo spálení v peci?

Ku podivu, že většina a také přítomní lékaři byli pro starodávné pohřbívání ve hrobech.

Také náš mistr Vrchlický souhlasil s tímto způsobem posledních věcí člověka.

»Do země patří tělo lidské«, řekl rozhodně a krátce.

A když se pak dále mluvilo o tom, kde by kdo přál si být pohřben, zamyslel se, hlavu vyvrátil na zad a podle svého způsobu přimknul své modré, divně světlé oči.

»Já si to myslím tak«, řekl se zavřenýma stále očima a hlasem nezvykle tichým.

»Vysoký, osamělý kopec, na něm jediný, vysoký strom plný pluctva, a kolem všude aby bylo modro modro modro!«

Zamával rukama do široka a jako ze sna doložil sípavě: »A dole pod stromem v zemi hrob.«

»Vím o takovém místě«, řekl po chvíli docela již klidně. Kde však to místo je, nepověděl. Vzpomněli jsme na to všichni, kdož hovorů tomuto jsme byli přítomni, v den jeho slavného, královského pohřbu. *

Od mistra Jos. Váchala přinášíme dnes 4barevný dřevoryt „*První kříž*“. Váchal je dnes předním dřevorytce českým, jak zručností, která ovládá vzdorný materiál, tak uměleckou invencí a originalností svých vidin. Jsou v jeho díle sice ozvuky Japana, Bilka a zejména naivních dřevorytů starodobých, ale celkem jest Váchal velmi svéráznou hlavou. Těšíme se zvláště na jeho cyklus »Myslíkové a visionáři«, který dle ukázek bude vrcholem dosavadního díla mistrova. Po vydání přinese obšírnější pojednání.

Pastorovy „Dělný papež“, monumentální dílo světového významu, novým VI. svazkem dospělo k době katolické reformace a restaurace, za pontifikátu Julia III., Marcella II a Pavla IV. Pastor z původních pramenů dokazuje, že »prolireformace« nebyla jen bojem proti protestantismu, nýbrž

obrodem a prohloubením života církevního, skutečnou reformací. Pastor je jest mistrem ve střízlivém a věcném, ale přece poutavém podání.

O Jar. Vrdhlickém přináší článek od přítele Slovanů Dra Med. Benneta R. Barriosa v Barceloně »Revue (Catalane« 15. března 1913. V tomtéž čísle vypisují se květinové hry (Los Jocschs Florals) a výslovnost katalanštiny.

Antonín Klášterský vydal satirickou sbírku »Siciliány«. Zde ukážeme: **Z MOUDROSTI OTCOVSKÉ.**

Jak holub vrke a jak lev řvi vzteketem, leč všecko s mírou, včas co nejvíce. Co jiným jed, to může ti být lékem, a stranou jdi, když počne štanice. Moh biskupem se stát Hus, mladý věkem, však místo toho došel hranice.

Nač přilbu brát (jen abys zdál se rekem?), kde stačí teplá noční čepice?

Otevření Uměleckého domu v Hodoníně. Pořad slavnosti: V sobotu, 3. května: 1. Odpoledne ve 4 hodiny v Uměleckém domě vernisáž pro zvané hosty. 2. Večer přátelská schůzka v B. Besedním domě. V neděli, 4. května: 1. Od 8 11 hodin dopoledne vítání hostu. 2. V 11 hodin otevření Uměleckého domu a zahájení umělecké výstavy v za přítomnosti J. Excellenci c. k. místodržitele Okt. bar. Regner-Bleyebena a zemsk. hejtmána Otty hr. Serényi-I-ho. Krojový průvod našeho venkova i od Besedního domu k Uměleckému domu; proslov spisov. Otakara Bystřiny. 3. V 1 hodinu odpoč. jest společný oběd v Besedním domě. 4. O pul 8. hodině večer slavnostní divadelní představení »Maryša« od bratří Mrštíků ve dvoraně Besedního domu. Vstupné do výstavy v den zahájení 1 K; účastníci v kroji mají vstup volný. Přihlášky přijímají: o noclehy kancelář Občanské záložny; ku spol. obědu F. Klazar v Bes. domě.

JARO UMĚNÍ NA MORAVĚ.

JARO KVETE NA MORAVĚ, JARO UMĚNÍ. ZAPOmnělo se málem na staré moravské umění, tak bohaté a plodné v dobách spánku národa, v době protireformace. Teď z Havlíka a vlastních studií Florian Zapletal rekonstruuje znova bohatýrskou tu dobu. Co mají naše kostely a zámky vzácných děl mistrů, jichž jména téměř zapadla! Arci, byla to jména většinou německá.

V posledních 25 letech však vypučelo ve stopách Manesových, který kráčet Moravou a stvořil tu nejpůvabnější díla z života moravského, vypučelo zde nové umění moravské, plné svéráznosti a lidové síly, umění slovanské a moravské.

Tři velké HVĚZDY vzplanuly nad Moravou v intervalech asi desíletých:

V letech 1890 zazářil Joža ÚPRKA se svou plejadou (Mandel, Frolka, Vorlová, Ehrenhaft, Pečinka, Škamrál a j.), malíř slovácké krásy, barvy a slunka.

V letech 1900 zaplanul Max ŠVABINSKÝ, rodák kroměřížský, počal okouzlovat Prahu svými pérovými portréty, rajkami samotových motýlových barev, grandiosními lepty, a dnes jest umělcem světového jména, o přízeň jeho péra a štětce ucláží se aristokracie Anglie.

V letech 1910 vystává jako zářivý fantom Jakub OBROVSKÝ, rodák z Bystřce od Brna. Okouzluje svými idyllami šťastných lidí, osmahlých žen a kvetoucích dětí z dob rajske nevinosti. Bůh sám ví, kde se v té mladé hlavě s černými kučery vzal ten luzný svět, který předstihuje sny našich pohádek. Už dnes mu říkají »český Rubens«. Ale Rubens neměl ve svých obrazech tolik něhy a panenské čistoty, tolik slunného vzduchu a hry světla. Je v těch vidinách Obrovského Puvis de Chavannes, ale tento miloval barvy

tlumenné, kdežto Obrovský barvami hýří: zelené trávníky, vody, v nichž zrcadlí se smavé nebe a slunná obloha, nejpestřejší roucha a nahá těla, hrající všemi nuancemi plein-airu. Je v tom něco pohádkové fantasmie velkého Moravana Alfonse Muchy, ale Mucha je moc stylisovaný, kdežto u Obrovského je přívál přirozeného života. Nonchalantní široké nanášení živých barev připomíná Gauguina, ale je zde jemnost onomu cizí. Jsou tu ohlasy Švabinského Rajek, ale konec konců je to jen Obrovský, hvězda první velikosti, dnes už umělec evropský, ba světový, který svými zářivými 7 obrazy citelně zastihuje tiché krásy poctivě pracovaných děl ostatních mistrů, kteří vystavují na X. výstavě Sdružení moravských výtvarníků, první v Uměleckém domě v Hodoníně.

Kromě jmenovaných mistrů zplodila Morava ještě řadu uměleckých hlav velmi rázovitých, které vysoko vynikají v českém umění:

Předním krajinářem českým jest Moravan KALVODA s Lolkem a Romanem Havelkou; předním freskařem českým a snad rakouským vůbec jest Moravan Jano KOHLER; předním ilustrátorem českým jest Moravan Ad. Kašpar; předním sochařem, skutečně národním, tvořícím z lidu bez francouzských vzorů, jest Franta UPRKA. Myslbek jest proti němu příliš akademický a klassický, Šaloun a Sucharda příliš stojí pod vlivem Francie, jediný Bílek jej sverázem převyšuje. V barevném dřevorytu a uměleckém průmyslu ryze moravském stojí nejvýše Moravani Jaroňkové. A k těmto předákům druží se řada rostoucích talentů: Lasák, Benka, Křepčík, Žižka, Březa, Blažiček (silný v interieurech chrámů), Hejbal, I.e. hotský a j. Skutečné jaro umění na Moravě.

Ale i v organisaci uměleckých snah kráčí Morava v předu: Dne 4. května 1913 otevřelo Sdružení »Dům umělců« v Hodoníně, ve slováckém kraji, kde ještě zachovaly se sverazné lidové kroje a po němž rozhlíží se sv. Antoníček a starobylý Buchlov. V kraji, který vydal Uprku, starešinu moravského umění. Hodonín je sice už na hranicích Dolních Rakous, ale toto sousedství s Vídní má svůj praktický tržní význam. Kdyby mělo české umění čekat na české kupce, byli by mnozí umělci již hladem umřeli. Smutná pravda... Hned blíž nádraží vítá hosty patrový dům s pestrým žudeřem a malovanými okeničkami. Stavba archit. Blažka, vyzdobená J. Köhlerem. Příjemný vestibul, prostorné světlé výstavní sály, ryze moravsky vyzdobená sborovna -- krásný salon. Všude prostota a elegance. Srdece okřívá v tom domě.

Kdo se dostavil ku slavnosti otevření? Šlechta? Jen oficiální místodržitel a zemský hejtmán Serényi, který se prohlásil za Slovák. Hodnostáři čeští? Zástupci městských rad? Profesorstvo a učitelstvo? Český kapitál? Delegace? Hodnostáři církevní? Patricijský dámský svět? Kapitál? Praha, máli měst? — — —

Skoro nic takového. Jen hlouček umělců, hrstka idealistů, zápasících o skývu chleba, a několik jejich přátel a žurnalistů.

Praha pohlíží na Sdružení poněkud fevnivě, a širší veřejnost moravská nechápe ještě, čím první umělecký dům může Moravě býti. Má býti nejen výstavištěm, nýbrž i školou lidového umění, domácího průmyslu, má vraceti ztracený umělecký vkus do domácností a zušlechťovat moravský život. Vracet Moravu Moravě.

Myslím, že po slováckém uměl. domě měl by následovat pro Moravu umělecký dům valašský (snaž v Rožnově) a hanácký (v Prostějově).

Lidový svéráz umírá, při průvodu 500 Slováků v krojích k uměl. domu nemohl jsem se ubránit myšlence: Pohřeb staré Slovače. Slovácko mizí. Brzo najdete je jen v museích a výstavách.

Výstava v uměl. domě je nádherná, jak jsem nahoře nastínil. Deset procent prací má motiv neb ráz náboženský. I cenník, přiložený k originálnímu katalogu, je zajímavý: Vedle prací velmi laciných jsou tu díla po čtyřech, pěti, desíti a dvaceti tisících. Věcnou předmluvu do katalogu napsal p. Alois Mršík a ... jak už u učitelů bývá ... zapomněl všimnout si i spolupráce kněží při uměleckém obrození Moravy, zejména prof. Kolíska, Nového Života. —

Milí kamarádi! Jsme ještě příliš politicky rozeštváni, kulturním bojem roztrpčeni, osobními zájmy zapleteni, slepícím obzorem zaslepeni, než abychom přímým zrakem a velkým srdcem mohli se dívat na UMĚNÍ, které stojí nad malicherným hanžením stavů a stran.

Kéž podaří se Sdružení vyhojiti národ z rozervanosti a sdružit jej v radostnou kulturní jednotu!

Předseda Úprka, který sdružil umělce, ukázal k tomu nadání, neboť nejtěžší jest sdružití irritabile genus vatum. Kéž milý dům umělce stane se cílem mnohých poutníků, kteří touží po občerstvení krásou domácí!

**POKOJ DOMU TOMUTO A VŠEM,
KTERÍ PŘEBÝVAJÍ V NĚM!**

KARL DOSTÁL LUTINOV.

NÁBOŽENSTVÍ RICHARDA WAGNERA.

PÍŠE DR. JAROSLAV HRUBAN.

ENÍ DIVU, ŽE TRICET LET JEST PŘÍLIŠ KRÁTKÁ doba, než aby se v ní ustálil soud o tom, co trvalého, do jisté míry věčně platného zanechal kterýkoli duch geniální. Nejinak tomu i s R. Wagnerem. Některých otázek, jež on řešil svou filosofií tak zajímavou, jež byla jako umělecká vibrace na základě tehdy nejnovějších výzkumů vědeckých, nebylo s dostatek všimáno až dodnes a nemožno tedy kapitolu o nich uzavřít; jinde opět jsme na tom již lépe: tak Wagner, hudební dramatik, dnes nejjistěji a nejsprávněji se dá ocenit, neboť právě hudba i hudební drama pokročily tak charakteristicky, že porovnání s minulostí, třeba celkem nedávnou, jest již velmi u snadněno; tam se již vidí, jak Wagner dnes pro nás jest do jisté míry hudebně dramatickým klasikem, formujícím nezměrně životní bohatství moderní duše, odtud právě vychází další rozvoj hudebního výrazu pro nejrozmantější projev onoho »já«, jež dopomohlo hudbě k neobyčejnému zmnožení expressivity, zdusí ji svou neukázněností, neobjeví-li se v čas zachránce-klasik.

Jiná skupina problémů Wagnerovských pak projednává otázky, jež dnes jsou předmětem nejprudších a nejvášnivějších zápasů a jež tedy proto nemají vyhlídky, že budou řešeny vskutku vědecky, bez hrubé předpojatosti: sem v první řadě patří otázka náboženská.

Vyvinutý cit pro život náboženský musíme dle svých zkušeností u Wagnera předpokládati a priori. A byt bychom tu předpokládali náboženskost v nejširším smyslu. Veliké koncepce dramatické neobejdou se bez ní a smysl pro hudbu jest dobrým pro ni dispositivem. Obě pak shledáváme u Wagnera měrou zajisté vrcholnou. Tážeme se nyní, v jaké konkrétní formě jevila se u Wagnera tato náboženskost, po př. jaká byla stadia jejího vývoje.

Bylo by ovšem velmi nesnadno, chtít i a to zvláště v tak stručném náčrtu podati přesný obraz takového vývoje; pro ty, již zajímají se o otázku wagnerovskou sice opravdově, však nikoli jako odborníci a dojísta jsou ve většině – nepřineslo by takové studium v zásadě nic zvláště pozoruhodného. A co tu obtíží při kritickém bádání, jak často pocítujeme nedostatek bodů, jež by určil čáru vývojovou pokud možno přesně!

Nehledě k náboženství, jakožto věro- i mravouce, jak bylo všípáno Wagnerovi výchovou, můžeme z jeho názorů esthetic

kých velmi dobře souditi, čeho zvláště si vážil z činů nebo pravd náboženských, jak je pojímal a si je vykládal.

Základní ideou estetické spekulace romantické jest VZNEŠENO. Také u Wagnera a to tím více, čím více jeho umění přímo jest odkázáno na tuto estetickou kategorii. Neboť hudba vzbuzuje ihned, jakmile nás naplňuje, nejvyšší extasi plynoucí z vědomí bezmeznosti. Co se děje teprve následkem nazírání děl výtvarných, že konečně osvobozuje se intelekt od služby vůle, tedy účinek krásy na mysl, toho dosahuje hudba hned při svém nástupu. (Ve spise »Beethoven« 1870). Tak asi subsumuje Wagner působení hudby pod kategorii vznešena. A můžeme říci, že u tohoto genia z hudby zrozeného uplatňuje se tato kategorie i jinde, zvláště v NÁBOŽENSTVÍ.

Vše vznešené, co nezná omezení, kompromissů, lidských nedokonalostí a malicherností, ale JEN to, tvoří obsah Wagnerova náboženství, resp. křesťanství.

Obsahem jeho jest víra v Božskou Prozřetelnost, v mravní význam světa a v Krista Vykupitele, víra spojená s úsilím a touhou jíti v slépějích Spasitele, plniti božský příkaz lásky a jím obroditi lidstvo.

Vyloučeno jest vše, co pojmu vznešena odporuje v obsahu náboženském. Židovství nemůže se rovnati křesťanské nauce, ono ukazuje spíše k omezení než k neobmezení, to a příkrý antisemitismus, z jiných ještě důvodů vzniklý, odmítá židovského Jahve jakožto Otce Spasitelova. Odtud také společnosti náboženské vůbec a zvláště církev nepatří ku kredu Wagnerovu a to ovšem hlavně proto, že její život na zemi, život tolika a tak nedokonalých lidí, těžce a bolestně se mu srovnává s ideálním obrazem, který si učinil o vyznavačích Kristových.

Tak kategorie vznešena velmi usnadňuje přehled názorů náboženských, z nichž i při tom ovšem některé vyžadují zvláštního řešení, týkající se též jiných sklonů povahy Wagnerovy, jiné pak jsou dosti nejasné a ponechávají otevřené pole pravděpodobným dohadům.

Náboženství, poměr k božstvu, poměr k velké jednotě a k významu veškerenstva, buduje se u Wagnera na nejvnitřnějším, stálém, mohli bychom říci v nejhlubším smysle citovém přesvědčení o mravním významu světa. Veškerá váha jeho leží ve slovech: »Uznání mravního významu světa jest korunou všeho poznání«. (K čemu toto poznání? 1880.) To by konečně stačilo, abychom mohli mluvit o názoru náboženském, alespoň v nejširším shora zmíněném smysle. A pro duše šlechetně vyspělé již v tom jest velká pohnutka pro všechny snahy nesoucí se za mravním zdokonalením světa, neboť tyto mají jen tehdy smysl, existuje-li vědomí o mravním významu života. Proto důsledkem toho nutno

nazvatí výrok: »Každý pravý popud a všechna síla ku provedení velké regenerace musí vyrůst jen z hluboké půdy opravdového náboženství« (Náboženství a umění, 1880). — Leč zároveň vyslovuje Wagner i svou víru v Prozřetelnost, jakožto exponent nejvyššího mravního obrodu, mající účast na ethických zápasech lidstva. Abych uvedl alespoň jeden doklad: slovo v drážďanském Vaterlandssvereinu r. 1848: »Bůh nás osvítí, abychom našli správný zákon!« Umysleme se v dobu tak významnou a bouřlivou, a jedině to slovo poskytne nám pohled do nitra hluboce náboženského.

Příště dále

KDO TĚ HATÍ? PÍŠE JAN ŠTĚPÁN BROŽ.

Mám slaďoučký psát verš, když hořko v duši ?

Psát rudým písmem ? ..

Raděj černou tuší!

Když srdce mnou přes slanou útoň smýklo

a do dnes na sklamáni neuvyklo

že vinou svou mrou, sem co přišli žítí,

jimž osud, despotu, dal místo kvítí

jen trny života a mozol v ruce

a pohledem se sytit na rozluce,

jíž z české krve česká duše mizí ..

že prchá rodný mrav před modou cizí:

tož na to psáti verš ? — Ó, suďbo kletá!

Spiš čítat k smrti zbývající léta

a s vřetenka jak suďička příst nitě

a kdys — jen Bůh ví — z rána na úsvitě

se probudit a poslednímu Čechu

v Nebrasce umíráčkem zvonit v spěchu — —

A proč máš umřít ? Kdo tě hatí, brachu ?
 Snad Prus neb Magyar nahání ti strachu,
 či na Dunaji řada hladkých pánů,
 či Žid, jenž doma vyhnal tě s tvých lánů ?
 Jak podrost v pralese na kmenech padlých,
 jak orchidea z kůry palem svadlých
 svou sílu z dějin chrabrých předků ssaješ ;
 však oni s mečem --- s fangličkou ty hraješ.
 Jsi trubec ! Z mezu cizího chceš být
 a sklízet v žních, kde jiný musil sít.
 Máš Karla, Žižku, Komenského, Husa,
 bez nich tvá zábava i řeč je kusá,
 jich jméno vhod ti každé do škatulky,
 i tabák jejich pukáš ze své lulký,
 je všude cítuješ jak Faust své duchy,
 cit vlastenecký bez nich byl by hluchý
 a přec tvůj podrost schne, a květ ti vadne,
 a hvězda tvá ve útoň cizí spadne.
 Až dějepisec »proč« se bude ptáti,
 ty cizím pod drnem již budeš spáti.
 Nuž, co tě hatí, brachu ? Přiznej barvu !
 Ukaž se, jak jsi a sundej larvu
 a přestaň s pimprlaty hrát komedii,
 kde spíš by's plakat měl jak v tragedii.
 Ty's hrdiny své na loutky si snížil,
 prach jejich v hrobě mnohdy's pro zisk zvitil,
 jak žongler v cirku jejich kostmi házíš,
 z jich zbožností nevěře minci razíš.
 Je k činům velkým nadchla víra velká,
 ty podrost národní jsi kořen z mēlka
 v zem dějin, zmrvenou jich slávou, vpustil,
 ssál's povrchní jen šťávy, krev svou's zhustil,
 jed z Lipan vloudil se v tvé žíly,
 slep, vášní zatížen své zkoušíš síly
 a bratru svém, čímž vlastní krev svou hubíš,
 a vítěz Kaina trophéi se chlubíš

Dodge, Nebraska, 2. března 1913.

O DŮVĚŘE V LIDI. PÍŠE M. KAVÁNOVA.

OZNÁNÍ, ŽE NESTAČÍ TOUZE NAŠÍ ZEMĚ A ŽE nikdo není s to uspokojiti nás, zvedá duši k výšim, usnadňuje vzlet lásky a víry, z nejistot snažíme se uniknouti a nađe vše se vznést -- k Bohu.

Ale duše, která se z hořkosti nezléčí, nemá vy-
létnouti sil a padne na zem s křídlem zlomeným.

Jen jedno křídlo má duše, která nepřekonala
hořkosti a postrádá, jdouc z temných údolí země, opravdové
lásky k bližnímu.

Rozšíří-li se názor, že bídný a naskrz ničemný tvor je člověk,
na lidi vůbec, padne hráz a vadý rozhořčení zaplaví nitro.

Ten názor zavádí mnohé lidi a vychovává z nich roztrpčené
sobce. Ti uzavírají se jen v sebe a zhaslí už v duších všecku
ušlechtilou snahu lásky a naprosto schopnými nejsou vítězství
svatých všecko a všem odpustit.

Tak tu slaví život duše podlomené, tvoří povahy zachmuřené,
bytosti ubohé, nikomu a ničemu nevěřící, otrávené jedovatými
výpary hněvu, trávené vnitřními bouřemi nebo unavené zcela a
zapaďlé v nevyлéčitelnou melancholii.

To odvádí od úkolů, pro něž zde jsme, ničí životodárnou naši
schopnost v mrtvých tuních beznaděje.

Láska k bližnímu, dokud jsme lidmi a jdeme zemí, nečá se
skrtnout, a chceme-li zachrániti sebe, musíme lidi milovat.

Ať unikneme kamkoliv, všude se setkáme s lidmi, všude jdou
s námi bratrské duše, duše chybující. A této lásce naučit přišel
nás na zem Kristus

Kdo více dal a víc byl zbit,
však marno lásku zhasit chtít!

Sledujeme-li jeho nauku od první až do poslední písmeny, ze-
všad dívá se na nás láska a vede s naprostou jasností příkaz
nezrazovati ji pod žádnou podmínkou.

Stranou nechává padati bolest sklamaní, ač do hlubin lidských
hříchů nejjasněji vidět přece tu stojí jako plamenný horlitel
pro ně, nevidaný do všech věků země zářící zastance chybuj-
cích. Tušíme sice výsost jeho názorů, bolest sklamaní se přísných
soudů vycifujeme, strašné odsouzení viny až do nejjemnějších
odstínů pochopené. Cítíme mohutnou, svět zvracející sílu, kterou
veškeré zlo zahlazeno by býti muselo ale mluvě o něm ne-
obrací se k lidem mimo nás stojícím skoro, ale přímo na jeho
pramen -- na vlastní srdce naše . . .

Záleží patrně mň, dostaneme-li někde nevinně zasažení ránu, na tom však všecko, abychom nehřešili!

Jak přísne vystupuje a nesčetnými výroky varuje a trestá nás Kristus! Pokrytče, čteme tam třeba, vyvrz nejprve břevno z oka svého a pak teprve prohlédneš, abys vyňal mrvu z oka bratra svého. Ohněm pekelným straší dokonce ty, kteří posuzují druhé: Kdo by řekl bratru svému blázne, hozen jest pekelného ohně.

Duše se zrovna chví, slyšíc, jakých prostředků Spasitel používá, aby nás k odpuštění, laskavosti a mírnosti donutil.

Nesuďte a nebudete souzeni, nepotupujte a nebudete potupeni. A neodpustíme-li — ani nám neodpustí Bůh.

Amen, amen pravím vám, že tak otec náš nebeský učiní i vám, neodpustíte-li jeđenkaždý bratru svému ze srdci svých. A nevelí-li: Milujte nepřátely své a dobře číňte těm, kteří nenávidí vás — ? Právě toto učení, potírající přirozenost lidskou jde triumfálně přes celý svět, hojí a léčí veškeré rány a srovnává propasti běd.

Staví před naše oči pravdu, že v mnohém chybujeme všichni. že v řadě chybujících jsme prvními . . .

To musíme si uvědomit, má-li naše láska přejít přes lidské chyby netknuta.

Ač nedomníváme se, že chybujeme nejvíc, musíme si přece otevřeně přiznat, že jsme hříšní a že se snad nikdy od chyb ne- osvobodíme docela.

Však mnohý úplně zapomněl, když nad křivdou sobě učiněnou pláče, že ve sterých případech sám k jiným se nezachoval o nic šlechetněji. Zkoumejme srdce své, můžeme-li o sobě tvrdit, že splnili jsme ku bližním svým vše, co jsme byli povinni. Zdáliž snad o nás nemuseli říci to samé druží, co říkáme my o jiných? Neménili-li se i duše naše?

A můžeme říci, že vědomé viny jsou jen částí přestupku, málo- kdo se domyslití může účinku svých stop!

Kolikrát kráčeli jsme snad vedle žalů a potřeb chudých tvrdě a ještě se tím chlubíme.

Ale málo jest těch, kteří lásku pochopí!

A ještě méně, kteří ji dovedou vzplátí přes jasnost cílu. Jest sice mnoho překrásného horování, ale málo skutečné lásky, a když přijdeme ke hranicím, kde se má ukázat skutky — není jí více; mnohý dovede vše, ale neodpustí . . .

A proto je na zemi tak málo hřejivého štěstí. Ti, kteří nedo- vedou odpustiti, nemohou vůbec najít pravý pokoj, nenajdou ho nikdy. Nejen, že všude proč se rozhořčovat, ale miji duše takové i nadpřirozená milost.

Kdo chce pochopiti lásku, musí pro ni vše dát a vše trpět. Kdo ji chce najít, musí k ní sestoupiti s výše, neštítiti ani se báti zejících ran.

Se svatou tichostí nechati se bičovati zlobou a uměti zítra dát se za toho, kdo nám dnes způsobil bolest.

Svou duší odestavit mimo sebe musí, jakoby osobních citů ani nebylo. Jen tak lze lidí opravdu milovat a opravdově na ně vidět.

Že není možno nepřítelé milovat? Jak by nebylo! Milovati nepřítelé budeme snadno, pomyslíme-li si, že ho miluje i Bůh. Milovati nepřítelé a dobře činiti těm, kdož nám ublíží! Svaté jest toto místo, vznešené jako oltář obětí . . .

Oblak nadzemský zahálí toho, kdo sem vešel a pochopil . . .

Láska jest zlatý slunný paprsek, jest uhlím, které hřeje lidstvo, tuhou, která mu píše pravdu posvátnou, ale stává se démantem, kde osvobodila se všeho osobního a sklání se čista stejně k přáteli jako k tomu, kdo ji ve tvář udeřil.

A čím více obětuje, tím více září. A byt by ji někdo z lidí nepochopil, nikdo oceniti neuměl, povznáší duši, která ji vysílá, a je v ní zdrojem nového zázračného života.

Největším dobrodiním, které nám poskytuje Prozřetelnost zde, je, že vydává v ruce naše vinníky naše, voďí je k našim dveřím, abychom jim mohli prospěti.

A jak se stává, proč jsme tak zlými a nepospícháme k nim, děkující za milost, že jim možno posloužit?

Snaď proto, že poslali nás pryč kdysi? Bůh vydal je v ruce naše dnes a neuděláme-li jim, srovnáváme se s nimi, rovné rovným platíce. A my tak rádi domníváme se, že jsme druhých lepší! Ano, budme lepší . . . šlechetnější . . .

Víme v prosebnících jen chudé a radujeme se, můžeme-li dát, chudí jsouce, že jsme v této chvíli bohatší.

Nikdo není tak bohat, aby přece nepotřeboval druhých, a nikdo tak chud, aby prospět nemohl. Bohatství nepočítá se jen na tisíce ve zlatě.

Čistá láska osvobodila se od touhy po odměně, porozumění dává i tehdy, když ví, že potupena a zneužána bude, i tehdy jde — když ví, že co nejmilejšího má, ještě ztratí . . .

Neptá se, je-li jí prosebník hođen.

Jde za skvělým odleskem Boha, který slunci svému svítiti dává na dobré i na zlé, pomáhá proto, kde je pomoci třeba, aby stírala slzy a šířila radost, pomáhala buditi nadšení jako nástroj Prozřetelnosti samé, proto: Aby vidouce skutky naše dobré, dýchali — ne nás — ale Otce, kterýž je v nebesích! —

Nadšení pro všechno má u větší míře mládí; doveđe jít a nepatí se a neodvažuje obět ani nevidí nebezpečí. Snaď nevidí a proto se nebojí, ale přece neoděpřeme mu uznání, a uchládlou duší chvilinku kmitá i závist. Ale číhne, co chceme, rozehrát se už neumí. Počítá a zas počítá zkušenosti.

Krásnou je moudrost, ale opravdu moudré nezastavuje vyšší poznání, jen učí opatrnosti.

Takovou vždy mladistvou a moudrostí svatou měla by být duše naše — aby jí proudila stále mladá síla.

Ovšem, svět nás nepochopí. Vášněmi, které svět vedou, nás vykládati bude, připiše nám je jako pohnutku. — —

Velikou většinu lidí představujeme si bez pevných zásad a charakterů nebo dokonce se zásadami zlými, jichž úmyslem jest druhým škoditi, a právem tedy nás musí naplniti obavou. A kdo by se divil; jsou vůbec mnozí, kteří ani nevěří v Boha a jejich snahou popírat Jeho zákony.

Avšak mezi všemi jest aspoň malý kroužek duší, jichž vůdčí hvězdou je náboženství a kteří opravdu i chtějí jíti cestou křesťanské a mravní dokonalosti. Snaž se tedy aspoň ti mají nárok na trochu důvěry? Nechtějme v duších jejich hloubati... Duše, která opravdu se k Bohu přiznává a povznést se chce, představuje soulaď lidských cností.

Těžko se vžítí v představu, že vedle spravedlnosti scházela by slechetnost, vedle zbožnosti čistota, vedle lásky že by bylo sobectví a pycha.

A přiznáme-li někomu jednu nebo více cností, vedle kterých chyby jsou, ale i dobrá vůle a láska k Bohu, podobá se taková duše rostlině, která den za dnem víc se vyvíjí a bude jednoho dne kvést a potom přinese uzralé plody ctností. Duše rostoucí bude se postupně zdokonalovat a přicházeti k poznání, co dobrého a zlého. A rozvíjí-li se zdravě, dojítí musí ke spravedlnosti nahoru. Kdo nepoznal a neodložil ještě hříchů všech, pozná je a odloží.

Jedna velká cnota nemůže zůstat v duši sama, a chceme-li vinit z jednostrannosti a nezdravých pojmů lidí, nevíme z nich Boha — který rozvíjí v duších spravedlnost svou milostí. Na to lidé zapomínají. Vidí sice kolem sebe i ctnost, přece ale vnikají dále všem do svědomí a připisují při každém kroku viny domnělé.

Víra ve svědomí druhých nám schází, tu si dáváme také bráti a upíráme tak zdravou soudnost a svědomí i spravedlivým.

Život klade kolem všech, iká husté závoje, a skutky se mohou vykládati na tisíc způsobů. A všechno na světě střísní pomluva.

Varujeme se víc než ohně zlých domněnek a úsudků!

Všední zjevy... Marně se co den hájí spravedliví, marně za ně mluví jejich cnost.

Je to málo a nestačí přesvědčiti ani přátele blízké, získati víru svědomí, která jich vodítkem.

A nechce ani jim uvěřiti přítel, že věci, které se vinou zdají, mohou se seskupiti nahodile, bez jich osobní viny a souhlasu.

A tak chodí mezi námi nepochopené, ukřivžené duše.

Nechme konečně světem svět, šlechtnost v něm je i snadná.
Nejedná se tu o naše srdce.

Ale nečinme si nepřítelem přítele, buďme především ve kruzích svých šlechtnými a dobrými. A trochu důvěry. Jen tak možno najít radost a zachovat sílu se svěžestí vnitřní, možnost neklesnouti uprostřed těžkého života. Jen tak se duše naše nikdy nezatemní. Cennou činí duši ne jako dar nabyté dobro, ale které rozesívá kolem sebe ze vnitřa.

CEDR.

Já zvolna rostu. Doba má
jest trpělivost bezměrná.
Co osud dal, všim kmen můj rost,
mráz žádný nebyl prudký dost,
já rostl tmou, z níž výš jsem stoupal,
já světlem rost, v němž jsem se houpal,
já rostl červem, jenž mne hlodal,
já vzrůstal větrem, jenž mne boďal.
Moc každou nutím, proměnou
by výše hnala hlavu mou.
Blesk trpím, žár a lijavec,
vím jen, že rust a růst má věc.
Až nad svět vzrostu rozkochán
a přijde den, kdy budu sklán:
Ozdobím chrám a rajský sál
pak Bohu, jenž mi rusti přál.

Ernst Bertram
Hochland: 1. 4. 1913.

Přel. K. D. I.

Americký katolický básník český nevsedního talentu roste nám v knězi *J. Štěp. Brožovi* (Dodge, Nebraska), který otiskl řadu zajímavých veršů v americkém »Hlase«. Dnes přinášíme ukázkou a brzo přineseme původní zá-sylku básníkovu.

Od Adolfa Heyduka přináší úvodní báseň »Raffaelově Madoně« »Nový Obzor« a Šach podává črtu o životě Nestora českých poetů. Je zvláštním zjevem, že přední básníci čeští na sklonku života uchylují se do listu katolických (Zeyer, Vrchlický, Sládek, Heyduk). Sub specie aeternitatis . . .

„**Kolo moravských spisovatelů**“ udělalo si první zájezd po způsobu Máje do Prostějova. Pan Kovanda přednášel o úkolech Kola, o pěstění moravské literatury po velkých vzorech Brežinovi, Bezručovi, Mrštíkovi, Uhrovi a Meinhartovi. Rozdával kamarádsky kyticky svým pokrokovým kolegům z cechu Kola a opatrně v »pokrokovém Prostějově vyhnul se každé zmínce jména katolického, ba byly patrné i jakési zastřené šlehy. O všech možných problémech mluvil, které hýbou moravským životem, jen živlu náboženskému se vyhýbal jako čert kříži, ačkoliv by jako intelligent mohl vědět, že boj o světový názor, boj o náboženství, jest nejakutnější otázkou doby naší a vubec. Pro p. Kovandu neexistuje. Málem by člověk udělal epigram,

kdyby mu z té bezpátečnosti a úzkoprsosti a bezduchosti a tichošlápsství nebylo na nic. Na takovém Kole může být literatura moravská lámána, ale pěstována? Cechovnictví, kamaráderie, kotterie, klika to nikdy umění neprospívá. (P. S. O duchu »Kola« svědčí také okolnost, že celé nedělní dopoledne věnovalo prohlídce města, škol, elektrárny, pivovaru atd., ale vyhnulo se prohlídce chrámu, kde jsou přední díla Bilkova, Koehlerova, Vorlově a j. mistru. Tedy pokrokové filistrovství provedene do krajnosti.)

Katolická renaissance ve Francii.

V Paříži vzbudilo rozruch »obrácení« básníka a kritika Karla Morice. Právě o velikonočních vydal brožuru, v níž oznámil z mrtvých vstání své katolické duše . . . Morice náležel k skupině, je jímž členy byli známí Capus a Donnay; pak vystupoval zjevně v táboře protikatolickém jako spolupracovník social. listu. Nyni přichází otevřeně do řad spisovatelů katolických a obrací se ve veřejné zpovědi k básníku Le Cardonnelovi, jenž oblekl šat kněžský, zvěstuje mu návrat k víře po dlouhých pochybnostech. Po Louis Veuillotovi, Paul Verlaineovi, Joris Charles Huysmansovi, François Coppeéovi, Ferd. Brunetiérovi, Paul Bourgetovi, Adolphe Rettém, Francis Jammesovi přichází Charles Morice. Literatura francouzská se zvolna pokatolicuje. Revoluce fran-

couzská před sto lety dostoupila v kulturním boji minulých dvou desetiletí zenithu a nyní se objevuje reakce. Začíná u mužů nejlepších...

Salda contra Herben polemizuje v České Kultuře o náboženství a dochází k poznání, že sídlo klerikalismu jako zneužívání, znehodnocování náboženství není v Římě, nýbrž v Berlíně. Citujeme:

«O jednom z největších náboženských myslitelů, o Sørenu Kierkegaardovi, Dánovi a protestantu, napsal Herald Höfding, také Dán a protestant: »Bylo by zbytečné, lámat si hlavu, jaké stanovisko zaujal by Kierkegaard, kdyby děle žil. Jeho sympatie ke katolicismu na jedné straně, jeho uznání pro způsoby, jakým pojmali křesťanství volní badatelé jako Feuerbach, na druhé straně, připouští protivné možnosti.« (III. sv. Fromannových Klasiků filosofie, str. 169.)

Představte si, že by na tohoto Kierkegaarda povolali pastora dánský, když jim zalézal tak hluboko za nehty, Herben. Herben by mu dal sympatie ke katolicismu! Jací byli předkové tvoji? Nevíš, že protestanté? Nevíš, že co Dán, to protestant! A citoval by mu několik chvalo zpěvů na protestantism z dánské literární historie a vyspílal by mu na konec rozbředlých mozků.

A jaký nejasný, neucelený člověk byl tento Kierkegaard! Těsně před smrtí ještě tak rozdvojený, že mohl se pozdější jeho vývoj brát dvojím protilehlým směrem: katolickým nebo vědecky kritickým. To jest Herben jiný chlapík: racionalista pevný, trvanlivý a spolehlivý jako nejtvrdší podešev.

Napadl mne Søren Kierkegaard a Höfding, když četl jsem nadávky, jimiž zasypal mne Herben za větu, že nevím, přiblížil-li mne můj příští vývoj katoli-

cismu nebo odvede-li mne od něho. Ilustruje tak jedinečně tomu, kdo myslil někdy o náboženských otázkách, Herbenovu vnitřní nešlechetnost, hrubé vnějšíkové násilnictví této temné neposvěcené duše. Tak mluviti o náboženství jako mluví Herben, smí se opravdu již jen u džánku. Ve starých humoristických listech českých bývala tuším rubrika »Politika u džánku«; dnes bylo by aktuální »Náboženství u džánku« s Herbenem jako typickým českým kozenkářem.

Herben dal mluviti dvěma literátům; kteří se dohodli prý již před rokem na tom, že »na západě« jest módou nyní mysticism a já prý jej přivedu jistě do Čech. Tito domnělí dva literáti jsou tak hloupí klepaví, že musí býti Herbenovi zcela blízcí, ano nejbližší: nechybím asi, tvrdím-li, že Herben sám obětoval nezištně svou velikou duši a rozpílal ji ve dvě dialogující figury. Jde-li o vznešené zájmy strany, přináší Herben, jak známo, rád v nadšené takové pochybné oběti.

Jest mně líto, že musím Herbenovi pokazit obchůdek: ale »na západě« jest módou neustále všechno: mysticism jako skepticism, positivism jako kriticism, konservatism jako liberalism, socialism jako anarchism na všech směrech pracuje se tam neustále intenzivně, a směry znají se, pronikají se, prostupují se, tříblí se a jenní se navzájem na sobě. Tam jest souhra sil, tam jsou kombinace směrů, z nichž by schvátla snad i podeševovou bornírovanost Herbenovu křeč.

Nevím, co bylo nebo nebylo v módě před dvaceti lety, ale má první větší studie literárně filosofická, »Syntetism v novém umění«, v »Literárních Listech« 1893 obírala se již kladně směrem náboženství a poesie; a v »Bojích

o zítřek« i v »Duši a díle« vracím se k této otázce znova a znova.

Opravdoví protestanté právě jako katolíci, každý, kdo miluje a ctí jedinečnou náboženskou zkušenost, plnost vnitřního života, z něhož tryská, musí odmítnouti hrubé šablonisování Herbenovo, jeho tupý kuchyňský nůž, jímž chce krájet i látku nejjemnější a nejduchovější, mluveno s velkým básníkem.

Herben jest v náboženství zjev retrogradní, josefinista, osvětářský utilitář z konce osmnáctého století; to jest také jediná doba, kterou poněkud zná. Jemu náboženství jest jen jakousi hygienou společenskou nebo nanejvýš podporou morálky nebo jejím popularisátorem; o nesmírné práci zduchovnění náboženského, kterou vykonal romantism a doba poromantická, nemá potuchy. Odtud i zjev, že gravituje k Berlínu. Byl to vynikající moderní theolog protestantský, který napsal, že záporný pól náboženský jest dnes u Berlína... *F. F. Šalda.*

Náboženství monistů. Universitní profesor Dr. F. Mareš pokračuje v Přehledu ve svých věcných statích o monismu, který úsilím Ostwaldovým chce vytvořiti jakousi náboženskou církev s vlastním kulletem a kláštery a hierarchií. Popíráním veškerého Boha a náboženství Häckel začal a opíci církve to končí. Tuto církev bezbožcův propaguje mezi českým soc. demokratickým dělnictvem F. V. Krejčí a získal prý jí už na 5000 »věřících«. Dr. Mareš ukazuje absurdnost monismu. Píše:

»F. V. Krejčí a česká sociální demokracie očekává tu od německého monismu Haeckelova a Ostwaldova, čeho tento dle své povahy nemůže nikdy splniti. Čirý intellektualism, zakládající vše na přírodní vědě, citu prázdný a

citu nepřátelský, není schopený utvořiti nové náboženství, nové ideály ethické a aesthetické, které prýští z citu a básnické intuice. Jeho ethický ideál je všeobecný blahobyt, jeho aesthetický ideál kratochvil. Haeckel nabízel umění nové útvary přírodní, zvláště mikroskopické organismy, jako by výtvarné umění spočívalo v obkreslování přírodních útvarů. Jak níže smýšlí Ostwald o umění, viděli jsme. Věda jest tomuto monismu nejvyšší instancí ve všech otázkách, mravních i uměleckých: poněvadž sestruje krásná barviva a učí ladit nástroje. Ideál krásy a tvůrčí umělecké dílo není nic ve světle monistického intelektualismu. Tento německý monism jest nebezpečný slovanskému duchu, prahnoucímu po »citech nové zbožnosti a víry«. Jeho vědecká hodnota byla stejná, jako byla hodnota materialism, který tak zklamal: neboť chce vybudovati pravdu výhradně jen na základě fyzikální veličiny.«

O K. V. Huysmansovi v české literatuře píše Miloš Babor v »Novém Věku«:

V březnových číslech letošního ročníku »Čecha« pořadí básník Josef Šimánek otiskovatí cyklus »Katolických portrétů« a věnoval dva z nich také slavnému katolickému spisovateli Huysmansovi. Byl to zejména »Imaginární rozhovor« tohoto konvertity s Juliem Zeyerem, v němž pan Šimánek užil některých živlů duševního života obou básníků, aby jím pevně podepřel svou fikci o jejich večerním setkání v premonstrátském konventu pařížském. Osou rozhovoru byl pražský chrám Týnský, kterému se Huysmans při své návštěvě Prahy tolik obdivoval. V Šimánkově imaginárním rozhovoru mluví o něm Huysmans i tato slova: »Ráz

Týnského chrámu a jeho podmaňující dojem je nenapodobitelný. Jest vystoupením českého ducha v gotiku, v přísný a vítězný majestát, který jest mimo život a smrt a který dotýká se svým velkým symbolismem jediné absolutna. Je to český katolicismus, plně pochoopený a pronikající, který čeká svého definitivního vtělení až v budoucích staletích. Neboť vězte, můj drahý Julie Zeyere, že právě ti, kdož nejdéle bloudili, budou Pravdu nejvíce milovati. až ji naleznou a okrášlí ji nejvyššími půvaby umění. Bude jim dána Pravda ve formě nejvyšší, protože dlouho bloudili, hledajíce ji a toužíce po ní...» (Čech 1913, čís. 73.)

Český katolicismus, čekající na svého budoucího Danta -- toť idea, v níž vtělil kdysi Dostál-Lutinov všechnu touhu a konečný cíl uměleckého hnutí kruhu »Nového Života«. Realisovati tuto ideu vrocím přínutím k umění Středověku, k nesmírnému pokladu jeho poesie mystické -- toť další a uvědomělý krok, který učinila družina »Meditací«. Pan Šimánek, ať již vědomě, ať bezděky, vyslovil v citovaném odstavci znova za starou naši touhu a naději a připjal je k drahému jménu Huysmansovu.

Hledíme-li na vývoj české poesie katolické pod tímto zorným úhlem, vysvitne nám nevađnoucí časovost díla Huysmansova. Velký a zářící příklad jeho konverse, popsáné jím v literárních dílech ceny tak absolutně umělecké, bude stále živým ostnem touhy všech, kdož uslyší kdy ve své duši volání Prozřetelnosti po poesii duchovní. Českým katolíkem dílo Huysmansovo nemůže sestárnouti, neboť každá nová generace bude znova a znova řešiti svůj poměr k této grandiósní architektuře, stavěné z kvádrů,

tesaných věřícími umělci všech staletí počínajíc u nás nedoceněným Středověkem, a opřené o žulové základy Věčného.

Proč tu obhajují časovosti díla Huysmansova? Pokládám to za povinnost mladé obce katolických literátů, aby promluvila proti hlasům těch, kteří, neschopni víry, tvrdí, že Huysmans je naší literatuře již překonaným stanoviskem.

Není tomu tak ani v české literatuře mimokatolické. Nadšení pro Huysmansa, které se projevovalo tak hojně v plodných letech devadesátých, házy reflex i do přítomnosti. Arnošt Procházka přeložil Huysmansův román »Na ruby« a otiskl překlad v »Moderní Revui« (Praha 1897). Avšak ještě roku 1905 uznává za vhodné vydati tentýž překlad s imaginárním portrétem románového hrdiny Jana des Esseintes, kresleným Odilonem Redonem. Procházka otiskl v »Moravských« Literárních Listech« roku 1899 obsažnou studii o díle Huysmansově. Tuto studii nezměněnu pojal autor do své knihy »Francouzští autoři a jiné studie«, kterou vydal koncem roku 1912. »Branou umění vešla milost boží do nitra Duralova«, praví v ní Arnošt Procházka a dodává: »Huysmans jest takový vzácný umělec, jenž je pomazaným Páně.«

Nedosti na tom. »Moderní Revue« otiskla r. 1902 překlad Huysmansovy studie »Obluda v umění«. Tuto studii otiskla loni znova paní Kanilla Neumannová úvodem k výtvarnické monografii »Odilon Redon: Dvanáct listů« (Praha 1912).

Huysmans napsal studii o etické tvorbě malíře Félícíena Ropse, která se pokládá za nejdokonalější práci jaká byla kdy o něm napsána. Studii

přeložil rovněž Arnošt Procházka a vydala ji loni pl. Kamila Neumannová na subscriptci pod názvem: »Erotické dílo Fèliciena Ropse«. Vzácná publikace obsahuje portrét malíře Ropse od Karla Hlaváčka a dvanáct reprodukcí děl Ropsových.

Dilem Huysmansovým zabýval se i F. X. Šalda. V květnu 1907 napsal o něm stať, kterou pak otiskl ve »Volných Směrech« (XI., 6.). V dubnu 1908 otiskl obšírnější posudek o knize katolického spisovatele Odvalila (Novina I. 7.). Letos pak otiskl svou stať z »Volných Směrů« v druhém svazku svých sebraných spisů (Duše a dílo, Praha 1913), přičiniv k ní poznámku o stanovisku dějepisce náboženského citu ve Francii, — Forlunáta Strowského k Huysmansově konverzi: »... málo obrátců mělo oko dosti pozorné nebo dosti pronikavé a péro dosti přesné, aby sledovali toto vypracovávání se, toto téhotensství víry. Poděkujeme tedy velkému realistickému romanopisci Huysmansovi, že vypracoval do detailu jeden z těchto zvláštních případů a osvětlil nám tak vnitřní dějiny velkých obrátců.« Šalda nehledí na náboženskou konverzi Huysmansovu jako na pouhý projev esléství: »Durtal jest prochlívěn jistotou své konverse, prozářen vnitřním světlem, v kterém zmírá každá pochyba« (str. 109). A o umělecké ceně díla Huysmansova praví: »Jsou v něm strany napsané stylem, který můžeš milovat nebo jehož můžeš nenávidět, jehož se můžeš děsit, nebo v němž můžeš žít jako v živlu vyšší, paradoxnější síly i vyššího, nezeinského zdraví, jemuž se musíš otevřít, nebo před nímž se musíš ohradit, opevnit a odlt troji zbroji -- všechno, všechno vyjma jediné: k němuž nemůžeš být lhostejný« (st. 313).

K těmto slovům není třeba již ničeho přičiňovati, aby jimi byla osvětlena bludnost názoru páně Arne Nováková, vysloveného v obšírném posudku překladu Huysmansovy »Kathedrály« (»Národní Listy« 1912, č. 96). Pan Novák uznává, že Huysmansův převrat náboženský se vši psychologickou i uměleckou souvislostí zaujal síce mocně naši literární mládež, ale tvrdí, že nadšená ta pozornost nevytrvala dlouho; když r. 1907 Huysmans zemřel, byl naší literatuře již překonaným stanoviskem.

Dokázali jsme výše methodou ryze bibliografickou, že Huysmans v naší literatuře dosud žije a že v přímém opaku k tvrzení páně Novákovu právě rok loňský a letošek přinesl několik důkazů o neutuchajícím zájmu i u literátů nekatolických. Přičteme-li k tomu ještě zájem v táboře katolickém, projevený vydáním románu »Kathedrála« v překladu B. Stefanové (Olomouc 1912, nákl. R. Prombergera), chystaným vydáním překladu rom. »Cestou« (En route), feuilletony Štinánkovými v »Čechu« (březen 1913), rozebráním celého nákladu Odvalilovy studie »Joris Karl Huysmans« (Praha 1907, nákladem »Nového Věku«) a připravováním druhého vydání této znamenité práce české katolické literatury essayistické zjeví se nám neudržitelnou soudou páně Nováková víc než dostatečně.

A bude příště úkolem druhé části tohoto článku ukázati, jaký význam má pro dosavadní literaturu českou práce Odvalilova s hlediska literárně-historického a jaký bude mít v našem uměleckém vývoji. *Miloš Babor.*

Moderní vandalství. Anglické listy zaznamenaly nový čin svých sufražetek, čin, před nímž bledne vše, co dosud toto ubohé pomažené ženské sládo

vykonalo. Dne 4. dubna vnikly sufražetky do obrazárny v Manchesteru a zničily tam kladivem třináct obrazů. Zničená plátna náležel nejslavnějším mistrům a ztráta dotkla se nejen umělecké kultury anglické, ale zabolí ušlechtilé duše celého vzdělaného světa. Nalezají se mezi nimi i obrazy lorda Leightona, George Wattse a vzácné kusy prerafaelity Holmana Hunta.

Hunt byl jedním ze zakladatelů slavného Bratrstva Prerafaelitů a jeho obrazy byly z těch, které vyhovovaly nejvíce předpisům estetiky prerafaelismu Ruskina. Mimo několik prvotin z mládí, nemaloval Hunt téměř nic profanního. Napsal kdysi slova: »Ten, kterého více než všechny lidi, kterého celým svým srdcem miluji, jest náš Pán Ježíš Kristus«. A jakoby tato slova měla být programem jeho umělecké práce, Hunt snažil se vroucně o to, darovali své zemi umění náboženské. Celému světu znám jest jeho obraz »Světlo světa«, v němž zobrazil Krista jako hledače duší, jenž s lucernou v ruce zvoni v noci u dveří neznámého domu. Ale Hunt přinesl nové názory i do malby biblické. Mínil, že právě biblické obrazy mohou být namalovány jen v Palestýně. Vydal se tedy roku 1855 do Svaté země, prodlel šťasten v Betlémě a v Nazaretu. Stál na půdě, po které putoval Kristus a domníval se viděti potomky lidí, kteří kdysi zřeli Krista. Plodem práce velmi namáhavé byly slavné prerafaelské obrazy »Stín smrti« a »Útěk do Egypta«.

»Stín smrti« zobrazuje Svatého Josefa v tesařské dílně v okamžiku, kdy přestal pracovat a rozestřel obě ramena, aby se narovnal a oddechl. Světlo dopadá na postavu tesařovu tak, že jeho stín tvoří na stěně po-

dobu kříže. Panna Maria zří ulekaně na podivný stín a předlucha budoucího utrpení zastíní její duši.

»Útěk do Egypta« líčí sv. Josefa vedoucího osla, na němž sedí Panna Maria s Ježíškem. Podle osla běží roj polonahých dětek, mávajících ratoletmi a liliiemi. Jsou to dušičky mláďátek povražděných Herodesem.

Oba obrazy, provedené v Palestýně s nesmírnou podrobností v detailech a vzácné novou svou koncepcí zničily ruce barbarských, nežensky cítících žen. Ani majestátní umění, ani náboženský obsah obrazů neumínil zuřivosti těchto politováníhodných furii, které, ztrativše smysl pro rodinu, těžkají beztestně svatyněmi lidské společnosti a ničí plody vzácného lidského úsilí. -- Zdvihne se aspoň teď Anglie k nutné obraně?

Drobnosti umělecké a literární.
Ve florentském paláci Strozziů vzbuzuje právě nesmírný zájem umělecká pozůstalost sochaře Bedřicha Beera, vystavená na koupi. Beer, rodem Moravan, jenž ve Florencii za svého dlouholetého pobytu zcela zdomácněl, zemřel loni. Jsou vystavena 24 velká díla a množství drobných, jak z karrarského a růžového mramoru, tak z bronzů a ze zvláštní masy, kterou si mistr sám vynášel a jež po něm sluje »beerit«. Dá se snadno hnísti, po krátké době rychle stuhne a s ním ležitou patinou člní dojem bronzů. Hermann Bahr pracuje na novém dramatu, které jest už dokončeno až k poslednímu aktu. Kde bude provedeno toto drama, není ještě rozhodnuto, ale podle úsudku těch, kteří drama četli, bude prý s ním obecenstvo úplně spokojeno. -- Divadlo na Vídeňské chystá pro příští saisonu novou operetu »Konečné samé« od Frant. Lehara.

Titulní úlohu v ní vytvořil Hubert Marischka. — Ve schůzi IV. třídy České Akademie, která se konala minulý měsíc, uctěna byla srdečným proslovem předsedovým památka zemřelého člena M. A. Šimáčka. Pro místnost třídy bude opatřen jeho portrét. Předse-
 seda professor Mauder oznámil třídě, že přijata byla Českou Akademií knihovna Jaroslava Vrchlického od jeho rodiny, básníkem testamentárně Akademii odká-
 zaná, jakož i rukopisy vydaných děl Vrchlického; díla původní jsou zde téměř úplně, až na první knihy z let sedmdesátých; mimo to je ve sbírce převzaté hojně překladů. Pí. Marie Sládková věnovala IV. třídě řadu rukopisů Jos. V. Sládky, původních i překladů, mezi nimi všechny dramatické hry Shakespearovy, Sládkem přeložené, dále několik jiných rukopisů českých autorů, uchovaných z redakce Lumfry: Zeyera, Vrchlického, Třebízského, Ed. Jellínka. Mimo to odevzdala pí. Sládková prof. Mauderovi pro IV. třídu vzácný list Bedřicha Smetany, psaný na dra Thornea v Tasmanii, v němž slavný mistr obšírně vylíčuje svou krutou chorobu; vedle toho list, kterým Smetana žádá Sládku za překlad jmenovaného, německy psaného listu, do angličtiny. Rukopisy darované byly zatímně ve třídě uloženy a bude ve sbírce pokračováno. — Sborníku světové poesie byl vydán sv. 114., obsahující Srbskou národní epiku v překladu Josefa Holečka. Umělecký nález velkého významu byl učiněn ve Vatikáně a právě v křídle zvaném Mikulášské, kde uměl. badatelé dávno už tušili pod omítkou z novějších dob staré umělecké poklady. Při provádění oprav ve Vatikáně bylo konstatováno, že jedna zeď Mikulášského křídla je dutá a že maskuje výklenky dvou velkých gotických oken.

Zeď byla opatrně odstraněna a ve výklencích objevena freska Beata Angelica, práce nesmírně umělecké ceny. Malba je neposkvřněná a svěží, jakoby byla provedena teprve před několika desetiletími. Zeď chránila ji před prachem a všemi rušivými vlivy. Freska představuje anděly s výrazem nadpozemského blaha v obličejí i držení těla, typickým pro Beata Angelica. — Skromná jinak literatura slovenská nejnověji obohacena dílem, jež zasluhuje pozornosti. Je to kniha dra Emila Stodoly »Statistika Slovenska«, sestavená na základě uherských úředních pramenů a obsahující netoliko statistiku politickou, nýbrž také kulturní a agrární. Druhá novinka slovenské literatury jest dílo hudební: »Styza úsměvy« od Mikuláše Schneidra-Trnavského. Je to sbírka nádherných původních písní pro střední hlas s průvodem piano. Sběrka honosí se všemi charakteristickými znaky slovenské písně. Na ceny ze základu děkana Filipa Čermáka-Tuho-
 měrického za rok 1912 povolilo ředitelství Svatobora 2000 korun. Porota, v níž zasedali pp. prof. : dv. r. dr. Vlnc. Strouhal za Museum, dr. Alois Mrázek za Král. českou společnost nauk, dr. Jan Sobotka za Českou Matici a dv. r. Karel Kruis a dr. Ladislav Haškovec za Svalobor, rozhodla jednomyslně, aby l. cena 1000 K byla udělena pp. prof. Vincenci Jarolímkovi a Bedřichu Procházce za knihy o geometrii. II. cena rozdělí se ve dvě stejné části a udělena p. prof. dru Otakaru Srdínkovi za jeho embryologii a histologii cena 500 K a p. Vladimíru Staňkovi, adjunktovi výzkumné stanice cukrovarnické, za souhrn jeho prací chemických 500 K. Rozhodnutí prohlášeno v den úmrtí zakladatelova dne 1. května.

Matka Boží v české poesii má svou pěknou kapličku, a na její oltář přinášejí své kytice nejpřednější básníci čeští tak jako prostá venkovská dívka. Anthologie prof. Jos. Vévody podává pestrý obraz kultu Mariánského v české poesii lyrické i epické. Vedle Svatopl. Čecha, Jar. Vrchlického, Zeyera, Heyduka, Dvořáka, Krásnohorské, Pakosty, Mužíka, F. S. Procházky, Sládka, Šmáčka, Šťastného, Táborského, Uttenroda je tu zastoupeno ještě 60 autorů něžnými kvítky. Krásná knížka, která srdce potěší a povznese. Neměla by scházet nikde. Cena K 2:20 jest na 316 stran sličné úpravy velmi levná.

Schwaigrův náhrobek. Mistru Hanuši Schwaigerovi byl právě na hrobě v Bysířici pod Host. postaven pomník. Je to umělecká práce značné ceny. Na kovaném kříži ze 17. století, jenž je ze sbírky red. Kretze, je kromě jména Schwaigerova a nápisu »Láska však neumírá« Schwaigrův portrét od Hlavice, nejlepšího žáka mistrova.

Státní cena pro hudební skladatele. Ministerstvo kultu a vyučování povolilo obnos 2000 K jako zvláštní cenu pro hudební skladatele, která letos poprvé bude udělena. Podmínky soutěže jsou: 1. Žadatelé mohou se o cenu ucházeti jen pro svá díla vážného slohu (opery, oratoria, symfonická díla, díla komorní hudby atd.) 2. Každý uchazeč může soutěžit jen jedním dílem. 3. Práce musí být předloženy nejděle do 1. srpna t. r. 4. Návrh na udělení ceny podá komise, ustanovená ministerstvem kultu a vyučování.

O novou orientaci scholastiky usiluje italský scholastik Dr. Jemelli. Novoscholastika musí si pilněji hledět práce zvláště proti kritickému idealismu, a tudíž, nezříkajíc se nijak vědecké části svého programu, méně

váhy klásti na vědeckou filosofii a více obírat se nalehavým řešením *problemu poznání*. Lovaňský scholastik de Wulf obrací se proti Jemellimu, dokládaje, že program Jemellim předkládaný není nikterak nový, a Lovaňská škola že již delší dobu bojuje na poli kritiky poznání. Lkš.

Lamarckismus není úplná theorie evoluce a dědičnosti, ale jen jistá tendence, jistý způsob uvažování biologické jevy ve světle dvou principů: vliv prostředí na nabytí nových rysů v jednotlivci a druhu, dědičnost nabytých rysů. Lamarck byl ostatně stoupencem účelnosti a theista. Mezi lamarkovci někteří, jako Darwin sám, chtějí smířiti principy Lamarckovy s výběrem. Jiní opustili darwinický electionismus, ale, prodhnuti materialistickými předsudky, zpírají se vrátili k Lamarckově finalismu a i diskutovati theorie vidualistní a spiritualistní (Dante, Delage). Jiní konečně, po rozvaze a uvážení všech důvodů pro a contra, zřekli se výkladu mechanistických a přijali logický *návrat k účelnému vitalismu*, který v budoucnosti bude asi vítězný. Lkš.

Židy francouzské nám předvádí důkladná sociologická studie Tavernierova v *Ninettenth Censury* (1913) Konstatuje rostoucí hegemonii Židů všude, v činnosti veřejné, ve světě finančním a souvislící a logický zjev toho, k reakci antisemilickou. Jiný zjev, který tu Tavernier ohlašuje, je rostoucí a ba rychle rostoucí dekadence náboženských vírů u Israelitův. Většina jich stala se dnes *atheisty* a zachovala ze svých tradic jen *pud po zisku a okázalosti*. Hnutí antisemistické má budoucnost i. kš.

V problému války prodělalo i katolické myšlení postupem času značnou změnu. Vanderpol ve své knize »La Guerre devant le Christianisme« po-

dává jakousi historii katolické myšlenky vzhledem k tomuto problému a dělí tuto historii ve 3 periody. 1. V prvních stoletích křesťanství nebyla sice válka absolutně odsouzena v sobě (vyjímaje Lactancia), ale přece jen považována za zlo, jež rozvílí evangelického ducha ze země odstraní. 2. Ve středověku se zjevuje a rozvíjí »scholastická nauka o válce«. Sv. Tomáš a po něm Victoria, Suarez, Cajetan a t. d. ospravedlňují princip války, chápající ji jako akt iustitiae vindicativae. 3. Od XVI. stol. teprv theorie ztrácí své obliby a rozšířenosti, a pojeli různá se vynořují, tak že v XIX. století možno již zaznamenati všedna možná stanoviska oproti tomuto problému. Stanovisko prvotní Církve musí se státi ale stanoviskem každého myslícího člověka a k realizaci tohoto pravého křesťanského principu musí se spojití všichni lidé dobré vůle. Lankaš.

Duší františkánskou definuje D'Alençon takto: Je to duch návratu k původní observanci sv. Evangelia, duch pokoje, hlubokého poddání se Církvi, je to osobní a vášnivá láska Kristovy pokory, toť prvek materiální; duch absolutního se odloučení a zřekání hnaný až k nejzazší chudobě, toť prvek formální. Charakter poslušnosti u sv. Františka ličí se nám takto: »Sv. František je poddán Církvi, ale nebyla to poslušnost číře trpná, materiální a slepá. Sv. František se podrobil s plným užíváním svých schopností, věda proč, možno-li se tak vyjádřiti; jeho naprostá poslušnost rovnala se jeho úplné svobodě... V žádném svatém, neprojevil se individualismus, rozvíti osobních schopností, tak jako u sv. Františka. Žádný jiný svatý neoddal se Bohu tolik, aby při tom zároveň stupňoval svou činnost až na nejvyšší

možný stupeň...« Rys jeho chudoby: »Chudoba sv. Františka není provedení komunismu jeho v prvních dobách Církve; není to chudoba pokofená, ale hrdá a milovaná, vzácná a žádoucná perla, není to chudoba lenošná, ale chudoba, která rehabilituje a zušlechťuje práci, je to prostředek mravního zdokonalování, je to praktikovaný asketismus. A tato chudoba není nešťastí, není pokáním, nebo věčnou trýzní, toť krásná a šlechetná žena, dýšící něžností, toť nevěsta, toť majestáť, — převysoká a přesvatá Chudoba«. Lankaš.

Katolická modlitba je zcela v rozporu s pojmem modlitby, jak jej zcela modernisticky propagoval i u nás známý Sabatier. Die něho je modlitba »louha duše zbavit se *těžké věci*, fyzické nulnosti, tísně hmoty, zla v jeho různých formách. Bude to životní rozinaci vytvořiti svrchovanost ducha, pak pocit opojení a rozkoše, když toto království bylo realizováno. Stádium odvislosti je stádium nižší. Náboženský cíl rozvíjí se jen ve vědomí svobody a v radostnosti je provázející. A co nalezne před sebou člověk, který se zjevuje? *Šám sebe* nalezne, jako majetníka mravního dobra, nalezne sebe realizujícího řád a zákon, nalezne sebe ovládajícího všechny věci souverenitou ducha. Bůh je v něm. Nebo není on spíše Bohem? Co ho zdržuje, aby znovu se vrhl na kolena a klaněl se sobě? Konečný cíl modlitby modernistů, toť *akt kultu, adorace sebe sama*. Každý system, ať pantheismu nebo immanentismu jest *osudný a zhoubný každé opravdové modlitbě, neboť logicky odvrací člověka od pokory a vede ho k sebe — adoraci*. Katolický pojem modlitby právě opírá se o tuto pokoru, rostoucí z pocitu duše o slabosti, ubohosti a sklíčenosti člověka, z »vědomí,

jež modlíci má o své vlastní nicotě, o své situaci tvora. Duše cítí a přijímá svou nicotu, ale zároveň má *ne-smírnou touhu žít!* Proto utíká se k bytosti vyšší, od ní čeká pomoci, doplnění, posily, radosti... zřiká se sebe, neočekávajíc od sebe ničeho, aby dosadila na místo své nicoty Toho, který je jí vším. Tato resignace duše a sebe-odevzdání se Bohu, spojená s touhou po opravdovějším a hlubším žití, to pravá modlitba. A tak modlí se křesfan, ať již od Boha čeká odměny, nebo ať již netouží od Něho po žádném dobru, a jde k Bohu proto, že Bůh je Bůh. (Études, 12.) Lankaš.

Plus IX., Lev XIII., Plus X., zda bylo prý kdy více kontrastujících vládců nad tyto? Často bylo již psáno a tvrzeno, že Lev XIII. nebyl pokračovatelem Pia IX., a Pius X. zase ne pokračovatelem Lva XIII. Mnozí se podivují, a i pohoršují nad změnami, které domnívají se naléžati v jich direktivách. Ba bylo slyšeti i hlasy, které zřejmě mluví o zcela různé orientaci, o zcela různých doktrinárních tendencích! K tomu třeba klidně podotknouti: Jisté rozdílnosti mohou býti konstatovány ve stanovisku Pia IX., Lva XIII. a Pia X., ale mohou býti lehce vysvětleny. Předně třeba vzít v úvahu rozdílný temperament, rozdílný charakter, a zvl. změnu doby a její potřeb. Pak nutno hleděti a hledati si stránky a rysy podobné, jichž v jich učení a v jich direktivách je innohem více než rozdílů vyvolaných povahou a potřebami doby. Jednota hlediska, totožnost nauky, spojitost vlády, toť zjev u těchto vůdčích hlav kromobyčejné a pozoruhodné, zjev, které obdivem naplňují duchy opravdové a živí víru a důvěru duší věřících. (Revue du Clergé Fr. 12.) Lankaš.

ml
O původu sv. Heleny, matky Konstantina Vel. zachovalo se podání, zaznamenané ve starých mneších bulharských mezi Sofií a Niší. Rodné město její je Trn, 23 km jižně od Caribrodu u pramenů Nišavy. Byla pce-rou zámožného měšťana. Konstantin Chlorus, vojenský velitel v Niši pro horní Mézii, na inspekčních cestách posádek na území dolů železných, zlatých a stříbrných mezi Vraní, Kys-tendilem a Březníkem, býval hospodou u otce sv. Heleny. Křesťan si ji, vzal za manželku, jako oběť fanku, pce-chá váje jí volnost náboženskou. V Niši narodil se Konstantin, jemuž byla sv. Helena učitelkou a též v Trevíru, kde manžel její byl místodržitelem Gallie. Křesťanství v Trnu založili sv. Tera pontij u města ve skále ukazuje se posud jeho příbytek -- postnica a před vyhloubenou jeskyní borovice stará, potomek starší, zasazené sv. Terapontijem. V pronásledování kře-šťanů za císaře Valeriana byl odveden v okovech z Trnu do Srédce (Srdádec) později Sofie řečené a zde umčen na dřevě, které se uctívá v cerkvi sv. Petky (Paraskévy) po dnes; jako v Krakově, na Skalce dřevu sv. Stanislava. V Trnu a okolí žijí Forláci, kmen Mězů, nyní Bulharů; jako my Slováci na Moravě jsme zvaní Češi. Syn její z lásky k matce chtěl Srédce (Sardika) učinit druhým Římem; založil však Cařihrad i chrám sv. Sofie a sv. He-lena prý založila chrám sv. Sofie v Srjedci, který pak zván po tom ko- stelem Sofií. Nynější zřícenina svaté Sofie je několikátý chrám zemětřese- ním roztrhaný. Dr. Fr. Příkryl.

Boj o moravské peníze vypukl mezi literáty českými. Moravský zem- ský výbor věnuje totiž ročně 5000 K na ceny pro díla, napsaná spisovateli,

kteří mohou se vykázat na Moravě domovským listem. Toto ustanovení jest prý vyčleněno z Kola *moravských spisovatelů*. Předsedou tohoto Kola jest **J. K. Jeřábek**, rodilý z Čech, a ve výboře zasedá vedle 2 Moravanů 7 Čechů z království, spiritus movens je prý Jos. Holý, ovšem Čech z království, který náhodou působí nějaký čas v Brně ve veřejném úřadě, a má tudíž domovský list na Moravě a také již obdržel moravskou cenu za své mladické, dávno vydané dílo *«Vašíček Nejhlubší»*, které nemá s Moravou nic a s literaturou málo společného, neboť v literatuře vyžaduje se logos, který se však u Fausta Holého nějak pomátá. Ale to mimochodem. To je věcí jury, ve které zasedali opět převahou Češi z království. Z Prahy ozývá se proti domovskému listu moravskému dr. Miloslav Hýsek, který je rodilý Moravanem a napsal pro Moravu velmi cenné dílo a přece je z konkurence o cenu vyloučen - protože má úřad v Praze. A žijí v Praze i jiní spisovatelé Moravané, kteří skutečně pracují pro literaturu moravskou v duchu moravském a jsou z konkurence vyloučeni. Spolek spisovatelů českých *«Máj»* vydal zvláštní prohlášení, v němž žádá, aby mor. zemský výbor otevřel konkurenci všem českým spisovatelům, ať bydlí kdekoliv a pocházejí odkud koliv, tak jako *«Máj»*, *«Světobor»*, *«Akademie»* a různé nadace literární v Praze jsou přístupny všem českým spisovatelům. Argumentace *«Máje»* jest falešná. Horejší ústavy, na které se odvolává, nejsou zřízeny zemi pro zemi, nýbrž jsou původu a úkolu všeobecného. Ve věci s *«Májem»* souhlasíme tak dalece, že by se měla konkurence otevřít všem českým spisovatelům, ale s tímto vyhrazením: 1. Porota budiž

sestavena z rodilých Moravanů. 2. Měj zřetel předem k dílům pro Moravu významným, za druhé k dílům od Moravanů.
A—a.

Dva sonety Oscara Wilda:

AVE MARIA GRATIA PLENA.

Tot jeho vstup? Já mněl, že uvidím div veliký, vtělený ve obraz, jak onen velký bůh kdys v dávný čas k Danai vstoupil deštěm zářícím;

neb Semele jak s děsem v tváři zlým, nemocna láskou, v krvi touhy hlas, chtíc tělesně zřít boha, sněžný jas svých údů vzhála zářem nachovým.

A odtud veden k svatým místům těm, v oku i v srdci obdiv horoucí, zřím lásku v Mysteriu závažném:

Nad dívkou, jež zde klečí nevinná, andělem s lilij v ruce kvetoucí, svá křídla holubice rozpíná!

PŘÍCHOD DO ITALIE.

Již na prahu Alp, Italie, plála má duše celá v jména tvého znění a hory mijeješ, když v opojení tě zřela, již snem svého žití zvala,

tu šitím nezměrným se rozjásala. Čas prchal v dlouhém o tvé slávě snění, až s jítrem nebesa v ran zanícení svůj tyrkys v zlatý závoj oblékala.

Pinie vlály jako vlasy žen a v zahradách jak v moři bílých pěn strom každý vznášel vločky květů svých.

Tu na dědice Petra vzpomněl jsem, jak zajat v Římě dlí v dnech nevládných a lkal jsem, že je krásná tak ta zem.

Z angličtiny přel. —k.

První výstava divadel. dekorací v Paříži. Divadlo přestalo již dávno spoléhati výhradně na umění herců a básníků. Dály se tu i tam sporadické pokusy o zjednodušení scény ve stylu Shakespearově, ale tyto pokusy většinou selhaly. Jednoduchost jevištní, od jehož nezdobených stěn by se mluvené slovo básníkovo jasněji a přikřeji odráželo a nabývalo znásobené potence soustředěnosti v duši divákové, jejíž pozornost by nebyla rozptylována pohledem na umění dekorační, nedobyla si valných úspěchů. Obecenstvo posledních dvou staletí bylo do jisté míry pokaženo nebo aspoň rozmazleno překotným pokrokem ve zdokonalování jeviště, rychlým aplikováním technických vynálezů na výpravu a efekty. Je přirozeno a pochopitelné, že s tímto zdokonalováním dekorací nekráčelo stejným krokem umění herců a umění dramatických spisovatelů. Došlo to namnoze tak daleko, že báječná výprava musila zachraňovati díla podprostřední a byli jsme nejednou svědky, kdy tento kulisánní pokrok dopustil se velikého zločinu uměleckého, dáv slabé práci a malému umělecku příležitost, aby se po něm pohodlně svezlo. Technika nasadila křídla andělům a vilám, otevřela dokořán podzemní propasti démonům, ale zavřela namnoze srdce divákovy pro pravá umění.

Umění divadelního dekorátérství je dnes na takovém stupni a dosáhlo takového rozvoje, že má již plno odborníků, kteří věnují mu svou veškerou energii.

Není tedy nic zvláštního, že v Paříži byla letos otevřena velká mezinárodní výstava divadelních dekorací. Naopak. Zvláštností je, že tato výstava nebyla otevřena již dávno.

V expozici jsou vystaveny kulisy a

dekorace všech národů a věků, ač hlavní její zřetel obrácen je k divadelnictví modernímu, zejména francouzskému. Je rozvržena ve tři oddíly: První je největší a je věnován mezinárodnímu divadelnictví, oba další, malé, obsahují dekorace, které vyšly z rukou divadelníků francouzských. Čestně a čteně jsou vedle Francouzů zastoupeni Rusové, Norvéžané, Švédové, Němci. Nechybí však ani četné ukázky národů ostatních, nevýjimaje Japonce, kteří vystavují zvláště pozoruhodné skizzy.

Výstava je pořádána vedle Palais Royal naproti budově «Théâtre Français». Protektorát převzalo ministerstvo krásných umění. Slavnostní zahájení bylo 12. května.

Vrchlického čítanku sestavil Ot. Svoboda v Habrech, vydal J. Otto. Při takové anthologii může býti různé stanovisko: Buď podat z básníka to nejlepší (to se zde nepodařilo) anebo podat to dobré, co je přístupno a zdravé lidu (ani to zde není), anebo vybrat z díla věci s určitou tendencí, buď všechna čísla náboženská, vlastenecká atd., anebo formálně příbuzná. Ani toho tu nenajdeme. Jest to výběr celkem slabý, všude bije do očí jen rhetorika Vrchlického a improvisace, která lapá slova, a dokonce není zde Vrchlický «vůdcem a ukazovatelem správné cesty všem tápajícím a bloudícím v nejistotách a ve tmách života», jak autor blouzní. O divném vzdělání pořadatele svědčí vysvětlivky cizích slov: Tak «cynický = svého prospěchu dbalý». To přece jest jen trochu silné!

PAUL CLAUDEL. OD DRA. BERN. SCHMIDT-BLANKE-HO. PŘELOŽIL A. J. ST.

Faites, que je sois comme un seneur
de solitude et que celui qui entend ma
parole rentre chez lui inquiet et lourd.

P. CLAUDEL, Cinq grandes odes, 134.

E DNECH, KDY POLITICKÝ ŽIVOT JEVI SE NA ostří nože, dává nám Francie něžný květ nejvyšší, nejdelikátnější kultury. Provedením Claudelova »ZVĚSTOVÁNÍ«¹ ve Frankobrodě nad Mohanem obrácena byla pozornost i Německa na básníka, který sám o sobě praví, že sláva jeho trvá teprv několik měsíců. Claudel tof zářivá, nová hvězda nejmladší francouzské literatury. Než větší ještě význam má: Čteš-li jeho slova, tu musíš na ně též jinak pohlížeti; cítíš mimovolně, že mluví k tobě jeden z velikánů, a přece ani s jedním ho nelze srovnati. Lyrika duše roztoužené, přísná kritika přírodopytce a silná víra toho, jenž chce svět obrátiti a obnoviti, tof dráhy, kterými kráčí.

Řodina Claudelův pochází z Lotrinska, z krajiny Bresekské. Rudokmen svůj může sledovati až k roku 1530, až k Jacques-Elophe Claudelovi a jeho 14 dětem. Předkové jeho byli rolníci. Užíjí jeho vlasti je krajina, která Francii darovala Lafontaine, Racina. Claudelův otec, neďávno zemřelý, byl vysokým státním úředníkem, jenž synka záhy brával na své služební cesty sebou. Do doby, kdy Claudel v Paříži studoval práva, spadá boj t. zv. symbolistů. Náš básník patřil do kroužku, který se sešklupil kol Mallarméa, onoho velkého, tajemného vůdce. V 21. roku opustil Francii. Stal se zástupcem konsula v Bostonu, cestoval pak Indií a Japonskem, pak byl dlouhá léta konsulem v Číně. Zde zajímal se velice o kultury východní, zvláště o domorodou filosofii. Osvojil si ale též řecké tragiky, i Sv. Augustina, Tertulliana, mistry Port-Royalské, Pascala, Spinozu a Shakespeara. Navrátil se do Evropy,

stal se generálním konsulem v Praze, nyní, od podzimu 1911, zastává týž úřad ve Frankobrodě n. M. Není literátem, ale není také z druhu těch úředníků, kteří by svůj úřad zastávali jen jako »Amateur-konsulové.«

Citíš chvění, touhu duše po Věčném, Nedožrnném ve tvorbě Claudelově; dramatická tvorba jeho ukazuje různé etapy lidstva na cestě k Bohu. První větší práce jeho »Zlatohlav« (1891) a »Město« (1893), které zůstaly celkem nepovšimnuty, jeví něco neurčitého, mlhavého, nečasového. »Tête d'or« je drama společnosti bez Boha. Šimon, vítěz, Zlatohlav, který si osvojuje korunu pro sebe, vede zbouřený lid na onu skálu, »na které dávnověký onen zloděj ohně řetězi spoután kvílel.« Jeho nohsledové těší se již na poklady země zaslíbené. Tu Šimon se řítí zpět: »Nejsem Bůh!« Padá, a volá na konci slávy své: »C'est que je n'ai été rien.« V poslední chvíli padá naň ještě paprsek milosti Boží. »La ville« je drama sociálně-geniálního nadčlověka, jenž dí o sobě: »Udělal ze mne boha.« Sám neuznává pravdy, kterou vyslovuje: »Neopouští více toho hrobu člověk, který sám si vykopal.« Právě jako Zlatohlav, i on padá v záhubu. Tomuto panovačnému nadčlověku staví básník v cestu krásně, precizně vystiženou osobu, Cocnorea, inuďce-básníka. Ten má se svým synem po revoluci zavést pořádek a zákonitý řád do nověrozeného města. --

Jestliže z svého pobytu v Číně dal Claudel pytlíknouti významný překlad Aischylova »Agamemnona« a »La connaissance du Temps«, první část díla »Art Poétique«. Tomuto titulu netřeba rozuměti ve smyslu Horácově. Kniha tato jest nejabstraktnější ze všech prací Claudelových. Vychází z prastarých problémů o času a při čině, a podává v dalším celou filosofii vesmíru. Duchaplně píše: »Nous ne naissons pas seuls. Naitre, pour tout, c'est conaitre. Toute naissance est une con-naissance.« Svazku tomuto přidal autor nyní doplněk »Développement de l'Eglise«, filosofické essay o církevní architektuře. Co výsledek svých studií na východě (v Číně) podává (1900) POZNÁNÍ VÝCHODU. Pestrost dálních krajín spojuje jeho hluboce hledící oko v jednotnost, ve které všude cítíme metafysický smysl básníkův. Jest to hlavně zájem o východní kulturu, která básníka víže a poutá.

Prosa této knihy, jedné snad z nejkrásnějších od dob Chateau-brianda a Maurice de Guérina, exaktní přesností nás vede k tomu, co Pascal nazval »Rime intérieur« mluvy. Ve svazku »L'arbre« (1901) uveřejnil Claudel se změněnými pracemi z inládi nové, hluboké dílo: »Den míru«. Básník nás vede do čínského dávnověku. Mrtví znepokojují živé; s císařem sestupujeme do podsvětí, jako velký Florentin Dante, kde se dozvíme příčinu i lék zla: svěcení sedmého dne se nezachovává. Jest to dílo dantovské síly; antický svět podává tu ruku vyššímu, oduševnělému světu kře-

sfanskému. Spolu uveřejnil Claudel též *L'Echange*, děje dollaru. Na první pohled zdá se děj býti moderní: Než amerikanismus, hrđinové děje, řeč jsou jen zevnějškem, a hned od první scény poznáváš, že konflikt vnitřní ani nesouvisí s dramatickým dějem: zauzlení i rozuzlení tkví v Absolutním. Tomáš Pollock nemá pro sebe ani zdání nějaké oprávněnosti. Tragika zlaté moci je v něm snad ještě lépe vystižena jako v jeho předobrazu Shylockovi. Kniha končí prvním zpracováním »Zvěstování«: »La Jeune fille Violaine«. Též knihy »L'Arbre« po léta nikdo si nevšimnul.

1906 vyšlo »LE PARTAGE DE MIDI«, dosti vystižně označeno co Claudelův Tristan. Vše, žena, nemá na sobě nic Isoldinyho. Mnohotvárná jako štěstí, je zcela jen k panování stvořena, a zase zcela opojena touhou po úplném splynutí s duší milovanou. Jest to kus toho vše trávícího žáru indického slunce, ale pozemská láska se tříbí a povznáší v duševním jasu nebes. Vše vidí před sebou tři muže: svého manžela, slabocha, zástupce brutální smyslné lásky, a muže naplněného čistou, silnou láskou. Poslednímu může se státi osudnou, než ačkoliv on to ví, podléhá; Vše nepřináší mu štěstí, výbrž zmar. Opouští jej a miluje s oním smyslným, lehkým mladíkem. Lásku jeho čistí, ba na výši svatosti přivádí smrt plná důvěry a odevzdanosti.

1910 došlo k založení »NOUVELLE REVUE FRANÇAISE«: jejím hlavním spolupracovníkem stal se a zůstal dosud Claudel. Zde uveřejnil »Metlu«, drama revoluce a »Zvěstování«. Zde začíná nová etappa v životě i v pracích Claudelových: Milost Páně zvítězila.

L'OTAGE, »metla« je papež Pius VII. Velký Korsikán, podmanitel říši, chce Boha podmaniti a pro sebe získati: co prostředku chce užiti papeže, jež činí svo i metlou. Ale nenuvážil, že se Bohu zalíbilo ukázati moc svou právě v slabosti služebníka svého. Mne Sygne de Coufontaine, poslední svého rodu, jenž celý pod guillotinou skončil, zachraňuje papeže za cenu své svobody, kterou nabízí úhlavnímu nepříteli svého rodu, baronovi Turelu-reovi. Ztrácí se všech svých práv i statku ve prospěch svého a Turulure-ova syna za další slib, že nový král po pádu Napoleo-nově obdrží klíče města Paříže. Není jí to ztráta bolestná, ba naopak, ze všeho dýše radost a láska duše bohonařšené.

»ODY«, které vyšly 1910 (*Les cinq grandes Odes suivies d'un Processional pour saluer le siècle nouveau*. Nákladem L'Occident, Paris), jsou vedle »Zvěstování« nejzralejším a nejhlubším dílem Claudelovým. Pěje zde svůj um i svoje Musy, s obdivuhodnou plností života pozemského též nouzi, úzkost ve vesmíru, krásu křesťanských cností, v přední řadě ale své hlasitě, ba hromově KreĎo. Slabý překlad úryvku z jeho »Magnifikat« jest jen stínem krásy původní:

• Jest to hodina, kdy člověk staví proud myšlenek svých, kdy udiveně hledí v dál, a vnímá pojmy v duši svou, svou práci, ná-
mahu, i denní světa běh,

A lid se schází k jásavému Magnifikat, v době nešpor, kdy
slunce k obzoru se sklání,

Než přijde noc a déšť, než dlouho trvajícím déšť zúrodní půdu
chléb nám skýtající!

Hle! A já zde cítím se být knězem, zahalen v řásnatý zlatohlav!
Vzpřímen stojím tu před oltářem, obklopen vůní kadidla, a jen
dle barvy těla, dle rukou a tváře vidíš, že člověk to,

A okem jasným, tváří v tvář vidím s klidem posvátným silou
a plností srdce svého,

Boha svého ve Svátosti v pevné víře, že Ty tam dlíš pod způ-
sobou chleba nekvašeného,

Béře Tě do rukou svých, jak Maria na lokty své,

A ve sboru cherubínů i duchů nadhvězdných, kteří klanějíce
se v obdivu zde stojí,

Ukazuje Tě pokolením příštím,

• Světlo k osvětlení národů a spásu lidu israelského,

Dle přísahy, kterou přísahal jsi Davidovi, u vědomí milosrden-
ství Tvého,

Dle slov a úmluvy, kterou učinil jsi otcům našim, Abrahamovi
a pokolení jeho pro všechny časy! Amen!

• L' ANNONCE, FAITE à MARIE • odehrává se ve středověku
vybásněním. Již ve svém prvním zpracování (1892) mělo čelití,
jak básník sám praví, literatuře pochybovačnosti, bezbarvosti,
světobolu, negaci. V kusu zrovna zosobněna jest touha, důvěra,
naděje. Jsou tu osoby tak jemně ciselované jako plastiky dómu
Štrassburského, ale též markantní tahy povahy neústupné jako
fresky Luca Signorelliho.

Podání obsahu by nás neuspokojilo: nedaly by se vyjádřiti
všechny ty idee, které nás překvapují, zahloubáme-li se do tohoto
díla. Osoby nemají smyslu pro svět, značíť vždy nějaký předobraz,
nějaký symbol. Sám básník jmenuje toto dílo mysterium. — Pierre
de Craon, umělec, stavitel mnohých domů a bran městských,
sochař a malíř, hříšně toužil po Violaině. Proto postižena jest
ruka jeho i hříšné tělo jeho malomocenstvím. Ale Violaine mu
odpouští, ano bratrským políbením míru béře malomocenství na
sebe. Violainina sestra, děsivá Mara, prozrazuje polibek stavitelův.
Violainino srdce patří sedlákovi Jaquesu Hury-ovi. Anne Vercors,
otec, dává, než se vydává „umožen štěstím“ na pouť do Svaté
Země, Violainu Jaquesovi za manželku. Tomuto připadá se ženou
též celé léno Combernonské věnem. Než ještě před svatbou sde-
luje Violaine svému ženichovi v čarokrásné scéně u studánky
v květinovém háji to hrozné tajemství, že je postižena malomo-

censtvím. Malověrný Jaques ji zapuzuje jako vyvrhele, a Violaine odchází do samoty: tam koná skutky svěťce.

Mara, neúspěšná, omezená, realisticky založená žena bere si pak Jaquesa; daruje mu dcerušku, která ale za nepřítomnosti Jaquesovy umírá. O Štědrém večeru vydává se Mara na cestu ke své malomocné sestře s mrtvolou dítěte. Od slepé Violainy žádá vzkříšení dítěte, ač nevěří ani v milost, ani ve vyslyšení. Ale právě v této svaté noci, do které básník vetkal celou tu krásnou poesii Pisma sv., proroctví Isaiášovo, evangelium sv. Lukáše, a též jedno z kázání papeže Lva I., stává se za hlaholu vánočních zvonnů a za vířivého zvuku fanfár při vjezdu krále do Remeše **ZÁZRAK ZVĚSTOVÁNÍ**: Na prsou Violainy probouzí se dítě k novému životu. Ač panna, přece pocífuje v tomto okamžiku veškerý bolesti i radosti matky. Obaine, dítě znovu vzkříšené, jest JEJÍ dítě, a když je matka z náručí Violainy přijímá, má její modré oči. Než v Maře neutichají mocnosti tmy bouřiti. Otrávena bolestí, vědouc, že muž její přece jen na Violainu myslí, vede svou sestru k pískovým dolům, kdež na ni převrací vozík. Pierre ji tak nalézá. Též jeho uzdravuje. S malomocenstvím mizí též od něho smyslná vášeň; žena nemá více moci nad ním. Než ještě dále působí posvěcující moc Violainina. Trpí za celé rozvířené křesťanství, Pán přijímá její oběť, a Violaine přivádí svou otčinu nesváry celou seslabenou k zákonu i k míru zpět. Před svým skonem sděluje Violaine Jaquesovi svou touhu, své poznání, svoji lásku. Z lásky k Violaině odpouští Jaques své ženě zločin; a právě, když Violainu ukládají do hrobu, začíná doba míru, milostivé léto odpuštění dluhů a klidu zbraní. Jako »Spravedlnost posledních dnů« zvěčňuje Pierre Violainu: »Jako nová Justitia patří s výšin chrámových na národ svůj.«

Obětí plné zachování čistoty, hluboká krása a síla skoro náruživá v koncepci »Zvěstování« uvádí nás do doby velkých Primitivů. Známe snad od dob Calderonových duchovní hru takové síly? Literatura křesťanských století zná málo krásnějších osob než Violaine, stělesnění to účinné lásky a spravedlnosti. Sám básník jmenuje ji ženským Jobem. Tajemné zvěstování, které přijímá, vzbuzuje v ní zbožné nadšení, svatou vášeň. Toť to velké tajemství, které nám básník zvěstuje: To, co jest nejslabší, co v opovržení, v prachu leží, to s pomocí ducha a milosti Boží stává se pánem mladého světa. Nepřeháníme, zdravíme-li v Claudelovi **KŘESŤANSKÉHO** básníka naší doby, a velice věru přiléhavá jsou slova Rivérova o něm: »Nemysleme jen na to, abychom mu vyšli jen chladným obdivem vstříc. Vždyť žádá DUŠI naší, by obětoval ji Bohu. Nutí nás, abychom též v nitru svém s jeho myšlenkami souhlasili, **CHCE NÁS VYTRHNOUTI Z PROPASTI POCHYBOVAČNOSTI A DILETANTISMU**«. Umění Claudelovo

krášlí vhodně korunu krásy, kterou uvilý věky křesfanskému básnictví.

»Zvěstování« dáváno v Městském divadle Frankobrodském n. M. 31. března 1913. Ponejprv dáváno v prosinci 1912 v Paříži, kde básník sám o provedení se ucházel, Za provedení tohoto díla přísluší Frankobrodskému spolku pro komorní hry neličený dík. Lugé-Poe, ředitel Théâtre de l' Oeuvre, přišel sám se svým ensemble, aby zde opakoval Pařížskou premiéru. Ač spracovaná látka i myšlenkový postup nemohl velkoměstskému publiku Frankobrodskému úplně býti přístupný, přece našlo drama toto zbožné zrovna, nadšené, hluboce pohnuté posluchačstvo. Provedení tohoto dramatu čítá se k nejlepším výkonům Théâtre de l' Oeuvre. Neličeného obdivu dostalo se umění francouzských interpretů, zvláště Violainé. Básník byl bouřlivě akklamován. Reinhart chce provésti tuto hru v Hellerau u Drážďan v německém překladě v přírodě. Možná, že první provedení »Zvěstování« v Německu žádalo ještě úpravy i opravy. Ale to námi ne překáží, abychom neprojevíli radost nad nadšením, které uchvátílo obecenstvo, čímž nejlépe dokumentován dík i obdiv geniu křesfanského básníka. Claudel si získá, jak pevně doufáme, uznání i poznání v celém křesfanském světě.

Dramatická díla Claudelova vyšla nyní v souborném vydání (4 svazky) nákladem »Mercuru des France«. »L' Otage« a »L' Annonce, faite à Marie« vyšly nákladem »Nouvelle Revue Française«. V německém překladě dosud vyšly: »Le Partage de Midi«, a »Změna« nákladem Hyperlon Hans von Weber v Mnichově a »Zvěstování« (přel. Hegner) nákladem časopisu »Neue Blätter« v Hellerau. Obsátnou kritiku básníka podává Georges Duhamel: Paul Claudel, le philosophe, le poète, l' écrivain, le dramaturge. Pěkně píše o něm teť Jacques Rivière v »Etudes«, Paříž, Nouvelle Revue Française, 1911. V Praze přednášel o Claudelovi F. X. Šalda.

PŘEDEHRA KMYSTERIU „ZVĚSTOVÁNÍ PANNY MARIE“

NAPSAL PAUL CLAUDEL. PŘEL. VIL. BITNAR.

OSOBY: VIOLÉNA, dcera rolníková.
PETR Z CRAONU, stavitel kathedrál.
MÁRA, sestra Violénina.

DĚJÍŠTĚ: ve vsi Combernonu, poblíže panenského kláštera Monsanvierge u Remeše. Příběh odehrává se v smyšleném Středověku, asi tak, jak středověcí básníci si představovali Starověk.

Stodola u Combernonu. Rozsáhlá budova se čtyřhrannými sloupky, nesoucími dřevěné gotické oblouky. Vnitřek stodoly je prázdný. Jen v pozadí pravého křídla je něco slámy. Jednotlivá stěbla roztroušena jsou po tvrdém mlatě. V pozadí uprostřed zasazena jsou do tlusté zdi veliká vrata o dvou křídlech, s ohromnými závorami a zámky. Na obou křídlech vrat jsou primitivní malby světců, Svatého Petra s klíčem a Svatého Pavla s mečem. Tlustá svíce ze žlutého vosku trčí v železném krakorci na pilíři a osvětluje oba světce.

Noc chýlí se ku konci. Rozbřeskuje se.

PETR Z CRAONU v černém plášti sedí na silném komoni, hlumok v sedle. Obrovský jeho stín, živě se mihající, přebíhá za ním po zdi, po mlatě a po pilířích.

VIOLÉNA vystoupí mu náhle vstříc ze sloupové stodoly. Jest vysoká a štíhlá. Bosa. V hrubém plátěném šatě. Kolem hlavy má šátek ovinutý poloselsky, poloklášternicky. Smějíc se, vztahuje obě ruce s roztaženými prsty proti jezdcí: Stůjte, pane rytíři! S koně dolů!

PETR; Violéno! Seskakuje s koně.

VIOLÉNA: To je pěkné, mistře Petře! Plížte se odtud jako zloděj, aniž byste dal ženám zďovořile sbohem!

PETR; Violéno, vraťte se. Vždyť jest ještě úplná tma, a my jsme zde spolu sami. A víte přec, že nejsem příliš spolehlivý.

VIOLÉNA: Nebojím se vás, staviteli! Nesejde na pouhém špatném chťení. Nestanu se tak snadno plenem chťivosti. Ubohý Petře! Nedovedl jste mne přec ani usmrtili. S vaším ubohým nožem! Nepatrné škrábnutí na rameni. Solva je to znáti.

PETR; Violéno, promiňte mi.

VIOLÉNA: Proto jsem přišla.

PETR: Jste první žena, které jsem se dotkl. Sám ďábel mne chytil za límec. Umí využít příležitosti.

VIOLÉNA: Shleďal jste mne však silnější satana!

PETR: Violéno, jsem teď ještě nebezpečnější než tehdy.

VIOLÉNA: Neměli bychom teď znovu své síly měřiti?

PETR: Pouhá má přítomnost je neblahá.

(Mlčení.)

VIOLÉNA: Nerozumím vám.

PETR: Nestačilo mi vrstvení kamenů, spojování dřev a roztápění kovů? Nebylo mi dosti na vlastním díle? Najednou položím ruku na dílo jiného a zachce se mi neuctivě živoucí duše?

VIOLÉNA: V domě mého otce, vašeho hostitele, pane! Co by se tomu bylo řeklo asi . . . ? Avšak dobře jsem vás ochránila. A každý tu cítí jako dříve ve vás muže šlechetného a bez úhony.

PETR: Bůh soudí srdce zdáním.

VIOLÉNA: Zůstane tedy vše mezi námi třemi.

PETR: Violéno!

VIOLÉNA: Mistře Petře!

PETR: Postavte se vedle svíce. Chci na vás dobře viděti.

VIOLÉNA přikročí se smíchem k svíci.

PETR se na ni dlouho dívá.

VIOLÉNA: Naobdivoval jste se mi již dosyta?

PETR: Kdo jste vy, mladá dívka, a proč účastní se Bůh na vašem zachování, že ruka, která se po vás toužebně vztáhla, ba, že celé tělo uvaďá, jakoby se bylo přiblížilo tajemství Jeho příbytku?

VIOLÉNA: Co se to jen s vámi v jediném roce stalo?

PETR: Již nazlízí po oné události . . .

VIOLÉNA: Nuže?

PETR: . . . zpozoroval jsem na sobě příšernou nemoc.

VIOLÉNA: Nemoc, pravíte? Jakou nemoc?

PETR: Skutečné malomocenství, jak o něm mluví kniha Mojžišova.

VIOLÉNA: Co je to malomocenství?

PETR: Neslyšela jste nikdy o oné ženě, která samotinká žila kdysi v roklinách Géynu, zahalena od hlavy až k patě, v ruce řehtačku?

VIOLÉNA: O takové nemoci mluvíte, mistře?

PETR: Která přinutí člověka, zachváceného celou její vzteklostí, vzdalovati se ihned lidí, neboť nikdo z živých nemá takového zdraví, aby mohl vzdorovati nákaze malomocenství.

VIOLÉNA: Proč pak tedy chodíte svobodně mezi námi?

PETR: Biskup mi dovolil. A jak vidíte jsem řídový a skromný host, inimo u svých kameníků, ovšem, kteří potřebují mých rozkazu. A moje utrpení jest ještě nezjevné a ukryté. A kdo by ostatně stavěl lidem k pobožnosti ony stále se rodící chrámy, jejichž bříme Bůh na mne uvalil?

VIOLÉNA: Proto je vás tedy viděti teď tak zřídka v Combernonu?

PETR. Musil jsem zas přijíti, abych otevřel celu v klášteře na

Monsanvierge. Musím pokaždé prolomiti stěnu, chce-li nová ho-
lubice vletěti do oné vysoké archy, jejíž vikýře jsou otevřeny k
nebesům. Tentokrát uvedli jsme k oltáři osvětlenou oběť, vzne-
šenou schránku, samotnou královnu, matku královu, odříkavší se
k vůli svému synovi vlastního království. A potom všem vracím
se nyní do Remeše.

VIOLÉNA: Staviteli bran, dovolte, abych vám tuto zde otevřela.

PETR: Což pak není na statku nikoho, kdo by tak učinil?

VIOLÉNA: Děvečka ráda spí a vydala mi ochotně klíče.

PETR: Necítíte bázně a ošklivosti před malomocným?

VIOLÉNA: Bůh bdí a ochrání mne.

PETR: Dejte mi teď klíč.

VIOLÉNA: Otevru sama. Vy se v této staré bráně nevyznáte.
Vidíte, vy mne máte za krásnou slečnu, která má příliš jemné
prsty a nezná nic drsnějšího nad ostruhu novopečeného rytíře,
lehkou, jako by si ptačí kost k patě připevnil? Podívejte se! —
(Otevírá oba skřípající zámky a odstrkuje závoru).

PETR: Zámky jsou příliš zrezavělé.

VIOLÉNA: Vrat se již neužívá. Ale cesta jimi jest nejkratší. —
(Přitahuje křídla namáhavě k sobě). -- Brána jest otevřená!

PETR: Kdo by takovému útočníku odolal? Co je na ní prachu!
Staré křídlo praští a třese se až do klenutí. Sýčkové se rozletěli,
stará hnízda jsou stržena, a vše konečně víří kolem středu.

(Vrata zejí otevřená a jimi viděti tmou zahalené plochy luk
a úrodou pokrytých polí. Na východě slabě svítá).

VIOLÉNA: Deštík by tomu všemu dobře posloužil.

PETR: Prach na cestě by ulehil.

VIOLÉNA tiše a srdečně: Mír s vámi, Petře!

(Mlčení. - Pak, zcela náhle, jasně a melodicky, vysoko jakoby
na obloze, první úder jitrních zvonů).

PETR smeká klobouk.

OBA se pokřizují.

VIOLÉNA ruce sepjaté, obličej obrácený k nebi, obdivuhodně
čistým a jasným hlasem: Regina Coeli, laetare, alleluia!

(Druhý úder zvonů).

PETR hlubokým hlasem: Quia quem meruisti portare, alleluia!

(Třetí úder zvonů).

VIOLÉNA: Resurrexit, sicut dixit, alleluia.

PETR: Ora pro nobis Deum.

(Ticho).

VIOLÉNA: Gaude et laetare, Virgo Maria, alleluia!

PETR: Quia resurrexit Dominus vere, alleluia!

(Dozvuky raného klekání).

PETR: zcela tiše: Oremus. Deus qui per resurrectionem Filii
tui Domini Nostri Jesu Christi mundum laetificare dignatus es,

praesta, quaesumus, ut per ejus Genitricem Virginem Mariam perpetuae capiamus gaudia vitae. Per eumdem Dominum nostrum Iesum Christum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus per omnia saecula saeculorum.

VIOLENA: Amen.

OBA se pokřizují.

PETR: Tak časně ranní klekání!

VIOLENA: Promlouvají nahoře v klášteře ještě za tmy ranní pozdrav, jako Kartuziáni.

PETR: S večerem chci býti v Remeši.

VIOLENA: Znáte cestu? Nejprve tam k tomu plotu, pak k nízkému stavení v bezovém háji, kde najdete pět nebo šest oulů. A o sto kroků dále přijdete již na královskou silnici.

OBA mlčí.

(Příšté konec).

VILLIERS DE L'ISLE ADAM. IMAGINÁRNÍ POR- TRÉT. PŘEL. JOSEF ŠIMÁNEK.

Kde rytíř spí, v zbroj těžkou oděný,
vytesán v žulu v loďi chrámové,
tam práchnivěji moji předkové,
jim do snů kanou varhan ozvěny.

V mých zřítelnicích prudké plameny
mi zapálili jejich duchové.
Do srdce dali mi květ pýchy své,
pod sluncem zlatých štítů pěstěný.

Miluji chudobu, jež zaclání
lesk krásy nitra očím zvědavým
a odpuzuje národ profánní.

Hle, jak jsem chud: mám erb jen s jménem svým!
Po zlatých stupních bídy kráčím sám
královským tichem noci ke hvězdám.

NÁBOŽENSTVÍ RICHARDA WAGNERA.

PÍŠE DR. JAROSLAV HRUBAN.

(POKRAČOVÁNÍ).

AK SE MÁ UTVÁRITI POMĚR ČLOVĚKA K BOHU, jak pracovali ku mravnímu významu světa? Nezapomeňme, že Wagner vyšel z levice hegelovské, že v jeho duši nemohla kdysi nevzkličiti a nová símě nezanechati ona tak velkolepá, smělá, tak lákavá zároveň a útěšná myšlenka o vývoji až k duchu absolutnímu. Proto nezbytně se zde také rozchází s FEUERBACHEM, jenž vlastně uváděl jej do filosofie: Wagnerův »náboženský optimism«¹ dalek jest materialistické víry v budoucnost, jak ji zavádí Feuerbach, chtěje použití náboženství k oploštění reální půdy skutečnosti. Neboť Wagnerova REGENERACE nikterak nezaměstnává se lhostým »pokrokem«, ona má na zřeteli jedině mravního člověka: »Jest to až k hrůze podivno, vidíme-li, že výtěžky filosofie, jež se opírá o nejdokonalejší etiku (Schopenhauerova), pocítují se za beznadějně; z čehož plyne, že chceme býti plni nadějí, aniž bychom musili si býti vědomi opravdové mravnosti.« (K čemu jest toto poznání?)

Ostatně zde slova nejvýmluvnější: »Nechť si stav vzešlý z regenerace lidského pokolení utváří se mocí uklidněného svědomí sebe pokojněji, vždy budeme pocítovali v přírodě nás obklopující, v násilnosti pražlivu, v neziněnitelné pod námi i vedle nás se uplatňujících nižších manifestací vule v moři a poušti, ba i v hmyzu, v červu, kterého neobájíce šlapeme, nesmírnou tragiku tohoto bytí světového a denně bude nám upíratí zraky ku Spasiteli na kříži, jakožto k poslednímu vznešenému úločišti.« (Náboženství a umění).

A tu jsme již u jádra i náboženství i nauky o regeneraci. Osoba Spasitelova jest vždy, byť mnohdy neuvědoměle středem, z něhož vychází každý počín v pravdě náboženský.

Platí tu zase: »anima naturaliter christiana«, duše, jež skutečně vejde v sebe, nemůže jinak, než zastaviti se a na konec klesnouti před zjevem Spasitelovým a jíti za ním tak, jak jen možno oně slabosti a křehkosti, jež zove se »lidstvím«. A Wagnerův sklon ku vznešenému přičteme k tomu. Co vznešenějšího než Kristus? On vždy jest předmětem Wagnerovy lásky, i když vše ostatní, co ku křesťanství náleží, jest odsuzováno, ba mnohdy právě proto. Tak v dopise z r. 1880: »Že obětujeme bez milosti církev, kněžstvo, ba celý zjev křesťanství v dějinách, to děje se k vůli tomu Kristu, jehož si chceme zachovati v jeho plné čistotě«.

O theologických názorech na Krista jako Syna Božího nemůžeme vysloviti bezpečného soudu. Zdá se, že se Wagnerovi zamlouvá ono synovství, jež prýští z vědomí jednoty vůle lidské s vůlí božskou, tento racionalistický výklad, tak účtyhodného stáří, leč přílišné methodické pohodlnosti, než aby nevzbudil předem obavy o pravděpodobnosti svých tvrzení — bylo by to osvědčením VZNEŠENÉ vitality lidské duše — leč spřízněnc Schopenhauerův, žhavý překonavatel světa, přiklání se k tomuto názoru, jenž Boha uvádí v užší — pro naši chápavost — v pravdě otcovský poměr k Synu. Tak v »Umění a náboženství«: »Nikdy nedospěli Řekové k tomu, aby si »Boha« myslili jako osobu, aby mu dali umělecký podobu, jako svým známým bohům; on zůstal pojmem, přenechaným k definování jich filosofům, o jehož zřetelné ustavení se hellénský duch marně pokoušel — až vyšla od podivuhodně naštěných, chudých lidí neuvěřitelná zvěst, že se »Syn Boží« na kříži obětoval, aby vykoupil svět z pout klamu a hříchu. — Tu nemáme co činiti s úžasné rozmanitými námahami spekulujícího lidského rozumu, jenž pokoušel se vysvětliti si přirozenost tohoto na zemi žijícího a v největší pohaně trpícího Syna Božího; stal-li se patrným největší div, nastavší následkem onoho zjevu, obratu vule k životu, jež na sobě všichni věřící zakusili, tož byl druhý div božství hlasatele spásy v onom již zahrnut. Tím byla sama sebou dána podoba onoho »Božského« ve způsobě anthropomorfistické: bylo to k trýzněplnému utrpení na kříži rozpiaté tělo nejvyššího souhrnu vši soustrastiplné lásky. Nedolatelně zase k nejvyšší soustrasti, k modlitbě k utrpení a k napodobení zlomením vsí sobecké vůle strhující symbol? — ne: obraz, skutečný obraz. V něm a v jeho působení na lidskou mysl leží veškeré kouzlo, jímž si církev osvojila nejdříve řecko-rímský svět.

Zároveň však se tu ozve antisemitism, jehož Wagner byl tak přesvědčeným vyznavačem a hlasatelem, u vědomí, že všechny tendence ducha semitského, resp. židovského přímo překáží rozvoji všech těch vlastností arijských, jež by umožnily a urychlily uskutečnění regenerace lidstva. Tak ani vznešený Syn Boží nemůže býti synem židovského Jahveh. Proto čteme dále: »Co jí naproti tomu musilo býti ku zkáze a co mohlo nésti ku vždy silněji se vyslovujícímu »atheismu« našich dob, byla panstvíchtivostí vnuknutá myšlenka, aby onen Božský na kříži byl převeden na židovského »Stvořitele nebe i země«, se kterým, jakožto hněvným a trestajícím Bohem, se zdálo, že se konečné více prosadí, než se Spasitelem chudých, jenž sám se obětuje a vše miluje. Onen Bůh byl uměním odsouzen: Jehova v ohnivém kří, ba i bělovousý, účtyhodný stařec, který jako otec zěhnae na svého syna s oblak shlížel, nedovedl, byt i mistrovskou rukou umělce zobrazen, věřící duši mnoho řici, zatím co trpící Bůh na kříži »hlava plná krve

a ran*, *) i v nejhrubším uměleckém podání, nás v každé době ještě plně blouznivým pohnutím*.

Uměleckým pomníkem lásky ku Kristu mělo být drama »Ježíš Nazaretský«, jež zůstalo náčrtem (1848). O tom, jak svůj zřetel obrátil k této látce, píše Wagner ve »Sdělení mým přátelům« (r. 1851): »Přišel jsem k úsudku, bohatému na důsledky pro umělce, o záračném zjevu Ježíšově: rozlišoval jsem Ježíše symbolů od toho, jenž objevuje se myslence v této určité době, za takových určitých okolností, jest tak snadno pochopitelný našemu duchu a srdci. Uvažoval jsem o době a o zásadních okolnostech, v nichž se vyvinula duše tak milující, tak změněná láskou jako Ježíšova; tváří v tvář světu beze cti, prázdnému a bědnému, který nemohl obrátiti v niveč, ani nahraditi jinou materiální organizací shodnou s tužbami duše, musil tento velký osamělý přirozeně mysliti jen na lepší svět a přáti si, aby vyšel z tohoto smrti. Spatřil jsem moderní svět naplněný podobnou nízkostí jako byl svět, jenž obklopoval Ježíše; a pocítil jsem také totéž přání. Tato touha dostavuje se přirozeně každému člověku, který, ve špatné a nedůstojné zevnější organizaci pocítuje potřebu dojmu ušlechtilějších, shodných s jeho očistěnou přirozeností. Smrt jest tehdy jen okamžikem beznaděje, konem zničení, jež provádíme na sobě samých, poněvadž nemůžeme, ve své osamělosti, vyhladiti, co jest špatné ve světě, jenž na nás doléhá. Opravdovými zničením těchto pout zevnějších a materiálních bylo by ne zničení sama sebe, ale jaré projevení této touhy. Cítil jsem se tedy veden k tomu, abych zobrazil přirozenost Ježíšovu, jak se jeví vědomí, jehož jsme nabyli o víru života, tak, aby obětování sama sebe, jež Ježíš dokonál, se objevilo jen jako nedokonalý výraz něčeho hlubšího, to jest pudu, jenž žene jedince ku vzepření proti společnosti sobecké, vzepření, jež může ústiti pro jedince naprosto osamělého jen v zničení sama sebe. Ale tato vzpoura ukazuje svou pravou podstatu tímto zničením samým; vydáváme si počet, že vlastním cílem nebyla smrt jedince, nýbrž negace sobecké společnosti*.

Uvádím tento dlouhý passus ze dvou důvodů; jednak, že jest tu patrné, kde koření poměr Wagnerův ku Spasiteli, že jest to právě vznešenost jeho, po př.: i tragika jeho života, vždyť tragicko vždy náleží v kategorii vznešena, při čemž ovšem nezáleží na tom, že Ježíš historicky jest v něčem odlišný od pojetí Wagnerova, jednak, že lze odtud přehlédnouti celý další vývoj myšlení »nezměrného mistra tónů«, pokud vychází od Krista. Nemůžeme se příliš diviti, chtělo-li se leckde viděti v náčrtu »Ježíše Nazaretského« drama anarchistické, divíme se tím méně, uvážíme-li, jak veliká

*) »O, Haupt voll Blut und Wunden« . . .

stupnice odstínů a to pronikavých zahrnuje se v pojem anarchismu. Abychom pak přeměřili celý vývoj světového názoru Wagnerova, nepodají nám spisy tak přesného poznání jako dramata. Neboť to, co měrou tak značnou v těchto se nám jeví, zračí se ve spisech pouze jakýmsi zvolným, ovšem stále stupňovaným prosakováním jediné základní ideje všemi průrozmanitými náměty a problémy, k nimž Wagner svůj poměr kdy vyslovil.

Hledíc k dílům uměleckým, nechceme ovšem nikterak přidržovati se jakéhosi schématického rozdělení životních a názorových fází Wagnerových, jak se to mnohdy dělo, kdyžtě tomu odporují, ne snad jen základní poznatky psychologie tvoření uměleckého, nýbrž i výmluvné doklady ze života a tvorby samého Wagnera. Tristan — drama pessimismu! — vzniká tehdy, kdy pessimism není světovým názorem Wagnerovým, jest to pessimism číře individuální: Wagner zajisté si dobře byl vědom, že JEN pro něho za zjevem paní Wesendonkové prostírá se stín a temnota. Drama samo ostatně mluví jen za oba milence a mohli bychom tak poněkud po hegelovsku říci, že svět a život jest takový, jak drama o něm píše, jen pokud se uvědomuje jako odlišný POUZE od Tristana a Isolody. Jiným jinak se může jevit a jeví. — Chci jen tolik říci, že drama za nejvyslovenější pessimistické pokládání, nevzniklo tehdy, kdy názor ten umělcem skutečně byl prožíván s veškerou tíhou jeho bolestné a závrtné sladké chmury. Tím jest jediné »Prsten Nibelungův«. Leč i tam na konec jest poukaz k vykoupení, k radostné víře v ně; jím dýší »Mistři pěvci norimberští«, plní líbezného jasu a komponování přec v dobách nejtrudnějších, hlubokou, skrytou tragikou, překonanou humorem a velkou radostnou zkušeností života »Hans Sachse«, tohoto měšťáckého německého Parsifala XVI. věku; »Parsifal« pak v konečné své formě zajisté jest horečnou vidinou budoucího lidstva regenerovaného.

(Pokračování)

Z CYKLU: PRERIE. VERŠE Z DALEKÉHO ZÁPADU OD JANA ŠTĚPÁNA BROŽE.

PRERIE.

Prerie, ty v bouři zkamenělé moře,
ty pohádko, již sobě vypravují věky!
Co radostí je v tobě skryto, a co hoře!
Kdo ocenil již tvoje hrůzy, tvoje vděky?

Co nadějí jsi v sobě pochovala -- --
Krev, kterou potřebovalo tvé nenasytné tělo,
nařadmo vzhůru k nebi pomstou zavolala,
před zrádnou duší tvou se lidské srdce chvělo.

Tak jako nevěsta ku svatbě vystrojená
v čas letní skvostem tisícerych květů hýříš
a v zimě furiemi větrů rozzuřena
hned v divém chorovođu démonů sbor zvíříš.

Kdo zkontrolí tě? Kdo na tvou ruku pouta vloží?
Však přijde čas, kdy pokutu svou splatíš světu.
Kos ostří pilnou žence rukou setne hloží,
a pusté liché tvoje zmizí v moři květů.

Tvuj rudý synek, matko, zastaví se v děsu
před bleskem palné zbraně v ruce bílé tváře,
a s kletbou na rtech prchne ve klín hor a lesu,
kde marně bude čekat na svobody záře.

Svůj starý zákon -- oko za oko, zub za zub --
ty sama zárem prerijního ohně sžehneš.
Kov pluhu obrátí tvou lici na rub,
ba před pokrokem svojí pyšnou hlavu sehneš.

Již »mane, thekel, phares« píšu na tvé čelo!
Hle, k tobě řada mužů odhodlaných míří,
ti spočtou kosti tvé a rozdělí tvé tělo,
a na tvém hrobě nový, lepší život zvíří.

Dodge, Nebraska, v listopadu 1912.

PRVNÍ BRÁZDA.

Já oral první brázdu na své domovině,
v zem' vlhkou jako ve hrob kácely se květy,
v naději srdce třásl se, a přes mé retý
van větrů modlitbu mou nesl po rovině.

Ta stará loutka — zmlklá sfinx — co pro mne chystá?
Ve dlani mozočné horečně tisknu kleče,
se tváře sluncem ožehlé pot v oči teče,
kůň spěněný se zastavil a nechce z místa.

Švih bičem na plano. Poď ráďlem chruplo cosi,
a do brázdy se vyvalila lebka bílá,
ji, Bůh ví kolik století již země kryla,
a dívala se na mne, jak když prosí.

Ji pozdvih' jsem jak Hamlet kdysi u hřbitova,
však známý monolog mi umřel na rtu suchém,
co lebka hnula se svým oživena duchem,
a z duťi trouchnivé se řinou divná slova:

Jsem prvním plodem tvým na líše započaté.
Plod první -- bohů dar -- se bohům v oběť dával,
zaň Vakan-Tanka*) rudým dětem požehnával;
však lebka má buď dračí setbou orby klaté.

Kam padne zrak, je všude hřbitov bratrů rudých,
tvá noha tápá v krvi, o pomstu jež volá,
prerie orbou tvou nechť zůstane vždy holá,
a hrouďa země nezploďž ni klasů chudých.

Sta let mé kosti klidně lely v půdě rodné,
má duše v dechu květin na prerii žila,
na křídlech orla v mlhách o svobodě snila,
jež rudým dětem znovu vzplane v době vhodné.

Tvůj pluh i zbraň se staly ortelem mé smrti.
Buď proklet tvrdý kov i ruka tvoje bílá,
jež ze spánku mě v život cizí probudila.
Hlas svědomí i budoucnosti souď tě zdtí!*

Já zachvěl se, a myslí problem starý víril:
Jak Prus vyhání Lecha s poštěděných lánů,

*) Velký Duch.

Vnitřek farního chrámu v Marianských
Horách na Moravě.

Sv. Cyril.
Skizza od K. Nováka pro Mar. Hory

Sv. Methoděj
Skizze od K. Nováka pro Mal. Hory

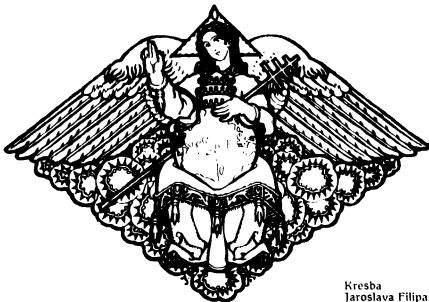
Z líhanie lorelánské.
Náčrtky ku freskovej výzdobe presbytára v Mar. Horách
od Jana Köhlera.

jak Lešetinský kovář sobě zvoní hranu —
mou duši chrapot přemožených neusmířil.

Ten starý jilm na břehu po mně větví sahá,
pták před vetřelcem ukrývá se v lesní stíny,
třpyt jarních květů pohledem mým zmirá v jíní,
a čistá ruka má se barví znakem vraha.

Kol hnáty stlelé s lebkami se sloní,
a místo rosy na květiný krev tu padá,
«Kde domov můj» tu zní jak sykot haďa —
v té hroudě pluh muj nikdy láskou nezazvoní!

(Dodge, Neb. V den Bož. Srdce P. 1913.)

Kresba
Jaroslava Filipa.

Farní chrám v Mariánských Horách. Jako doprovod k ilustracím tohoto čísla vyjímáme z článku P. Ant. Zamazala: »Historie výzdoby tohoto chrámu je zajímavou a poučnou. Původně měla být zadána výzdoba nového chrámu známé řezbářské firmě Krejčíkově z Prahy. Tak, jak to činívali mnohé jiné podobné firmy, usilovala i tato firma hned při zakládání základního kamene, aby budoucí vnitřní výprava byla jí zadána. Obešla si jistě činitele obecní, kteří prý ji určitě celou výzdobu přislíbili. Dokonce tvrdila, že hlavní oltář (dřevěný) měl být shotoven za 60.000 K. Dle toho by byla stála celá výprava aspoň 100 tisíc K! Když se chrám dostavoval a místní kněžstvo bylo do kostelní jednoty přizváno, uznalo za vhodné mohutný chrám také přiměřeně umělecky a nikoliv řemeslně vyzdobit. Přes to, že firma se s obcí soudila a musila ji být dána náhrada v obnosu asi 2000 korun, nelituje dnes ani obec, ani kněžstvo, že se »závazku«
toho zbavili a nový chrám pro novou v pravdě uměleckou výzdobu zajistili.

Celkový návrh na vnitřní výzdobu zadán byl pak arch. Blažkovi z Král. Pole. Za celkovou výzdobu hlavního oltáře, čtyř bočních oltářů, kazatelny, křtitelnice a j., vše z pevného materiálu a umělého mramoru, žádáno bylo 38.000 K, tedy ani ne onen obnos,

který žádala firma Krejčíkova za jediný hlavní dřevěný oltář. Hlavní oltář proveden jest v mramoru bílém, který, se od zadního tmavozeleného sloupoví ladně odráží. Na oltáři je postavena socha Madonny s jezulátkem a dva andělé (v životní velikosti), vše z čistého kararského mramoru dle modelu Fr. Úprky. Model Madonny zpracován byl přímo v Karle od umělce italských a proveden do detailu v pravdě umělecky, za to sochy andělů, které prováděny byly u firmy Urbanovy v Olomouci, sshotoveny docela řemeslně. Všecky jiné sochy a reliéfy provedl mistrně (v sádře) známý akademický sochař Karel Novák z Prahy socha sv. Jana evangelisty nad kazatelnou provedena ve dřevě od sochaře Zálesáka, rovněž z Prahy. Mohutným dojmem působí zvláště kazatelna, která je vesměs z červeného umělého mramoru sshotovena a zlatými reliéfy vyzdobena. Obraz za hlavním oltářem zadán byl jistým dárcem mistru Joži Úprkovi, jemuž bylo uloženo, aby jej do 14 dnů (do svěcení chrámu) vymaloval! Ač bylo zřejmo, že v tak krátké době nelze nic důkladného provést, přece mistr Úprka nabídku onu přijal a obraz na místě maloval. Dle toho ovšem dopadla jak kompozice, tak i provedení. Obraz nebyl úplně dokončen a také do dnes čeká na dokončení. Obrazy pro oltáře

boční zadány byly malířce Zd. Vorlové z Brna. Oba obrazy vystaveny byly svého času ve výstavě přátel umění v Brně a nenalezly tenkrát od kritiky (snad stranické) přílišné pochvaly. Nedá se upřít, že zvláště první obraz (sv. Prokop a sv. Barbora) je nejen dobře komponován, ale i v jednotlivostech umělecky proveden, ale mnohá místa čekají ještě zdokonalení. Obraz druhý (B. Srdce Páně) jeví proti prvnímu ještě více známek nedokončení. V létě budou asi oba dokončeny. Přes to nemůže si mnohý zvláště na obraz druhý nijak uvynouti. Zde třeba souditi dle autopsie.

S křížovou cestou byly značné potíže. Poněvadž nebylo možno z finančních nedostatků přijati nabídku malíře Urbana (jeden obraz 1000 K), zadána byla malíři P. Ed. Neumannovi, faráři ve Sv. Jiří (v Čechách), který ji maloval dle uměleckých vzorů. Ať nedá se upřít, že malíř ovládá velmi dobře svůj štětec, přece jsou zvláště v anatomii těla patrný mnohé nedostatky, které jsou ovšem v tomto případě vysvětlitelné.

Nejlipsí malířskou výzdobou jsou fresky a sgrafita Jana Köhlerovy, celkem 8 obrazů v presbytáři. Jest jen litovati, že po dokončení jejich se v chrámu ještě mnoho dodělávalo, čímž utrpěly z části na pevnosti barev. Také celá malba chrámu, zcela jednoduchá, tónová s obrubou, jest dle návrhu Köhlerova.

Perlou mezi obrazy zůstane překrásný obraz Ludvíka Marolda, který byl koupen jistým dobrodincem v Praze. Jest to sice kopie Quida Reniho (Sv. Michael), ale pouze v kontuře věrně kreslená, barvy jsou dle vkusu Maroldova.

Také ostatní výzdoba chrámu jest

veskrz originelní. Svícny, lustry, lavice a j., všechno jest shotoveno dle zvláštního nejen vkusného, ale i praktického návrhu.

Kdo zavítá na Ostravsko, nechť neopomene navštívit tento chrám a učiniti si posudek o našich umělcích a umění církevním vůbec.

Prostějovská radnice. »Pokroková« obecní oligarchie prostějovská staví na hlavním náměstí novou radnici nákladem asi 1 milionu dle plánů brněnského architekta K e p k y. Chystá se obecenstvu překvapení -- a proto není zasvěceno do našich budujících. Překvapením byla už věž k budově nepoměrně vysoká a hamátná, překvapením byla fasáda nesouladná a přeplněná, ale hlavní trumf zůstal na posled: Nad portál radnice postavena nahá žena se zavázanýma očima, stojí přímo a roztaženýma rukama drží úplně rozhalený plášť. Socha nevyniká uměleckou krásou, jen vyzývavostí. Každý se udiven táže, co ta Venus Vulgiva má činit nad portálem radnice? Tak na chrám Astartin by se snad hodila. Nevkus a planost této »ozdoby« odsoudily místní listy všech směrů (katol. »Ječimínec«, pokrokové »Proudý«, soc. dem. »Hlas lidu«, který nazval radnici »dům u nahého čuněte«), ale ku podivu: Radniční list »Hlas z Hané« vrhá se nepodlejší způsobem jen na faráře Dostála-Luttnova, nadává mu pokrytců a perversních individuí, odvolává se na Pána Boha, který ženské tělo stvořil, a posílá faráře laskavě buď do blázince nebo do trestnice! Nebudeme polemizovat s řežnickou inteligencí, jen případ zasnamenáváme pro budoucnost, aby mohla posoudit vyspělost a ušlechtilost pokrokové politické vládnoucí killy, která jest asi ve všech českých městech

toho času na stejné úrovni — od matičky Prahy s reprezentačním domem počínaje. Uvádíme jen, že v cizině, skutečně pokročilé, umění portál radnice ozdobit významněji a slušněji. Letos světila se obrovská radnice v pruském Hannoveru, počatá archt. Eggertem: Naď portálem zář socha sv. Jiří a vchod jest korunován sochou sedícího Možíše s deskama desatera! Obě sochy jsou od prof. Bredova. (Viz »Leipziger Illustr. Zeitung« ze dne 26. června 1913.) Tak rozumějí pokroku, slušnosti a významu radnice v — protestantském velkoměstě! V Kocourkově ovšem vidí pokrok v urážení veřejné mravnosti. Neřeba podotýkat, že nevymítáme nahého těla z umění — ale musí to být umění a na svém místě! N.

Hudební básník. Česká kultura honosí se umělcem, který vyrostl ze starého českého rodu kantorského a varhanického. Právě se, že v takových rodech hudebnost nevymírá, tkví v nich příliš pevnými kořeny. Pravdivost potvrzuje skvěle i česká rodina Förstrů.

Josef Bohuslav Förster jest krásným květem starého hudebního rodu. Rod mu dal sílnou, zdravou hudební duši, houževnatou vytrvalost a sílu k práci. Co ho však tolik nad jeho předky vyvýšilo, tkví jinde než v prasle hudebnosti, než v hudební genialitě. V jeho díle vynořuje se z šerého moře osobních smutků bílý, sladce svítivý květem památka jeho tiché matky. Bylo to srdce hluboké, které k rozvážnosti bodře mužného rodu Förstrova přidalo vroucnost svého citu a lásku k poesii. Jím synova hudebně nadaná duše rozkvétla v duši umělce ryziho, mystického kultu, v duši hudebního básníka.

Förstrova duše nalezla i vhodnou půdu a příznivé prostředí k svému rozkvětu. Žil v pražském ústraní rodiny otcovy a později rodiny vlastní, hrouže se v bezdno cest, jimiž kráčí krása. Opojoval se nejen hudbou, kterou hledal v slavných ohniskách staré Evropy, i umění výtvarná, především malířství obohatilo jeho duši. A bez literatury není celá jeho hudební činnost ani myslitelná. V nejintenzivnějším spolucitění prožil bohatá léta osmdesátá i devadesátá, podobně Bourgetovu diletantu v prahnoucí žízni krásy a kultury, přijímaje za svůj věsnivý verš Jaroslava Vrchlického: Z celého moře krásy pít má práhla duše lačná . . .

Vábila ho především krása věcí smutných. Bez ohlasu procházely duší jeho drsné tóny živočišně brutálního veselí, tóny planoucí smyslné vášně. Naivní radost života zůstala mu cizí. Krásu smutku mluje! Není to však melancholie, ležící těžce šerým závojem nad světem Baudelaireovým. Ani sladká melancholie veršů Verlaineových. Není to smutek nadkulturního přesycení Mallarméova. Ani smutek tajemných, podvědomí vzbouzejících sensací Maeterlinckových. Není to melancholie dekadence, ale melancholie oddanosti, pokory a lásky, melancholie křesťanská, melancholie mystika, jenž »královatí své položil ve kraje snů a tušení«.

Proto i jeho hudební umění hledá útvary, které by dovedly zachytit prchavé nálady okamžiku a zachovávat sny o tichých, krásných chvílích. Je to píseň, která mu poskytuje básnické slovo, jemu, který je vždy a všude hudebník literární. Instinkt umělce vedl ho k básníkům jemu blízkým. Dovedl pro náladu, která mu byla

zká, pro měkkou, tichou, resignovanou, oddanou náladu, dovedl proslenu, které si slávil, pro jemnou, lechtitou ethickou myšlenku předložit i umělecké nedostatky básně. Ikká ušlechtilost Sládkova byla mu lástě milá.

Od díla k dílu roste Förster umělecký i lidský, volí verše vždy vyšší vědecké i ethické hodnoty, poměr i k básníku se slává vždy těsnější. činá písničkami v národním slohu, k zpívá v ohebných melodických lích rytmus veršů Sládkových. Pak krásně zachycuje i náladu básně, ohazuje plody své jemnosti deklamačními a charakterisuje. Konečně doivá k dramatickým akcentům a kehu, chápacími básně v nejsubtiljších jejích odstínech, jak zřime to jeho písniček, které komponoval na chlíckého básně »Démon a láska«. Vedle písne komponoval Förster i elodramy. Nestaví tento umělký útvar výše než píseň. Ale nati básně, které ho vábily a které o písne zhudebnili se nedaly. Vždy cházeli sebe v tom oddaném, sladce ívém smutku, kterým obestřel Vrchký postavy básni »Amarus« a »Faulus«, ztělesněnou nespokojenou uhu po nedostizném. Musil mloval eho »mlou, dobrou, tichou« Svatou lli, i smutného »Knížete černochů«. Förster tvořil také sbory. I v nich ístal ve svém okruhu umění náladoho a melancholického. Píše řadu orů na slova Sládkova. Česká půda postavy našich rolníků tu vzrůstají žijí v domácím vzduchu. Svými sbopěvoval však i zbožnost. Jeho ladistvý »Hymnus andělů« je proje:m mystické složky jeho duše, která : ještě plnější a vroucněji vyslovila ve ítabal Mater«. A poslední svůj sbor

komponoval na »Jarní noc« Otakara Březiny, na verše krásných slov a velkých myšlenek. Sešli se zde dva velcí básníci smutku.

Skladby, v nichž se opírá Förster o slovo básnické, osvětlují nejjasněji jeho povahu člověka a básníka. Jeho skladby z oboru hudby absolutní, jeho díla komorní a symfonická nedosahují svým významem výše skladeb první skupiny, ač i ony projevují všechny znaky umělcovy osobnosti: vzácnou vybroušenost a jemnost formy, zvuk vždy nějak měkce ztlumený, jak bys po mechu kráčet, zvuk sladce splyávající a opalující v jemných barvách večerní oblohy. Celé jeho dílo dá se definovat jako elegická lyrika.

Literární a poetické tendence přivedly Förstra k divadlu. Komponoval opery, které jsou významným bodem naší dramatické produkce. Nazíral vážně na problém dramatické hudby, máje smysl pro hudební charakteristiku, uměje proniknout na dno komponované básně a přehodnotit její obsah. I ve svých operách splyvává o sobě sám, líčí duševní žití rozbolestněné »Evvy«, nebo Shakespearovy »Jessiky«, v níž zpívá jeho scénická lyrika nejsladší svojí píseň.

Načrtli jsme zde portrét a ethické idee vzácného křesťanského básníka smutku a touhy po nebeských rájích. Portrét, jak jej krásně provedl znalec hudebního umění Förstrova, Karel Hoffmeister, z jehož odborných definic vyzvedli jsme vše, co by mohlo přispět k pochopení poněru i religiózní hudbou a poesí. Kdo poznal omamnou krásu důvěrného přátelství poesie a malířství, jak se projevuje třeba v díle anglického visionáře Willama Blake nebo v díle prerafaellity Dante Gabriela Rossettiho, pohrouží

se jistě zvědavě i do hlubin, v nichž rozkvétají tajemné květy lásky hudby k poesii. A bude mu milo sledovati rozkvétání této mystické erotiky na díle českého křesťanského umělce, který pojál jinak, slovansky, měkčeji a dumavěji tento umělecký problém, než velký německý hudební básník Richard Wagner. Na rozdíl od tohoto genia náš Förster nevytvářel si sám básnických textů k svým skladbám. Ale jeho vášnivá láska k poesii činila ho téměř spolutvůrcem versů, které musily vždy a plně vystihnouti jeho osobní sklony, aby se jimi vůbec mohl inspirovati k básnění v tónech. Myslím, že Josef Bohuslav Förster jest kulturním zjevem tak vzácné složitosti, že se jím bude musil zabývati i budoucí historik české duchovní poesie, do níž náleží výběrem nálad i etikou idejí celého svého delikátního díla.

Miloš Babor.

Staré moravské umění. Tadeáš Šuppper * 29.3. 1712 v Mohelnici, žák Haringerův. V Mor. Třebové byli jeho spoléčníky sochaři Jiří Fr. Pacák, Severin Tischlar, Fr. Saidl. S Chambrazem maloval konvent v Sedleci. V Prostějově usadil se Šebesta z Kojetína, jenž se nazýval Sebastian, když se vrátil od Maulpertsche z Vídně. Byl hbitý malíř. .. Fa Presto svým postavám dával groteskní postoje, bláznivá akce a tuhé draperie, aby zakryl nesprávnou kresbu svých figur. Po svém učiteli Maulpertschovi přijal svěží kolorit. Jeho květiny a krajiny mají větší cenu než malby historické. Chrám ve Šternberku v opatství augustiniánském může se líbit jen profanním očím. Brzy po něm umřel syn, malíř květin.

Abrahámoviny oslavil 11. června 1913 spisovatel Ignát Zháněl, farář

v Troubsku u Brna. Mezi katolickými spisovateli je Ignát Zháněl postavou velmi odlišnou. Při jeho jménu nevzbaví se vám v mysli představa určitá, jako při jménu takového Kosmáka, Pravdy, Baara, Brodského. Rozsáhlé jeho dílo je příliš rozmanité, rozříštěné a působí celým svým rázem dojem ušlechtilého diletantismu. Jest pracovníkem neúnavným, širokého světového rozhledu, milovníkem knih, dovedným hudebníkem a znalcem umění výtvarného. Je vášnivým cestovatelem a sběratelem. Kulturní zjev, jakých máme málo a jakých bychom potřebovali mnoho, velmi mnoho mezi českým kněžstvem. Neboť taci muži mohou v našem národě vytvářiti bezpečnou půdu k rozkvětu katolické kultury.

Spisovatel Karel Rožek mrtev. Český spisovatel Karel Rožek, který psal také pod pseudonymem K. Egor, zemřel dne 11. tm. na klinice prof. Kukulky, kde byl operován zcela obyčejnou operací slepého střeva. Narodil se roku 1876 v Pardubicích a působil jako učitel v Pěčíně u Žamberka, v poslední době na Zlíkově. Bylo mu tedy pouze 37 let. Pracoval jako básník, novelista, romanopisec i dramatik. Vydával též literární měsíční revui »Srdce«. Ze spisů a dramát sluší uvést: »Návratí«, »Pomsta neznámé viny«, dramata »Bílí ptáci«, »Chorobných krajů květy«, román »Petr Suk« a jiných více. Buď mu země lehkou!

Maurice Maeterlinck a Paul Heyse. Nedávno sehráno v Chateletu v Paříži nové drama Maurice Maeterlincka »Marie z Magdaly«. Napsání Maeterlinckovy »Marie z Magdaly« předcházela malá difference básníkem s německým spisovatelem Pavlem Heyse, odměněným před nedávnými lety ce-

nou Nobelovou proti nepoměrně silnějším, nadanějším a záslužnějším konkurentům. Tento spor zaval velkému mystikovi podnět k napsání předmluvy k novému dramatu, kterou přináší »Figaro« :

»Pro drama »Marie z Magdaly«, půjčil jsem si od Paula Heyse ideu dvou situací, a sice: na konci prvního jednání zakročení Krista, volajícího za sebou: »Kdo z vás je bez viny, hod po ní kamenem«, který zadrží innošství vrhající se na Marii Magdalenu a ve třetím dějství alternativu, před níž stojí velká hříšnice, buďto zachránit Syna Božího a vzdáti se římskému důstojníku, nebo zničit ho.

Než jsem počal pracovat, žádal jsem ctihodného německého básníka, jehož si velmi vážím, aby mi dovolil šíře rozvésti tyto obě situace, které byly u něho, v dramatech, přínášejícím mnohem více události než moje, takřka jenom nastíněny; nabízel jsem mu výslovné přiznání jeho práva. Na mou ohleduplnou prosbu byla mi lituji, že nucen jsem to říci dána takřka hrozivá odmítavá odpověď. Následkem toho musil jsem si říci, že výše uvedené slovo z evangella je majetkem celého světa a že alternativu, o které mluvím, náleží k oněm, s kterými se setkáváme nejednou v dramatické literatuře. Měl jsem za to, že jsem tím spíše oprávněn použití ji, ježto jsem téhož roku, kdy vyšla »Marie z Magdaly«, a aniž bych byl poslednější znal, vymyslel tutéž alternativu ve čtvrtém jednání »Joyzelle«. Budiž mi dovoleno dodat, že, nehledě k těmto situacím, naše obě díla ve všem, co se týká obsahu kusu, předvádění děje, osob, charakterů, rozhodujících obrátů a líčení prostředí, nemají pranic společného, že také ani jediná odpověď,

jediná věta jednoho nevyskytuje se ve druhém. Po tomto konstatování dávám výraz své vděčnosti starému mistru za duchovní dobrodiní, které nestává se proto menším, že bylo prokázáno nedobrovolně.«

Jak vidět, takt a noblessa jsou vlastnosti velmi subtilní a křehké, nemá jimi býti svévolně a marnotratnický plýtváno vůči lidem, kterým jsou cizí. Jen jemňounká deska může zachytit opět jemný tón a rozezvuchet se jím v nezměněné kráse. Maurice Maeterlinck učinil nepoměrně více, než co ukládá obvyklá zdvořilost, jemný malíř delikátních interiérů duše uvedl zde v pohyb příliš jemné nuance společenského taktu, nepřipamatoval si, že tony tak tlumené a subtilní, vržené v mosaznou nálevku gramofonu, vracejí se zpátky v podobě odporného vrzání. Na heliotropovou vůni odpověděla klobása se zelím. Německý básník dohnával se ve své bohorovnosti, že má monopol na větu z evangella, jakož i na situaci, která je literaturám tak velmi společná a sama o sobě neznámá nic, než pouhou surovinu, která stává se něčím teprve tenkrát, když ji umělec zpracuje a provane svým duchem. Nezdá se nám nyní, že mluvila z hrubého tónu německého spisovatele spíše bázeň, že zpracování situace duchem Maeterlinckovým, postaveno vedle jejího řešení v rukou Paula Heyseho, ukáže jeho malost a neprohloubenost? Právě ve zpracování stejných sujetů ukazují se nejjasněji rozdíly individualit, slabosti jedněch a síla druhých. Zmíněný spor Maeterlincka s Heysem je strašně nepatrný, ale též strašně významný a charakteristický.

Dle poslední vůle Strindbergovy. Veliký myslitel a romanopisec

švédský August Strindberg byl zvláště v posledních letech svého života vroucím ctitelem Kristovým. Před smrtí psal jednomu svému příteli: »Polož do rakve na má prsa kříž. Můj hnědý plášť na rakev. Na můj hrob postav pouze prostý černý kříž s nápisem: »O crux, ave, spes unica!« (O kříží, buď pozdraven, jediná naděje!) Nenápadné, skromné místo! Nikdy pomník! Jest to má pevná vůle.« — A dne 14. května ve Štokholmu oslaveno odhalení prostého kříže na hrobě proslulého literáta. Slavnostní řečník při té příležitosti pravil: »August Strindberg sám zřídil tento kříž. Švédský národ nechť rozhodne, má-li zde státi i v budoucnosti.«

Škladatel J. Richard Rozkošný zemřel. Dosáhl vzácného kmeiského věku 80 let. Rozkošný nar. se 21. září r. 1833 v Praze. V hudbě vzdělal se u Jiránka a Tomáška, načež odešel na umělecké cesty do Brna, Terstu, Pešti a Srbska. Navrátil se, studoval teorii hudební u Kittla. Složiv množství písní a skladeb komorních a klavírních, vystoupil roku 1870 s komickou operetou »Mikuláš« na českém divadle. Druhá vážná opera »Svatojanské proudy« provozována s výborným úspěchem r. 1875 v prozatímním divadle. Méně se líbily zpěvohry »Záviš z Falkenštejna«, »Pytláci«, »Alchymista«. Skvělého úspěchu dosáhl Rozkošný opěi r. 1885 operou »Popelka« na slova dr. O. Hostinského. Po ní následovala zpěvohra »Krakonoš« r. 1889, »Stoja« roku 1894 a »Černé jezero« r. 1906. — Hudba Rozkošného vyniká vkusnou uhlazeností, nehledaností a upřímností výrazu, působící milým a příjemným dojmem. Rozkošný je romantik starých forem. V romantismu nejvýše dospěl ve »Sva-

tojanských proudech«. Povšiml si však též komické opery a »Stojou« se stal veristou, přes to, že zrovna před tím dobyt si velkých zásluh »Popelkou« a »Krakonošem«, jako předchůdce Hamperdinckovy a Dvořákovy moderní pohádkové opery. Rozkošný je eklektikem, čerpajícím z Gounoda, Mendelsohna, Smetany, jehož vrstevníkem byl, a jiných. Co podával, podával však poctivě. Proto čestná památka buďž mu zachována. O. v p.!

Drobnosti umělecké a literární.

Na letošní mezinárodní výstavě v mnichovském Glaspalastu zakoupil *bavorský stát* velkou bronzovou plastiku Moravana umělce Jana *Štury* »Eva«. Práce tato byla vystavena před 3 lety v Manesu v Praze a ve Vídni v Hagenbundu na výstavě Manesa. Vyznamenání toto jest vzácným uznáním našeho vyspělého sochařského umění v cizině. Pokud jest nám známo, jest to prvá plastika česká ve sbírkách mnichovských. — Dr. V. Dvorský dopsal »Studii ke geografii slovanských sídel«. I. Trenta. — Jan Voborník dokončil drama »Jeroným Pražský«. — Václav Novák ukončil drama »Pohoršení«. Po prázdninách vydá spolek výtvarných umělců »Manes« Nietzschovo dílo »Tak mluvil Zarathustra« v úplném překladu doc. dra. Otakara Fischera, jenž provádí text stručným komentářem; kniha bude upravena Jaros. Bendou. Zatím co se básníci a kritičkové nemohou stále sjednotiti na tom, možno-li opravdu použití kinematografu ve službách pravého umění, dostal se tento přístroj až k nejvyšším vrcholům duševního života. V posledním sezení mnichovské akademie věd mluvil prof. Luďvík Burmestr o zajímavém problému »konstruktivního určení pro třaslavý pohyb filmů v kinematografu«. —

ALŠOVA POSLEDNÍ RADOST.

NE 10. ČERVENCE 1913 SEDM MINUT S PŮL-
NOCI, vydechl nejčestější umělec Mikuláš Aleš
ve svém bytě na Král. Vinohradech svou dobrou,
ušlechtilou, velkou duši. Na jaře letošního roku
teprve slavil český národ mistrový šedesátiny.
Národ, kterému byl Aleš vždy milý, začal dě-
douška svého nosit na rukou, vydáním jeho knížky
„Aleš mládeži“ pro mistra, který žil dosud v chudobě, sebrán
obnos asi 10.000 K, i ležový k Čechům stát naň vzpomněl a jme-
noval jej inspektorem kreslení na pražských školách s platem
1200 K ročně. Ale smrt ani toho skromného živobytí mu nedo-
přála. Trnitá dráha českého genia skončila jen slabým zákmitem
klidu a štěstí.

ALŠ BYL DESTILLATEUR ČESKOSTI Syn českého jihu (Mi-
rotice na Prácheňsku u Písku), českého jihu, vlasti Tomáše ze
Stitného, Husa, Chelčického, Bilka, J. Holečka, českého jihu, který
je spřízněn s Moravou hlubokou, vážnou a srdečnou povahou
svého lidu. Aleš destiloval své vzpomínky na tento rázovitě český,
slovanský lid, do prostých, ale hluboce prociťovaných a význačných
linií svých kreseb.

Jako učedník sbíral slovanské prvky a rysy z přírody, z fol-
kloru, z dějin, z předmětů lidového umění a vyvrhoval ze své
duše jako nečistotu všechno cizácké, nesourodé, destilloval
kvintessenci české rázovitosti a krásy.

A tak stal se nejčestějším umělcem. Krácel ve stopách Mane-
sových a vyvrcholil jeho dílo. Bohužel, byl neporozuměním záhy
sveden z dráhy malířské, ač i tu zanechal rázovité počátky, a
koncentroval se na kresbu.

I jeho sgrafitti a freska na domech v Praze a v Plzni jsou
rázovitá, ale technicky chybá, protože netrvanlivá.

Je těžko říci, byl-li Aleš větším malířem či básníkem. Mnozí
malíři umějí výborně malovat, co vidí; Aleš uměl kreslit, co ne-
viděl, co dávno zapadlo, co žilo pod závoji času anebo jen
v dálných vzpomínkách.

Aleš také byl v živém styku s českou poesíí a radoval se ze
všeho, co se v ní objevilo rázovitě českého, našeho. V jeho

knihovně pečlivě byly chráněny knihy českých básníků, kteří mu svá díla posílali s věnováním. Když mu pisatel poslal dramatickou pohádku »Honza hrdina«, Aleš zdvořile hned s poděkováním poslal kritiku, arci alšovsky stručnou: »Honza je chlapík!« Možná dost, že myslel toho lidového, neliterárního, ale neublížil.

Pro »Nový Život« nakreslil obrázek, kdykoliv jsem se osmělil jej požádat. Nakreslil do »Obrázkové revue« obrázek k mému »Potulnému zpěvákovi« a když jsem jej žádal o ilustrování písně: »Po lučině panny jdou«, ochotně nakreslil protějšek, nakreslil vánoční obrázek a dojemně krásně svaté Cyrilla a Methoděje. Honoráře nikdy nedíkoval a přijímal jej jen jako nutnost neúprosného života. Jistě byl by maloval nejraději zdarma, nejraději byl by rozdal své srdce a své umění.

Proto byla to nejen velká úcta k jeho umění, ale i upřímná osobní láska a vděčnost, která mi ve snu diktovala oslavné verše k šedesátinám mistrovým, které jsem zařadil do »Osudů« v příloze »Archy« a mistru poslal.

Tato malá pozornost měla v zápětí velkou radost mistrovi a několik intimních sdělení z života mistrova oð jeho nejbližších přátel a příbuzných.

Myslím, že neporuším piety k zesnulému mistru a jeho rodině, otiskují-li zde na památku znovu onu básničku a dopisy, které po ní následovaly, již k vůli tomu, že dopisy ty jímavě ilustrují poslední dny velkého českého mistra:

MIKULÁŠI ALEŠOVI.

(K šedesátinám.)

Mně zdálo se, žeš umřel nám
nám bylo cize, hlúše,
jakoby českým krajinám
odešla česká duše.

Jakoby Říp a Vltavu
odnesli z české země,
jakoby Praha vymřela
a věže stály němé.

Jak byl by umřel hrdina
a srdcí našich kníže,
jak by se tepna přetrhla,
jež vnuky k dědům víže.

Hlavičko moudrá, šedivá!
Pravice, díve lidský!
Ty srdce zlaté, předobré –
zůstaň tu s námi vždycky!

Brzy přišlo oð mistra následující poděkování:

Vinohrady, 17^{ho} Dubna 1913.

Vědomostojný pane!

Přijměte nejpočetnější díky za mne
renovovanou básni, která na mne
nečinila velkých hlubokých dojmů a
která ji máti povždy jako
drahou památku. — Tma, jsem
také jako již na půl odumřelý,
slabý, jarois je ta samá a cítím
se čím dál více znaveným.
Až něco kloudnějšího svedu, dovolím
si zaslati do „Vřesky“.

Ještě Váš v přátelské ruce
oddaný

Miloslav Vřes.

P.S.
Ještě jednou díky !!!

Po smrti mistrově došly mne dopisy prof. Boudy, akad. malíře a dřevorytce Jos. Váchala a vdovy paní Marie Alšové, v nichž píší o radosti, jakou mistru způsobila hořejší básnička.

Uvádím je zde:

VYSOCE VÁŽENÝ!

Viděli jsme se jednou v Prostějově, když Köhler maloval v děk. kostele, však jsem byl také tehdy poctěn Vaším pohostinstvím, doveďte se upamatovati? —

Chci Vám dnes, kdy všichni upřímní Čechové želi úmrtí našeho Velikého Alše, učiniti sdělení, jež Vám bude jistě milé.

Aleš byl mi více než komukoliv jinému. Rozhodl v Olomouci, kam se mnou z gymnasia, byl mým svědkem na svatbě, byl kmotrem mých dětí; náležel jsem do družiny jeho přátel neoficiálních; proto po zprávě o skonu šli jsme se s ním rozloučiti a stisknouti jeho rozmilé paní ruku plni účasti, než širší kruhy se dostaví. —

Jak prostý byl jeho život, pln lásky, neličenosti a upřímnosti, v tak prostém stavu nalezli jsme Alše mrtvého, zahrnutého láskou jeho nejbližších a nejuvěrnějších.

Na úzkém stole černá pokrývka se stříbrnou portičkou, jakých pohřební ústavy užívají pro pohřební třídy nejnižších kategorií nebo aspoň nízkých; na tom černá rakev a v ní klidně odpočíval mistr, maje kytici růží nad složenými rukama a v rakvi kolem bordura z růží čerstvých. Obličej a ruce přikryty »servítkem«, jež dobrá paní Alšová oddělávala, aby posledně spatřili tvář ti, kdož jej přišli navštívit. Kolem ve svícnech svíce, ani nevím kolik, člověku se vše kolem žalem točilo, za hlavou cínový křížek s Ukřižovaným a ve skleničce s olejem hořel knůtek. — Prosté, dojemné a plno lásky, jako ten obrázek rakvičky s dítětem v jeho Sirotku. V pokoji paní Alšová, Marina, učitel syn Aleš a nějaká teta. Ani se nám nezdálo, že mezi námi mrtvý mistr. Paní Alšová odhrne servítek, hladí »dobrého tatínka« a ukazuje dětem našim »kmo-čkačka«. — — — Mluví ona i Marina o posledních dnech ze života mistrova, mluví podrobně o všem; jak pracoval, jak se mu ruka už třásla, jak posledně cítil vůni růží — pocit vůně měla i Marina, jak kreslil poslední práci »růží se smrtí« (lebkou) pro židovsko-český kalendář Jiráskovi a živě obě ličily, jakou radost Jste mu způsobil Vy svou básní k šedesátým narozeninám: »Mně zdálo se, žeš umřel nám...« Dostala se mu do rukou hodně pozdě. Čítával ji velmi často a četl ji ještě ten den před smrtí ráno svým rodným krajanům z Mirotic, kteří k němu přišli — nevím už za jakým účelem. — Z básně měl radost, že si nemůžete představit, jakou. Na dotaz, zda i my ji známe, byly nám dány asi

4 listy — výňatek z nevázané knihy —, kdež pod básní bylo tužkou napsáno: Dostál-Lutínov.

A toť účel mého listu, sdělití Vám radost, o níž třeba nevíte, jakou Jste mistru způsobil, ale nejen jemu, ale i paní, dětem. Všem jiskřili oči radostí nad způsobenými okamžiky radosti u mistra Vaší básničkou. —

A opravdu. Milá, upřímná, krásná. — Vědomí způsobené radosti tak českému výtvarníku, jakého nemáme a kdo ví, kdy mítí budeme, může Vás blažit. —

Odešli jsme od Alšů dojati. Bývali jsme tam nejraději a vždy sami, odcházeli vždy rozesmáti; podařila se nám i poslední návštěva, že nikdo nás nerušil v našich pocitech a dojmech, jen že tentokráte nevyřlovně bolestných.

A dnes snad prostý, nevlíravý, dobrý náš Aleš z prostého útulku svého bude převezen v nádhře do Pantheonu musea, bude zahrnut nádhrou pohřební pompy, bude pronášeno mnoho bombastických frází, ocne se v prostředí, jaké nemiloval, a to už nebude ten náš dobráček, jenž nikomu neublížil, o žádném neproněs křivého slova, byt by nebyl souhlasil se směrem oním. Naposled jej doprovázíme v místa, kde nám nikdy více neukáže žádnou kresbu.

Promiňte, vysoce vážený, že sdělení mé, jež chtěl jsem Vám učinit, co nejkratěji, jsem tak natáhl. Ani jsem to neupozoroval.

S upřímným přáním, by další práce Vaše způsobila tolik radosti, jako ji docílilo u mistra Alše, jsem s projevem úcty

Vám oddaný

V Bubenči, 11. VII. 1913.

prof. AL. BOUDA.

VELEDUSTOJNÝ PANE!

Děkuji Vám srdečně za poslanou rytinku; byla krásná. -- Jsem donucen (jelikož vím, že asi nikdo z pozůstalých Vám nenapiše) u příležitosti úmrtí svého strýce Mikuláše Aleše Vám napsati: o jeho veliké radosti a štěstí, jaké do poslední chvíle prožíval nad Vaší básní u příležitosti jeho jubilea v Arše otištěnou. Znal ji, chudák, na zpaměť, tolikrát ji sám četl, sobě neb jiným. Vím určitě, že ze záplavy glos, článků a oslavných básní VAŠE BÁSEŇ JEJ ROZRADOSTNILA NEJVÍCE. -- A v pátek, dne 11. VII., kdy již mrtvý na katafalku odpočíval, a teta pí. Alešová s pláčem o Vaší básničky vykládala — tu chvíli, kdy tchán Tomáše Aleše hlasem pláčem přerušovaným ji předčítal — tu chvíli bych Vám přál, byste byl přítomen....

Radosti Mikuláše Aleše byly tak malé a nepatrné — otištění nějakého obrázku, výhra v kartách, v alageru či filkách, o čest mítí nejmenší prohru napsanou, a něco četby — toť byla potěšení,

jichž jeho tichý život provázela. Velmi málo vycházel z domu — a to, můžeme-li tak říci, jej zahubilo... — Na stěně jeho pracovny v rohu visí 4—5 kalendářů nástěnných — den po dni pečlivě seškrtáván — leč co to v rohu za písmena? — A rozluštění nikomu Aleš říci nechtěl, co znamenají: **S M M D E F T N**. (Na kalendáři z roku 1911 mimo těchto písmen ještě tato: **S N O P M P N**).

Až kdysi zeť jeho pan Hlubinka napolo uhořel: je vidět, že jsou latinář, řekl Aleš. Hle jeho modlitba: SVATÁ MARIA, MATKO BOŽÍ, VYZVEDNI SLUHU TVÉHO MIKULÁŠE! Co důvěry! Jaké credo! A jeho přání býti položen ve hrob. — —

Děkuji Vám, potěšil jste srdce Alešovo!

16. VII. 13.

J. VÁCHAL.

SLOVUTNÝ PANE!

Děkuji Vám upřímně z celé duše za krásná slova útěchy v těžkém bolu nad nenahraditelnou ztrátou mého dobrého manžela Mikuláše Alše.

Do posledního dechu těšil se z Vaší krásné básně. Ještě ve středu odpoledne před svou smrtí citoval její začátek tajemníku z Mirotic, který jej tehdy náhodou navštívil.

Báseň Vaše byla mu obzvláště milou, takže se jí každému chlubil s úsměvem své dobrácké tváře.

Znamenám se Vám s výrazem dokonalé úcty oddaná

Král. Vinohrady, 16. 7 1913

MARIE ALEŠOVÁ.

K dopisu mistra Váchala dodávám: První kryptogram zní latinsky: »Sancta Maria, Mater Dei, exalta famulum tuum Nicolaum.« Druhý kryptogram vykládám: »Sancte Nicolae, ora pro me, paupere Nicolao!« »Svatý Mikuláši, oroduj za mne ubohého Mikuláše!«

Jak Aleš ctil svého patrona, toho dokladem jest obrázek, který nakreslil pro almanach, nazvaný tuším »Z palety«: Svatý Mikuláš nakládá do punčochy paletu, andělek za ním nese v koši lýru a křídlatého koníka, a k obrázku Aleš připsal: »Bůh a slovanský patron náš Mikuláš zehnej našemu umění.«

Mistr Aleš ve své dobrotě kreslil sice obálky i pro nekatolické publikace, když byl požádán, ale svému pravému přesvědčení dal výraz ve velkém počtu kreseb ryze katolických. Všimněte si jen dílka »Mikuláš Aleš mládeži«, které sám sestavil v posledním roce, a shleďte ryze katolický ráz.

Mistr Aleš vedle sv. Václavů maloval sice také hrůzy husitské, ale to bylo nadšení pro husitství jako epochu rozmachu české síly a hrdinnosti, bez ohledu na proticírkevní tendence. Husité

sami pokládali se za dobré katolíky a nechtěli být odpadlíky. V »Novém Životě« otiskli jsme svým časem vypravování zemřelého Spáčila-Žeranovského, jak nadšeně Aleš zpíval mešní prefaci latinskou.

Mimo spoustu jiných věcí budou malby v kostele voďňanském vždy svědčit o katolickém duchu Alšově.

Nyní odešla od nás navždy ta ryze česká, slovanská duše, díváme se teskně za ní a v srdci mém zní verše Máchovy, které Aleš rád deklamoval:

Viďíš-li poutníka, an dlouhou lučinou
spěchá ku cíli, než červánky pohynou:
Tohoto poutníka již zrak neužítí tvůj
nikdy, ach nikdy -

Obraz tohoto poutníka odkázal mistr své choti. Jinak pozůstalost jeho byla nepatrná, poněvadž milé obrazy jeho mu ctitelé uchytávali pod rukama.

Už dřímá na hřbitově vyšehradském. Dle přání jeho bude stát ve hlavách kříž a na hrobě pokvete slovanská kalina.

Povaha Alšova, láska k vlasti a chudý život jeho je tak pěkně vystižen v prostonárodní písni o kalince, která praví:

Proč, kalinko, v struze stojíš,
zda-li ty se sucha bojiš?
Já se sucha nic nebojím,
kde jsem vzrostla, tady stojím.
Proč, kalinko, nerozkvétáš,
malinama nezasedáš?
Já bych ráda rozkvétala,
malinama zasedala.
Shora vrabci ozobali,
zdola chlapi olámali.

Ano, chudé české poměry a neporozumění olámali mu moc květů a plodů, ale mnoho jich zůstalo, které zůstanou navždy chloubou našeho umění a radostí českých srdcí.

K. D. L.

BÁSNÍŘKA MARIE HERBERTOVÁ.

Mám ráda, když se kouzlo jeřabiny
rozhoří v podzim, rudé jako lídu vzdor,
tak tmavorudé, jako láska, rozloučení
a rudé jako hněv a vášně velký spor.

Ta jeřabina z mého srdce vzrostla -
lé žhavé řeči proto rozumím,
krev její jako má v cíl bije stejný,
životní její boj je stejný s mým.

Tu stála na kopci, když vichry táhly,
kdy štěstí zeině tuhlo v mráz a led;
tu stála v jarních větru burácení
a v lásce léta, až se podzim zved.

A teď je spita celá žáry slunce,
svůj pohár vyprázdnila docela:
Teď může krvácel a muže svítit,
strádala, milovala, trpěla.

Milovala, — trpěla, — strádala, odřikala si — to je také krátký životopis básnířky hořejších veršů. Ale k těmto třem heslům třeba přidali ještě čtvrté, které nám katolíkům dělá Herbertovou tak drahou, a to zní: V Bohu našla mír. Dobré, ba snad nejlepší katolické spisovatelce německé platí tyto řádky! Ve spisku »Co říkají básníci« praví Herbertová o sobě: »Žažila jsem pouze obyčejný osud ženy.« Hessenská dcera úředníkovy (nar. 1859) šla za milovaným mužem do útulné domácnosti a po dlouhá šťastná léta byla mu vším, užila mateřských radostí i starostí a protřpěla, co jen žena nejbolestnějšího protřpět může, když jí smrt vzala »život jejího života«, vůdce a chapatele její veliké a bohaté duše, chotě H. Keitera. Její strasti a slasti prozařuje hluboká víra a zlatý svit poesie.

Více než slova chvály platí uznání, kterého se Herbertové do-
stává i od těch, kteří jindy katolickým básníkům předem upírají
nadání a uměleckou zralost. Chceme-li básnířku ocenit a poznat,
musíme ocenit dílo, neboť v jejích dílech leží její duše, v nich
proudí její krev, jeví se hlavní rys její bytosti: **HLUBOKÁ ŽEN-
SKÁ DOBROTA.**

Herbertová dožyla stejných úspěchu svými romány jako svými
básněmi. Její romány a novelly mají jadrnou, dokonale vybrou-
šenou, plastickou mluvu, rozhovory jsou aforisticky stručné, roz-
bory duševní jemné, postavy ženské všech typů teple kreslené.

Nejraději zavádí členáře do vyšších kruhů společenských, na
dějiště nejintenzivnějšího moderního života se všemi velkými

otázkami, které se týkají vědy, náboženství, umění a politiky: světového názoru a způsobu života. Její prvotiny »Dítě jeho srdce« a »Honba za štěstím« čítají se k nejlepším. I když nestojí všechna díla na stejné výši, přece všechna svědčí o její duševní zralosti a obdivuhodné jistotě v traktování nejruznějších problémů a spleťtých konfliktů.

Nejvlastnějším, nejhlubším jejím jsou její básně, (Sebrány v knihách: Duchovní a světské básně, Do sebe (Einkehr), Cesty domů, Písně života, Confiteor, Láska a smrt.) V těchto uplatňuje se nejlépe vlastnost Herbertové: Die aus dem Schmerz geborene Lebensbejahung — uznávání života z bolu zrozené. Trpěla mnoho, proto jsou její verše většinou vážné a temné; jako všichni velcí lidé rostla utrpením a sesílela, proto také volá v nejtěžších hodinách: »Žes dal mi trpět, díky, díky!« Proto nezná žádného zoufání: »Osamělá cesta je též cestou do nebe.« Proto nyní snaží se, aby našla svou mrtvou lásku v Bohu.

K této pouti se povzbuzuje:

Jdi žitím chvatně, nehleď zpět!
s plápolem duše chvátaje žárným,
jdi s chvalozpěvy, s hymnami,
ne s pustým nářekáním marným!

Buď svobodnější každým dnem
a čisté podávej své ruce
poutníku mdlému na cestě
a poměť o své vlastní muce.

Nejkrásnější, nejtklivější verše napsala o svém muži.

I tam, kde pozemská láska laď její lýru, zůstává zcela velkou a čistou a myšlenka na Boha všude vyznívá. Bůh jest základem její lásky.

Už na počátku času, příteli,
do knihy osudu tvé jméno bylo psáno
hned vedle mého; Boží rozkaz byl,
by nevýslovně bylo milováno.

Tato láska, toto splnutí duší v nejhlubším sobě rozumění, přežila smrt:

Tak hluboko jsem nosila tě v srdci
a celý život věrně k tobě lnuła,
že naše svazky zůstaly by pevný,
byť pouta těla mého rozplynula.

Anebo:

Nám nelze vyhnouti se smrti,
a že je láska silnější než smrt,
třesouc se klekla před námi.
Nad námi Boží zákon vládl, příteli!

Hluboká láska a tichá útěcha chví se následující básní, která tak nádherně opěvá moc družnosti, soběnáležení:

Večera toho měkkým soumrakem,
jenž záclonami prokmitává sem,
přichází vzpomínka ve smavé podobě
a mluví o tobě.

Cos učinil mi kdy, tvá každá laskavost
zas procítá a hledí na mne — milý host —,
v snách tulím se zas v náruč tvou
útulnou, hřejivou.

Tu dobře vím, že vždycky zůstal's mým
a dávným opájím se blaženstvím
a tvoje lásky mluva hojivá
mě provívá.

A bolest hořká, která z tebe šla,
do hlubin moře zapadla,
a moje duše, která po tvé horuje,
se tiše raduje.

Celou svéráznost a monumentální mluvu Herbertové, které nelze úplně vysitihnout překladem, ukazuje báseň:

TĚŠITELKA.

Já řekla vichru: Potěš mě!
Má poušť je tesklivá!
On: Křičet hlasně nemohu,
jak křičí duše tvá;
všech mojích hlasů mocný sbor,
bouř mojích orkánů
neshasí slz těch palčivých
na srdce tvého dnu.

Dím k slunci: Světlo nebeské,
zběl pozemská muka má!
Ty piješ moře, piješ z řek,
i jezera hluboká.
Tak vypij z mojí duše též
mé touhy vodopád!
Slunce se v purpur zhalilo,
mne nechalo samu stát.

I pravím k nocím: Vy jste ho neznaly!
Jak slunce byl zářivý,
jak léta zář byl rozplálý.
Jak pramen byl třpytivý.
A proto vy noci zamlklé
neumlčíte můj stén,
a z vašich spánků, z vašich snů
žal vstává posílen.

Dím tedy Smrti: Tak pomoz ty!
 Ty, hrůzná, vzala's jej!
 Tys vešla chmurná v mládí den,
 v zářivý žití rej!
 Tu spustil kosu sekoucí
 ponurý kostlivec:
 Já vzal jsem ti život života
 a dávno svou odbyl věc.

O jejích básních náboženských píše Roth: »Její náboženská poesie jest hledání Boha v bolestech, zápasení o mír těch, kteří dobré vůle jsou, pak ale též nalézání Boha ve slávě, odpočívání, hovění si v jeho dobrotě.«

Její balladové a romancové skladby vynikají úchvatnou pádností a zářem stavby i řeči, tak »Svatba«, »Smrt čarodějnic«, »Stig Andersen«, »Vyhnaná« atd.

Kéž tyto řádky upozorní zvláště čtenářky na bohonaďanou sestru, která doveďla spojil myrtu s vavřinem; kéž vnikají do ducha jejích děl, která šíří lidskou dobrotu a prohloubení života srdce!

(Dle F. Engländera K. D. Lutinov.)

K PSYCHOLOGII POUTÍ.

POUTNÍ MÍSTA JSOU JAKÝMISI DUCHOVNÍMI lázněmi, ohnisky náboženského života. Už ve starověku putovali Řekové do Dođony, ku chrámu Diany efesské atd. Každé poutní místo má své zvláštní kouzlo, kterým otevírá srdce poutníku. Někde je to historický nebo náboženský význam místa, vyhlášené zázraky, čarovné legendy, jinde výstavnost chrámu a jeho umělecké poklady, někde převládá krajinný půvab. Obvyčejně je čistý ráz poutního místa znešvařen různým kramářstvím a příživnictvím, které povrchnímu pozorovateli často stačí, aby zanevřel na poulní místo vůbec. Prohlídka poutních míst nasvědčuje tomu, že v lidu jest ještě velmi mnoho pohanství: Prohlédněte si ty tisíce votivních obrázků a darů v Mariánských Cellách a vidíte, že lid děkuje téměř výhradně za výhody časné, za vysvobození z nebezpečí a nemoci těla výjimkou jest děkování za uzdravení duše, ač právě pro duši na takových místech prýští nejvíce balsámu. Na poutním tom místě lze pozorovat též náboženský a umělecký úpadek Vidně: Dřívější pouti nosily votivní obrazy ručně malované, práce poctivé, byť ne umělecké dnes šidí lid Pannu Marii barvořisky zcela bezcennými.

Abychom čtenářům, kteří si života poutního nevšímali, otevřeli malý výhled do něho, otiskujeme zde dopisy P. Fr. SVĚTLÍKA, chefredaktora »Našince«.

V Einsiedeln, 11. srpna 1913.

Dnes o 8. hodině ráno opouštíme Einsiedeln. Poloha proslulého místa tohoto je velmi prostá. Nemá scenerie alpských velhor. A přece jsme si místo toto oblíbili po tom, co jsme zde v náboženské příčině zažili. Na procesi elsaské jsme pohlíželi trochu přes rameno, když jsme viděli, jak rádi se účastňují našich pobozností a všude za námi chodí. Ale v neděli večer nám Strassburáci ukázali, že jsou ještě nad nás Uspořádali o 8. hodině nádherný světelný průvod na nádvoří chrámovém Za zpěvu »Ave Maria« ve dvou dlouhých řadách šli z dole nahoru, různobarevně svítilny majíce v rukou, po svahovitém, do schodů ke chrámu ústícím nádvoří s galerií, kdež zapálili červený bengál. Zpěv upřímný a nadšený, osvětlení chrámu za svitu měsíce, stojícího zrovna nad klášterem, a volně, vážně se pohybující průvod působily nádherně. Pozoroval jsem průvod, stoje opodál s redaktorem polského »Přehledu Katolického« Msgrm Zaluskowskim, který je

zde rok co rok na třínedělní dovolené. Rozmlouvali jsme o náboženských poměrech v různých evropských státech, zvláště o katolické renaissanci ve Francii, ježto průvod připomínal Lurďy. Nádhěra průvodu a zbožnost zpěvu dojala nás hluboce. Starý Msgre vzdychal stále: Bůh žije! O církvi, jak jsi krásná, jak hluboce mluvíš! O půl 10. hodině večer byly pobožnosti skončeny a chrám uzavřen.

K našemu pobytu v Einsiedeln třeba ještě dodat zastaveníčko, které jsme v neděli na večer o 7. hodině uspořádali arcibiskupu churskému, dlicímu v Einsiedeln. Po zpívané litanii loretské, kterou náš pěvecký sbor předzpěvoval s velkou vroucností čtyřhlasně a po sv. požehnání u růžencového oltáře, které nám udělil J. M. opat Zavoral, odebrali jsme se za zpěvu »Bože, cos ráčil« — professoru Zaluskowskému se to nadmíru líbilo — na nádvoří klášterního komplexu a zanotovali papežskou hymnu. Celý klášter, kdež se cosi podobného stalo po prvé, byl na nohou. 85letý arcibiskup churský a mladistvý opat Tomáš přistoupili k oknu. Spustili jsme naši rakouskou hymnu. Posluchači aplaudovali a opat Tomáš oslovil nás delší řečí, v níž s radostí vytknul, že procesí až z krásných Čech v Einsiedeln tak milý důkaz pobožnosti a katolického smýšlení podalo. Když opat Zavoral s okna kláštera stručně tlumočil pozdrav arcibiskupa a požádal ho o požehnání, přednesli jsme ještě dvě sloky naší národní hymny a provolali arcibiskupu, opatu einsiedelskému a našemu starostlivému protektoru hlučné »sláva« a za zpěvu »Tisíckrát pozdravujeme Tebe« odebrali se před chrám, kdež nastal rozchod.

Nuže s Boheim, tajemně Einsiedeln! Někdy na delší shledanou!

V Lurdech, 15. srpna.

Pozoruji šum a ruch života v Lurdech už druhý den. Je velkolepý. Lurďy jsou jakoby světové náboženské lázně. V těchto dnech, co my jsme tu, převládá ne lid, ale světové obecnstvo. Ulice rychle rostoucího, dnes desítitisícového města hemží se národy celého světa. Elektrická tramway, automobily, elegantní hotely, restauranty a kavárny, velkoměstské výkladní skříně a obchody, knihkupectví, paramenta a kinematografy — jako ve světových lázních. Nebude asi dlouho trvat, co zde bude také divadlo pro náboženské hry a koncertní síň pro duchovní skladby. S dnešním rázem Lurď by se to úplně srovnávalo. Není tu zastoupena jen Evropa, nýbrž i Amerika a Afrika. Běloši, míšenci i černoši, celý svět je zde zastoupen. Massy obecnstva proudí ulicemi až do 10. hodiny noční.

Naše česká pouť v této hlučné směsi národů vyjímá se velmi imponantně. Vystupujeme vždy a všude jako celek s praporem

a hudbou a s naším, vždy pohotovým a do krajnosti obětavým protektorem v čele. Bylo tomu tak včera o půl 5. hod. odpo. při svátostném průvodu, večer o 8. hod. při průvodu světelném, a dnes odpo. při svátečních službách Božích. O půl 5. hod. začal svátostný průvod. Požívaná nádherná! Galerie nad růžencovou nejspodnější kaplí a obě kratší, příkřejší schodiště zvolna jsou hustě obsazena diváky, kteří i na nádvoří tvoří polokruh. Je tu v této chvíli 5000 lidí. Průvod od jeskyně zahajuje náš prapor, za ním se svíčkami mužové, pak kněží, dále baldachýn, pod nímž kráčí Jeho Milost opat Zavoral, nesa Nejsvět. Svátost Oltářní. Kněžstvo zpívá »Pange lingua«. Doprostřed kruhu tisíců poutníků stává se Dr. Kolísek a farář P. Kolísek, pronášejíce co nejhlasitěji české vzývání Pána Ježíše a Panny Marie. My opakujeme invokace nejprve nesměle a pak hlasitěji. Po nich francouzský kněz vzývá Nejsvět. Svátost, a množství je francouzsky pokřesťováno. Jeho Milost opat Zavoral kráčí od nemocného k nemocnému, postaveným do kruhu. Invokace z úst tisíců působí hluboce. Všechno je uclvá-ceno. Požehnání nemocných je skončeno. -- Kněžstvo pokračuje ve zpěvu »Tantum ergo«, lid vpadá, a následuje svaté požehnání. Velebný, ohromující obřad je skončen. Nejsv. Svátost odnášejí do chrámu a my shromáždujeme se na schodišti před růžencovou kaplí, abychom dali se fotografovat.

Je-li svátostný průvod projevem hluboké, hory přenášející víry, je večerní průvod světelný manifestací uchvacujícího nábožen-ského nadšení. Nádvoří o půl 8. hod. večer poskytuje iž velko-lepý obraz jako o průvodu svátostném. Obecenstvo obsadilo všechna místa, odkud možno život na nádvoří pozorovat. Průvod světelný počíná u jeskyně zjevení. V předu kráčí opět naše české procesí, zpívající s hudbou lourdeskou píseň. Za ním jdou další sta poulníků z jiných národů a zpívají francouzsky. Jsou tu zvláště Belgičané a Bavoři. Všichni mají v rukou pochodně. Za jásavého zpěvu ubírá se světelný průvod od jeskyně po zvolném schodišti k basilice, odtud zase dolů, po aleji až k soše sv. Michala, odtud nazpět ke chrámu, kdež se v serpentínách soustřeďuje v moře světelné. Nejméně 3000 pochodní září. Stojím na galerii a jsem jako oslepen. Nadšení pějících se stupňuje. Při refrainu »Zdrávas Maria« zdvihají pochodně do výše. Celou hodinu hřmí z nádvoří »Zdrávas Maria«! Konečně je píseň u konce. Ozve se české »Věřím v Boha« a po něm Dr. Kolísek dává ještě poutníkům pokyny. Ale Francouzi, Belgičané a ame-rictí Španělové ještě stojí a zahajují latinské »Credo« tak jak se zpívá při mši svaté. Cítíte, že to, co se tu děje, je projev ohrom-ného nadšení náboženského, že počátek XX. století charakteri-sován je vzplanutím náboženského idealismu prvních století křesťanství. Když shromáždění dospěje k místu: »In unam

sanctam, catholicam ecclesiam«, věřím ve svatou církev obecnou, zdvihá pochoďně jako ku přísaze. Znamení doby! »Credo« jest skončeno, ale ještě nenastává rozchod. Francouzi začínají píseň bojovného nápěvu. Ve Francii začíná katolický život mocně proudit, katolíci přestávají se bát, chystají se k zápasu.

Je půl 10. hodině večer. Nastává rozchod. Ale chvíle tato zůstane v mysli tisíců nezapomenutelnou. Význam Lurď! Svátek Nanebevzetí Panny Marie vítá nás v Lourdech krásným ránem. O půl 8. hodině máme české kázání v ružencové basilice a pak pontifikální mši svatou. Před tím ještě jdu do basiliky sloužit mši svatou. Po 7. hodině dostávám se k oltáři. Čiperný ministrant se o mne pečlivě stará. Předě mnou slouží starší francouzský kněz, na něhož čekám s humerale a korporale v rukou. Zůstává u oltáře sedět ve zpovědnici, je mi velmi bratrsky nápomocen při oblékání a svlékání bohoslužebných rouch a po mši svaté táže se mne, odkud jsem, a velmi chválí moji latinskou výslovnost. Za posledního evangelia už slyším naši hudbu hrát »Bože, co's ráčil«. Vedou našeho pana opata ke mši svaté. Spěchám na kázání, které má Dr. Jindra o opravdovém předsevzetí. Mluvil velmi obsažně a konkrétně. Po 8. hodině začala pontifikální mše svatá. Bratři Kolískové obstarávají liturgický zpěv, k němuž připojují mariánské české vložky. Po 9. hodině končíme pobožnost a rozcházíme se. Odpoledne o 2. hodině je všeobecná zpověď, po níž se s účastníky opět svátostného průvodu jako celek

PŘEDEHRA KMYSTERIU „ZVĚSTOVÁNÍ PANNY MARIE“

NAPSAL PAUL CLAUDEL. PŘEL. VIL. BITNAR.

(POKRAČOVÁNÍ.)

PETR: Pax tibi. Kterak jest všechno stvoření sjednoceno s Bohem v hlubokém tajemství! Skryté se jím zase ozřejmuje a já cítím svěží vánek z růží na svém obličejí. Veleb svého Boha, požehnaná země, v slzách a v temnosti! Plod jest člověkův, pouze květ jest boží a libá vůně všeho pučícího. Proto nechť se mocně rozšíří i skryté svaté duše dech jak vůně listů máty. Violéno, fortnýrko má, s Bohem! nevrátím se k vám již nikdy víc. Ó mladý strome poznání dobrého i zlého, taďy počíná můj rozklad, protože jsem se na Vás prohřešil, a již odlučuje se mi duše od těla, jako v kádí víno z vylišované révy! Co se stalo? Nezneužil jsem ženy. Neobseďla mne žena k mé zkáze. Člověk, který v svém srdci Bohu přednost dává, umíraje uzří svého anděla strážce. Za nedlouho jiná se mně otevře brána, kdo si v tomto životě nelíboval, zdřímne po vykonané práci pod perutěmi Svatého Ducha: neboť jako průsvitnými stěnami svítá všude soumaráčný ráj a kadidla noci mísí se s čmoudein vychladlého troudu.

VIOLÉNA: Petře z Craonu, vím, že nečekáte na moje »Ubožáku!«, aniž vzdycháte po mém »Ubohý Petře«. Neboť trpící málo oceňuje útěk veselého těšitele, a jeho strast není nám tím, čím je jemu. Trpte s naším Spasitelem. Vždyť víte, že zapomenut jest váš špatný skutek, pokud mne se týče, a chci vám býti zase přítelkyní, neboť nehrozím se, že jste dojatý a nemocný, nýbrž chci vám býti blízka jako zdravému a jako našemu starému příteli Petrovi z Craonu, jehož ctím, miluji a si vážím. Tolik vězte. A pravdu.

PETR: Děkuji, Violéno.

VIOLÉNA: A nyní bych se vás ráda na cosi zeptala.

PETR: Mluvte.

VIOLÉNA: Co to bylo, jaký krásný příběh, který nám náš otec vyprávěl? Co je to za »Spravedlivou«, již v Remeši stavíte a která má býti krásnější než Saint Remy a Notre Dame?

PETR: To je kostel, který stavím na rozkaz cechů remešských na místě starého Parc-aux-Ouillesu, tam kde loni vyhořel starý Marc-de l'Evêque. Stavba jest především díkem Pánu Bohu za sedm tučných let uprostřed hladu ostatního království, za zrní a šfavnaté ovoce, za levnou a krásnou vlnu, za sukna a kožešiny, za dobré výdělký na kupcích z Paříže a z Německa. Potom

za dosažené svobody, za privilegia udělená Jeho Milosti králem, za starý záškodný mandát biskupů Felixe II. a Abondanta z Cramailu, který byl papežem zrušen, to vše pomocí dobrého meče a tolarů válečné mzdy. Neboť takový jest křesťanský stát: nikdo se nesklánějí v porobu, ale každý dojde svého práva, aby sjednocením podivuhodné rozmanitosti vykvetlo dílo lásky.

VIOLÉNA: O kterém králi to mluvíte, a o kterém papeži? Je jich přec po dvou a neví se, který je pravý.

PETR: Pravý je ten, jenž s námi dobře jedná.

VIOLÉNA: Nemluvíte, jak se sluší.

PETR: Promiňte mi. Jsem člověk nevědomý.

VIOLÉNA: A odkud jste vzali jiného pro nový dóm?

PETR: Neslyšela jste nikdy o Svaté Spravedlnosti, která zemřela za císaře Juliána jako mučnice na poli anýzovém? — To je zrní, jehož přidávají do pšeničného těsta v době předvelikonocní. Při kopání základů přišli jsme na podzemní pramen, a když jsme odvedli jeho vodu, našli jsme její hrob a v půli rozpuklou desku s nápisem: JUSTITIA ANCILLA DOMINI IN PACE. Malá křehká lebkka byla rozpuklá jako ořech, byla děckem osmiletým, několik mléčných zoubků vězelo ještě v čelisti. Celá Remeš se podivila a všeliká znamení i mnohé zázraky staly se po nalezení ostatků, které jsme ukryli v kapli, dokud nebude stavba ukončena. Jen ony mléčné zoubky zaseli jsme do půdy pod velikým základním kamenem.

VIOLÉNA: Jaký krásný příběh! A otec nám ještě vypravoval, že remešské ženy darovaly své skvosty na stavbu Spravedlivé?

PETR: Máme toho již velikou kupu a Židů kolem ní jako much.

VIOLÉNA (sklopí oči a otáčí váhavě silným zlatým prstenem na čtvrtém prstě.)

PETR: Jaký to máte prsten, Violéno?

VIOLÉNA: Dostala jsem jej od Jakuba.

(Mlčení.)

PETR: Buďte šťastna.

VIOLÉNA podává mu prsten: Dosud to není jisté. Otec se ještě nevyslovil. Nuže! chci vám říci tolik: Vezměte můj krásný prsten, který je vše, co mám, a Jakub mi jej dal tajně.

PETR: Nemohu jej přec přijmouti!

VIOLÉNA: Berte rychle, neboť již již ztrácím sílu s ním se rozloučiti.

PETR odebere od ní prsten: Co pak tomu řekne ženich?

VIOLÉNA: Není dosud zcela mým ženichem. S prstenem se nevyměňuje i srdce. Zná mne. Daruje mi jiný, stříbrný, tenhle byl pro mne příliš krásný.

PETR prohlíží prsten: Jest z ryzího zlata, jak je kdysi vyráběli medovými kalením. Je vláčné jako vosk a přece nezničitelné.

VIOLÉNA: Jakub jej našel při orání v zemi, na tom samém místě, kde až dosud vyorávali staré pěkné meče a krásné ozdoby ze skla. Bála jsem se nosit tuto pohanskou věc, která přec patří mrtvým.

PETR: Přijímám toto ryzí zlato.

VIOLÉNA: A polibte mou sestru Spravedlivou za mne.

PETR pohlédne náhle na Violénu a zdá se, jakoby měl nápad:
A to je vše, co jí chcete dáti? Trochu zlata se svého prstu?

VIOLÉNA: Což nestačí, aby se zakoupil malý kámen stavební?

PETR: Spravedlivá sama je však velikým kamenem.

VIOLÉNA se směje: Její život nepodobá se mému.

PETR: Základy vyžadují jiného kamene než lomenice.

VIOLÉNA: Jsem-li kámen, nechať jsem dělný kámen, který mele zrní spolu se sdruženým žernovem.

PETR: Také Spravedlivá byla v kruhu svých blízkých jen nepatrné, malé děvčátko, až ji Bůh povolal k vyznání.

VIOLÉNA: Avšak po mně nikdo nežádá utrpení. Či snad mám jít k Saracenům a hlásat jim evangelium?

PETR: Kámen nemá práva voliti své místo, to mu určuje stavitel.

VIOLÉNA: Pak velebím Boha, že mi již určil místo, a že ho nemusím hledati. A nežádám ani jiného. Jsem Violéna, osmnáct let stará, můj otec slove Anne Vercors, matka má slove Alžběta, má sestra slove Mára, můj snoubenec slove Jakub. To je vše, nemám, co bych vám ještě sdělila. Vše je zcela jasné, vše předem uspořádané a tak jsem s tím spokojena. Jsem volná a nemusím se o nic starati. Je zde kdosi, který mne vede, Dobrý, jenž ví, co jest činiti! Rozséváči zvoníc, přicházejte do Combernonu! Dáme vám rádi kameny i dříví, nežádejte jen dcer tohoto domu! A pak, není-li i zde již boží dům, boží půda a boží léno? Nejsme-liž povinni dani jediné Monsanviergu, který živíme, hájíme, jemuž dáváme chléb, víno a vosk, neodvisíme jen o tohoto hnízda dospívajících andělů? Tak jako velnoži opatrují své holubníky, i my máme svůj holubník a zdaleka viditelný.

PETR: Kdysi cestoval jsem lesnatým krajem a vyslechl jsem rozhovory dvou krásných dubů. Chválili Boha, oba dva ti stromové, že je stvořil nevývratně v jejich rodné půdě. Dnes jeden z nich na širém moři poráží Turky loďním beranem, druhý, vyvrácený na můj rozkaz, drží příčným břevnem na zvonici v Laonu Johannu, dobrý zvon, hlaholíci na deset mil. Milé děvče, při mém řemesle nenosí se oči v kapsách. Rozpoznám dobrý kámen pod jalovcem a dřevo jadrné od dřeva nezralého; a nejinak muže i ženy.

VIOLÉNA: Ale ne děvčata, mistře Petře! Ta jsou pro vás příliš jemná. A především, nelze je tak snadno poznati.

(Příště konec.)

IÁBOŽENSTVÍ RICHARDA WAGNERA.

ŘÍŠE DR. JAROSLAV HRUBAN.

(POKRAČOVÁNÍ).

ŮŽEME TEDY ŘÍCI, ŽE I V TVORBĚ WAGNEROVĚ patrný jsou stopy procesu, který on sám prožil jako myslitel: poznání úpadku lidského pokolení a z toho vycházející víry v možnost obrození. »Parsifal« jest dramatem toho obrození na základě té lásky a života, jak mu učil sám Spasitel. Jak pulsivně právě v té době bijí takové vylenky v hlavě reformatora, o tom svědčí spis: »Náboženství umění« (1880). Tam přímo se vidí, jak chce Wagner mítí uskutečňeny myšlenky, jež prorockým gestem předvádí v »Parsifalu«. Jednou z prvních podmínek obrození jest návrat k přirození, i. rostlinné stravě. Strava masitá iná lví podíl na úpadku lidva, náboženství a církve. Večeře Páně jest mu příkazem vegetariánství, z něhož zbyly v církvi jen občasně posty. Mluví konkrétních případech polepšení zločinců stravou rostlinnou a teď se táže: »Či památku asi by slavily obce tohoto (t. j. veget.) poklu, kdyby po denní práci se shromažďovaly k jídlu, aby se ocerstvoily chlebem a vínem?« Večeře Páně, ideály nově, obrozené společnosti, motiv Poslední večeře »Parsifala«, to vše nadnou zajisté víří v hlavě velkého roztoužence.

Toť jedna stránka onoho velkého následování Krista; i naskytá otázka, jaké že jest ono VYKOUPENÍ. Jež plymulo ze života e příkladu Spasitele, tak milujícího, tak soucitného, až v smrt obětujícího? Jednak to bude výsledný stav regenerace, jež se musí vzejíti z náboženství. Neboť, každý pravý popud a sechna úplně umožňující síla velké regenerace může vyrásti jen hluboké pudy opravdového náboženství. Život posmrtný jest příliš vzdálen, než aby mohl tvárně působiti v naše zdejší bytí, řdí Wagner, a zvláště v tak horoucně planoucí, očistnou touhu enia toho druhu, jako byl právě tento, dodejme: i jeví se vyupení jako individuální život budoucího, obrozeného lidstva. ou v tom nepopíratelné ozvuky schopenhauerovské, ovšem ve nyslu příbuzné duše a ne prostého přijímatele, jest to také ea diametrálně rozdílná od tendencí povrchního, chvatně myícího a jednajícího světa: »Zdá se nám, v posvěcených hodích, kdy všechny zjevoé formy světa se nám rozplývají jako tuchyplném snu, že jsme již účastni vykoupení, napřed je polujeme: nás pak neděsí již představa oné zející propasti, hrůzně vářených neshvěr hlubiny, všech těch chtlivých zrůd vůle sebe

samu drásající, jak nám je den — ach! dějiny lidstva předvedly: čisté a pln touhy po míru zní nám pak jen sten přírody, bez bázně, pln naděje, vše uklidňuje, svět vykupuje. V stenu sjednocená duše lidstva uvědomující si tímto nářkem svůj vysoký úřad vykoupení vši spolutrpicí přírody, vznáší se nad propast zjevů a oprostěna od oné hrůzoplné příčinnosti všeho vznikání a zánikání, cítí se bezklidná vůle v sobě samé spoutána, sebe sama osvobozena.* (Náboženství a umění.)

O tom, jak si Wagner představoval »onen svět«, nelze nic určitěho říci. Možno k tomu citovati jen dvě místa ze spisku: »Poznej sebe sama.« (Dodatek k »Náboženství a umění.«): »Neboť je-li na tyto, tak bezmezně důležitými se jevící otázky, odpověď, pak ji udělil nás filosof (Schopenhauer) s nepřekonatelnou precizností a krásou tímto, k definici ideality času a prostoru přidaným výrokem: »Mír, klid a blaženost jediné tam bytuje, kde není žádného KDE a KDY.« A na jiném místě: »Sebe vzdálenější styk neuvádí ho (žida) ve vztah s náboženstvím kteréhokoli vzdělaného národa, neboť v pravdě nemá žádného náboženství, toliko víru v jistá zaslíbení svého Boha, jež se nikterak, jako v každém pravdivém náboženství, nevztahují na mimočasový život, nýbrž jediné na tento přítomný zde na zemi, na níž jeho kmeni ovšem vládá nade vším živým i neživým zůstane zajištěna.« A nad to stěží bude možno postoupiti.

Tím jest asi dogmatická stránka náboženství Wagnerova vyčerpána. My přirozeně se tážeme, jak tu vyjde CÍRKEV A JEJÍ POSLÁNÍ? Církev má nepopěrně velký význam historický, my namnoze žijeme z jejího dědictví, leč v náboženství Wagnerově nemá místa. Neboť jistě v církvi a skrze církev méně zřetelně k nám mluví VZNEŠENO, než-li tomu v pojmech prozřetelnosti, Spasitele, vykoupení. Genius z hudby zrozený přináší si již do své filosofie, do svého nejlogičtějšího myšlení perutě, jež vyzvedají sice do výšin, kde volněji se dýše v tušených vidinách budoucnosti, za to však často velmi škodlivě a nespravedlivě skreslují obraz skutečnosti. A tak také Wagner skresluje obraz církve. Zde dala by se vskutku uvéstí pravá spousta výroků, jež všechny konečně vypovídají jedno a totéž a v čem, bohužel! není o mnoho více než v řečech řemeslných proticírkevních mluvku doby současné, jen v tom ohromný ovšem rozdíl, že onde šlechetný zápal náboženský skutečně vše to způsobil. (Pokračování.)

Z CYKLU: PRERIE. VERŠE Z DALEKÉHO ZÁPADU OD JANA ŠTĚPÁNA BROŽE.

BOŽÍ TĚLO.

I.

Já byl kdys' na processí v metropoli pyšné,
jež nohy paláců svých koupá v modré vodě,
tu v průvodu šly duše poctivé i hříšné,
a zevní lesk se snoubil s lehkou myslí v shodě.

Naď veleknězein baldachýn se zlatem třpytil,
a monstrance jak slunce plála drahokamy;
tu skvostný prsten, řád, na hrůle řetěz svítil,
lesk paramentů člověka div neomámí.

Špalírem vojáci jak z žuly vytesaní,
z nich každý v dlani pušku s ostrým bodlem třímal,
za čákou z dubu list, knír vzhuru přičesaný,
a z hradeb dělostřelců sbor jak Perun hřímál.

Ilneď za nebesy starý mocnář volně kráčí,
s ním jeho dvůr — lo pohádka se snesla k zemi
pak řadou velmožů i dámy v před se tlačí,
v jich drahých robách slunce barvami hrá všemi.

Přes ocel bayonettů tisíc očí zírá,
sem přišel lid, by lacinou měl podívanou,
mu v srdci hoří zášť, a ruka v pěst se svírá;
z těch očí některé zlověstným bleskem planou.

A starý monarcha jen sladce usmívá se,
a elegantně nožka kobercem se šine,
mu blahem pokojně zrak září při té kráse —
dnes neptá se, zda někdo v říši hladem hyne.

I mně ta jeho nožka na šíji kdys' stála,
mně říkali, že lehčí je než pírkó peří,
já setřás' ji, vždyť dusila mne jako skála,
a prch' jsem v kraj, kde lidstvo ve svobodu věří.

V prerijním kostelíčku před oltářem stoje,
 si vzpomínám na průvod v pyšné kathedrále.
 Jsme chudí jen — nemáme pozemského krále,
 a Kristu místo zlata dáme srdce svoje.

Květ prerie kaďidlem k Jeho poctě voní,
 tam na obzoru z mraků místo děl hrom hučí,
 ku Pange Linqua průvod z hrdel ptačích zvučí,
 modlitbou anděl Boží v prostém srdci zvoní.

Nám místo blesku démantů jen mozol září,
 a za Kristem jdou čela vráskou okrášlená,
 hlas z monstrance tu slyší duše unavená:
 Dnes v tobě spočinu jak zlatém na oltáři.

Liď zbožný Svátostí když žehnám Jménem Božím,
 sám Kristus duší věrnou k Svému srdci vine,
 zná své — ví, u Něho že hladem nezahyne,
 byť svět jí dával trn, a pole kvetlo hlozim.

Dodge, Neb. V den Bož. Těla, 1913.

MARNÉ ORÁNÍ.

(Al. Svojsíkovl utivě připsáno).

Orám, orám, nepřeorám,
 marně s čela pot se lije,
 všude úhor až k těm horám,
 jež se týčí nad prerie.

Velké plány, malá síla,
 ráďlo křeše o kamení,
 marná práce, škoda dřía,
 skála v prst se nepromění.

Žírnou půdu vítr smete,
 brázdou přival zhoubný syčí;
 jestli růže kdesi zkvete,
 červ sní kořen, chlad květ zničí....

Úhor, úhor v českém žití,
vše se blíží ku západu,
trubadour již neroznítí
srdce písní v mrtvém hradu.

Jako pastýř ve pohádce
večer hraju na moldánky,
zkamenělé moje stáde,
nevzbudím již na červánky.

Vzduchem smutné tony plynou,
»Kde domov můj« v slzách zmírá,
z dále slyším píseň jinou,
její zvuk mi srdce svírá.

Pluh jsem rozbil k čemu klasu,
mrtvým chléb již nepomůže
Výkřik můj zní bez ohlasu,
na Dušičky chystám ruže

Dobrotu M. J. K. — ročník 1911

Mikoláš Aleš mrtev. Veliký, ryze český umělec, duševní tvůrce jímavého cyklu ›Vlasť‹ zdobícího foyer Národ. divadla, četných skvělých kartonu, a nekonečné řady ilustrací, jichž původnost a poetická síla invence vydobýly mu předního místa v řadách umělců českých, není již mezi živými! Skromný, tichý poeta českého kraje, který zejména rázovitě figurky jižních Čech zvětšil ve svých kresbách, oplakáván bude jistě veškerým lidem českým, k jehož srdcím dovedl kresbami svými mluvit tak jímavě. Četné ilustrace k národním písním, zejména moravským, učinily jej stejně blízkým Moravanum, jako vždy blízkým a drahým byl svému rodnému jihočeskému kraji. Mik. Aleš narodil se r. 1852 v Mirošticích v kraji piseckém. V Písku navštěvoval nižší gymnasium, pak školu reálnou, kde hlavně vliv Ad. Heyduka působil na rozvoj uměleckých snah a vlasteneckého ducha jeho. Roku 1869 odebral se do Prahy na akademii inženýrskou, kde až do roku 1875 setrval. První samostatnou jeho prací byl karton ›Čechie ve své slávě‹, pak následovala řada obrazů historických, skizzy k cyklu ›Vlasť‹, ›Smysly‹, ›Pochod Rakoczyho‹ atd. První soubornou jeho prací ilustrační byly kresby k Ohlasu písní ruských, ilustrace k rukopisu královskému a nekonečná řada rázovitých ryze českých kreseb, v nichž

uplatnil velkou svoji individualitu. Přečetná jsou také dekorativní jeho sgrafitta, roztroušená na budovách veřejných i soukromých po celých Čechách.

Také v Plzni jsou krásné Alešovy práce, hlavně na domech v Nerudově ulici. Škoda, že nebylo tehdy popřáno staviteli Stechovi a malíři Alešovi, aby mohli provést svůj plán až do konce celou Nerudovu ulici ozdobiti výjev z českých dějin. Aleš zemřel po kratší nemoci dne 9. července o půl noci. Nepožíval tedy dlouho podpory města Prahy a podpory státní. Odešel z českých slepicích poměrů, které mu tak často otrávil život.

Oslava Bol. Jablonského konala se v Kardašově Řečici 2. a 3. srpna 1913. Promluvil red. Národních Listů Jar. Hrubý, strahovský opat M. Zavoral, super. P. Wonesch a j. Eliška Krásnohorská zaslala tento významný pozdrav: ›Vysoce ctění pánové! Ráčili jste mne poctiti pozváním k slavnosti, jejíž účel zajisté mi k srdci mluví a vroucí souhlas v něm vzbuzuje. Co nejuctivěji Vám děkuji za vřelou vzpomínku, kterouž jste mne vyznamenali, děkuji vřele za vzácnou Vaši pozornost a lituji upřímně, že pro trapnou vlekou chorobu není mi možno užiti pozvání tak vábívého. Jest mi spokojiti se jen duševním, v hloubi nitra vzdávaným holdem ušlechtilému pěvci, jenž byl prvním zbožňovaným

básníkem nadšené četby mého dětství a otevřel mi – jako mnohým jiným – jistě průhled v krásnou říši ideálů a v širou oblast poezie české. A po dnes mají zpěvy jeho tklivé své kouzlo, hlubokou svou pravdu i nezničitelný význam svůj. K těm, kdož s Vámi nejupřímněji slaví drahého Vám rodáka i tím dražšího celému národu básníka, druží se celou duší dávná a vděčná přítelka Boleslava Jablonského, Vám, vysoce ctěný pánové, hlubokou úctou oddaná El. Krásnohorská, spisovatelka. V Praze, dne 30. července 1913.

K otázce církevního umění napsal řezbář Al. Martinů v »Našinci«:

Dříve lid i šlechta měli větší smysl pro umění. Města a vesnice závodily v budování nádherných chrámů a vzácných soch a obrazů, to však, co dříve lid věnoval na kostely a umění, to padá nyní z velké části do koryta prohnaných vudců svedeného lidu, kteří peníze z lidu vymáchané utrácejí v hernách a v lázních s kapitalisty, propíjejí v šampaňském s baletkami a prokouří v drahých doutnících. Není tedy divu, že by rádi chrámy zbořili.

A když něco má být zbudováno, tu lid žádá, aby umělec hověl za několik korun jeho zkaženému vkusu. Aby nadělal hodně pestrých ozdob, sošek a obrázků za ty ceny jako tyrolští horalé, nebo různí řemeslníci, kteří utnou špalek v lese, neřežou ho na fošny a nekliží, aby řádné dřevo vyschlo, nýbrž z celého špalku bez modelu z paměti za 4 dny vysekají sochu, která dá dovednému umělci práci 2 3 neděle kromě modelu. U takových prací o nějakém zajímavém řešení mass, linií, o proporcích, anatomii a souladu barev nemůže být ovšem řeči, to nelze za 3 roky se naučit v nějaké dílně, k tomu je třeba dlouholetých svědomitých studií

a především nadání. U takových prací draperie, které mají charakter kůže nebo plechu, nemožné nakroucené skrývají vycpaná a zmražená těla, za to však povrch namazaný hladce plavenou křídou, pestře nabarvený a nasládle usměvavý obličej lidem se tolik líbí, že považovány jsou takové práce za vrchol umění, takže umělci jest nemožno o takových věcech říci pravdu, aby neupadl v podezření konkurenční žárlivosti. Zde možno jen poukázat, co o tom kdysi napsal »Nový Život«, zvláště o tyrolských výrobcích.

A poněvadž poctiví umělci, kteří museli mnoho studovat, nemohou takové práce a za takové ceny dělat a všelijaké to klamání duchovenstva se jim proliví, proto dnes církevní umění šmahem padá do rukou různých pochybných firem a špatných řemeslníků. A co horšího, do rukou jejich padají často umělecké památky. Takoví lidé často, aby udělali obchod, snaží se faráři namluvit, že ten neb onen oltář, socha, nebo obraz jest staré haraburdí a nabízejí se lacino nahradití jich novými. Překvapujícím byl by pro každého pohled do skladišť jistých »uměleckých« závodů, kde váli se množství vzácných řezeb a soch v chrámech uloupených.

Tak v jisté obci nedaleko Prahy bylo třeba opravit starý, krásný, barokový oltář. Práce zadána byla nejlevnějšímu oferentu, jistě »umělecko-prumyslové štalířské, pozlacovačské, sochařské a řezbářské« firmě., jinými slovy obyčejnému pozlacovači, který řezbářské dřevo snad jakživ v ruce nedržel. Ten snažil se pak faráři namluviti, že to staré haraburdí nestojí za opravu a nabízel se lacino dodatí oltář nový a krásnější. Když se však farář svěsti nedal, nařídil svým dělníkům, aby konstrukci oltáře potajmu poškozovali tak,

aby nahrazení jeho oltářem novým stalo se nutné. Farář však věc prohlédl, povolal konservátora, ten zjistil zúmyslné poškození, další »opravování« zastavil a umělecko-průmyslový pozlacač byl nucen od povolaného odborníka na vlastní útraty oltář nechat opravit.

Povznesení církevního umění velmi také překáží mylné názory, že umělecká práce přijde velmi drahá, tu že si mohou dopřát jen kostely bohaté, a v daném případě že stačí práce laciné, jaké se v různých ceníkových nabízejí. To jest velký omyl. Má-li věc být zbudována pro požitek zkaženému lidovému vkusu, stačí ovšem práce ledajaká. Má-li však věc být zbudována ke cti a chvále Boží, pak nemá být v chrámě stavěno místo zlata falešné pozlátko, místo mramoru pomalované dřevo, místo pravdy lež, místo umění nevkus, jinak nejíme dobrými křesťany a podobáme se dítěti, které otci místo vonné kytice přináší imitaci z barevného papíru.

Nedostatek prostředku není důvodem, že v chrámě musí býti stavěn nevkus. Vždyť chrám čistě vybělený, neb natřený jedním tónem bude lepší, než-li špatně vymalovaný a nepřijde to o nic drazé. Taktéž důstojnější a krásnější ozdobou oltáře jest vása s živými květinami, než-li špatná socha nebo obraz, a nepřijde to o nic drazé. Umění může býti přístupno i kostelům nejchudším, jest třeba jen, abychom si dovedli odpustit různé ty sloupky, konsolky, baldachýny, výstupky, růžice, věžičky, kružby a abychom si zvykli na krásu proporcí, na jednoduché hmoty a linie, diskretní barvy, klidné plochy jen málo ozdobami na některých místech poněkud oživené, a poznáme, že dobrý vkus práci nijak nezdraží.

Ovšem jednotlivou sochu nebo obraz o několika figurách 1 m za 70—80 K nelze umělecky provést, možno však místo tří špatných soch pořídit jednu dobrou a nedostává-li se prostředku na věc dobrou, jest dobře počkat, až prostředky budou, neboť různé ty domněle laciné práce, nehledě k nízké jejich hodnotě umělecké, brzy mnoho drahých oprav vyžadují a často peníze jsou za ně zcela vyhozeny. To jest právě velkým uměním, docílit krásného účinku prostředky co nejjednoduššími a nejskromnějšími.

Tyto zásady přicházejí k platnosti zvláště v poslední době, ve tvorbě moderní. Dříve, kdy materiál, pracovní síly a životní potřeby byly nepoměrně lacinější a zbožnost lidu větší, bylo možno budovat chrámy plné ozdob, sloupků, věžiček a výklenků, oltáře plné nádherných řezb a soch, stěny pokryté freskami a mosaikou. Během staletí se ale všechno až dvacetinásobně zdražilo, takže kdyby takové práce měly být provedeny dnes, vyžadovaly by ohromných nákladů.

Dnes musíme ve všem se uskroňovat, vše zjednodušovat, to jest požadavek dnešní doby. Historické slohy se tedy už proto nehodí do dnešní doby, že nevyhovují jejím požadavkům.

Jest to velký omyl, budovat dnes stavbu gotickou, a aby to nepřišlo tak drahá, používat místo kvádrů cihel a betonu a místo ozdob z kamene tesaných lepití cementové odlitky, nehledě ani k tomu, že dnes jest velice málo architektů a stavitelů, tvarů a konstrukcí historických slohů dobře znalých.

Otázka Cyr.-metod. a společný jakýs slovanský. Na prvním sjezdě českých katolických studujících v Kroměříži po přednášce o ideji cyrillo-metodějské rozvinula se čilá debata

o společném jazyku slovanském.

Velikou pozornost vzbudil návrh, jež učinil posl. Kaďilčák a studující inženýrství Theodor Myslivec, který se vracel s katolického sjezdu v Lublani, kde Chorvaté a Slovinci slavili sbratření v jeden národ, na němž zastupoval s právníkem Vítkem české katolické akademiky, abychom v té věci postupovali prakticky a ujednali se nejprve na společném jazyku těch Slovanů, s nimiž jsme spojení jednotnou říší, stejnými zájmy a s nimiž se můžeme obchodně, hospodářsky a kulturně stýkati. Jsou to národové rakouští. Za společný jazyk doporučili jazyk ›chorvatský‹ (srbský).

S velikým potěšením bylo bráno na vědomí, že sjezd katolických studentů v Kroměříži má být pracovní. V ohledu tom zaslouží pořadatelstvo a hlavně redakce ›Stud. Hlídky‹, veškerou čest. Dovedná ruka redaktora, kandidáta professury Trčky, povýšila ›Hlídku‹ mezi stud. časopisy prvního řádu.

›Studentská Hlídka‹ chopila se otázky společného jazyka energicky a prakticky. Otevřela, počínajíc letoším rokem, v každém čísle ›Chorvatské besedy‹, jejichž řízení svěřila profesor Frant. Myslivcovi v Příboře, a odůvodňuje doporučení jazyka chorvatského za společný jazyk takto:

›V ohledu společné řeči padá hlavně na váhu praktická potřeba.

Při rozhovorech, která řeč slovan-ská měla by být zvolena za společnou, přirozený cit pobádá a upozorňuje nás na největší národ, který u porovnání k jiným národům jest jako kmen proti ratolestem. Jest to zákon přirozený, který silou dostředivou jednotlivé části v celek pojí. Zjev podobný spatlujeme u jednotlivých ná-

řečí, z nichž vyšínuto jest jedno nad ostatní a ustálilo se ve spisovnou řeč. Vynikalo buď počtem nebo silou ducha. Podobně měla by být volba společného jazyka vodítkem číselná nebo duševní převaha. Vrozená touha jednoty mluví pro národ ruský, ale poměry se tak vyvinuly, že jazyka toho nemohli bytí se samým národem ruským až na ojedinělé případy prakticky užití.

Pro dobu přítomnou nutno hledati cestu jinou a ohlédnouti se po jazyku těch národů, kteří s námi žijí v jednom soustátí. Slované v Rakousku žijící dělí se na dvě větve: na Slované severní a na Slované jižní.

Dle přirozeného zákona jednoty, nafove zmíněného, za společ. řeč jest voliti jazyk národa jak číselně, tak duševně nejsilnějšího. Národem tím jsou na jihu Chorvaté (Srbové), na severu Čechové. Měli by se rakouští Slované severní učiti jazyku chorvatskému (srbskému), Slované jižní jazyku českému.

Jazyk chorvatský a srbský jsou naprosto jeden jazyk, jenže Chorvaté píší latinkou, Srbové kirilikou. Na severu jsou si podobný jazyk český a polský.

Obchodní styky, snadné komunikování prostředky umožňují cestování, nutí nás, aby každý Slovan znal vedle mateřské řeči ještě jednu slovanskou, nuže volme na severu řeč jižní, na jihu zase severní, aby zmizela hanba Slovanstva, že se dva Slované musí dorozumívati řečí neslovanskou.

Pro volbu jazyka chorvatského mluví idea Cyrillo-Methodějská. Modlíme se za sjednocení Slovanů a spojení východu se západem. Při navazování styků započneme tam, kde činitelé mající se spojití jsou si nejbliže.

Kdežto na severu Slované východní stojí se západními v krajním nepřátelství (otázka rusko-polská), Slované jižní nejen podávají, nýbrž můžeme říci, že v některém ohledu tisknou si ruce, vždyť, jak již vzpomenuto, Srbové, kteří v náboženském ohledu čítají se k východu, jsou též národ jako Chorvaté, hlásící se k západu.

Kdo umí chorvatsky, umí tudíž i srbsky, různému způsobu psaní přiučí se snadno. V chorvatských školách v obou polovicích říše střídají se v čítlkách články psané latinkou s články kyrilicíou psanými.

Jakási fevnivost jest dosud mezi oběma kmeny, ale když oba budou lépe poučeni, že jsou též krev, vyznačící tohož Syna Božího, pomine nedorozumění toto, nastane sbratření, spojení východu se západem, které dále šířiti se bude.

Tam nejspíše může nastati uskutečnění toužené jednoty slovanské, která bude mostem mezi východem a západem a tak počne uskutečňovati ideál tužeb Cyrillo - Metodějských, snahy velikého papeže Slovanů Lva XIII. a biskupa Josipa Strossmayera.

Má-li se vystavěti veliký dum, třeba dobrých základů, zkusme tedy položiti k vznešenému domu Slavic aspoň několik nových kamenů do základů jeho:

Cesty mohou býti rozličné, jenom vůli mějme všichni rovnou!

Snahy - Hlídky - došly u katolického studentstva radostného přijetí a od chorvatských akademiků byly s nadšením uvítány. Hlídku pilně vyhledávají, chorvatské články do češtiny překládají a aby prakticky naučili se výslovnosti, chodívají vždy dva Chorvaté a jeden Čech na procházku, aby takto snadně se vyškolili.

Studentstvo chorvatské rozšiřuje snahu učiti se češtině mezi svým národem, aby, až české katolické studentstvo navštíví jih a dle návrhu prof. Myslivce vykoná pouť k hrobu Strossmayerovu, mohlo býti uvítáno v mateřském jazyku a opět české studentstvo v mateřském jazyce mohlo uvítati studentstvo chorvatské, až hromadně přijede navštívit Moravu a vykoná pouť na Velehradě. Naš.

Bedř. Wiedermann, vynikající český virtuos na varhany. Letošní saisonou zavedeny byly v Praze samostatné varhanní koncerty, arrangement převzala «Česká Filharmonie». Poněvadž má v titulu jméno «Česká», pozvala jen čtyři cizí umělce, jakoby českých ani nebylo. A proč? Poněvadž ti cizí umělci neumějí o nic více, než ti naši a poněvadž jsou dražší než čeští. Tímto hospodařením je totiž již artistická správa «České Filharmonie» známa. Ji nedostačí jména Kavan, Tregler, Ledvina, Holub, professor Klíčka a jiní čeští varhaníci, ona jde dále. Český virtuos, ten dle náhledu artistické správy «České Filharmonie» hodí se ještě do hospodského koncertu, ale na filharmonický večer muscí býti zvány jen hvězdy z ciziny.

V nedávném koncertu «Klubu přátel lidové osvěty», pořádaném 1. prosince v Obecním Domě u Prašné brány, odhaleno bylo eminentní umění hry na královský nástroj nového virtuosu Bedřicha Wiedermanna. Nového potud, že v koncertních pražských sálích byl do té chvíle osobou neznámou. Nebylo mu sice možno dopřáti o jmenovaném orchestrálním koncertě, aby plně vyvinul všechny své přednosti, musil se omeziti na produkci jednoho čísla, ale i tak překvapila vyspělá jeho technika, zdravá hudebnost

a neobvyčejná vnímavost pro vznešený a všude propracovaný přednes.

Umělec rázu Wiedermannova zaslouží plným právem, aby mu věnována byla celá kapitola. V našich českých poměrech beztak je umělců nepřehledná řada, ale začasté právě pro ty malé poměry nemohou vyrůst v sílu talentu jich odpovídající, leckdy na malé půdě zakrní, anebo vyrostou na pudě cizí, a tím se nám odcizí. U nás není stále dosti pochopení pro podporování a odhalování mladých talentů umění, kdežto v sousedním Německu přikládá se právem této otázce nemalý význam.

Tož chci několika sloupci posloužiti dobré věci a vynikajícímu talentu.

Bedřich Wiedermann narodil se v Ivanovicích na Moravě. Již v mládí projevoval silný sklon k hudbě, ale rodičtěl byl určen k jinému studiu. Po obecné škole byl dovezen do Prahy, kde zapsán byl v letech 1895 až 1903 na českém gymnasiu v Žitné ulici. Nechtěl rodičům způsobiti bolest, učil se proto pilně, ale hudebního vzdělání při tom nikterak nezanebával. Dle přání rodičů také vstoupil po maturitě do semináře v Olomouci, aby se stal bohoslovcem.

V době, kdy pohroužil duši svoji službě vyššímu ideálu, vznikla v něm mocná touha, moci po celý život hlásiti velebnými zpěvy a zvuky k sluchu Nejvyššího, ve hře královského nástroje cítil vždy něco posvátného, unášivého, co dovede citlivého snílka povznést do vyššího světa. Ve spojení s chrámovou hudbou pocítoval, že jeho duch i odvahe roste, cítil, že v ní dovede rozpoutati svá osobitá křídla a ohřáti své chladné srdce.

Dlouho ovšem při tom bojoval vniterně, neboť nevěděl, jakým způsobem

by se sprostil povinností jednou na sebe přijatých, když nechtěl ani v nejmenším významu jich uškoditi. Nalezla se konečně střední cesta. Snaživému virtuosu uvolněn byl odchod z bohosloví v únoru roku 1908, když projevil přání, že by se rád pro život věnoval jinému způsobu velební Nejvyššího.

Z Olomouce přijížděl opět Bedřich Wiedermann do Prahy, tentokrát vybroušen již značnou erudicí hudební v několikerém směru. Stal se žákem profesora Kličky, jenž v něm záhy viděl neobvyčejně nadaného žáka. Co jiní prodělávají ve třech letech, dokázal Bedřich Wiedermann neúmerným studiem v polovičním čase. Na konservatoři pražské byl záhy uznán za dokonalého virtuosa, v posledních měsících jeho internátu ztěžka nalezla se skladba, již by byl Wiedermann hravě nesehrál.

Po absolvování varhanního kursu na pražské konservatoři byl Wiedermann ještě po čtyři měsíce žákem kompoziční školy Vítězslava Nováka, ale starost o živobytí záhy odvála ho jinam, do Brna. V brněnském domě stal se nejprve zástupcem varhaníka, od 1. dubna 1910 skutečným prvním varhaníkem.

Rád vzpomíná těch dob tím spíše, ježto jako absolvovaný virtuos bez praxe dostal se hned k nejdokonalejšímu nástroji varhanovému v oblasti zemí koruny svatováclavské.

V lednu roku 1910 přijel do Brna opat kláštera mnichů emauzských P. Alban, muž vynikající hudební znalostí, a po jediném poslechu virtuosity Wiedermannovy usoudil, že je vzácným talentem, kterému jen třeba popřáti náležitou rozvolnutí. Proto když v emauzském klášteře uprázdnilo se na

začátku roku 1911 místo varhaníka, opat P. Alban zajeal si pro Wiedermanna do Brna a přivezl si ho s sebou. Byla tomu tedy nedávno plná dvě léta, co poprvé hostily znamenité varhany kláštera emauzského nového svého vůdce.

Emauzský klášter na Slovanech slyne v celé Praze slavnostní církevní hudbou. Tam produkují se jen vybrané skladby skutečné umělecké ceny, ale nad to dbá se slohového a vyškoleného podání. Od let scházejí se tam davy obecnstva, aby si poslechny ryzí koncertní hudbu i zpěv o mších konventních či o nešporách. Každý, byt by jen jedenkrát si tam zašel, odnese si nejlepší dojem ze zpěvů mnichů, tak ladně vyrovnaného a vyškoleného.

Vlastní milieux koncertní ovšem spočívá ve hře varhanní, již obstará Bedřich Wiedermann. Především dovede vybrané doprovázeti. Jeho doprovádní hra je akademická, nikde nevtíravá, třeba že nepřímno vede, přece vlastně doprovází a při tom vřímavostí jasně odlišuje všechny velebný vznos církevního obsahu. Ovšem ještě více vyzvedává se hra Wiedermannova ve hře sólové. Zde imponuje jeho jistota, jeho temperament, ale také rozvaha klidná, věčná, která nikdy nedá se z ukázněnosti vyplašiti. Af umělec hraje předepsanou skladbu či svoji improvizaci, ve všem hárá poctivost a hloubka přesvědčivosti. Zvláště jeho improvizace znamenají umělecký sloh, jsou vždy vkusné, zajímají a unášejí. Je v nich síla osobitého talentu a pohotovost mistrně virtuosní dovednosti.

V pátek dne 3. ledna koncertoval ve Smetanově sále Obecního Domu v samostatném koncertě varhanní varhaník Tomášského kostela a pro-

fessor na konservatoři v Lipsku, Karel Straube. Hrál výhradně Bacha, skoro všechny jeho typy skladeb se značnou virtuosností a s uměleckým zanícením. Ale dodejme hned, náš Wiedermann byl by sehrál tentýž program jistě s touže uměleckou vřemencí, ne-li s větším úspěchem. Hrál by třeba všechny přednášené skladby jinak, což je vysvětlitelné v dnešním pojmání Bachovy interpretaci, ale kdo může zaručiti, že právě professor Straube ovládá tu nejpravdivější? Byla v Praze řada virtuosů, kteří přednášeli skladby Bachovy interpretaci v odlišných pojetích. Víme však, kdo z nich měl pravdu a kdo ne? Nevíme. Není také možno pojetí Straubeho považovati za lepší než interpretaci na příklad pařížského Bonnetta. A třeba, že by Bedřich Wiedermann hrál Bachovy skladby jinak, jisto je, že by je sehrál přísně umělecky.

Kdo měl příležitost sledovati hru profesora Straubeho v partituře, předsvědčil se, že nebylo to jednou, kdy se přehmál, naopak hodně často. Kdyby se to přihodilo domácímu umělci, padla by jistě výtka. Ale cizinci promine se vše, u nás bohužel všem židovských směrů kořime se všemu cizímu jako zlatému teleti, zatím co domácího si nehledíme. Čekáme, až cizina nám to domácí sama ocení, a pak teprve obracíme.

Musí tudíž i Bedřich Wiedermann podstoupiti trnitou cestu, než prorazí, ač jako dokonalý virtuos hry varhanní a vřímavý umělec si zaslouží přímého ocenění. A věru možno směle tvrditi, že je nejvýznačnějším a nejosobivějším žákem vynikajícího profesora hry varhanní, profesora Klíčky, inspektora hudby. Jako takový může nám vzácnou učiteleskou činností svého mistra zach-

vati a šifiti ji po oblastech českých zemí, jak si toho právem zaslouží. A proto také je třeba jeho uměleckou virtuositu popularisovati. Fr. Šorm.

Dr. J. Korec. Dne 16. července 1913 zemřel v Urbanově bývalý dlouholetý professor I. českého gymnasia v Brně a pak ředitel čes. gymnasia v Třebíči, dr. Jan Korec. Zesnulý byl nejen výtečným professorem a znalcem literatury a kultury klassické, nýbrž i výtečným pedagogem, upřímným, karakt. mužem a rozhodným katolíkem. Literárně byl dr. Jan Korec činným jako překladatel klassických děl Plautových. Škoda, že vzdal se svého původního úmyslu habilitovat se na universitě a že pro jiné školské obtížné zaměstnání nedokončil svého spisu proti otravné filosofii Masarykově. Ještě asi před rokem, ač již těžce nemocen, vyprávěl, jak rád by toto dílo ještě dokončil. Rychlý rozvoj svého spisu těžké nemoci tuto jeho naději zničil. Doktor Korec procestoval Řecko a o svých dojmech a studiích tam napsal celou spoustu velmi zajímavých pojednání. Škoda tohoto dobrého člověka, škoda jeho velikého talentu a vzdělání, škoda jeho velké pile, neboť tyto vlastnosti činily ho mužem, jakých národ náš mnoho potřebuje. Kolem vánoc loni musil do sanatoria, vrátil se nevyléčen a v Urbanově u svého bratra děkana Korce zemřel ve věku 57 let. Zanechává nečetnou sice, ale vzornou, křesťanskou rodinu. Pohřeb byl v Urbanově dne 19. čce o 10. hod. dop. -- Budiž mu věčná paměť. R. I. p.

Tragedie Antona Aškerc. »Nášinec« přinesl článek Rud. Linharta o Aškercovi. Táže se, co bylo příčinou jeho rozvratu a odpadu od víry? Na základě svých zkušeností soudíme, že to byla asi *židovská krev*. Jméno

Aschkerz zní moc židovsky. Všechn rozvrat v křesťanství dá se odvodit z vlivů židovských. Z článku Linhartova vyjímáme:

Dne 10. června byl tomu právě rok, co zemřel v Lublani Anton Aškerc, katolický kněz a bez odporu jeden z nejpřednějších básníků slovinských. Jeho jméno staví se hned vedle Prešerenova a Gregorčičova a má v celém světě slovanském dobrý zvuk. Plody jeho Musy jsou přeloženy do češtiny, polštiny, ruštiny, chorvatštiny, bulharštiny, němčiny i švédštiny.

Anton Aškerc narodil se 9. ledna r. 1856 v Globoko u svatě Markěty ve Štýrsku. Gymnasium studoval v Celji, bohosloví v Mariboru. Dr. E. Lampe míní, že se minul s povoláním. Jsa znamenitě nadán, mohl zaujmouti výnosné postavení v kterémkoliv jiném stavu, přes to, že pocházel z chudícké rodiny. On však vstoupil do semináře, ač nejevill ku kněžství náklonnosti, a dal se roku 1881 vysvětliti.

Jako kaplan působil na sedmí místech (Podsreda, Šmarije pri Jelšah, Sv. Vavřinec v Sl. Goricah, Vitanje, Št. Marjeta, Mozirje, Škale pri Velenju). Za nedlouho zvlažněl a začal stavovské funkce vykonávat tak povrchně a lehkovážně, že se věřici nad ním pozastavovali a pohoršovali. Mše sv. na př. nesloužil déle než čtvrt hodiny. Omlouval se: »Já se nemohu modliti s hodinkami v rukou.« Záhy ocitl se také v plném proudu pokroku. Svě básně, jež nezřídka pokulhávaly u věcech víry a prohřešovaly se proti církevním zařízením, a své články, v nichž krillsoval duchovní vrchnost, uveřejňoval v liberálních časopisech, najmé v »Ljubljanski Zvon«, kde pořádal od roku 1895 i poetickou část. Později netajil se již v rozmluvách,

žopisech, literárních pracích svým 'svobodomyslným stanoviskem.'

Rozumí se, že všechno to neobešlo se bez stížností, žalob a kritiky se strany katolické. A máme-li na zřeteli ohnivou slovinskou povahu vůbec a prudký podrážděný temperament Aškercův i Dr. Mahničův zvláště, zajisté nás nepřekvapí, že literární půtka obou protivníků byla roztrpčenější a bouřlivější než bylo záhodno a třeba.

Konečně 1898 zažádal do výslužby, jež mu byla udělena. Nedlouho na to (7. června téhož roku) byl na návrh starosty Iv. Hribara jmenován městským archivářem v Lublani.

Jsa v pensí sloužil Aškerc ještě krátkou dobu mši svatou. Když však byl na opětované stesky, jak si při ni počíná, od ordinariátu napomenut a když mu po nových útocích, jež obsahovaly satiry z cyklu »Pavliha na Introvem« a básně »Aglaja« a »José Rizal«, bylo zakázáno psáti do časopisu »Ljubljanski Zvon« a pohroženo mu, že nebude moci sloužit i mše sv., nepodrobí-li se, přestal Aškerc celebrati o své újmě v dubnu r. 1899. Zřekli-li se později kněžství nadobro nebo vystoupil-li dokonce z církve — není mi známo. Vím jen tolik: stržen jsa svojí svobodomyslností, klesl Aškerc tak hluboko, že se dal při sjezdu »Volné Myšlenky« v Praze zvoliti do předsednictva, v němž zasedal s Fererem a jinými zarytými nepřáteli katolické církve. Poždím Aškercova života ličí jeho přítel Fr. Govekar v »Slovanu« (X., 10.) takto: Poslední léta stával se napořád zasmušilejším a nepřístupnějším. Zbral se do jakési podivné sebezamilovanosti a viděl téměř v kdekdo svého tajného nepřítel. Stal se mlsanthropem, nervosním, malicherně pedantním a svéhla-

vým, ba i literárním dogmatikem, jenž věřil už jen ve vlastní neomylnost. Vyhýbal se slovinské společnosti a nejraději se procházel sám tivolským lesíkem. V žádném hostinci a v žádné kavárně už mu nemohli vyhověti, všechno ho obtěžovalo, rozčilovalo a nikde nevydržel dlouho . . . Aškerc posledních let ovšem nebyl už někdejší veselebojovný, neohrožený, sukovitý, tvrdý a zdravý Aškerc . . . Aškerc posledních let byl už nemocný muž, nemocný tělesně a vyčerpaný duševně. Projev nemoci spatřuji také v Aškercově zálibě v přepychu a kavalírském pohodlí, jež se nenařáde ukázala za posledních měsíců. Aškerc, syn nuzného venkova, vychovaný a vyrostlý v bižě, žijící po celý život nanejvýš skromně Aškerc, který se šatil a žil do nedávna krajně odměřeně, téměř asketicky — bývalý vesnický kaplan a na bohemské živofeni zvyklý spisovatel a malý úředník, najal si elegantní byt a vystrojl jej nejdrahocenějším nábytkem, perskými koberci.

Nakoupil si jich a také je pedantsky — při každé koupí — ihned zaplatil ovšem jen proto, aby na ně padl a poležel na nich celou strašnou, dlouhou noc, když ho ranila mrtvice!

Ráno našli ho na zemi, kam shroutil se večer. Měl jasný rozum. Zavezli ho do zemské nemocnice. Umřel bez kněze a bez svátosti v bezvědomí. Byl pochován podle církevního obyčeje.

Mimo četné studie a články kritické, polenické a politické, otištěné v různých časopisech, napsal Anton Aškerc 14 básnických knih: Balade in romance 1890, Lirské in epske poezije 1896, Nove poezije 1900, Tri dramatične študije 1900, Zlatorog 1904, Četiri zbornik poezij 1904, Primož Trubar 1905, Mučeniki 1906, Junaki 1907, Jadranski

biseri 1908, Akropolis in piramide 1909, Pesnitve 1910, Posledni Beljan 1912 a Atila v Emoni 1912. Kromě toho jsou od něho dva cestopisy: Izlet v Carigrad 1893 a Dva Izleta na Rusko 1903. Vydal také básně Ketleovoy (1900), anthologii z poesie ruské (1901 společně s Iv. Veselem), básně Prešerenovy (1902) a brožuru Ali je Primož Trubar upesnitve vreden junak ali ne (1905). -- Pěkná to věru žeň plodného péra básnickova, bohužel však neméně tragická než jeho život.

První básně Aškercovy ukázaly jeho neobyčejný talent epický. Mezi balladami a romancemi první doby jsou vsukátku epické perly. Kdyby se byl Aškerc držel poesie, byl by slovinské písemnictví obohatil díly trvalé ceny.

Hle tak slibné a zářivé byly ranní červánky Aškercovy poesie! Jak nádherný mohl se z nich zrodit den! Ale Aškerc chtěl být svěmu národu nejen lyrickým a epickým, nýbrž ještě více: také duševním buditelem, vudcem a učitelem, bojovníkem z odvádných nejobdivnějších, básnickým heroem, nosičem pochodní, objevitelem nových drah, nových myšlenek a tvůrcem stále nového obzoru duševního. (Fran Govekar: »Slovan« X. 11.) A tato snaha pokroková skončila pro Aškerce osudně. Čím hlouběji totiž zabředal do neblaheho liberalismu a zrádné svobodomyšlnosti, tím více ztrácelo se a mizelo jeho umění. Slavná kdysi krása jeho básníbledla a ustupovala do pozadí a do popředí drala se a tlačila zavilá tendence, která s rostoucí stále nenávistí shlížela na vše, co souviselo s Bohem a vírou a církví, a se vzdávajícím se záplem hnala se a řílila do boje za bezvěří, negaci a volnou myšlenku. A když byl přerod hotov a dokonán,

stál sice Aškerc v prvních řadách zarputilého boje pokrokového jako zdatný borec a hledaný beran proti nepřemožitelným branám církve, ale básník v něm už byl mrtev, a umění pohřbeno na vždy. A poněvadž ve své nepřístupné nedůtklivosti, jak nás ubezpečuje přítel jeho Fr. Govekar, nesnesl ani sebetaktnější odmítavé kritiky a nedal si od nikoho ničeho vytknouti ani poraditi a nanejvýš jen zlobil se a polemisoval, a poněvadž jeho liberalismus nebyl schopen vývoje a rozkvětu, zatím co život národní spěl za dalšími metami, tož je jasno, že bylo marno utěšovati se nad hrobem jeho Musy přeludnými nadějami na vzkříšení. Bylo by však zbytečno se klamati, jak by nám rádi namluvíli Ivan Cankar a po něm dr. Glonar, že Aškercovu poesii podkoplili nesvědomy básníkovi podkuřující recensenti; pochvalná a lichotivá kritika nevráždí talentu tak silných a nesporných, jako byl Aškercuv.

Tak zapadalo a zapadlo veliké kdysi a stkvoucí slunce Aškercova umění.

Tragedie kněze, tragedie umělce!

Kdo odkryje všechna tajná zřidla, z nichž vyvěla? Kdo nalezne všechny prvky, jež na ní spolupůsobily? Kdo vymezí souvislost, jež proplétala obě navzájem a kam až sahá osobní Aškercova vina?

Vím, že Anton Aškerc je a zůstane vždycky velkým básníkem a že jako tvůrce výtečných ballad a romancí z prvního období své literární činnosti zaujme ve slovinském písemnictví čestné místo hned vedle Prešerena a Gregorčiče. Ale je také nesporno, že by byl větším, mnohem větším básníkem a že by byl svěmu národu prospěl kulturně více, kdyby byl setrval ve vytyčené dráze a kdyby jeho kněžství

a umění nebylo se rozrazilo na úskali planého liberalismu. A je bolestno, že bystrý duch Aškercův nerozpoznal zavčas, na jak zrádné ploše se ocitl, svěřiv se neplodnému liberalismu, a že se nevrátil, nýbrž hledal štěstí a vavřínů právě tam, kde číhala kletba pro kněze a zhoubu pro umělce. A je zrovna osudno, že literární klika pokrokářská, vykořisťující Aškerce pro své zálučné cíle, vynáší a velebí pouze ta díla básnickova, jež značí pokořující skvrnu na jeho rouše kněžském a zároveň nehlubší pokles jeho tvorby umělecké.

O rozporu mezi monisty píše prof. Dr. F. Mareš v »Přehledu«:

Proti monismu naturalistův postaven tu monism duchovců, jako jsou Fedner, Paulsen, Ebbinghaus, Strong, Heymans a j. Proti tvrzení: všechna skutečnost jest fysická a psychické jen zvláštní případ fysického, postaveno: skutečnost jest psychická, o žádném jiném se nedovídáme, fysické jest zvláštní případ psychického. A účastníci sjezdu monistů nezpozorovali ani tohoto odporu: přijali i psychický monism s nadšením, ano s největším, ježto byl nejblíže jejich prahnutí po pravdě. A naturalističtí pořadatelé sjezdu? Zle se na nich pomstila jejich neváznost k veškeré filosofii, totožná s její neznalostí; ani oni nezpozorovali úkladu Ostwald, kterému právě kvůli scholastika na poli duchově, přeložil nadšení účastníků v tato slova: Byli jsme právě s rozechvěným srdcem svědky podivuhodného zjevu. Oba veliké proudy lidské myšlenkové práce, přírodověda, duchověda, proudily odděleně ve svých řečištích; a tu spojil jste je Vy před našima očima v jeden proud, věrně dle spojovací moci monismu, který objímá vše, co může nésti a povznést lidskou kulturu. Tak zaujal jste pevně

místo v dějinách lidského ducha pro budoucnost.

Tak uzavřel Ostwald první sjezd monistický a zahájil monistické století.

Dvořák v anekdotách. Pod tímto píše Dr. Ant. Šilhan v »Přehledu« č. 39.:

Mluví se často o klerikalismu Dvořákově a jeho bigotnosti a p. A v době, kdy pokrokovost je módním heslem, kdy lidé i nejpopchybnějších intelektuálních kvalit chtějí platit za pokrokové, nepřekvapuje nikterak, že vystupuje se proti Dvořákovi jako proti klerikálovi. (Konkrétní takový případ udal se před časem v Žižkově, kde jakýsi »pokrovec« pod tímto heslem vystupoval proti provozování skladeb Dvořákových.) Netřeba zapřít; Dvořák byl člověk opravdu věřící, katolík z přesvědčení, který svoji víru projevoval ve všech konsekvencích. Nechápu však, proč by nemohl být i hudební umělec věřícím katolíkem, když stejné věřícími jsou četní vědci a lidé vynikajícími způsobem činní v jiných oborech lidského myšlení a lidské práce. Proč mělo by být pro Dvořáka úhonou, že byl přesvědčením katolíkem, když jiní vynikající mužové jsou stejně ortodoxními protestanty nebo židy? Pokrokové zásady hlásají přec, že náboženství je věcí soukromou. Proč měla by u Dvořáka platit výjimka? A pak: kolik největších jmen z hudební historie musila by stihnout stejná výtka klerikalismu? Tohoto klerikalismu Dvořákova dotknul jsem se i proto, že v tom směru traduji se o něm celé historie, které často sledují průhlednou tendenci jej snižovati.

Dosud kvetly v tom, co u nás psáno a vyprávěno o Dvořákovi, až příliš zbytečné anekdoty. Přiznávám, že i různé příběhy z jeho života a výroky

ho, které mají tento ráz, jsou schopné zplňovat obraz jeho jako člověka a nělce. Ale přestatí musí ono tendenční: h vyprávění, které má buďto za účel říme snižování mistra, nebo odpůrcům ho do rukou pracuje. Volám proto lechny, kdož mistra osobně znali a ním se stýkali, aby zanechajíce poušho vyprávění zajímavých a humosticky zabarvených příběhů všechnu roji snahu k tomu obrátili, aby nám ůvěděli ze svých vzpomínek vše, co Dvořákovi vědí, aby nám ze svých pomínek vyličili, jak jim se Dvořák vil jako celý člověk a umělec. Zjedají si tím zásluhu nehynoucí, které budoucnosti vždy bude vděčně vzpoínáno. Tento apel je tím důtklivější, m více vždy mizejí z našich řad osobní řátele a známí mistrovi. Psaných praeu o životě jeho je tak úžasné málo proto tím větší cenu mají vzpomínky ho vrstevníku.

Řím a Řím. Spisovatel J. S. achar pobyl v Římě několik dní, ošel se městem, sedl a psal. Co nasal o Římu, jest pamflet; Machar, roboritně zednář, viděl Řím ne histoický, ale svůj a psal tak, aby vyhošl řím, kteří mu na římskou cestu ali peníze. Macharoví se v Římě imo zlácené címbuř synagogy - neblo takřka nic, nade vším krčil raeeny, odsuzoval, podezříval, plival a de nemohl jinak -- v tajuplných, ctyhodných katakombách -- tam přilal si trapistu obtěžujícího dámy. lvná věc! V duši českého básníka řím, město světové, zobrazilo se jako rrikatura. V Římě už mnoho měsíců uduje mladý český historik dr. Kybal. Iduje v archivu vatikánském, který tá asi 30--40.000 svazků, a v nich jsou ameny pro české dějiny od 13. do 1. století. »Tento archiv jest velká

laboratoř historické vědy, odtud vyvírá hlubší a správnější názor českých dějin, zde pracují všichni historikové kulturních a pokročilejších národů. »Sedí-li Češi po jejích boku, ukazují svou kulturní vyspělost«, píše dr. Kybal v »České Kultuře« a dodává: »Nelze zavíratí oči před významem vědecko-politickým, jež české studium v Římě má a mítí může. Každý vědecký výkon osobní i kolektivní jest zároveň výkon politický a kulturní. Lze se tudíž dívatí na českou práci v Římě jako na projev českého ducha, t. j. české píle, české zdatnosti a českého soutěžení na mezinárodním poli vědeckém a podle toho ceniti její hodnotu vědeckou i kulturní. Pracují-li čeští historikové na místě, kde pracují historikové všech kulturních národů evropských i mimoevropských, je to jistě znamením stejné vyspělosti a stejného rozpětí sil, jakými je na příklad čestná účast českého umění na uměleckých výstavách a soutěžích mezinárodních.« A panu Macharoví jest Řím sklepem, v němž plíží se ubozí křesťané s přeraženou páteří! Dle Machara celý Řím jest pokryt středověkým černým příkrovem.

Dr. Kybal jest spravedlivější: Vzpomíná českých středověkých poutí ku hrobům knížat apoštolských, na prohlídku »Mirabilia orbis«, zmlňuje se o poutnicích naší doby, kteří bohužel musí za vděk vzítí 10denním pobytem římským. Jako historik obrací tvář svou ku svým kolegům a zjišťuje, že v Římě pracovali Palacký, Durdík, Gindely, Tadra, Mareš, Kollmann, Kilcman, Krofta, J. P. Novák, Telge, Šusta, Krejčík, Navrátil, Zahradník, Novotný. A Řím je zabal tak, že vydrželi zde pracovati 22--61 měsíc!

Machar vidí v Římě slavné město

svých caesarů, Řím papežský tak jest mu protivný, že umělec, jako Rafaela, řemeslníkem nazývá — Kybal jest zamílovaný do Říma, jako stane se každému, kdo v Římě déle pobyl. Píše o Římu: »Řím přináší i více než pouhou změnu způsobu života a pouhou možnost širšího názoru světového, svou velkolepou minulostí a stáletou její ústředností a světovostí, jež naplnily město nesčetnými památkami historickými i uměleckými, Řím poskytuje pozitivní materiál k historickému studiu a k historické kultuře, která se může na této posvátné půdě rozšířiti a prohloubiti neobyčejně platně a šťastně.«

Pozorujete rozdíl mezi Římem a Římem?

Ale slyšte dále historika dra. Kybala: »Řím jest museum uměleckých pokladů antických, starokřesťanských, renesančních, barokních, moderních. V Římě k plnému stolu zasedne nejen historik, ale i umělec, malíř a sochař, literát, archeolog, biolog, světový turista i nábožný poutník. Čeští historikové ku př. nikde tolik kořisti historické nevzáli, jako z Říma.

A dr. Kybal letmo rysuje římské poklady: mramorové starobylosti soch, chrámů, círků, aren, starokřesťanské katakomby, basiliky, Řím středověký, renesanční (Michel-Angelo, Rafael, Bramante), Řím barokní s villami a paláci, Řím spanile po pahorcích rozložený, velkolepou kopulí sv. Petřskou převyšovaný — páně Macharovy brejle z toho neviděly nic. Emil Zola aspoň uchvácen byl vyhlídkou římskou s návrší Pincia ani pohled na Řím Machar nemá!«

Tak dle pravdy a spravedlnosti rehabilitoval dr. Kybal Řím, ale na konec si povzdychl: »V posledních letech

čeští historikové nechodí do Říma; o českých dějinách až na jednu výminku nikdo v Římě nepracuje.«

Pěkné nadělení! A moderní lidé nějak pyšní se svou vědeckou prací, nějak směle konstruují ducha českých dějin, ale — římské studium jako základ jim chybí, hlavní pokladně se vyhýbají.

Kde to vězí? Mimo jiné bude mít své zásluhy onen universitní profesor, jenž mladé mozky svých posluchačů klame povídáním, že katolická církev a Řím jsou a byly největším nepřitelem českého národa a že třeba od Říma obrátiti se k Berlínu. Také »cestopisy«, jako Macharův, v myslích nezkušených studentů velkolepou krásu města, které uměním a dějlnami vládne okrsku všeho světa, zkřivují v přehloupou grimasu.

Řím sám ovšem takovými šašky netrpí, ale těší přec, když mezi mělkými ironiky najde se vážný člověk, který Římu učiní, co mu náleží: hlubokou poklonu. Trojanus.

Beton. Slyšeli jsme hovořiti o soše hrdiny z betonu. Pomník z betonu! Jak to zní zvláštně a přece je to v našem století ohromných frází a malilinkých myšlenek tak strašně, tak tragicky, tak příšerně stylové. Hrdina z betonu! Není v tom ukryt přesný a velkolepý symbolismus našeho věku? Nevýjadřuje tento pojem celého ducha naší doby? Nezdá se nám, že čouhají z tohoto pomníku dvě roztomilé silhouety pravých amerických botek, opatřených kaučukovými podpadky? Máme skromný návrh. Podstavec pomníku bude asi hodně veliký a k pomníku budou se hrnouti nepřehledné davy lidí. Což aby se využítokovalo obou těchto tak příznivých a významných okolností s vážným ohledem na

naše století, s duchaplným aplikováním na jeho styl a požadavky? Je třeba všechno řádně uvážit. Představte si, prosím! Nebylo by to docela nic špatného, až ta betonová socha bude postavena, použití jejího podstavce k reklamě dobře zaplacené, která by mohla eventuelně nahradit celý náklad pomníku. Oživilo by to jistě velmi přilehlavě celé betonové umění, kdybychom na podstavci četli: »Nejlepší bacao koupíte u Maršnera.« »Výtečný krem na obuv.« »Kupujte Průšův ether na šténice.« »Byl jsem lysý.« »Šulc Víno Praha.« »Okuste bránické pivo!« — Insertní sazba mohla by být dvojitá, což se velmi doporučuje. K odhalení pomníku, vzhledem k tomu, že dostává se krém společnosti, bude stanovena na každou reklamu cena dvojnásobná. Také v čas láborů lidu, které by se případně konaly poblíže sochy, mohla by být sazba zvýšena. Bylo by to rozumné spojení příjemného s užitečným, a Praha by měla něco, čeho by nemělo žádné jiné město. Hrdlna se neurazí. Je už dávno mrtev a kdyby byl živ a viděl, chytal by se dávno za boky a po jeho přísne, bohatýrské a vznešené tváři tekly by již po celá desetiletí proudy slz nejupřímnějšího homérského smíchu.

Beton je materiál vysoce symbolický. Vyjadřuje nesmírně mnoho. Vyjadřuje dnes vlastně všechno. Jako budeme inštalovat betonové pomníky, tak máme již nejrozmanitější betonová umění, betonovou literaturu, betonovou poesii, betonová divadla, betonovou hudbu. Což neviděli jste betonové musy na scéně druhého divadla našeho? Oh, kdo by nevzpomněl těch čarokrásných rozvedených paní, veselých vdov, dolarových princezen! Umění musí být především praktické a pak je to te-

prve umění. Umění, které nenamáhá mozků, nenapíná srdcí, při kterém se člověk příjemně pobaví a povyrazí. Umění, které má být člověku vším, což nutno rozumět tak, že má být divadlem, humoristickým kalendářem, odpolední politickou a šantánem. Je to jaksi zdárný pokus o koncentraci života a zjednodušení poměrů v našem světě, již přespřiliš komplikovaném a rozvětveném. Něco tak hezky zaokrouhleného a laškovného, při čemž pan cisařský rada znova omládne. Něco pikantního, hehehehe! Satira je vždycky něco velmi bolestného. Je to zlý, divoký smích otrávené duše, zmučeného srdce, podvedené intelligence. Je těžko nepsat satiru, ale ještě těžší je být při satirě veselým. A po prudkém výbuchu smíchu, při kterém naše tvář zbrunatní, narazí náš jazyk v ústech na něco tvrdého, hladkého a ostřejšího, co odprýskává od zubu při důkladném zaskřípění.

Buržoasie odchyluje se čím dále, tím více od umělecké výchovy. Její přízně dobyla si literatura sentimentální, pseudoromantická i sensační. Neboť nejen naplnit mozek, ale i prohlubovat duši znamená námahu. Tlustokožec nemůže potřebovat kulturní přecitlivělosti, která chápe skrytou hudbu pramenů a rozumí divné řeči mlčelivých květů, tajemnému tichu v hlubinách nitra. Citlivost by byla hrotem pro ideál betonového člověka. A protože největší odlišující jemnosti je zapotřebí pro chápání pravého umění, najde si prosím umění sobě přiměřené. Aranžér divadel a kabaretů jsou konečně výbornými psychology a doveďte těžit z duše doby. Nejsou horšími než ona. Jsou pouze jejím zrcadlem.

Čech-Biblena.

Básník šlve k odpadu oď církve.
Jan Rokyta (Adolf Černý) klesl až k
těmto veršům, v nichž není stopy po
poesii, v »Besedách Času« čís. 31:

HUSOVY OHNĚ.

(Ze »Zpěvníku pozdního husity«.)

Po návrších ohně planou
na památku Mistra Jana,
kolem každého se kupí
hrstka Čechů rozzpívaná.
A když dozněl u hranice
starý chorál Táboritů,
o Husovi, o Kostnících
řečník mluví v ohně svitu.

O tom, jak se pravdy držel,
byť jej štlvali jako chrti,
o tom, že než zapřel by jl,
raději šel umřít smrti.
A když dozněla ta slova,
ozvěnu slyš hřimající:
starou píseň Táboritů
»Kdož jste boží bojovníci ...«

Snad husity doby nové
oblývá těch ohňů záře?
Rozhlížím se pohnul v duši
všude zřím však známé tváře,
syny zřím a dcery církve,
která Husa upálila,
kterou řečníkova ústa
právě byla odsoudila ...

Pobloudilí potomkové
rodu Mistra Jana Husí!
Což se hanbou nezalknete,
nepukne vám srdce v kusy,
že jste nyní dětmi Říma,
který proroky vám pállil,
který s pluky všeho světa
jako bouř se na vás valil?

Bídni lháři, pokrytcové,
Zpátky! Pryč té od hranice!
Nemnoho lží svých počel
starou píseň zplavající!

Zpátky! Domů! Tam se skryjte,
by vás oko nevidělo —
a i doma před svou duší
zastřete si tvář i čelo!

Ať vás v nitru oheň pállí,
jež jste byli zanítili,
husitů a táboritů
potomkové pobloudilí!
Oni pro pravdu šli na smrt —
vy žijete stále ve lži.
Chcete-li slout jejich dětmi,
příkázání znejte: Nelži!

Nelži slovem ani činem,
ani mlčícími ústy,
chceš-li Husa vzpomínati,
za pravdu jenž v dým šel hustý.
A až rok se s rokem sejde,
který v budoucnosti dřímá,
rozněťte zas Husův oheň
ne však jako děti Říma!

Drobnosti umělecké a literární.

Jos. Strachovský, sochař, vrstevník a
osobní přítel mistra Mikuláše Aleše,
zemřel. Dívnu náhodou zemřel hodinu
před Alešem a touže smrtí, mozkovou
mrtvicí. Strachovský narodil se 19. září
1850, akademii studoval v Mnichově.
V Praze pracoval s proslulým socha-
řem B. Schnirchem na kulturní vý-
zdobě Národního divadla. Na našem
venkově rozšířené odlitky Smetanova,
Tyršova, dra Riegrova poprsí, jsou kopie
jeho původních prací. Nejpůvodnější
stal se pomníkem Ilavíčka-Borov-
ského, který jest i v Americe napodoben
Čechy v Chicagu. Kromě toho stvořil
pomník vynálezců ruchadla bratřanců
Veverků, pomník Žižkův, Jablonského
v K. Řečici a mnohé jiné plastiky. —
Pro příští divadelní sezonu oznamují
se tyto novinky: Bernarda Shawa ve-
selohra »Pygmalion«, která bude hrána
na Lessingově divadle v Berlíně, cyklus

biblických dramát ve verších »Příběhy krále Davida« od Richarda Beer-Hoffmanna; operetta »Jednor. dobrovolník« od L. Faila; drama »Anna Boleynova« od norského spisovatele Hjalmar Melde; »Matka Maria«, drama od Lilly Braunové a drama »Plodnost« od K. Schönherra, které bude provozováno ve Vídni. — Místo dosavadních divad. programů Národního divadla bude od 1. října 1913 vydávána každodenně zvláštní, vkusně vypravená publikace »Denní oznamovatel Národn. divadla«, obsahující mimo program představení a obvyklý text, také četné podobizny umělců, časové zprávy divadelní a rozsáhlou část insertní. Redaktorem tohoto denního věstníku jmenován režisér Národního divadla pan K. Mušek. Místnosti administrací a redakční jsou nově otevřeny: Nekázanka č. 10, I. p., kde veskeré dotazy a přihlášky se vyřizují. Na schůzi zástupců vídeňsk. hudebních spolků bylo usneseno založit ve Vídni hudební knihovnu. Bylo také hned ustaveno komitě na provedení přípravných prací, aby knihovna již na podzim byla otevřena. V době prázdnin Národního divadla pomýšlí Pěvecké sdružení pražských učitelů pořádati koncerty na přírodním jevišti v Šárce. »Umělecká galerie« ve Vídni získala v posledních letech tato cenná díla: oltářní křídlo z dílny Mich. Pachsera, portrét od Angličana Jošuy Reynoldse a malý olej, představující křížovou cestu od Nizozemce Juana de Flandes. Všechna tato díla budou co nejdříve přístupna obecnstvu. — Ve dvorní opeře v Pešti chystají nový balet, sestavený ze Schumannových »Dětských scén«. Instrumentaci i text obstarají domácí síly. — Pomník Lvu Nikolajeviči Tolstému chystají postavit v Moskvě. Bude to patrně dílo sochaře

Merkurova, vytesané v ohromném kvádru červeného finského granitu. — Virtuosi na varhany Eduard Tregler, jenž v posledních letech řídil hudební školu a filharmonické koncerty ve svém rodišti Lounech, byl povolán na varhannickou školu do Brna za profesora kontrapunktu. — Pražské stálé místnosti výstavní budou po prázdninách rozmnoženy znovuzřízeným salonek Lehmannovým. Před 30 lety tvořil tento salon středisko umělecké kultury té doby a záznamy výstav tam pořádaných svědčí o výběru prvořadém. Nyní bude za vedení akademického malíře Jaroslava Kubína salon znovu zřízen a 15. září odevzdán veřejnosti. Ponejprv vystoupí souborně mladá generace různých směrů. Mimo tuto mladou generaci účastní se výstav řada vynikajících umělců našich i cizích. Český sochař V. Sapík, který právě dle na ostrově Capri u Neapole, portrétuje tam spisovatele Maxima Gorkého. Současně na Capri prodává malíř Rudolf Bém. V pozůstalosti mistra Mikuláše Aleše nalezeno bylo asi 50 náčrtků, většina starších z prvé doby jeho tvoření, pak obraz »Poutník«, za který nabízela »Moderní Galerie Umění« rodně 6000 K, který však rodina si ponechala. Aleš daroval jej kdysi choti své. »Elga« zove se nová zpěvohra od drážďanského dvorního divadla ku provozování pro příští operní období přijatá. Hudbu dle činohry Gerharta Hauptmanna složil berlínský hudební skladatel Lendvai. Na Národním divadle v Praze vystoupí po divadel. prázdninách tenorista Al. Waszmuth, jenž, vzdav se před časem prozatím dráhy divad., studoval u učitele zpěvu mistra Robinsona ve Vídni. Zpívatí bude 5. srpna »Dalibora« a 10. srpna Kozinu v Kovařovicových »Psohlavcích«.

O třetí pohostinské hře bude rozhodnuto později. — Slavný ředitel šestinského chóru don Lorenzo Perosi složil nové oratorium »Oratio vespertina« (Modlitba večerní). Oratorium bude provedeno v Římě na podzim. — Skladatel Karel Moor dokončuje tříaktovou operu komickou, k níž text napsal libretista, českému obecnstvu jinak známý pan major M. Žunkovič. Děj opery vzat je ze života slovinského, z okolí města Cejl ve Štýrsku a hraje se kolem roku 1700.

Macchar v nemocnici Rudolfové ve Vídni v těžké své nemoci poznal šlechetnost Milosrdných Sester a velmi sympaticky o nich píše v besídkách »Času«. K. Horký chopil se toho a žádá, aby pokrokové lidé revidovali, napravili svůj poměr k jeptiškám. Listy soc. demokratické to radikálně odmítají a žádají, aby se nahradily sestry ošetřovatelkami světskými. Už i Macchar a Horký budou jim »zpátečníky a tnáři«!

Umělecký dům v Hodoníně nabývá velkého významu kulturního i politického. Navštěvují jej přední osobnosti z tábora politicky nám protichůdného a odcházejí s obdivem a s výrazy nadšení a díky: Ministr vyučování Hussarek, min. vnitra Heynold, brněnský biskup a místodržitel a t. d. Jako velmi vhodnou premii chystá Sdružení umělců moravských ilustrovanou knihu o tomto domě, jeho úkolech, návštěvách, hlasích veřejnosti atd. V nejbližší době započne v Uměl. domě kurs pro moravské hrnčíře, kdež (asi pod vedením J. Köhlera) bude cvičeno ornamentování nádob v duchu národním. Tak stane se dům umělců i domem lidu, ohniskem, vyzařujícím domácí krásu do suchopárů pokleslých femesel a domácností.

Demaskovaný plagiátor. Poslední dobou zaplavoval téměř všechny české časopisy a revue »pokrokovými« pracemi nějaký *Arne Laurin*, pravým židovským jménem: *Lustig*. Psal do Času, Rozvoje, Národního Obzoru, Samostatnosti, Rudých Květů, Osvěty, Divadla a j. Nyní jej »České Slovo« popadlo při neohraném plagiátu: V Národ. Politice uveřejnil jako vlastní práci skizzu »Tři zbytečné věci«, která jest nedbalým překladem z časopisu »Der Strom«.

O požidovštění maďarské literatury napsal rumunský spisovatel Octavian Gog sensační článek: »Pod cizími maskami«. Tvrdí, že veškeren maďarský tisk je v rukou Židů, kteří marně se namahají psát duhem maďarským. Spisovatel vidí v tom nebezpečí pro pravého národního ducha. Přední spisovatelé Frank Molnar, dramatikové Alex Brod, Mel. Lengyel, Lud. Viro, Evžen Geltaj a j. jsou Židy. Židovství rozmáhá se nápadně i v literatuře české.

Zprávy umělecké a literární. Dobrý spolek mají v Mannheimu. Jeho úkolem jest působiti k tomu, aby výtvarné umění stalo se přístupným všem vrstvám obyvatelstva v Mannheimu a sblížilo se i souviselo těsněji se životem každého jednotlivce. Z té příčiny zřizuje spolek jakousi »akademii pro každého«; bude pořádati pravidelné večery, při nichž konány budou přednášky se světebnými obrazy, předčítány rozpravy z různých oborů umění. Spolek zřídil poradnu, kde se členům zdarma dostává odborné rady o vkusném zařizení bytu, umělecké úpravě domů a rozmanitých otázkách, v nichž denní život může býti šlechtěn uměním. Dále šíří spolek soustavně známost uměleckých děl výstavami, knihami, novinářskými články.

PORTÁL OD JOS. PLANITY.
V nádvoří Katolického domu v Prostějově.

LÁSKA.

Z výzdoby chrámu v Mar. Horách.

Velehradská hymna.

Uveřejnili jsme v »Arše« k letošimu jubileu 1050 letého příchodu svatých věrověstů »Velehradskou«, které se dostalo vlivného přijetí. Dne 15. srpna 1913 zpívala hanácká poutní výprava hymnu s průvodem hudby na nádhorní velehradském dle nápěvu od K. D. L. (zharmonisoval Ez. Ambros). Mohutný, ale nesnadný nápev napsal mistr Jos. Nešvera. Dnes otiskujeme hymnu dvěma slokami doplněnou a dva nápěvy.

Hymna Velehradská.

1. Zvoňte zvony na vše strany,
probouzejte Moravany,
zvoňte zvony na Slovany.
na Balkánce, na Tatrans,
svolávejte odevšad
v Betlém Slávů, Velehrad.
2. Zvoňte zvony, kde je víra,
zvoňte, kde už odumírá,
zvoňte v Lecha laďa šířá,
v řiši Čecha, Vladimíra,
voďte výkvět národu
k Cyrillu a Methodu.
3. Zvoňte zvony stříbrohlasé,
zvoňte dnes a v každém čase,
zvoňte moudrost Cyrillovu,
zvoňte lásku Methodovu,
zvoňte jejich velký čin
do hlubin a do výšin.
4. Zvoňte zvony jak se zvoní,
když se nebe k zemi kloní,
jak to v duších lidí zvoní,
za svobodu krev když roní,
k otcum svým se navrací,
lásku láskou oplácí.
5. Zvoňte zvony na vzkříšení,
na Slovanstva obrození,
na zbloudilých navracení,
s Kristem, s Matkou sjednocení,
jeden paslýť vládní všem
nad jediným ovčincem!
6. Zvoňte Otci na nebesích,
zvoňte Synu v slavných plesích,
zvoňte Duchu přesvatému,
zvoňte Srdci laskavému,
sdruzte v klín Marie
všechny syny Slavie!

K. D. Lutinov.

Píseň k Srdci Páně.

Liše Boží, zde tvůj Pán
otvírá ti do kořán
plné lásky srdce své,
do své náruče tě zve,
[: Srdce Páně, lásky chráme,
Tobě věrnost zachováme! :]

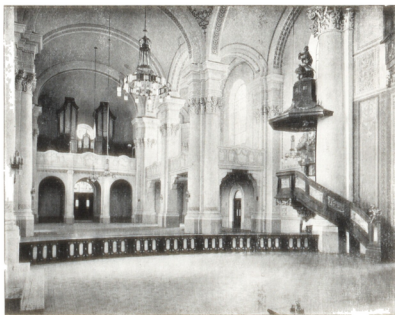
Ví to kmet i dítko ret,
ví to celý Boží svět,
jak jsi Ty nás miloval,
krev a život za nás dal.
Srdce Páně, lásky chráme,
Tobě věrnost zachováme !

V dobách štěstí, v dobách muk,
zní nám Tvého srdce tluk,
v životě i v skonání
naše jása volání :
Srdce Páně, lásky chráme,
Tobě věrnost zachováme !

Voď nás, dobrý Pastýři,
ať Tě oko naše zří
po skončení lidských dráh
v nađehvězdných výšinách :
Srdce Páně, lásky chráme,
Tobě věrnost zachováme !

SV. JOSEF.
Z výzdoby chrámu v Mar. Horách.

VNITRO CHRÁMU V MAR. HORÁČK.
Od presbytáře k varhanám

K PSYCHOLOGII POUTÍ.

II.

EMIL ZOLA O LURDECH.

ZOLA, MATERIALISTA, NEVĚREC, SPISOVATEL SVĚTOVÉHO jména, jest SVĚDKEM PRO LURDY, ačkoliv by rád svvědčil proti nim.

To je výslednice četby Zolových »Lurd« . Jeho hrđina a dvojník, nevěřící kněz Pierre Froment, jede s národní poutí o několika zvláštních vlačích z Paříže do Lurd. Vezou sebou na tisíc nemocných, kteří marně hledali pomoci u mužů vědy lékařské. Mezi nemocnými jest Marie, kterou Pierre v mládí miloval a miluje. Leží v deštěné rakvi, ochromená, zvađlá. Dva lékaři diagnostikovali nezhojitelnou paralysu míchy, jeden soudí na nervovou nemoc, která by mohla být vyléčena velkým náboženským otřesením celé duše v Lurdech.

V Lurdech samých uvádí nás Zola do místností, kde lurdský lékař Bonamy před očima 40 cizích lékařů předvádí případy uzdravení, táže se lékařů po námitkách, a lékaři -- mlčí. Ani jediný protest! Jen novinář kladě otázky. Marie sama se u jeskyně náhle uzdravuje, vstává silná a kvetoucí, září radostí a štěstím. Uzdravují se i jiní, Zola připouští, že desetina všech nemocných. A ti, kteří se neuzdravili, cítí se uzdravenými. VŠECI odjíždějí k Paříži rozradostnění, potěšení, povznešení, osvěžení duchovní lázní, nic si nezávídíce.

To všechno píše sám Zola, ale přece se všemožně snaží, aby zářil Lurd zastínil. Používá výmyslů a klepů a sám si leckde odporuje. Líčí, kterak kněží ponořují do pisciny umrlce, chtějí vyvolat zázrak vzkříšení. O otcích Neposkvrněného Početí, jimž je svěřena ochrana jeskyně, nadhazuje, že shrabují ročně 900.000 franků, líčí je jako polypa, jenž nemá na mysl nic než shrabovat, nadhazuje -- ale ničím nedokazuje ani nedokládá. Aby pospinil ty, kteří vybudovali nádhernou basiliku, které sám se kloní,

ujímá se faráře Peyramale a jeho nedokončeného kostela farního. Podkládá motivy nízké, ačkoliv ví, že »lepší věc je vždy nepřítelkou věci dobré«, což jest základní zásadou veškerého pokroku.

Abý pokárel správu poutního místa, velebí Bernadettu Soubirous nad svatou Pannu a osočuje správu Lurď, že ji odstranila do kláštera, aby lid se jí dle zásluhy neklaněl, ač na jiném místě sám přiznává, že churavá Bernadetta sama uprchla do kláštera, poněvadž se jí staly nesnesitelnými všetečné návštěvy a dotazy. Zola se farizejsky pohoršuje nad chutí, s jakou unavení poutníci obcerstvují se při obědě v restauraci lurďské, zdá se mu to profanisováním posvátného místa! Pohoršuje jej vypravování holičovo, že správa Lurď vzala do ruky část obchodu devocionaliemí, všechny prodavačky svíček líčí jako prostitutky, mluví o Sodomě atd. On, který člověka znal jen jako zvíře, chce zde v Lurdech mít rázem ze všech lidí anděly, přehání, ztrácí veškeru objektivnost a znalost lidí.

»Es menschelt überall« říkával jeden zkušený kněz, a zůstává pravdou:

Nehledej v světě andělu,
není jich na tom světě.
Budeš-li hledat člověka,
snad anděl obejmě tě.

(Potutný zpěvák).

Zola snaží se líčit velkolepé náboženské průvody a projev Lurďské, ale nemůže jich vylíčit, poněvadž jeho srdce je chladným srdcem skeptika a nemá náboženské erudice ani prostoty. Snaží se líčit boj nevěry a víry v srdci kněze Fromenta, který je Zolou, ale aby se mohl člověk vmyslet do srdce kněze, musí prodělat kněžský život.

Pierre Froment je nešťasten, že se Marie uzdravila a on jako kněz nemůže jí nyní pojat za ženu. Utěšuje se teprve vyznáním Marie, že slíbila Svaté Panně panenství.

Kněz Froment, hrdina Zolův a Zola sám, jest moderním sla-bochem, kněz nevěrec, který místo aby zanechal přetvářky a vzdal se úřadu, rozhodne se, že s nevěřícím srdcem bude dále sloužit lidstvu v kněžském povolání!

Ejhle! Pokrokový Zola -- hlasatel přetvářky! Zola vrátil se z Lurď jako nevěřící, protože uvěřit nechtěl nebo se sjýděl, ale vrátil se jako velebitel Lurď, který nechce, aby toto MÍSTO UTĚCHY TISÍCŮ bylo zničeno.

Slyšte jeho resumě:

»Z této pouti nezůstalo Pierrovi nic než nesmírný soucit. Vzpomínal slov dobrého abbé Judaina; viděl, jak tisícové ubožáků a chudých vzlykali a lkali k Bohu, aby se smiloval nad jejich utrpením; a on vzlykal s nimi a jako otevřenou ránu zachoval si bratrskou soustrast s jejich bolestmi. Nemohl na ty ubožáky po-

myslit, aniž by cítil žhoucí touhu jim pomoci. Až by nestačila víra prosných; až by bylo nebezpečí, že se na zpáteční cestě zbloudí: pak se snad jeskyně zavře a bude se musít hlásat jiná námaha a jiná trpělivost? Ale jeho soucit se tomu vzpíral. Ne; BYLO BY ZLOČINEM UZAVŘÍT JIM SEN O NEBI, TĚMTO TRPÍCÍM NA TĚLE I NA DUŠI, jejichžto jediná útěcha záležela v tom, padnouti tam na kolena, v záři světél, v uspávající vytrvalosti zpěvů. On sám nedopustil se té vraždy, aby Marii z klamu vyvedl. On se obětoval, aby ji nechal radost jejího klamu, božskou oporu, že jest od Svaté Panny uzdravena. Zachvěl se bratrskou něhou vůči tomuto milosrdnému křesťanství. Ne, ne, nesměl se nikdo hnát do zoufalství, bylo nutno Lurdý trpěti, jak se trpí lež, která pomáhá žítí.»

Tu mluví Pierre o »lži«, které však Zola nijak nedosvědčil a nedokázal. Naopak: Zola postavil sám v románě svém matematickou formuli:

Lurdý zázračné: Lurdý přirozené 2 : 1. Dva lékaři proti jednomu.

Dále filosofuje Pierre Zola o nutnosti náboženského mystéria, kterého duše lidská nezbytně potřebuje, o založení nového náboženství, které by více vyhovovalo rozumu a světským potřebám, neodkazuje na odměnu na onom světě.

ŽIDOVSKA DUŠE ZOLOVA mluví ze slov: »Že otcové jeskyně dělali tak výborné obchody, bylo jen tím, že prodávali božské věci. Tato žízeň po Božském, kterou během staletí nic nemohlo uhasit, jakoby procítala koncem našeho století vědy. Lurdý byly pádným, nepopíratelným příkladem, že se člověk snad nikdy neobejde bez snění o vševládném Bohu, jenž zázrakem opět zavádí rovnost, tvoří nové štěstí. Když člověk vychutnal všechny strasti života, vrací se k božské iluzi. V tom je původ všech náboženství.«

Zola přišel jako nevěrec a pošklebač a vrátil se jako ctitel Bernadetty, faráře Peyramala, nádhery a moci Lurd a mlčky, jako žid kol katolického kostela, obešel kol mystéria Svaté Panny. Nejkrásněji zachytil výsledek svých pozorování větou:

»ZACHVĚL SE BRATRSKOU NĚHOU VŮČI TOMUTO MILOSRDNÉMU KŘESŤANSTVÍ.«

MODLITBA.

V tom, Pane, divokém vzedmutí větrného živlu,
oblačky zkázných vod když s sebou žene
ku nebi, zvednův dřív hřebeny vln bezedných moří,
v hroty hračební zdi světa roztřístiv je
při hučbě nárazu a hromu, jiskření blesku; —
dříticím čelem na horách žalostné zanechav stopy,
ve městech pochodem smrti na buben udeřil
a hladov požírá v rovinách chleba vezdejšího zdroje,
hrůzou a trýzní, krví v sled lidstvo obklopuje.
V tom, Pane, propastném hoři, pašijové bolesti blížních,
v prosebné modlitbě když úpí i v kletbě hříšníkův,
— jimž odpusť! — já v tichém úžasu vidím
VULI TVOU ZDE NA ZEMI!

V tom, Pane, ranním a plesném hovoru ptactva,
v barvách, vůni květů a rozkošných plodech stromů;
v pachu hroudy, když z jara se ledy rozprýlily,
v neklidném šumu lesů podjesenním.
Ve zpěvu ženců, jak zní krajem z večera
a radostném křiku děcka na matčině klíně.
V lásce k životu dle Tvého řádu, k práci a ženě.
V lásce živorodé, promítnuté bázní před Tebou,
k níž kroky Tobíáše řídil Rafael . . .
V tom, Pane, zrodu, vzrůstu a zrání,
v myšlence šťastné a světlo rodící,
v pocitu blaha, síly a lásky,
já slyším zpívat
CHVÁLU JMÉNA TVÉHO!

V tom, Pane, chrámě Církve svaté, kde trůní Tvoje Tajemství,
kde lidství zrozeno znamením pramene vody.
Naď slunce zářnější v tvém rouše jasném zde kněz
bílýma rukama světce Tělo i Krev k oběti zvedá,
Otcové věrní šeptají děkovně svaté Tvé jméno:
neb paprsky života blíží se ku svému ohnisku.
Před slávou Tvou kloní se synové věrní.
Nehoďni, v milost Tvou doufají
a prosí o blízkost lásky Tvé . . .
V tom, Pane, chrámě Církve svaté **NECHŤ KRÁLOVSTVÍ**
Království srdcí prostných a čistých, JEST NAŠE!
Království srdcí kvetoucích v milosti Tvé,
Království srdcí pravdě otevřených,
Království srdcí katolických.

M. PONÍŽIL.

ÍÁBOŽENSTVÍ RICHARDA WAGNERA.

ÍÍŠE DR. JAROSLAV HRUBAN.

(DOKONČENÍ.)

ÁVÁ SE CÍRKVI ZA VINU, ŽE MNOHÝM ZPŮsobem zkreslila a znetvořila učení a odkaz Spasitelův. Smísila Božského Syna s Bohem židovským, a židovský jeď odtuď velmi pronikl a otrávil pravou nauku křesťanskou, jak o tom již zmínka se stala; církev učinila se církví státní a tím uvalila na sebe zodpověďnost za tak mnohé skutky ne křesťanské isky, ale nejkrutější nelásky, ona umělými hříčkami dogmat a altu zastřela vlastní jádro náboženství: toto a podobně kladě e církví za vinu. Věru, že více než polovice námitek padně, ekneme-li, že církev není institucí určenou výhradně pro genie, pláště pro genie z ducha hudby vzešlé. A očistili církev od bývajících skvrn, jest úkolem trpělivé historie.

Ále ani při tom všem není církev bez zásluhy o lidstvo, o »nové« náboženství, jež teprve má rozkvésti. V ní se připravilo vědomí velké jednotě veškerenstva, vědomí tragiky životní: »Své nej- slechtilější dědictví zanechala nám křesťanská církev co vše tající, vše říkající, zvučící duši křesťanského náboženství. Vynesši e nad zdi chrámové, směla svalá hudba pronikatí každý prostor řírodý, znovu jej oživujíc, učíc lidstvo, potřebující vykoupení, ové řeči, v níž by se ono naprosto Neomezené mohlo vysloviti určítosti nejnepochybnější.« (Náboženství a umění.)

O jiných společnostech náboženských není třeba se zmínovati, neboť všechny otázky řeší Wagner tváří v tvář církvi katolické ikožto vlastní představitelce křesťanství a sem tam-li jest pochválen iether vystoupivší proti zlořádům, jest to přece jen příliš málo, ež abychom proto měli vyšetřovati Wagnerův poměr ku všelikému rotestantismu.

Za to zmíniti musíme se o náboženství INDICKÉM. Do šeré iinulosti lidstva ráď Wagner pronikal, hledaje zdůvodnění své auky o úpadku lidstva a jeho regeneraci. Ostatně již studia mláďi vedla jej k těmto zdrojům. Brahmanismus jest ovšem vědecktím neobyčejně prozíravostí oněch asijských plemen, jež ystavěla na nejbylostnějších poznání světa náboženskou budovu: ež přece, s křesťanstvím se nemůže měřiti. A zde třeba jest otknouti se problému snad nejobtížnějšího, problému krve vůbec KRVE SPASITELOVY.

Věc jest příliš choulostivá, proto uvádím doslovně nejdůležitější ýroky Wagnerovy: »Krev Spasitelova, z jeho hlavy, z jeho ran

na kříži tekoucí — kdo by se chtěl tázati rouhavě, náležela-li bílé, nebo kterékoli jiné čeledi? Zveme-li ji božskou, pak možno se blížiti jejímu zdroji tuchuplně jedině v tom, co jsme označili za jednotitele lidského rodu, to jest ve schopnosti pro uvědoměl utrpení. Tuto schopnost musíme pokládati za poslední stupeň jehož dosáhla příroda ve vzestupné řadě svých výtvorů; odtud již nevychází žádných nových, vyšších druhů, neboť v tomto uvědomělého utrpení schopném druhu dosahuje sama své jedinečnosti zrušením neúnavně sobě samé odporující vůle. Nezpytná příčina této vůle, jak ji nemožno ukázati v čase a prostoru zjevuje se nám jen v onom vzrušení, kde se jakožto chtění spás božský zjevuje. Shledali-li jsme, že krev tak zvané bílé račy má schopnost pro uvědomělé utrpení ve zvláštním stupni, musíme teď poznati v krvi Spasitelově souhrn vědomě chtějícího utrpení sama, jež se jakožto božský soucit rozlévá celým pokolením lidským jako prazdroj jeho.« (Hrdinství a křesťanství.)

•Pro vznik přirozeného člověka pronáší náš SCHOPENHAUER příležitostně hypotézu téměř přesvědčivé důraznosti, čímž se opírá o fyzický zákon vzrůstu síly kompressi, jímž se vysvětluje po abnormních fázích úmrtnosti neobvykle časté porody dvojčat jakoby vytrysknutí dvojnásob se namáhající síly životní proti tlaku zničujícímu, jež ohrožuje celé pokolení; což přivádí našeho filosofa k domněnce, že animální produkční síla, ohrožená následkem nedostatku své organizace, který jest vlastní ještě určitým pokolením, tak se vystupňovala v jediné dvojici k abnormnímu napětí, že z lůna mateřského vzešel nejen výše organizovaný jedinec, nýbrž v něm nový DRUH. Krev v žilách Spasitele vyplývala tak z nejkrajnějšího úsilí vůle žádající vykoupení k zachráně lidského pokolení podléhajícího ve svých nejušlechtilejších ráčích, vyplývala jako božský sublimát druhu.« (Tamtéž.)

•Krev celého trpícího lidského rodu, sublimující se v onor divuplném narození, neohlédla téci v zájmu jedině, byt nejvyšší vynikající, račy; naopak obětuje se všemu lidskému pokolení k nejušlechtilejšímu očištění ode všech skvrn jeho krve. Odtud plyne pak vznešená proslota čistého náboženství křesťanského, oproti němuž na př. brahmanské, poněvadž bylo užiti poznání světla na upevnění vlády té račy, již dávána přednost, se ztratilo umění až v průměru naprosté absurdnosti. Zatím co vidíme tedy, která se krev nejušlechtilejších čeledí kazí mísením, bylo nejnižší račám požívání krve Ježíšovy, jak se děje symbolicky v jedině pravé svátosti křesťanského náboženství, k nejbožštějšímu očištění. Tento protijed byl tedy postaven proti úpádku rač, jež vzeš z jejich smísení a snad vydala tato zeměkoule jen proto dýšit život, aby sloužil onomu řádu spásy.« (Tamtéž.)

Nic choulostivějšího nad komentování těchto míst. Možná v ní

viděti schopenhauerovský výklad mystéria. Vtělení, jež ovšem částečně může se shodovati s křesťanským pojmáním touhy po Vykupiteli u Židů i u národů pohanských. Wagnerovy pak oblibené myšlenky o úpadku rač, o zkáze krve stravou živočišnou přičinily ostatek k tomu celku, který leckde tvrdošíjně vzpírá se výkladu uspokojivému. Jak potom vyložití, že krev Spasitelova jest božský sublimát druhu, jak očištné může působiti požívání krve Ježíšovy, jež symbolicky děje se ve svátosti? Nebyla by katolická nauka o SKUTEČNÉM přijímání mnohem lépe dostála tomuto úkolu? My se ovšem nedívíme tomu, že pro Wagnera přijímání krve Páně jest pouze symbolické; musíme dříve pevně býti přesvědčeni, že božská láska roztaví všechnu naši lidskou nízkost, než dovedeme plně věřiti a v mlhách kdesi tušiti nekonečné Lásky tajemství; až sem Wagner nedospěl, jednak nízkost lidskou — vzhledem ke styku s Bohem — nepronikl úplně, jednak ji příliš pocífoval, než aby věřil v skutečné její objetí se samým Bohem.

Leč i pro symbolické přijímání jest možný výklad alespoň částečně uspokojující, oporou může tu býti místo dříve již uvedené z «Náboženství a umění». Ono slavení památky Spasitelovy, neustálé připomínání oné nejkrajnější závrtné oběti má snad býti oním činitelem přeměňujícím celého člověka. Kdož by podhyboval, že u mnohých lidí, již opravdově by tak činili, neobjevilo by se blahodárné působení tohoto bytí jen symbolického přijímání?

K vůli úplnosti zmíníme se též o tom, jak Wagner pojímá POČETÍ. Není mu dogmatem, ale on plně chápe hloubku jeho, i příslušnost k celému komplexu mystéria křesťanského: «Jako uměleckou potřebou puzena, připadla víra na nutný div narození Spasitele z MATKY, která, poněvadž sama nebyla bohyní, tím se stala božskou, že porodila proti vsí přirozenosti syna jakožto čistá panna, bez lidského početí. Myšlenka nekonečně hluboká, vyslovující se jakožto přijetí divu. Potkáváme se sice v průběhu křesťanských dějin opětovně s úkazem, že čisté panenství uschopňuje ku konání zázraků; div mateřství bez přirozeného početí nelze jinak vysvětliti leč nejvyšším divem, zrozením Boha; neboť v něm zjevuje se zápor světa jakožto v předobrazení obětovaný život k vůli spáse. Poněvadž Spasitel sám poznán jest jakožto naprosto bezhříšný, ba neschopný hřešiti, musila již před jeho narozením vůle v něm úplně býti zlomena, a kořen toho musil býti nezbytně patrný v jeho narození, jež musilo býti způsobeno ne vůlí k životu, nýbrž vůlí k vykoupení». (Náboženství a umění.)

Život MRAVNÍ jest budovati na příkaze LÁSKY KŘESŤANSKÉ. Ona jest PŘÍKAZEM vskutku křesťanským, ona pravidlem života, ne židovské ZÁKAZY dekalogu, v nichž není stopy křesťanské myšlenky. V lásce pak již i víra i naděje jsou zahrnuty. Plně tu

přisvědčuje filosofii Schopenhauerově takto praví Wagner: »Jenom láska ze soucitu vzkličivší a v soucitu až k úplnému zlomení vlastní vůle se uplatňující jest vykupitelská láska křesťanská. v níž víra i naděje samy sebou jsou pojaty — VÍRA jako neklamné jisté a nejbožstější vzorem potvrzené vědomí o onom mravním významu světa, NADEJE jakožto oblažující přesvědčení o nemožnosti klamu tohoto vědomí.« (Tamtéž.) A podstata této lásky neménila se, vidíme to ze spisů, cítíme to z děl uměleckých a když Wagner v horlení proti církvím z mladších let popírá křesťanskost té lásky nevěříme mu, jak dobře dí H. St. Chamberlain.

Majíce na paměti, co předesláno, vidíme tu před sebou takřka celou věru i mravouku Wagnerovu. Dle příkazu lásky jest tedy zaříditi život, aby jím špělo se k regeneraci lidstva. I Wagner snažil se uskutečňovati ji svým životem. To tvrdím a nezměními na tom ničeho, ani EMIL LUDWIG,*) jenž se snaží rozdrobiti osobnost Wagnerovu na řadu povahových prvků sobeckých a pokryteckých. Neboť jednak netvrdí se, že by Wagner jako člověk nebyl měl své slabé stránky a i velké snad chyby, jednak základní rysy života Wagnerova potvrzují naši thesi. Hrabati se v anekdotickém kaleidoskopu, jak jej život vytvořil, a vybíratí šťastné dokumenty pro svá tvrzení neznamena zcela nic; k podstatným liniím, k výslednicím jest přihlížeti. Doklady svědčící o povahových vadách snadno bychom vyvážili doklady o láskyplném styku s lidmi, láska Wagnerova ku zvířatům stala se přislovečnou a v »Otevřeném listě panu Arnoštu v. Weber« (1879) namířeném proti vivisekci s upřímností až hmatatelnou hlásá se onen soucit nejen s člověkem, ale i se zvířetem; tam jest také mnohé trpké a rozhořčené slovo řečeno o těch, kdož, zničivše své zdraví výstřednostmi a neřestmi, používají výsledků vivisekce, aby jimi bědný svůj život prodloužili. Na takových místech musíme hledati Wagnera — člověka, jenž dojista též chyboval: zde však máme jeho mravní názory a ideály, o jejichž uskutečnění poctivě pracoval, jinak by byl život jeho býval komediantským, což vyvracejí sama díla umělecká silou živelní.

Kategorie vznešena osvědčuje se tedy nejen ve věro- ale i v mravouce náboženství Wagnerova. Dobře k tomu poznamenává HÉBERT:**) »Redukovati křesťanství na jedinou povinnost nutnou a dostatečnou, povinnost božské Lásky, neznamená to aplikovati na společnost náboženskou anarchii utopistickou, která zamýšlí nahraditi Láskou samou každý zákon, každou organizaci? Stojíme tedy před nerozřešitelnou autonomií?

*) Wagner oder die Entzauberten, 1912.

**) Le sentiment religieux dans l'oeuvre de Richard Wagner, Paříž, 1895, str. 236 - 237.

Ne, poněvadž cit lásky nám zapovídá sobecký výklad »klanění v duchu a pravdě«, který by zredukoval náboženství na cosi intimního, individuálního. »Duch a pravda«, to jest právě tato božská Láska, jež nám ukládá pro společné vzdělání: náboženství ve formě SPOLEČNOSTI, CÍRKVE, tak jak si toho žádá naše přirozenost a jak ji Kristus zde na zemi založil.

Ale poněvadž společnost předpokládá nutně zevnější organizaci, materiální obřady, zákony a formule, upadneme nanovo v modlářství nebo fariseism? Nikterak, zůstanou-li tyto zevnější věci v našich očích tím, čím jsou skutečně, POMŮCKAMI, označovateli, podporami, ne ŽIVOTEM náboženským samým, PROSTŘEDKY a ne ÚČELY.« Tu právě, poněvadž věci božské narmnoze křiveny jsou zrcadlem lidských myslí a skutků, odvrací se Wagner od náboženství, jak církev je podává a jak je podávati musí.

Také UMĚNÍ jest v úzkém styku s náboženstvím. Ono má smyslové potřebě lidské či na základě smyslových dojmů předváděti obsah náboženství, jenž dogmatizováním byl omezen. Umění jest životně předvedené náboženství, (Umělecké dílo budoucnosti) hlásá onu podporu, již skýtalí má umění náboženským poznatkům, zároveň jest vyznáním, že nejvyšší umění má býti syntetické, předvádějíc vždy svými prostředky velkou pravdu o mravním významu světa. Odtud také chápeme, že umění UPŘÍMNĚ bylo Wagnerovi ethickým interessem lidstva a že tedy i umělecká reforma jeho může býti posuzována pod zorným úhlem názorů náboženských.

Tak jest v nejhlavnějších rysech naznačen obraz toho, co lze nazvati náboženstvím Wagnerovým, obraz jeho z doby nejvyšších děl uměleckých a z doby činů, které vyznačují umělce i člověka, jenž se ustálil a skončil vývoj svých názorů. Předcházel tedy vývoj, velmi složitý, nesnadno ve všem vysližitelný. Alespoň k nejdůležitějšímu malou poznámku. Tak není nesnadno poznati, že základní nauka o mravním významu světa a o vykoupení pojmově byla vyvinuta a formulována teprve vlivem Schopenhauerovým, jehož Wagner čte r. 1854. Nic více však, přesvědčení ono i touha po klidu spásy byla tu již dávno, Schopenhauer pouze rozvázal ústa a to ne umělci, jenom mysliteli. Jinak Wagner byl i tu cele svůj, jak jej vytvořily jednak jeho vlastní složky, všemu bádání nepřístupné, jednak celý širý a hluboký život. A také jsem vzpomněl již, jak kdysi Wagner tvrdil o spasitelné lásce, že ona není láskou »křesťanskou«, později nezměnila se, jen jméno své pravé, t. j. skutečné lásky křesťanské obdržela; obzvláště bojovná nálada mladších let vůči všem náboženským společnostem, kdy velikost oné »ne křesťanské« lásky ještě nebyla zcela domyšlena a pochopena, svedla snadno ku zmíněnému

tvorzení. — Všecken ostatní vývoj, jenž se dál v názorech náboženských, můžeme charakterisovati — nemožouce sledovati podrobně jednotlivé cévy onoho organismu myšlenek a citů — jako rozvíjení a zdůrazňování jednotlivých zásad dle toho, která z nich v daném případě byla nejlepším reaktivem vůči tendencím tohoto světa zbědovaného, potřebujícího obrodu a vykoupení.

Na konec, aniž chci vyvozovati jakousi filosofii náboženství Wagnerova, nemohu nepřipojiti stručné úvahy, jež by dala plastickou závěrečnou formu náboženství Wagnerovu vzhledem k naší živé přítomnosti.

Protináboženská zaujatost ráda by viděla ve zdůrazňování prvků křesťanských, jak jeví se ve spisech z let osmdesátých, zvláště však v »Parsifalu«, rys ochabování a stařeckosti. Kdo prolístoval židovské noviny o Wagnerových dnech jubilejních, nabyl hojnosti dokladů. Tak v »Neue Freie Presse« (ze dne 22. května 1913): »Pro stárnoucího Richarda Wagnera ústila nervosita v romantickou ochablost, v kašidlo a myrhu, v ono »bim-bam-bomování«, o němž Nietzsche výsměšně mluví a při jehož zvucích právem nadhazuje otázku: Je toto ještě německé? A zde jest průsečný bod, kde se moderní vývoj odvrací od Richarda Wagnera. Netoužíme po tomto umění, jež se vrhá k zemi před církevním tajemstvím. Nemůžeme již snést té mystiky, jež dává za sebou nésti zvuk slavnostní, jako široký, zlatem protkávaný talár. Nechceme býti hudbou tíse svádění a ukolébání, až smysly jsou zamlženy a myšlenka se vzdává svého práva.« Toto bití na oblíbený buben zbudováno jest navescrz na nesprávných základech. Nelze mluvit o Wagnerovi posledních let jako o starci s přízvukem chorobné slabosti; nikde se chorobnost nejví, proč tedy hned předpokládati ji v umění? To, več ústí »Parsifal«, jest důslednou součástí Wagnerova veškerého vývoje duševního, k myrzu a kašidlu není daleko již na Velký pátek r. 1857 v Enge u Curychu, kdy Wagnerovi se zdá, že vzdech s kříže golgotského zazněl přírodou a kdy vykličilo »kouzlo Velkého pátku« a Parsifal osvoboditel křesťanskou láskou s celým jejím mysteriem objevuje se již v koncepci »Tristana«. Začíná patrně — dle Židů — senilnost u lidí, již cítí křesťansky, již okolo 40. roku.

A otázka Nietzscheho jest zrovna tak nespravedlivá, jako nesprávná. Wagner zajisté vytvořil dramata z látek ryze německých a překročil-li tyto meze, jest to samo sebou úpadkem, dokonce úpadkem umění? A dejme tomu, že naše doba nemůže snést mystiky, to málo ovšem znamená pro hodnotu díla. Ale ani mystika se nedá odbýti, i ona dnes opět dochází zpracování i ve velmi významných dílech uměleckých. — Ostatně měl Wagner pro »Parsifala« před sebou zrovna tak středověké zpracování jako pro »Nibelunky« a »Tristana«. A vystihl v něm zrovna tak bystře

základní křesťanské myšlenky pod rouškou spleteného děje, plného dobrodružstev, jak jinak nemohla ani tvořit rytleřská poesie středověká, jako vystihl neuvědoměle snad metafysiku ostatních plodů ducha středověkého. »Parsifal« jest uměleckým zformováním veškerá Wagnerova myšlení a snažení, myšlení, jež důsledně se rozvíjelo, na něž i stáří mělo svůj uklidňující vliv: »Parsifal« může být i zván dílem starce, nikoli stařeckým. Takové uklidnění, jež jest vlastně ucelením názoru životního, nacházíme i jinde, kde o stařeckosti nemůže být řeči. Mnohou analogii poskytl by duševní vývoj Shakespearův: tak dokazuje ŠESTOV proti Brandesovi, že Shakespeare ve své druhé tvůrčí periodě poznal, že viditelné byly a utrpení vedou k neviditelnému vzrůstu duše lidské; to jej smířilo s lidskou tragedií, s životem a on vešel ve svou třetí, jasnou periodu tvůrčí. — Pro člověka, který po celý život vidí nelásku a touží po lásce všeobjímající, pro umělce, jenž rozumí plodům starých dob, jenž vidí geniálně v duši svou i v člověka, pro toho nebylo divno, naopak bylo nutno, aby klesl před mystériem lásky, jak bylo s kříže hlášáno.

Tolik na odmítnutí nejběžnější námitky.

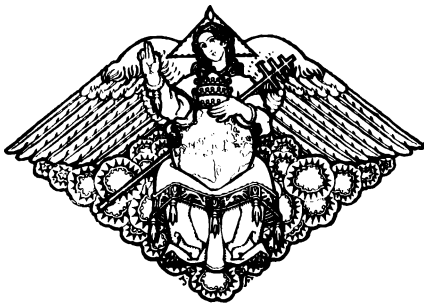
A k části pozitivní. Široké vrstvy lidí, jak zovem inteligenci, topí se dnes v nejpohodlnějším pozitivismu theoretickém i praktickém, v pozitivismu příšerně líném, který nutně vede ku zbláznění. Metoda pozitivismu jest na svém místě bez odporu výtečná, ale jest nebezpečno a nesprávně povyšovati jej na princip filosofický. Jaké poklady poznatku zůstávají nezpracovány jeho vinou, jen proto, že nedají se srovnati v jeho šíři, zjednotvárněnou rovinu! A člověk jím i mravně trpí. On učí s ne důvěrou pohlízet také tam, odkud vycházejí nejmocnější popudy mravní.

Wagner je nám živým dukazem toho, že přirozenost lidská k nejvyššímu rozvíti potřebuje nadpřirozených vzpruh, že jen v nich, ač jiným se neuzavírá, nalezá pevnou oporu, z níž jako z ohniska vychází pak všechno záření ideálu. Genius nemůže nám, průměrným lidem býti sice ve všem vzorem, poukázal jsem na to, které názory náboženské sluší přičítati na vrub oně hu-dební geniálnosti, ale nemůžeme si ho nevšímnouti po všech těch stránkách, v čem s námi jako člověk úzce se stýká. On také ukazuje, jak vážné patření v sebe a v život vede ku křesťanství, křesťanská pak láska, více než všechna spekulace, dává nám tušiti všechna tajemství víry, zalévající srdce i rozum neobsáhlým mořem Pravdy.

Chceme-li z kteréhokoli genia vzíti si vzor, musíme nezbytně transponovati jeho píseň života v tóninu lidí průměrných. Rovněž tak, chceme-li jakousi filosofii náboženství vyvoditi z Wagnerových názorů sem náležejících. Víme, že transposice musí se díti dle kategorie vznešena; o tolik, abych tak mathematicky řekl, třeba

snížití hladinu názoru, oč méně místa zaujímá vznešeno v našem myšlení. Nechci prováděti tuto, co jsem naznačil, aby mne nestihla výtká, že jsem opustil půdu objektivního náčrtu Wagnerova náboženství. Leč pravdu poznanou sluší přece vyznati. Čtete RUVILLA (Der Goldgrund der Weltgeschichte), oblecte na se člověka, jenž méně sice schopen jest vznešena než Wagner, ale jehož historický zrak jest mnohem více zbystřen, a filosofii náboženství na základě Wagnerově vyvoď si každý sám.

Že téměř všechna velká díla umělecká potřebují základu náboženského, jest dnes pravdou uznanou, na dílech Wagnerových také vidíme, jak lvi podíl na velikosti jejich mají ideje náboženské. A poněvaď právě ony doplňují obraz života, potřeba jejich — ovšem nikoli POUZE esthetická — hlásí se zas a zas a proto není možno vykořeniti je trvale z člověka, pokud bude takým, jaký jest: tělo a duch zvláštním způsobem spjatý, mající jisté věčné, neměnné normy esthetické i mravní, neboť v povaze těchto norem leží již požadavek náboženství. A je-li ideálem člověka ten, kdo hluboce a s účastí dovede patřiti v minulost a horečným zrakem proroka v budoucnost, který rek jest vtělením tohoto božského zření, ne-li Kristus, a které náboženství otvírá v minulé a budoucí dálnější pruhledy nežli křesťanství?

BIBLICKÁ KOMISE A BIBLICKÝ INSTITUT V ŘÍMĚ. DLE P. TH. WITZELA O.F.M. UPRAVIL ALOIS JAŠEK.

JEVNITŘNÍM ZÁJMEM CÍRKVE SVATÉ JEST zajiště starati se o to, by z ústavu jejích vycházeli mužové vyškolení, v pravé nauce Kristové utvrzení, takže může pak tato bez obavy svěřiti takovým mužům jak stolice vědecké, tak i boj i obhájení pravd křesťanských. Proto zanášel se již velký papež Lev XIII. plánem zřízení v Římě internacionální studijní ústav na nejširším podkladě, kde by dosáhli nastávající profesori disciplin biblických rozsáhlých, potřebám nynějšího světa odpovídajících vědomostí; i začátek, zvláště co se týče finanční stránky, byl již učiněn. Smrt překazila arcibílo velkého Lva XIII. Ale Lev XIII. našel porozumění, jeho plán nebyl pohřben. Piu X. patří zásluha, že dal katolickému světu ústav biblický, jenž hledá sobě rovného; i když uskutečnění ne odpovídá zcela plánům Lva XIII., zvláště co se týče vyučovacích sil, bylo přece dosaženo úmyslu zakladatele, a to tak, že by Lev XIII. nad dílem svého nástupce jistě musel projevit radost.

Muž, kterého prozřetelnost Boží poslala Piu X. k uskutečnění velkolepého tohoto díla, byl Leopold Fonck S. J., syn Porýnska. Důkladným studiem na gregoriánské universitě v Římě, na universitách v Mnichově a Berlíně, delším pobytem na Východě jakož i několikaletou praxí co učitel na universitě v Innsbrodu a na Gregorianum v Římě připraven, co muž vzácného talentu organisacího a rozsáhlých vědomostí řečnických, při tom pilný jak včelička a neústupný v úsudku po zralé úvaze nabytém, v osobním styku příjemný, ale též rozhodný a rázný, byl právě nejvíce vhodný pro dílo tak dalekosáhlého významu. Co vykonal během tří let, aby zajistil budoucnost a excellentní ráz vysoké této biblické školy zasluhuje našeho obdivu, který též mu dluží všichni ti, kteří byli svědky přípravných jeho prací.

Založení biblického institutu spadá na 7. května 1909. Pius X. udává v apoštolském listě »Vinea electa«, v němž oznamuje zřízení, jakož i účel nového institutu, že má tvořiti v městě Římě jakési centrum vyšších studií biblických, kdež by dozruly vědy biblické i s nimi příbuzné nejvyššího rozkvětu a rozmachu v duchu katolické církve. Účel institutu je dle slov sv. Otce trojí: 1. Mladí mužové nejrozumnějších národů, ze světského i řeholního kleru, kteří

absolvovali filosofii a teologii, »mají býti v biblických studiích tak vyškoleni, aby ji mohli později privátně i veřejně, slovem i písmem hájiti«; zde mají býti vychováni mužové, kteří »se doporučují vážností a přesností svého učení a kteří proto jsou schopni co učitelé na kat. učelištích aneb co spisovatelé hájiti pravdu a důstojnost Písma sv.« 2. K dosažení tohoto účelu, »musí institut jak učitelům a žákům, tak i zapsaným hospitantům, kteří mimo studijní kurs se zde chtějí vzdělati, podávati všechny pomůcky, které jsou užitečné, ba nutné pro tento obor.« 3. »Jest to konečně v zájmu institutu, aby rozšiřoval zdravé učení o svatých knihách, jak to činí a udala sv. Stolice, a je hájil a ve známost uvedl proti mylným, bludným, smělým a heretickým názorům novotářů.« Co tedy má institut biblický skýtatí? »Je zde třeba přednášek a praktických cvičení o celé vědě biblické. Předně buďtež probrána látka, která činí alumnusy schopny podrobiti se zkoušce před biblickou komisí. K tomu přistupují přednášky detailní z exegese, archeologie, z dějin, zeměpisu, filologie a ostatních věd biblických. Alumnus buďtež dále poučení o vědeckých disputacích. Dále buďtež konány veřejné konference o themech biblických. – Druhá, velice důležitá pomůcka je biblická knihovna co možná nejúplnější, biblické museum a pomůcky vědecké. – Třetí pomůckou budou biblické spisy vědecké, soustavně vydávané.«

O zařízení institutu dává papež tyto normy:

»Papežský biblický institut je podroben bezprostředně apoštolské stolici. Vedení ústavu má kněz papežem stanovený. Ten jest zavázán, o všem, co řízení i prosperity ústavu se týče, referovati na Nejvyšší místo. Řádní profesori tvoří poradní sbor ústavu. Nejvyšší normou pro studie i řízení institutu buďtež pravidla a dekrety, které k tomu účelu vydala a vydává biblická komise.«

Současně s dekretem zakládajícím vydal Kardinál – státní tajemník Merry del Val jménem sv. Otce bližší předpisy o vedení a zařízení institutu (Leges Pontificio Instituto Biblico Regendo). Zde udává se následující:

1. Studium v institutě nechť vede kandidáty k dosažení akademických hodností před biblickou komisí. Nad to nebuďtež zabývány ani ostatní disciplíny. Vyučování děj se trojím způsobem, přednáškami, praktickým cvičením, veřejnými konferencemi.

2. Řízení institutu má předseda, který institut na venek reprezentuje. Jest volen od papeže, který vyžádá si k tomu tercio od Generála řádu Ježíšského. Pomocník, socius předsedy jest sekretářem institutu a zástupcem ředitele. Dále jsou jmenováni knihovník a kustos.

3. Učitelé ústavu vedou studia chovanců: jsou buď řádnými profesory nebo mimořádnými lektory. Řádné profesory jmenuje za souhlasu papežova Generál Tovaryšstva Ježíšova. Mimořádní

lektori mohou zdatností a víceletou praxí dosáhnouti řádné profesury.

4. Návštěva přednášek v institutě: Alumnové dělí se na tři skupiny: buď jsou to alumni v užším slova smyslu, nebo zapsaní posluchači, nebo hospitanti. Mezi užší alumnusy nepřijímá se ten, kdo nemá doktorátu theologie a kdo neabsolvoval kursy scholastické filosofie. Pobyt v alumnátě má každého připravit na examen před biblickou komisí. Co posluchači jsou přijímáni, kdo absolvoval úplný kursy filosofie a theologie. Jiní studující jsou přijímáni jen co hospitanti.

5. Knihovna ústavu buď co neúplnější i vzhledem k učitelům i vzhledem k žákům. Buďtež zde úplné sbírky spisů sv. Otců a katolických exegetů, jakož i biblické vědecké spisy známých akademiků. Buďtež zde dále největší biblické encyklopedie, jakož i odborné časopisy. Knihovna tato patří jen institutu, a jest přístupna jen učitelům a posluchačům.

Prozatímne umístěn jest institut biblický v Collegio Leoniano, budově vystavěné Lvem XIII. v Prati, u chrámu sv. Joachima. Slavnostní otevření ústavu bylo 5. listopadu 1909. Po slavné mši sv. složili profesori vyznání víry, pak měl P. rektor Fonck krátký proslav. Přednášky začaly hned. Pro první rok povoláno bylo 10 profesorů Jesuitů, kteří ohlásili tyto přednášky: P. FONCK: Exegese Listů N. Z. a Apokalypse (3krát týdně); vědecká metoda v studiu biblickém (jednou, publicum); dějiny N. Z. (jednou, pro kandidáty zkoušky licentiátské); P. Ondřej FERNANDEZ (ze Španěl, po delší dobu působil v Anglii): exegese hebr. knih Samuelových (2krát); kritika textu, zvláště s ohledem na knihy Samuelovy (jednou); dějiny Hebreův od Samuele až do smrti Šalomounovy (v II. sem.: jednou); speciální otázka z biblické theologie St. Z. a mesiánská proroctví (v II. sem.: jednou). P. Antonín DEIMEI. (dlouholetý žák a průvodce P. Strassmaiera v Londýně): assyrština (2krát); dějiny a zeměpis Assyrie a Babylonie (jednou); vztah textů Písma Svatého k literatuře klínové (jednou). P. Jindřich GLIMONDI (profesor na Gregorianum): Aramejšťina (2krát); arabština (jednou). P. Jindřich ROSA: biblická řečtina (jednou). P. Herrmann VAN LAAK (z Westfálska, profesor na Gregorianum): inspirace a neomylnost Písma svatého (v II. sem.: 3krát). P. Ladislav SZCZEPANSKI (z rakouského Polska, autor spisu: „Z Petry k Sinai“): biblický zeměpis a archeologie (2krát); vyšší kursy hebrejštiny (jednou). P. Linus MURILLO (ze Španěl, známý články a vědeckými pojednáními v časopise Razon y Fé): Exegese řeckých 4 evangelií až po utrpení Páně (2krát); o obtížích při studiu Písma sv. (jednou). P. Lucian MÉCHINEAU (z Francie): Otázky všeobecné introdukce a introdukce k Pentateuchu (2krát);

PANENKA MARIA MORAVSKÁ.

Lidový obrázek poutní.

Původní lithografie Jana Köhlera.

speciální introdukce k poučným knihám St. Z. a exegese Žalmů (2krát). P. Marius CHAÎNE (z Francie, dosud na universitě v Beirutu): Koptština (2krát). Ku konci II. sem. přednášel dosavadní prefekt Vatikány, P. Frant. EHRLE, o paleografii.

Do 15. listopadu 1909, kdy končil zápis, přihlásilo se 117 studujících, z kterých arcif jen asi 80 zůstalo až do ukončení II. sem. Z těchto 117 bylo 47 vlastních alumnů (35 světských, 12 řeholních) 18 posluchačů (9—9) a 52 hospitantů (22—30). Dle národnosti: Italie 38, Francie 24, Německo 12, Španělsko 10, Belgie 7, Rakousko a Nizozemí po 5, Severní Amerika 3, Arménie, Kanada, Iráno a Mexiko po 2, Brazílie, Luxemburg, Libanon (Maronita), Polsko a Uruguay po 1. Ze všech 117 bylo 62 graduovaných, a to 60 drů theologie (44 světských, 16 řeholních); mimo to mělo 10 doktorát filosofie, a 3 doktorát z kanonického práva.

Knihovna byla velice dobře a pilně hned v prvním roce navštěvována. Má tato oddělení: VŠEOBECNÁ ČÁST: Bibliografie, encyklopedie, časopisy, sborníky. EXEGESE: Introdukce, apokryfy, texty, komentáře, prorocké knihy St. Z., dějinné knihy St. Z., didaktické knihy St. Z., evangelia, Život Pána Ježíše, dějiny apoštolů, Sv. Pavel, Listy katolické a Zjevení sv. Jana. POMOCNÉ VĚDY: biblická theologie, apologetika, dogmatika, Dějiny St. Z., Dějiny N. Z., Dějiny náboženství, biblický zeměpis, bibl. archeologie, assyrština, egyptština, talmud, biblická filologie, dějiny exegese, Liturgika, Ascese, katechetika a homiletika.

Vnitřní zařízení knihovny, jakož i mnohoslabného musea je skvostné.

V druhém roce staly se některé změny ve sboru profesorském: P. Méchineau a P. Rosa odešli; P. Gismondi si podržel jen aramejštinu, arabštinu přednášel P. H. LAMMENS (z Belgie, dříve na Sv. Josefské universitě v Beirutu). Nově přišli P. Petr VIRANI¹⁾ (Doba apoštolská; řečtina Písma sv.) a P. Šeb. RONZEVALLÉ z Beirutu, člen francouzské akademie (semit. epigrafie a novořečtina).

Návštěva institutu byla v druhém roce poněkud slabší, v třetím roce silnější: 39 alumnů, 16 posluchačů, 80 hospitantů; 84 ze světského, 51 z řeholního kléru. Dle národnosti: Italie 32, Německo 23, Španělsko 16, Rakousko 9, Francie 8, Polsko a Sev. Amerika po 7, Belgie, Nizozemí a Švýcarsko po 5, Anglie a Uhry po 3, Argentíně a Škotsko po 2, Austrálie, Brazílie, Kanada, Chorvatsko, Iráno, Luxemburg, Malta po 1, Řecko vyslalo 1 Melchitu.

¹⁾ Příštím rokem nahrazen P. Alfonsem PIRNGRUBEREM.

Hojně navštěvovány byly zvláště veřejné konference. Přednášeli: MURILLO španělsky o osobě sv. Pavla (29. února) a »ná-
doba vyvolená« (el vaso escogido) (10. března), SZCZEPANSKI
italsky o staré Palestině ve světle moderních vykopávek (3. února),
MALLON francouzsky: La stèle d'Israel et l'Exode (7. března),
Les Hébreux en Egypte d'après les documents égyptiens (14.
března) DEIMEL 17. a 28. března německy o assyro-babylonské
chronologii, o St. Z., a FERNANDEZ španělsky o předmosaickém
náboženství v Izraeli.

•

Zatím byly ukončeny adaptační práce i novostavba biblického
institutu. K slavnostnímu svěcení domu dostavilo se neméně než
13 kardinálů: Merry del Val, Rampolla, Vives y Tuto, Lugari, Van
Rossum, Billot, Gennari, Gasparri, Martinelli, Respighi, Cagiano
de Azevedo, Falconio a Lorenzelli. Mezi ostatními preláty dlužno
jmenovati Msgr Lohningera (rektora Animy) a preláta Heinera,
auditora Roty. Srdečná a krásná slavnost jistě zůstavila u všech
hluboký dojem.

Jakou důležitost přikládá sám sv. Otec Pius X. slavnosti této,
vidno z toho, že ji zvětčil na památné minci. — Od doby Martina
V. (1417—1481) zvětčovali papežové významné události svého
pontifikátu pamětními mincemi. Dříve nebyl určen čas. Od Pia VI.
(1775—1795) vydává se ročně takováto mince. Pius X. vydal pro
rok 1912 minci, modelovanou Francescem Bianchi-m: na aversi
je obraz papežův a nápis: Pius X. Pont. Max. An. IX.; na reversi
je symbolicky znázorněno založení bibl. ústavu. Dle zařizující
bully »Vinea electa« je zde vinný kmen (Pismo sv.) zalévaný
vodou ze skály prýstící. Na vinném kmeni uzříš dva hrozny (St.
a N. Z.) Po jedné straně sedí Mojžíš, v levé ruce desky Desatera,
pravou ukazuje na vinný kmen; hledí na pravo na sv. Petra,
jakoby se ho chtěl ptáti: »Komu mám světit starost o tento
vinný kmen?« Sv. Petr, kníže apoštolů a hagiografů N. Z., uka-
zuje Mojžíšovi biblický institut, jakoby chtěl říci: »He, zde jest
ústav, založený mojí autoritou pro pokrok a vzrůst i zdar bibli-
ckých studií.« Tomu odpovídá i nápis: Studiis Scripturae Sacrae
Provehendis (»K povznešení studia Písem svatých«). Dole je leto-
počet 1912.

•

Tof v hrubých obrysech obraz díla, které slibuje, že bude mít
na intensivní studium biblické všude ohromný vliv. Krásná jest
i ta okolnost, že celý stavební fond byl sebrán katolickými do-
brodinci. Jest to zvláště jistá francouzská rodina, která nechce
býti jmenována, a která již ohromné sumy obětovala. — Mezi
dalšími nadacemi dlužno jmenovati »jubilejní studijní nadaci cí-
saře Františka Josefa I., která byla založená Brixenským spolkem

Palestýnským k povznesení biblických studií: o stipendia z této nadace mohou se ucházeti kněží z diecézí: Brixen, Sekava, Solnohrad, Trient, z německého Švýcarska a z MORAVY.

Jistý anglický baron, Alfred Lord Braye, založil roční stipendium v obnosu 1250 Lir za nejlepší práci o určitém biblickém tematě. Thema pro 1912 slulo: »Textus Phil. 2, 5–11 philologie, historie, theologie exponatur«.

A jaký vztah má biblický institut k biblické komisi? — Biblický institut má tříročním kursem připravit posluchače k prvnímu examenu (licenciát) před biblickou komisí. I když nynější rektor institutu, P. Fonck, je současně členem biblické komise, není jinak žádného užšího vztahu aneb snad odvislosti ústavu. Biblická komise uděluje jako dříve licenciát a doktorát: biblický institut vydává po 3letém s dobrým prospěchem absolvovaném kursu diplom, který majitele opravňuje ohlásiti vědecké přednášky biblické na církevních ústavech.

Kéž jsou tyto řádky povzbuzením pro mladé kněze a kleriky jak světské tak řeholní, kteří chtějí se zabývat orientálním studiem, aby zdárně v přípravných studiích pokračovali, aby mohli později snad účastniti se přednášek v papežském biblickém institutu a možno-li, korunovati práci svou dosažením doktorátu před papežskou biblickou komisí.

Petr Kopal na prahu 80. roku psal do »Čecha« č. 176. tento charakteristický feuilleton: K mým jmenům:

K. — Z redaktora biskup — čtu neuvno v německém katolickém listě.

Ustanu ve čtení, protože se mi chce zprávě té uvěřiti. Něco takového, ale konečně přece dopřím se avé přičiny. Co sám o sobě vyprávě, je postačitelé, aby po všech daktorských trampotách stal se blupem, aby svou mučednickou pout konal jako biskup. Mně by spíše mluvala se ta zubalá — po 40letu redaktorství.

Ale poslyšme, co sám o sobě vyprávuje: Jinuje se Sigmund Waitz je doktorem theologie a professorem. Narodil se roku 1864 v Brixenu, synem kupce a studoval v Inšprucku. R. 1891 posadil jej biskup za I. daktora »Brixener Chronik«. Nyní psal pro tentýž list ke 25letému jubileu několik listů upomínek. Býti rektorem katolického listu — znamená — každý hodinu rychlopalbu.

Bůh zdať (Schnellfeuerarbeit) při smírné zodpovědnosti a požadavcích nervy. Není pak divu, že mnohý daktor, nemá-li nervy doslovně zele, předčasně sestárne a že za zeď jede následkem srdeční vady, zkoritění cév a pod. Nezná prý povoní jméno, jež by na síly jeho činilo roky takové, jako býti redaktorem

katolického denníku při nerozumné a nelaskavé kritice z vlastního tábora. Běda mu, vystihne-li některý mrzoutský pán někde chybičku, ten za ni dostane! Proto prý nyní jako biskup váží si těch mužů, kteří věnují církvě svá péra. Mnohému kritikovi, jenž lehkomyšlně činí při plvě výtky, posloužilo by, kdyby alespoň půl léta poseděl si u redakčního stolu v ohnání náhledů a myšlenek, kdyby neměl ani okamžiku k rozmyšlení a kdyby den co den musil stavět se do boje. Těchto okamžiků měl prý biskup jako redaktor mnoho a proto vzpomíná si se vděčnou vzpomínkou na práce tyto.

Dovolují si v důsledku řádků předeslaných svým čtenářům připomenouti, že rokem letoším již plných 40 letů zastávám práce redaktorské, že od roku 1882 zasedám u redakčního stolu, a že jsem za ten čas napsal přes 2000 feuilletonů dobrých i špatných, jak to kdy přišlo, a přes 10.000 úvodníků obyčejně přes den kromě apologetické kroniky, a že jsem za všechny ten čas málo kdy vyžádal si dovolené na několik dní a že jsem často v nejhorší tělesné i duševní náladě zasedával ke stolu a konal svůj úkol za náhradu dosti skrovnou — 50 zl. měsíčně, kteráž ovšem později se zdvojnásobila. Dostávalo se mi ovšem též dosti uznání a pochvaly, ale též mnoho hany, důtek, úředních i neúředních nosů, ale jak

praví Hamlet: konec všeho jest — mlčet a »weiter dienen« až do roztrhání v uvázení, že katolický žurnalista náleží do toho druhu dělníků, kteří slouží a dosluhují bez výslužby. Proto děkuji Pánu Bohu za své stálé zdraví a za svůj vysoký věk, jež jsem si po otci a matce (86letých), při všemožné opatrnosti zachoval.

Všeka léta — nemhuvím než pravdu vyseděl jsem v redakci. Nekonal dalekých cest, ani návštěv, nejezdil do lázní, kromě jednou, a co jsem si zachoval, věnoval jsem dětem svých příbuzných a zbytek dal jsem snísti studentům, takže jsem mluvil zase jen pravdu, že mi po všech námáhách a sebezapřeních nezbylo na rakev. Kdo se chce nejlépejiším způsobem zbavit minohaletých úspor, nechť je věnuje studentskému konviktu. Mně po něm zbylo 10.000 dluhů.

I eť i tomu hledím si odpomoci ukládáním denně po krejčárnkách na svůj pohřeb.

Nyní mi se všech stran píší, že jsem dosud nepřispěl na ten a onen vlastenecký anebo církevní účel. Kde, z čeho?

Prosím, taková je bilance mé spisovatelské a žurnalistické činnosti. A cítím se po ní zdravým i spokojeným.

Nikomu si nestěžuji, a zeptá-li se máne kdo: Jak se ti vede? — odpovídám stereotypně: Znamenitě! A svým dobrým známým odpovídám srozumitelněji: Uchází to.

Šťastná to povaha! pomyslí si jeden a druhý.

Eh, šlakovitě šťastná! Původně jsem mňíval povahu prudkou, unáhlenou, avšak musil jsem si ji vypracovat, na sobě vybojovat tvrdou ušlou a bíčem jako na vzdorovitém koni. Nyní ovšem povaha se již poddává. V ohledě tom

jsem selfmademanem, sám jsem se vycepoval praktickou filosofií života.

Nyní již klidně snáším úsudky nad sebou: Je vidět, že stárne! Ovšem, stárnu, protože kráčím po všeobecné cestě života ku hrobu s uspokojením, že pracoval jsem dosti a přál bych si, aby po mně někdo jiný se vynášel, jenž by mne následoval.

A na konec nám snažné přání k svému čtenářstvu.

Při mé poslední chorobě před čtyřmi roky bylo mi řečeno, že moji horliví čtenáři vyprosili mi na Pánu Bohu zdraví.

Až ta poslední nemoc — proti níž není žádného léku — nastane, prosím jich, aby též se za mne modlili, ale nikoliv za uzdravení, nýbrž za šťastnou smrt. A své čtenáře kněze prosím, aby za mou duši obětovali jednu mši svatou, totiž na můj úmysl, a memento při mši sv. Nežebrouil jsem nikdy za vyznamenání, ani papežské, ani světské. Těch několik tluků vymohli mi moji příznivci na Vyšehradě, za což jim z toho srdce děkuji. A nyní, milý Kopřivo, s Bohem, již nebudeš pátk nikoho, těch pár dní zbylých života mlne rychle, a pak na věky s Bohem!

K šedesátinám P. Tom. Škrdle přinesly »Naše listy« následující: Družstvo Vlast a jeho zakladatel. Ke dni 9. září 1913. Čta od T. J. Jirouška.

Po více než ročním pobytu v Alpách, přijel dne 2. července r. 1884 již s hotovým plánem v hlavě na založení družstva Vlast mladý, ne plných 31 roků starý kněz, Tomáš Škrdle, jako katecheta na Žižkov v Prahy. (Tomáš Škrdle, redaktor »Vlasti«, narodil se dne 9. září r. 1853, jako syn rolníka v Plešech u Karda. Řečice.) Již dříve jako student a bohoslovec obíral se literaturou, šifil Vlčkovu »Osvětu«, stál

v čele »Pohádkové komisi« při »Akademicko-čtenářském spolku«, vydával sebrané pohádky tiskem, psal do »Světtozora« a při tom všem pozoroval, že křesťanskému duchu v literatuře české jest potřeba vzpružení a literatuře katolické doporučení.

Byla doba tehďáž takovou, že v časopisectvu českém nebylo všímáno toho, co z kruhů duchovenských bylo psáno a vydáváno, a když si kdo z redaktorů denních listů všimnul té které knihy, učinil tak jen prostým uvedením bez doporučení nebo s od-suzující kritikou. Jiný úděl katolickému tisku nebyl dán. A jediný měsíčník »Osvěta« taktéž literatury katolické si nevšímal a práce literární v duchu katolickém nepřijímal. Podobně si počínali i pánové ve Skrejšovského »Světtozoru«.

Nebylo tedy revue, kde by spolupůsobili mladí i staří katoličtí literáti, nebylo tu časopisu pro poučení a zábavu, v němž by měla katolická literatura svého oznamovatele a literáti katoličtí místo pro své práce. Jedině na Moravě vycházel v tehdejší době Šťastného měsíčník »Obzor«, zabývající se ponejvíce zjevem literárními na Moravě a pracemi tamních katolických literátů.

Tohle všechno postřehl mladý kněz Tomáš Škrdle a při volných chvílích v Alpách, ve Schwarzbachu u sv. Wolfganga, kde působil v knížecí rodině Augustina prince Windischgrätz, syna sestry Jeho Eminence ndp. Bedřicha kardinála Schwarzenberga, knížete arcibiskupa Pražského. Plný rok o tom přemýšlel a když do Čech se navrátil, byl již rozhodnut založiti literární družinu a časopis, který by ve směru již předem uvedeném nápravu u nás učinil.

Octnuv se v Praze, uveřejnil dp. Tomáš Škrdle dne 14. a 15. července 1884 v denně vycházejícím časopisu »Čech« vypracované stanovy »Družstva Vlast« a svolal ihned na 23. července ustavující schůzi Družstva Vlast do svého bytu na Žižkově na Komen-ského náměstí, číslo pop. 505 v prvním poschodí. Této schůze se účastnili pl. tit. pp.: Alois Foret, kooperátor v Karlíně; Petr Kopal, vikarista na Kr. Vyšehradě; Otto Pitra, kaplan v Maffersdorfu; Bruno Sauer, premon-strát ze Strahova; Václav Tvrdý, kaplan v Olšanech; Vojtěch Frejka a Jan Uher, klerikové ze řádu Praemonstrátského na Strahově. Schůzi předsedal dp. Otto Pitra, referát podával dp. Tom. Škrdle, a jako vládní zástupce přítomen p. vrchní policejní komisař Václav Ploch z Karlína. Na této schůzi probány a schváleny stanovy »Družstva Vlast« k úřednímu zadání a k povolení. Ku další akci nového spolku zvolen pak prozatímní výbor, v němž zasedali následující pá-nové: Petr Kopal, jako předseda, Matěj Vít Zahradnický jako místopředseda a zapisovatel, Alois Foret, Tomáš Škrdle a Václav Tvrdý.

Tento prozatímní výbor družstva Vlast konal 4 schůze, načež, když došly stanovy úředního schválení, svolána první řádná ustavující valná hromada na den 24. září r. 1884 opět do bytu dp. Tom. Škrdle. Na této první valné hromadě měli účast pp.: Václ. Červinka, katecheta v Žižkově; Alois Foret, koop. v Karlíně; V. Frejka a A. Kořínek, klerikové řádu praemonstrátského ze Strahova; Václav Němeček, kaplan v Libni; Petr Kopal, vikarista a redaktor »Čecha« na Král. Vyšehradě; Vincenc Oehm, kaplan u Matky Boží před Tý-nem; Frant. Sasínek, spisovatel a duch.

správce u Milosrd. Sester pod Petřínem; Tomáš Škrdlé, katecheta v Žižkově; Václav Tvrdý, kaplan v Olšanech; Jan Uher, klerik řádu Praemonstrátského na Strahově; Karel Ulrich, c. k. pošt. oficiál v Praze; Václav Váchal, kněz řádu Praem. v Praze; Matěj Vít Zahradnický, faktor c. k. knihoskladu v Praze, a Emanuel Žák, katecheta v Žižkově. Jako host přítomen byl Tom. Tichovský, fidičí učitel v Olšanech.

Po vyřízení běžných částí programu, zvolen byl výbor z následujících pp.: Petr Kopal, předseda, M. V. Zahradnický, místopředseda, Václav Červinka, jednatel, dle stanov Tom. Škrdlé pokladník a redaktor »Vlasti«, výboři: Václav Tvrdý, Karel Ulrich a Václav Němeček.

Záhy po valné hromadě, dne 15. října r. 1891 vyšlo 1. číslo 1. ročníku měsíčníku »Vlasti« redakcí T. Škrdlé v nákladu 3000 výtisků, které rozesílány byly na ukázkou. Počet abonentů ustálil se v II. roč. na 1200 odběratelích. Obálka »Vlasti« byla ilustrovaná od malíře *Jeneweina*, ale po roce ilustrace tato změněna ilustrací novou od malíře Blázy, která zdobila Vlast až do roku 1896, od kdy od ilustrování obálky »Vlasti« upuštěno.

A nyní následovalo vše další rychle za sebou, založena při družstvu Vlast knihovní komise k prozkoumávání vydaných knih, sestavován seznam knih dobrých pro knihovny, založen fond pro katol. spisovatele (r. 1899), založen dp. P. Jos. Svobodou, knězem řádu Tovaryšstva Ježíšova, Historický kroužek (r. 1890), založen sociální odbor (r. 1891), založena literární sekce (roku 1898) a založen filosoficko-paedagog. odbor v letech 1895 až 1897, který však činnost svoji po dvou letech zastavil. Ostatní odbory trvají a dobře působí.

»Vychovatel« převzat roku 1892 od p. Václava Kotrby družstvem Vlast, vychází do dnes, »Dělnické Noviny« nynější »Naše Listy« od 1. září r. 1891 vycházejí stále, »Sborník historického kroužku« od r. 1891 a »Hlasy Svato-václavské« vycházejí od r. 1903. Nuže a tak družstvo Vlast v letech osmdesátých a devadesátých celý směr v literatuře i katolicko-občanském životě svým tiskem a svými schůzemi utěšeně obrodilo.

Také kalendář »Sv. Vojtěch«, vycházející od r. 1902, prospívá nemálo mezi obecným lidem pro věc katolickou a bylo by záhodno, aby mu další přízeň byla zachována.

Od r. 1898 má družstvo Vlast svůj vlastní dům, a od r. 1901 svojí vlastní veřejnou knihtiskárnu a při družstvu soustřeďují se v jeho domě svými spolkovými místnostmi »Jednota katol. učitelstva českého a přátel křesťanské výchovy pro království české«, která společně vydává s družstvem Vlast »Vzdělávací četba katol. mládeže«, »Tisková Liga«, spolek na obranu katolíků, který vydává »Husitství ve světle pravdy« a »Obranu víry« a konečně i »Spolek na zakládání katol. knihoven«.

Nuže, to vše, co družstvo Vlast podniklo a v život uvedlo, jest dílem jeho zakladatele, redaktora Tomáše Škrdlé, který polovici svého života družstvu Vlast, jeho vzniku a povznesení věnoval. Podání této jeho práce znamená více než psání jeho životopis, neboť život jeho jest velice tichý a on sám pro svou osobu velice skromný. Jemu družstvo Vlast je nade vše pozemské. Viděti družstvo zabezpečeno pro věky v zájmu věci katolické, je jeho nejbližším životním úkolem a ideálem...

Letos dne 9. září slaví vldp. kníže arcibiskupský notář a redaktor Tomáš

Škrdle své šedesátileté narozeniny v kruhu svých věrných a uprostřed své třicetileté práce, na niž může být hrdým. Vznikla jeho práce jako veliký sen a splnila se mu jako veliká skutečnost. I jest na všech upřímných katolicích, aby k jubilejnímu dni, to-muto neohroženému pracovníku, agitátoru a katolickému publicistovi věnovali projev veřejného uznání -- za jeho snahy a za jeho dílo. —

Ačkoliv P. Tomáš Škrdle vůči nám »mladým« choval se odmítavě a hrál si často na Torquemadu (ještě letos bez příčiny dal napadla »Archu«) a tím sám rozkvětl »Vlasti« poškodil, přece objektivně uznáváme jeho velikou plodnou práci a připojujeme se ke sboru gratulantů a přejeme jubilantu klidného stáří a hojných úspěchů. K. D. L.

Židovství v české literatuře. »Nový Věk« pod tímto titulem píše: Prostějovská revue »Archa« referuje v zářijovém svém čísle o požidovštění literatury maďarské a připomíná, jak židovství rozmáhá se nápadně i v literatuře české. Zjev ten jest opravdu závažný a nutno si ho všimati tím spíše, že byl dokonce vítán v »Národních Listech« od vážného literáta Theara jako proud oživující. Celkem lze souhlasiti v této příčině s básníkem Rudolfem Madkem, který v letošní »Moderní Revui« (strana 267) napsal: »Feuilleton, jímž Otakar Theer vítá součinnost mladé židovské generace v dnešní české literární kultuře, je několika projevy těchto mladých lidí značně zdiskreditován, a my, ač nemáme proslo smyslu pro nějaký rasovní antisemitismus, nemůžeme považovati za zdravé, dává-li se mladý židovský živel jakožto hybnější, podnikavější a praktičtější za vzor nám, méně prý živým a pohyblivým, zvláště

když nás až dosud přesvědčil hlavně o své povrchnosti, již nazírá hluboký a reprezentační duchový zjev (Langrův »Sv. Václav«), o svém zřejmě praktickém a neslychaném smyslu pro využití literární a kulturní módy (Fuchsův katolicismus), o hrubosti v osobních výpadech (Tausig), o mstivosti a zneužití referátu, aby se pohanil nepohodlný básník (Kodíček), a konečně o nepoctivosti literární (Siebenschlein a Laurin)« — (K tomu podotýkáme: Že by četné a výrazné snahy po katolické renesanci, které se v Čechách objevují, byly pouhou literární a kulturní módou, tomu nevěříme. Také panu Alfrédu Fuchsovi nechceme do svědomí sáhati. Snad se jeho pravá podstata projeví jasně až v Prombergrově »Novém Obzoru«, který přes to, že bude míti hlavní spolupracovníky okkultisty a Židy, má býti i nadále »revui katolic-kou«. Že by však naši slovanské a křesťanské krvi poskytl židovský živel osvěžení, rozhodně popíráme. Výsledkem může býti jen vzrůst náboženské indiferentnosti a národního obojživelnictví.« Potud »Nový Věk«.

Revise pokroku, kterou po člán-cích Macharových o milosrdných se-strách žádal K. Horký, dopadla velmi smutně. Machar nadal velmi sprostě těm, kteří věřili v jeho obrácení: »Za-tracení chlapi! Proklati hříšníci« a zu-rnivě žádá odstranění řádových sester s nemocnic. Jeho důvody jsou ovšem nicotné. Macharovi vrátilo se úplně zdraví a s ním protikatolická zášť a surovost, od níž se každý vzdělaný člověk musí odvrátit s odpořem. Jeho »pokrok« zůstává patologickým zje-vem, morovou nákazou v národě. Dou-fáme, že národ český i z této »pokro-kové« nemoci — nejtěžší, která jej kdy sáhla — se šťastně vyléčí.

ZA DUŠÍKY.

JOŽA ČUPKA

PŘEDEHRA KMYSTERIU „ZVĚSTOVÁNÍ PANNY MARIE“
NAPSAL PAUL CLAUDEL. PŘEL. VIL. BITNAR.
(DOKONČENÍ.)

PETR polohlasně: Milujete ho doopravdy, Violéno?

VIOLÉNA klopíc zrak: To je hluboké tajemství mezi námi.

PETR: Buďiž požehnána v cudném svém srdci! Nepozůstává svatost v odhodlání, dát se ukamenovati od Turků, nebo polibiti málomocného v ústa, nýbrž v tom, že boží přikázání neprodleně plníme, ať již své místo podržíme, nebo se z něho povzneseme.

VIOLÉNA: Ach, jak je tento svět krásný a jak jsem šťastná!

PETR polohlasně: Ach, jak je tento svět krásný a jak jsem nešťasný!

VIOLÉNA zvedá prst k obloze: Muži z města, poslouchejte! (Pomlčka.)

Slyšíte-li pak zpívati dušičku na výsostech?

PETR: To je skřivánek!

VIOLÉNA: To je skřivánek, alleluia! Skřivánek křesťanské země, alleluia, alleluia! Slyšte, jak čtyřikrát zavolá: i! i! i! i! vždy výš a výš! Pohleďte na něj, křídélka roztažená, malý živý křížek, jako u anděla, kteří jsou jen křídly bez nohou a hlasem vnika-
jícím až k božímu trůnu!

PETR: Naslouchám. A takhle slyšel jsem ho kdysi v záběsku jitra, v onen den, kdy jsme vysvětili mou dceru, Naši milou Paní v Couture, a lžpytlil se poněkud zlatem na nejvyšší špičce této veliké, innou utvořené věci, jako nová hvězda!

VIOLÉNA: Petře z Craonu, kdybyste byl mohl se mnou nato-
žiti dle své vůle, byl byste dnes proto veselejší, nebo byla bych teď krásnější?

PETR: Ne, Violéno.

VIOLÉNA: A byla bych pak ještě stále toutéž Violénou, kterou milujete?

PETR: Ne toutéž, ale jinou.

VIOLÉNA: A co je víc, Petře? Že vy sdílíte mou radost, nebo že já sdílím vaše utrpení?

PETR: Zazpívej v nebeských výšinách, skřivánku Francie!

VIOLÉNA: Promiňte mi, že jsem tak šťastna, že mne můj hoch miluje, že jsem si jím jista, neboť vím, že mne má rád a že jsme za jedno. A že mne Bůh stvořil, abych byla šťastna a nikoliv pro bolest a trampoty.

PETR: Na perutích vzlétni do nebes! Já však, abych se po-
někuď povznesl, potřebuji dílo dómu a jeho hlubokých podezdívek.

VIOLÉNA: A rcete, odpustíte Jakubovi, že si mne vezme?

PETR; Ne, neodpustím mu toho.

VIOLÉNA: Zášť vám, Petře, nesluší a mně působí žal.

PETR: Sama jste mi přikázala mluvit. Proč mne nutíte ukazovati hrozné rány, jinak neviditelné? Nechte mne odejít a neptejte se mne na nic. Neuvidíme se již nikdy. A přes to unáším sebou jeho prsten!

VIOLÉNA: Zanechte své zášti, a já se vám odsloužím, bude-li třeba.

PETR: Pomněte, Violéno, jak velice jsem nešfasten! Tvrdě jest malomocenství a obtížno je tuto hanebnou ránu sebou vléci, víme-li, že jí nelze uzdraviti, že se proti ní nedá ničeho použiti, ačkoli se denně rozežírá a hlouběji vniká do těla. A že je člověk tak samotný a že musí svou vlastní nákazou trpěti, že musí cítit, jak živoucí tělo zvolna odumírá, že musí smrt nejeďnou, ale desetkrát zakusiti, že mu pranic není sleveno, že až do skonu ničemu neujde ze strašlivého, černého umění hrobového! A touto bídou vy jste mne obdařila, vy a vaše krása, neboť dříve než jsem vás spatřil, byl jsem zdrav a veselý mysli, srdcem svým lpěl jsem jen na svém díle a smyslem podřízen byl cizí zodpovědnosti. A teď, kdy jsem pánem a tvořím díle svých návrhů, obrácíte se proti mně se smíchem plným jedu.

VIOLÉNA: Jeď nebyl můj, Petře!

PETR: Víím, jeď byl ve mně a nikdy neunikl, a mé neďuživé tělo nezachránilo mĩ duše onemocnělé! Ó dušinko, je-li možno uvidět vás a nemilovat?

VIOLÉNA: A projevil jste žtetelně, že mne milujete.

PETR: Je mojí vinou, visí-li plod na větvi? Kďo kďy miloval, aniž by toužil mítĩ svou lásku?

VIOLÉNA: A proto jste mne chtěl zničitĩ?

PETR; Náhlé onemocnění zatemní mysl muže i ženy.

VIOLÉNA: V čem jsem proti vám pochybila?

PETR; O obraze věčné krásy, nejsĩ mým!

VIOLÉNA: Nejsem přec obrazem! Nemluvte takto se mnou!

PETR; Jiný běře, co bylo mým.

VIOLÉNA: Zůstane obraz.

PETR: Jiný běře mĩ Violénu a nechává mĩ moje bolavé maso a mého rozrušeného ducha!

VIOLÉNA: Vzmuzte se, Petře! Plameny, které vás sžirají, zjevujte důstojně! Nutno-li zajítĩ, ó, pak staň se to jako s velikonoční svící paškálovou ve zlatém svícnu uprostřed chóru ke cti veškeré Cirkve!

PETR: Tolik náďherných štítů! A uvidím kďy štít svého malého domku vyčnívati z listovĩ? Tolik zvonĩ, jejichž krouživĩ ptáci

čují čas celému městu! A zdaž provedu někdy i návrh svého
astního krbu a jizby pro svoje děti?

VIOLÉNA: Nemohla bych podržeti pro sebe samu, co náleží
em vespolek.

PETR: Kdy bude svatba, Violéno?

VIOLÉNA: O Svatém Michalu, myslím, až bude po žních.

PETR: V onen den, až se zvoný na Monsanviergu odmlčí,
slyšte pak, uslyšíte z dálky, z Remeše, odpověď.

VIOLÉNA: Kdo se tam dole o vás stará?

PETR: Žil jsem vždy jako nádeník; hrst slámy mezi kameny mi
stačí k přespání, a pak kožený oblek a trocha špeku na chléb.

VIOLÉNA: Ubohý Petře!

PETR: Přes to nejsem k politování; stojím stranou. Nežiji na
olečné ploše s ostatními, ale neustále pod zemí s podezdívkami
bo v oblacích se zvonice.

VIOLÉNA: Tak viďa! To by bylo věru pěkné manželství! Chci-li
n nahoru do špýcharu, točí se mi již hlava.

PETR: Jen tento chrám bude mi ženou, neboť vyrostl mi
žebra v bolestném spánku jako kamenná Eva. Ucitím již brzo
d sebou vstávatí rozlehlé své dílo, ohmatávám již, svými prsty
to nerozbořitelnou svoji skladbu, celek, v jednotu sevřený z vše-
ých jeho částí, toto dobře spjaté dílo, které jsem vytvořil z tur-
ho kamení, dílo moje, ale sídlo Boha! Dolů již nesestoupím!
sem to, sto střevicu nad čtyřhrannou dlažbou, já, na nějž pak
idou ukazovati shluklé roje děvčat prstem!

VIOLÉNA: Musíte přec zase dolů. Budu asi potřebovat jednoho
e vaší pomoci.

PETR: S bohem, Violéno, duše má, nikdy vás již nespátřím!

VIOLÉNA: Kdo může říci, že mne již neuvidíte?

PETR: S bohem, Violéno! Tolik jsem již provedl. Jak mnoho
ím toho ještě vykonati! Kolik obydlí zbývá mi dokončiti! Zástěn
oha. Ne jen hodiny církevních hodin, nýbrž skutečné hodiny
thodrály, jejichž nepřetržitý sluneční jas všechny věci osvětluje
ostlňuje. Odnáším si váš prsten a z tohoto malého kroužku
těl bych rozhoditi celou setbu zlata! •Bůh zadržel potopu,
e se praví v křesťním žalmu, a já na stěnách svatě Spravedlivé
evním nyní zlato zorii. Ať se mění světlo světa, ono, které já
d klenbou rozčehnu, bude se proměňovati tak málo jako světlo
ské, hostií obydlené duše. Duše Violény, mého dítěte, na němž
ím zalibení. Jsou chrámy, zející jako propasti, a jiné jsou jako
noucí peci, a jiné jsou tak přesně propočítány a tak uměle napjaty,
znějí při dotknutí prstu. Chtěl bych však zbudovati takový, aby
il ve vlastním svém slínu jako sehnáné zlato a jako nádobu manny!
VIOLÉNA: O mistře Petře, toho krásného okna, které jste da-
val mnichům v Climchy!

PETR: Malba na skle není mým uměním, ačkoliv jsem ji trochu poznal. Avšak před sklo staví obezřetný stavitel úmyslně kamenné žebroví, jakoby filtr vnořený do vln božského světla a obleje budovu zofí perlovou.

MÁRA vstoupila a dívá se na ně, aniž by sama byla viděna.

PETR: A teď již sbohem! Slunce vyšlo, měl jsem být dávno odtud.

VIOLÉNA: Sbohem, Petře!

PETR: Sbohem! Violéno!

VIOLÉNA: Ubohý Petře! -- (Dívá se na něj očima plnými slz a podává mu váhavě ruku. Zatím co Petr její ruku tiskne, nahne se Violéna a POLÍBÍ JEJ.)

MÁRA pohne se překvapením a zmizí.

PETR a VIOLÉNA vzdalují se, každý jiným směrem.

Opona.

ČESKÝ KŘESŤANSKÝ ZÁVOD
JANA VOGLA
 V PROSTĚJOVĚ

doporučuje se ku zhotovení všech uměleckých sklenářských prací, stavebních, katedrálních a malovaných oken do kostelů a reprezentačních místností. Vlastní brusírna a leptárna skla.

☐ Veškeré objednávky vyřizují se rychle a levně. ☐

*Mešní roucha
v zelené barvě
a všeho druhu
:: paramenta ::*

doporučuje v největším výběru

*Frant. Stádník,
Olomouc,*

*stálý přísežný soudní znalec pro obor
paramentní.*

 *Každou objednávkou podporujete
Matici Cyrillo-Methodějskou!*

RAČTE ČÍSLO ROZŘEZAT A PROČÍST.

POZVÁNÍ K PŘEDPLACENÍ.

ARCHA vychází 1. dne každého měsíce. Předplácí se na rok 6 K, na půl roku 3 K, jednotlivá čísla 60 hal.

STUDENTI při hromadném odbírání (aspoň 10 ex.) předplácejí na rok 4 K. Adresa: Revue Archa, Prostějov. — Platí se složenkami Nového Života (číslo konta 17.942).

■ Kdo nepředplatí do 10. prosince 1912 aspoň na půl roku (3 K), tomu čís. 2. nezašleme a žádáme o vrácení.

ÚKOLEM ARCHY jest těžit z pokladů katolické víry a kultury, čerpat z hlubin slovanské duše, vracet Slovany k sobě samým, usilovat o pokrok ve vědě a rozkvět umění. Ponecháváme si volnost jednat o všech otázkách životních, byť byly i rázu prosaického. Kvetoucí strom roste z hlíny a mrvy. Nic není na světě malicherným. — Delších prací belletristických nebudem do listu zařadovat, leda že by pro svou novost a hloubku nemohly najít nakladatele.

SPOLUPRACOVAT v Arše počali nebo přislíbili zatím pp.: J. Š. Baar, S. Bouška, Dr. Hejčl, Dr. F. Hrachovský, Dr. Al. Kolisek, Dr. Jos. Kratochvíl, Dr. Al. Lang, V. Lankaš, Dr. Fr. Novák, Dr. Fr. Příkrýl, Dr. Jar. Řehulka, A. Thejn Runié, Fr. Světlík, prof. J. Šrámek, Fr. Šorm, Fr. Valoušek, Dr. J. Vinař, L. Zavažil, L. Zamykal, Em. Žák a jiní.

Jsmo přesvědčeni, že kol Archu shromáždí se v brzkou jmena všech vynikajících pracovníků ze všech oborů.

MACHARIKÓN.

Jako odpověď na Čítanku Macharovu vyjde v příštím čísle Archy snůška epigramů a satir K. D. Lutinova. — Velmi časově toto dílko zašle se jen předplatitelům „Archy“.

PUBLIKACE,

které lze dostat v administraci Archy (Nového Života) v Prostějově (namnoze za snížené ceny):

1. PŮVODNÍ LEPT Jano Köhlera, Srðce Páně, jehož reprodukci dnes přikládáme, lze dostat v administraci „Archy“ za 2'50 K (franko s podpisem autorovým).

2. DOŁOROSA od Felixe Jeneweina (Dopoledne Velkého Pátku v Jerusalemě), Barevný světlotisk v passepartout. Franko 6 K.

3. SOLI DEO. Básně Xavera Dvořáka. K 1'—.

4. SLOVO K OTČENÁŠI Fr. Bílka od J. Demla. Obsahuje přes 40 obrazů a kreseb Fr. Bílka. V původní vazbě a nádherné úpravě K 7'—.

5. DUŠE V PŘÍRODĚ. Básně Sigm. Boušky Velké nádherné ilustr. vydání K 4'—.

6. POTULNÝ ZPĚVÁK. Básně K. Skřivana Lutinova s ilustr. M. Aleše. Vázané K 1'50.

7. HONZA HRDINA. Libretto od K. D. Lutinova. K 0'60.

8. Ročníky Nového Života (pokud jsou na skladě) za polovici. (5 K.)

■ Zasílá se na obnos předm zaslaný neb dobírkou.

Pro »Archu platí check **Nový Život, Prostějov.** Číslo konta 17.942.

Prosíme za prominutí, že 1. číslo „Archy“ není typograficky bezvadné, jak bychom si přáli, poněvadž nedošlo včas objednané písmo.